

JAROSLAV HAVLÍČEK

NEVIDITELNÝ¹

OBSAH

- 1 Deset let
- 2 Já
- 3 Soňa
- 4 Neviditelný
- 5 Opona jde vzhůru
- 6 Ekrazit v základech
- 7 Smích z hlubin
- 8 Doutnák hoří
- 9 Výbuch
- 10 Zasažená
- 11 Rány mokvají
- 12 Tanec nad propastí
- 13 Propast se otvírá
- 14 Katy
- 15 Továrna
- 16 U cílové pásky
- 17 Plameny pod kolébkou
- 18 Opona padá
- 19 Peťa
- 20 Kdo je vinen?

¹ Převzato z: HAVLÍČEK J., *Neviditelný*, Praha 1979 (redakčně upraveno).

1

Deset let

Jsou tomu necelé tři měsíce, co mne došla zpráva o úmrtí Cyrila Hajna. Docela stručná a chladná zpráva, jaké dochází v takových případech a za podobných okolností: „Oznamujeme Vám, že zemřel včera o půl deváté večer na zápal plic. Máte-li nějaké zvláštní dispozice k pohřbu, sdělte je ihned.“ Razítko a datum. Podpis, podobný stenografické zkratce. Víc nic.

Ne, neměl jsem prázdné dispozice k pohřbu, prázdné, ten lístek měl však týž výsledek, jako když na zdánlivě zhaslé ohniště stříknete lžící lihu: mrtvý popel vybuchne hučícím plamenem. Možná že vám trochu přismaží obočí, možná že vám očadí čerstvě obílenou zed'. Nosil jsem ten stručný lístek u sebe a neustále jsem jej musil vytahovati z kapsy. Podívejme se, tedy zemřel! Zemřel! Všechno zlo, které způsobil ten nevinný viník, pěkně a soustavně se mi počalo objevovati při jídle, při práci, při usínání. Ne snad že by bylo již zapomenuto. Nikdy, nikdy nemohlo být zapomenuto! Nyní však strašidla vylezla z hrobů. Několik posledních let mého života mi leželo před očima.

Nevím, kdy mě vlastně napadlo, že bych měl svůj životní příběh napsati. Nejspíše tenkrát, když jsem si poprvé uvědomil, že tomu brzy bude právě deset let, co jsem vstoupil do tohoto domu.

Zní to nesmírně vznešeně: napsati historii svého života. Mně však vůbec nešlo o nějaké zvěčnění mých velikých činů. Není tu také celkem nic krásného, co by se dalo zvěčniti. Možná, že jsem jen pocítil nutnost dokázati něco svým pochybnostem. Možná, že se mi v křivolakém proudu mého osudu cosi ztratilo a já si myslil, že to touto cestou naleznu. Avšak ne! Jenom ne žádné vyvracení vlastní viny, když přece vím, že ničím nejsem vinen, jen žádné stíhání žháře, když ten je mi přece dobře znám! Spíše tu jde o jakousi zkoušku odvahy. Odvahy? – Haha – ovšem. O tom však zatím nic, o tom až později!

Začít na den, na minutu přesně, kdy se počalo mé neštěstí! Necht' si kdo chce myslet, že jsem pošetilý, když jsem se dal strhnout číselným mezníkem, který vlastně nemá pražádný význam. Jen ať si myslí kdo chce co chce, říkám to předem: Naprosto mi na tom nezáleží. Je to příliš svůdné, příliš vzrušující, dáti se do práce právě v den, který má příslušný vztah k událostem.

Jakmile mi bylo jasno, že musím svůj příběh napsat, začal jsem s přípravami. Nebylo dne, abych se neprobíral ve starých papírech, abych nepřemýšlel nad kalendářem a nečinil si zápisky. Usilovně jsem se snažil vydobýt ze zapomenutých let podrobnosti, slova, tváře. Ukázalo se, že dva měsíce nejsou na takovou přípravu pranic mnoho. Deset let! Jen se snažte rozpomenout pokud možno přesně na to, co jste dělali před deseti lety! Není to tak snadné, opravdu, i když děj, o který jde, je ve vašem mozku napsán nesmazatelně.

Pracoval jsem pilně o své budoucí historii. Nezapomněl jsem na nic, co by mohlo mé vzpomínky vybičovat k úplnějšímu vyjádření. Proto také jsem udělal všechny ty poněkud podivínské rozkazy pro dnešní den. Podivínské? Proč ne? Cožpak nemám na nějaké to podivínství právo po všem, co mě potkalo?

Konečně nastal ten zvláštní den, kdy se podle připraveného plánu mám přímo opíjeti svou minulostí. Dnes nebylo ani pomyšlení na nějakou kancelář, na nějakou továrnu. Od časného rána jsem pečlivě studoval všechny pracně sebraný materiál. Odpoledne jsem si vyšel na samotářskou procházku, abych si provětral hlavu. Pomalu, krok za krokem, po umrzlé cestě k lesu a zpět. Doma jsem pak seděl a kouřil. Držel jsem své zajaté vzpomínky, omámené kouřem doutníku, na dosah ruky. Pronikavě jsem si je prohlížel, mlčky, vytrvale. Viděl jsem, jak se tetelí a jak se chvějí ty mátožné stíny, ty ubohé přízraky!

Řádně jsem se navečeřel, potom jsem se uzamkl v pokoji. Nyní zde sedím a píši první řádky. Opatrně, krasopisně, skoro chlapecky. To je ovšem jen rozběh. To je jen úvod. Po levé straně mého psacího stolu leží krabice s doutníky, po pravé sklenka a láhve vína.

Je to týž pokoj, který mi vykážali, když jsem zde poprvé nocoval, pokoj, v kterém jsem obýval až do své svatby. Tehdy byl pouhým hostinským pokojem. Povýšil jsem jej na svůj kabinet, když se můj tchán přestěhoval k tetě do přízemí a když nám, novomanželům, připadlo celé první poschodí. Je zde ovšem všechno docela jiné, než bylo tenkrát. Místo staromódního umyvadla s mramorovou deskou prostý americký psací stůl, otoman místo široké dubové postele a stojánek na odborné knihy místo nočního stolku. Všechny zbytečné věci, které zde kdysi byly, jsou většinou vystěhovány na půdě.

Kalendář nad mou hlavou ke mně promlouvá známým hlasem, hlasem prchajícího času, abych tak řekl. Třetí únor. Veliká černá trojka se sraženou hlavou. Nepřipadá nikomu z vás trojka jako číhající, zlé zvíře? Všimněte si jen: ostrý zoban, nebezpečný dráp. Navykl jsem se dívat se na trojku jako na číslici zlého osudu. (Pošetilost?) Únor je velmi nepříjemný měsíc. Něco na poloviční cestě mezi zimou a jarem. Únor – špatně to zní, alespoň pro mé uši. Člověk neví, co se může v únoru zlého přihodit. Jsem přesvědčen, že jsem vstoupil do tohoto domu v špatný měsíc a v špatný den.

Dnes je neděle – tehdy bylo úterý. Nyní je rok 1935 – tehdy byl 1925. V osm hodin večer před desíti lety mě tovární šofér přivezl před vrata Hajnovy vily.

Nalévám si z láhve pevnou rukou. Kouřím a bez chvatu oklepávám popel do popelníčku. Jen žádné bláznovství, jen žádný chvat! Jsem sám, připadá mi však, jako bychom tady seděli dva. Já – a naproti mně druhé mé já, mladší o deset let. Ten mladší je způsobilý, zdvořile mi připíjí. Chovám se rovněž zdvořile k tomu pánovi, který má proti mně mnoho výhod. Je to neklidný host. Snadno by se mohl urazit.

Před sedmou vstanu, obléknu si zimník, zasunu do kapsy pouzdro s doutníky. Ještě jednou, naposled, obrátím sklenku dnem vzhůru.

Poslední přehlídka armády před bojem – tak možno nazvat mé putování po schodech nahoru a po schodech dolů, nakonec zase zpátky k svému psacímu stolu. Všichni musí být ve svých pokojích, po celém domě musí být naprostý klid. Tak jsem to určil. Tak to je v mém programu. Nejdříve navštívím Sonin pokoj, potom půdu (i půda je důležitá, jak se později uvidí) – přízemí, zahradu. Ve všech místnostech klapnu vypínačem, postojím, zamyslím se, připomenu si určité podrobnosti, obnovím si jisté obrazy. Všude se mi představí nějaká stará scéna, vybledlý děj. Od předmětu k předmětu, od okna k oknu. Odejdu. Nechám rozsvíceno. Pokoj za pokojem. Místnost za místností. Pomalu a rozvážně. Ze zahrady pak obhlédnu celý veliký rozsvícený dům.

V osm hodin uplyne má předepsaná hodina ticha. V tu dobu budu již zas ve svém kabinetě, sám se svým sešitem a se svým vínem. V osm hodin vyjde Berta ospale ze své komůrky v podkroví, půjde v mých stopách a bude zhaseti světlo za světlem.

Vstoupil jsem rozpačitě do Sonina dívčího pokoje, jako vstupujeme do místnosti, v níž nám bylo příliš často naznačeno, že hrajeme roli vetřelců. Nezbývá než chovati se skromně,

abychom nerozčilili zaujaté zdi, ustrašený nábytek, přejemnělé záclony a pokrývky. Raději jsem zůstal stát u dveří.

V tomto pokojíku se od Sonina dospění nic nezměnilo. Bylo to po jejím přání. Chtěla, aby jí pokojík vždy připomínal její dívčí léta. Měl jí být útlukem pro vzpomínky, pro jakési dívčí tajnosti. Nu, nemůže se říci, že její sentimentální představy byly vyplněny. Opravdu, to se nemůže říci!

Och, ten křehký, smetanově bílý psací stůl, ta lahodná, klášterní čistota stěn! Ty filigránské tvary, labutí šíje a stvolý lilií, naivní údiv nočního stolku! Neposkvrněnost! Panenství! Vlastně té neposkvrněnosti již není. Co se zde kdysi stalo, dávno smazalo všechnu jemnost. Kdybych chtěl předbítati, mohl bych říci: Sledujte se mnou stopy! Podívejte se, podívejte se jen, čemu se podobá výhled z tohoto okna? Všimněte si, proč jsou záclony tak stydlivě husté? Vidíte to? Probleskuje to, je to nahé, je to střízlivé, tvrdé – vidíte to? Poznáváte to? Avšak – já nechci předbítati.

Nic není trapnějšího, nic nedělá dojem takové pustoty jako klavír, o který po léta nikdo nezavádl. Druhý takový předmět, který přímo zebe, je knihovna, v níž se již nehrabou pošetilé ruce. Chcete-li si v domě opatřit smuteční místnost, postavte tam klavír, na který nikdo nehraje, dejte tam knihy, které nikdo nečte, a chcete-li to dovršit, postavte tam ještě lůžko, na kterém nikdo nespí. Budete pak do toho pokoje chodit jako do místnosti, v které straší. Člověk by nikdy nevěřil, co dovedou způsobit předměty, jimž je určeno hlučeti, vyjadřovati se, býti teplé, žítí, a jež jsme přinutili k chladu, k mlčení, k nečinnosti.

Zde je klavír, knihovna i úzké dívčí lůžko. Přes narovnané peřiny je přeložena růžová vatovaná přikrývka. Toaletní stůl s oválným zrcadlem, na němž není již tret.

Nepotřeboval jsem mnoho v té náladě, v níž jsem byl, abych si ji představil, jak jsem ji zde vídal v posledních našich celkem bezstarostných a příjemných časech před svatbou. Buďto seděla za klavírem, a pak musila natáhnouti krk, aby mě spatřila, skryta za plachtou not, nebo na nízké stoličce u okna, na stoličce bez opěradla. Nohu přes nohu, ukazováček na bradě, ruku s tenkým prstýnkem na prsteníku vějířovitě rozloženu po knize. Podívala se pátravě zpod čela a usmála se, noha se jí sesunula s nohy, desky knihy zaklaply.

Soňa byla malá. Měla drobnou tvář, šedomodré, nebo spíše šedozelené oči. U kořene nosu a na tvářích měla pihy tak husté, že ji činily osmahlou. Vlasy tak tmavé, že byly skoro černé.

Malá, velmi pěkná ústa. Štíhlé nohy, drobná dětská hrud'. Nebyla význačně krásná, byla jen hezká.

V její postavě, v jejím zjevu bylo cosi svěžího a jasného. Rty měla tak červené, tak lesklé, že v některých dnech působily dojem krvavé rány. Snad je každému jasno, že se zde snažím vykouzlit si obraz Soni-děvčete, řekněme třeba Soni-milenky, neboť s takovou se s ní chci sejít zase po deseti letech, s právě takovou, jakou jsem ji tehdy znal. Nemíním zapírat, že můj vztah k ní byl tehda ne nepodobný vztahům jiných ženichů k jejich zaslíbeným děvčatům, ne tedy prost jisté zamilovanosti. Zamilovanost! Dnes ovšem drtím v sevřených zubech toto podivné a nepochopitelné slovo, drtím je skoro nevraživě. Nesnažím se však o nic jiného než býti spravedlivý. K sobě jako k ní. K ní stejně jako k sobě.

Kdyby nebyla léta zavalila vchod do mého srdce balvany, byl bych mohl možná říci: Ubohá Soňa! – téměř prostě a lítostivě. Nyní mi to dá však příliš mnoho práce, a tato slova, vyslovená nahlas, podobají se spíše posměšku.

Když jsem ji poprvé spatřil na večírku studentů a umělců ve vinohradském Národním domě, byla oblečena v modrých, světlých šatech s hlubokým výstřihem. Jak tančila, jedno ramínko šatů se malounko svezlo, odhalujíc křehkost a bělost paže. Zvláštní způsob tance s tělem odkloněným od tanečnicka, nadšené oči, oddaně upřené do jeho tváře, to vše mi připadalo velmi vzrušující. Bylo jí tehdy dvaadvacet let. Zřejmě, ale vyzývavá čistota. Taková, již je nesmírně sladko obnažiti a mučiti polibky. Zadusiti její bezstarostný smích! Ano, ano – zadusiti navždy její smutný smích!

Pověsila si na zeď naši zvětšenou svatební fotografii. Neměl jsem nikdy rád tuto fotografii. Soňa je na ní jen naivní malou osůbkou v konvenčním závoji, s kyticí v loktech. Připadá mi, jako by v našem případě fotografický přístroj se byl rozhodl, že Soňu zahalí bezvýznamností, zatímco mne odhalí do dna duše. Nikde nevypadám tak krutě, tak samolibě, tak vítězoslavně jako na této svatební fotografii.

Hlava stulená k hlavě, ovzduší závoju a bílých růží, možno si dokonce přimyslet hru varhan. Idyla. Avšak již tenkrát, když jsem stál toporně, s hlavou jakoby namontovanou do svěráku, s očima natočenýma podle rozkazu, chvělo se mi na rtech ono pitvorné slovo, jež se mi později vnucovalo tak často a tak nepříjemně: komedie. Vystřízlivěti z okouzlení není ovšem prazádné neštěstí. Je to jen přirozený chod událostí. Jsme přece rozumní lidé, dovedeme se přizpůsobit. Známe dokonale tu obchodní hru s osudem: něco za něco. Nejsme bláhoví: co se

uvnitř vylíhlo, nemusí hned ústy ven. Nač výstupy, nač slzy? Za chladný a povýšený úsměv se něco schová. Horší věci měly přijít. Jiné hrůzy mě zkušily, jiné obrazy mě zarmoutily než maloměstské oddavky a neobydlený pokoj.

Z půdy hledí do parku dva vikýře. Ke každému vikýři přísluší jedna podkrovní komůrka. Ta, která je od schodiště vlevo, náležívá Neviditelnému, v druhé bydlíval Filip. Pelech Neviditelného zůstal pietně prázdný. Je prázdný i za mých nových časů, poněvadž mám za stylovost, když některé místnosti domu jsou uzamčeny. Za těmito dveřmi sídlívalo groteskní tajemství. Tam číhávala dřevěná loutka, jejímiž údy vládl nevraživý principál – rovněž Neviditelný. (Myslím toho na nebesích.) Rzivá bouchačka na plašení vrabců! Kdo by byl věřil, že jednou něčí prsty zažehnou oheň v jejím zvlhlém prachu, že rána vyjde a zasáhne?

Filipovu komůrku obsadila Berta. Je to zvrácená žena zvrácených choutek – vím to, mohl bych o tom posloužit důkazy. Je mladá a nesmírně líná. Katy s ní zažívá mnohé hořké chvíle. Baví mě však, když je Katy nešťastná. Nemám ostatně nic proti tomu, že žije pod mou střechou bytost veskrze cynická. Dopřáváje útulek tomuto chlípnému zlu, zvracím staré počestné zákony domu, které se nevyplatily. Proti úctyhodnosti, již Bůh zradil, třímám tuto výsměšnou červenou svítilnu, vždy ochotnou se rouhati.

Berta drží s šoférem Kryštofem, který spolu s Paříkem obývá v suterénu. Hle, tajné schůzky v nedávno postavené garáži, horké šepety v parku, spiklenecké, dorozumívající se pohledy! Kryštof je potměšilec se zelenou pletí a černýma očima. Bylo by obtížné hledati někde jim podobný tak sourodý, zlotřilý pár!

Nevlekl jsem se do výše schodů jen proto, abych poseděl v komůrce Neviditelného, nepřišel jsem zjistiti, že Berta zde skutečně o samotě svítí, jak jí bylo nařízeno, a čichati zpod dveří kouř její cigarety, nepřišel jsem ani pozdraviti svého přítele, jenž se jmenuje prach a jenž vládne nad starým haraburdím, složeným v třetí, rozlehlé půdní komoře, jejíž malá, trojúhelníková okénka vedou nad průčelí. Mým cílem bylo okno, vedoucí ze síňky mezi komorami k východu, nad prostor dvorku, vydlážděného kdysi Paříkem, kde je nyní postavena garáž.

Tam jsem stál dlouho, velmi dlouho. Nemohl jsem odtamtud ovšem nic vidět. Nepřišel jsem však pro vyhlídku. V chabém svitu mouchami pokálené žárovky jsem ohledával okenní rám, otáčel zrezivělými uzávěrami, kladl hlavu na ledové sklo. Na tomto místě vyžrálo v čin zoufalství jednoho velmi silného člověka. Na tomto místě čísi bludná duše spěla k svému

údělu. Tady bylo rozřato zašmodrchané vlákno osudu, ten však, jenž balancoval na tomto hebkém laně, musil skončiti tak jako tak fiaskem, protože za jedním uzlem byl druhý, k jehož rozvázání nestačila již jeho fantazie.

Navštivte kteroukoli továrnu; budete-li tam váženou osobností, budete-li tam z jakýchkoli důvodů vítaným hostem, provedou vás ochotně po všech místnostech, ukáží vám zařízení, předvedou vám výrobu. Zavedou vás do místnosti, kde duní setrvačnick a kde se sbírá pohonná síla na pásma strojů. Ukáží vám dílnu za dílnou; uvidíte, jak výrobek vzniká, jak se zdokonaluje a jak vychází z posledních, jemných rukou.

Dílna, v níž byl stvořen můj osud před deseti lety, byla navštívena zestárlým zájemcem, zájemcem, který měl opravdu proč se o ni zajímat. Postup jeho byl tento: vešel s kloboukem v ruce nejprve tam, kde nitka pásma byla navázána, šel okolo dveří, za nimiž duněl setrvačnick osudu, zastavil se na místě, kde první zkomolené dílo bylo vrženo na smetiště. Nyní půjde, aby se ještě zastavil u výrobku neméně bezcenného, pak projde s menším zájmem ostatní místnosti, a nakonec usedne, aby popsal, co viděl.

Šel jsem ze schodů s pláštěm vlajícím, s bradou zdviženou do výše. Chmurnost mě prostoupila, vlna divokého záští se ve mně zvedala. Tak jsem to chtěl mít. Nyní ještě pokoření – a nakonec chlad noci, chlad, jímž rozpálené železo tuhne v tvar. Pevností svého předsevzetí, poslušností vlastního rozumného rozboru a silou protichůdných působení zklamání a hněvu stanu se ještě nakonec básníkem!

Sešel jsem do přízemí. Tam jsou také dvě místnosti, v kterých nikdo nebydlí. V každé z nich by mohl býti vztyčen pamětní kříž s příslušným nápisem: „Zde zhasl ve věku šedesáti let slovutný továrník Hugo Hynek Hajn. Zde zesnula jeho počestná teta, osmdesátiletá dívka s velkoměstskou minulostí.“ Hřbitov! Panoptikum! Šel jsem tudy s rukama za zády, s kloboukem na hlavě. Všechno dělalo: vpravo hled'! – portréty, nábytek, třásně, vyšívané pokrývky, alba, vázy, obrazy! Měl jsem dojem zdařilé inspekční generálské návštěvy. Opravdu! Všechno mlčky: vpravo hled'!

Strnule, výhruzně, vážně jsem vstoupil do Katina pokoje.

Katy! Bylo jí sedmnáct, když jsem ji uviděl poprvé! Předčasně vyspělá, bílá a růžová dívka. Jasně modré oči, poněkud šikmo posazené, nad čelem vzdorovitá satyří čupřina. Jako by skrývala růžky! Ústa také satyří, s koutky při úsměvu se šířícími vysoko vzhůru, nad nimi

záblesk drobných, bělostných zubů. Štíhlé, taneční nožky, pevná, ostrá prsa. Samý smích. Vtělený život, vtělený optimismus.

Dnešní Katy je pokorná samička, které, chci-li, užiji a kterou, chci-li, odstrčím. Nikdy nemám obav, že se mi vzepře, že mi prchne. Vždy k službám, prosím. Je v tom jakési maličké tajemství, až do té chvíle jen moje vlastní. Je to zatroleně zamotaná historie. Nebojte se, však ji brzy rozmotám.

Nemiluji Katy ani dost málo. Prostě ji trpím. Katy je otrokyně. Udělal jsem z ní otrokyni, protože se mi chtělo. Ještě je tělesně velmi dobrá, ale sedmnáctiletá Katy, smíšek a dravec to již není. Někdo by snad mohl říci, že jsem spáchal velký hřích na této dívce, překypující životem. Možná že ano. Nepopírám to. O jedno obvinění více nebo méně – naprosto mi to nevadí. Což nebyl na mně spáchán také veliký hřích? Mučil jsem se já, proč by se nemučil také ještě někdo jiný? Jaképak cavyky!

Filip a ona byli sourozenci. Ovšem, Filip byl tenkrát jen chlapec, sotva škoře odrostlý, zajímavý, neobratný. Později se z něho vyklubalo něco jiného. Musím se smát, kdykoli si představím onu scénu, při níž jsem byl nucen vykázat ho z domu. Byl již vojákem, nabyt jakési sebejistoty, ničím odůvodněné, poťouchlosti v očích, drzých úsměvů. Myslím, že již delší dobu nebyl tak zcela nevinný, jak se dělal, že měl dávno docela dobrou představu o tom, čím Katy v domě je. Netroufal si však, to byla celá věc! Nebo snad dokonce čekal na příležitost, spekuloval na ni, jako činí tak mnozí lidé na tomto světě? Nu, spekuloval-li, pak se pořádně zklamal. Já nejsem z těch, kteří si něco dělají z pohrůzek, pomluv nebo soudu lidu.

Jednoho večera dostal se Filip klíčem, který mu byl svěřen (neměl jiného domova než dům, v kterém sloužila jeho sestra), tichošlápsky do Katina pokojíku a narazil na ni právě ve chvíli, kdy oblečena jen v prádle opouštěla mou ložnici. Uslyšel jsem hulákání, troufalé pohrůžky, prosby a vzlyky. Oblékl jsem župan a kráčel vstříc té domýšlivé mnohomluvnosti. Dostal jsem se tak do rány svému rozlícenému lokaji. Něco jako scéna z Fausta. Valentin, zklamaný sestrou, osočuje svůdce. Ovšem v bezmezně pitomé reprodukci. Nebylo souboje, v němž by ďábel vedl ruku hříšníkovi, aby jí ztopil ocel v prsou spravedlivého; pěšácké bodlo zůstalo zavěšeno na opasku. Katy však byla zdcena stejně, jako by ústy výrostkovými k ní mluvilo živé svědomí celého světa. Nutno konečně přiznati – po odchodu vojákově zůstala vlastně teprve jaksepatří sama.

Řekl jsem, že Filip s Katy byli sourozenci. Nevysvětlil jsem však dosud, jak se ti dva dostali do Hajnova domu. Nuže, starý Hajn vykonal kdysi skutek milosrdenství, který se mu vyplatil. Katy bylo deset a Filipovi sotva osm let, když jejich ctihodný tatínek, notář, spekulant a hýřil, zpronevěřil svěřené mu sirotčí jmění. Žil nějaký čas se svým lupem a se svými nenasytnými milenkami, a když to vyšlo najevo, oběsil se na šlích ve vězeňské cele. Jak vidět, trpěl přece jen ještě morálními předsudky. Jeho žena byla nedůtklivá, sentimentální dáma, společenská osoba, čtenářka limonádových románů. Rozeslala několik slzavých psaní svým příbuzným a vypila jed jako zamilovaná služka. Děti osiřely. Slzavé dopisy nebyly k ničemu, žádná ze sester notářčiných se nepřihlásila. Všechna ta vznešená banda zalezla do děr ze samého odporu k dětem zlodějovým. A tu se na scéně objevil Hugo Hynek, který byl právě na vrcholu kariéry dobrotivého a bohabojného muže. Přijal děti do domu tak, jak byly, s celou poskvrněnou pověstí jejich rodiny.

Později se z Filipa stal vděčný a závislý služebník a z Katy přítelkyně a společnice domácí slečny, chudá příživnice, jedním slovem – služka. Sluha a služka. Nemohli si vlastně u Hajnů naříkati. Jejich úsluhy a jejich vděčnost byly přijímány sice jako samozřejmé, ale přátelsky. Nikdo se na ně nedíval příliš spatra. Oba patřili k rodině.

Možná že snad přece jen v tomto případě poněkud přestřeluji, mluvím-li o Hajnově milosrdenství tímto způsobem. Vlastně to bylo od pana tchána docela hezké. Má to však své příčiny, že se nemohu přitom zbaviti jizlivosti. Tak například opovrhují Katy. Katy mě zklamala. Ta výbojná, nezkrotná dívka, v níž jsem jeden čas věřil, stala se tak lehoučce tím, čím je! Neodolá vladařskému naléhání těla, chudinka! Byla tak oddaná své velitelce, Soni, a přesto se nikterak neštítala mé manželské postele! Ale což to – nejhorší je, že padla pod svým malým břemenem, že se svíjí výčitkami svědomí, které mi mohou být leda k smíchu!

Vzpomínám si, že jsem si umínil býti spravedlivým. Dobrá, budu tedy spravedlivým. Je pravda, že opovrhují Katy také prostě jen proto, že mi zůstává nablízku. Opovrhují všemi, kteří u mne vydrží přes mou tvrdost a přes mé rozmary. Zůstávají, protože mám peníze, protože dobře platím. Tato výtky se ovšem netýká Katy. Ta mě miluje.

Stačilo, abych se objevil na prahu – a viděl jsem: vyskočila ze svého místa, oči se jí rozšířily hrůzou. Zprvu jsem nechápal, potom jsem se dovtípl. Ovšem, ovšem, ona nevěděla, k čemu se chystám. Naprosto nemohla vědět, k čemu směřují všechny ty podezřelé přípravy. Myslíla si – co ona si myslela! Přes všechnu urážlivost té představy musil jsem se usmáti.

Skrýval jsem svůj úsměšek do dlaně, neboť jsem nepřišel, abych byl roztomilý, abych se bavil. Vypadal jsem asi velmi výhružně s kloboukem do očí, se zarputilým pohledem. Divný, černý pták, mlčelivý host! Sledovala ostražitě mou volnou ruku za zády. Myslila, že v té ruce je nůž nebo bomba nebo střelná zbraň – to si myslela. A já stál a hleděl soustředěně do jedněch tupých očí. Do jedněch tupých očí! Avšak ne, nebudu o nich ještě mluvit. Zbavil bych své vyprávění všeho, čím by mohlo zaujmouti, kdybych již nyní, na počátku, pověděl všechno, s čím je třeba setkat se až na konci. Když jsem začal uhryzávat ze svého vlastního osudu, také jsem nevěděl, jak to skončí. Necht' neví čtenář právě tak, jako já jsem nevěděl. Ať se jen dá překvapiti, ať prožívá pěkně se mnou mé nádherné zážitky!

Stál jsem a díval se – a Katy čekala jako šelma připravená ke skoku. Přiznávám se, nikdy bych nedokázal to, z čeho mne podezírala. Kdysi jsem se sice dovedl odhodlati k jistému činu, to však bylo něco docela jiného. I já, který pramálo rozeznávám dobré a zlé, vím, že to bylo něco jiného.

Katy si nesmí nikdy osobovati právo ptáti se mne na mé úmysly. Je zvyklá dívat se mi po očích a odhadovati. Nyní odhadla tohle. Konečně, není divu: má vznícená tvář, odhodlaný krok, a nyní to mnohoznačné vyčkávání! Činí mi vždycky radost, uzřím-li úzkost v Katiných očích. Její obdiv, který ke mně chová, je opepřen hrůzou z mé nevyzpytatelnosti. Nedalo mi to. Naschvál, z pouhého žertu, učinil jsem neznatelný pohyb rukou za zády. Takový – řekněme – hrozivý pohyb ke kapse. Vykřikla. Rázem byla u mne, hleděla mi zblízka do očí s výrazem plným strachu a prosby. Ústa se jí chvěla. Přes svou pokoru se připravovala na zápas. Neříkala nic. Jak by si směla dovolit oslovovat mě, když nebyla právě povolána k roli milostnice?

Odstrčil jsem ji a ona se mi pověsila na loket. Cítil jsem, jak se její tělo přilepilo k mým svalům, jak její srdce zabušilo na mém předloktí. To chvějící se poprsí jako by se nabízelo, jako by slibovalo, že svede mé myšlenky na bezpečnější pole působnosti za jakoukoli podlou cenu.

Vyprostil jsem rychlostí blesku ruku a zvedl ji nad hlavu. Druhý výkřik, tentokrát velmi zoufalý, vyšel jí z úst. Dal jsem se nahlas do smíchu. Do drobného, suchého smíchu, jako když se sype kamení. Směl jsem si dovoliti tento smích v tuto chvíli. Byl to stylový smích.

Odstoupila. Stáli jsme hrud' proti hrudi. Nedíval jsem se již na ni, díval jsem se jen na špičky svých bot. Opět s rukama za zády. Prudce oddychovala. Hnus mě prostoupil. Bylo mi na

zvracení z vší té neomezené moci, z všeho toho bahna, které se kolem mne vzdouvalo a kypělo páchnoucími bublinkami.

Pomalou jsem se otočil a vyšel ze dveří se svěšenými koutky úst.

Krok za krokem jsem chodil zahradou. To byl poslední oddíl mých předsevzatých úkolů: viděti zářiti mlčící dům. Obcházeti rozlehlý a ponurý Hajnův dům s jeho třemi balkóny, s jeho kostrbatými vikýři, s jeho vznosným portálem a barokní prostorností, dívati se na něj, jak z oken sálají slavnostní a tiché snopy světla v marném očekávání. Měla mi tak býti připomenuta první rodinná přijímací hostina v Hajnově vile. Také tenkrát, po všech těch podivných výkladech, jimiž jsem byl vyčastován, šel jsem se projít do parku. Tenkrát jsem ovšem nešel sám.

Nebe bylo zelené od měsíce a plynoucí mraky černé nebo svítící, podle toho, zda byly prolínány paprsky nebo zapomenuty jimi. Na střeše ležely zbytky sněhu, bezlisté větve trčely k obloze, lavičky zely poloutopené v zmrzlých závějích. Určil jsem si obejít dům třikrát, vždy v hlubších kruzích. Čím dále jsem zacházel do parku, iluze byla dokonalejší. Ticho, znásobené temnem, nabývalo větší ponurosti. A když jsem se vracel, když se opět blížila světla, bylo to, jako bych kráčel vstříc hostině duchů. Takového záření, a nikde ani hlesu! Hle, nejvýše ze všech podkrovní světýlko komory Bertiny, hned vedle, jako soví oko, jako mázdrovité oko mrtvého ptáka, okénko Neviditelného, zakryté žlutou záclonkou. Pod nimi dva světelné pásy, patro a přízemí, nejnižší pak pootevřený zadní vchod a okna Paříkovo a Kryštofovo.

Můj osamělý krok na zmrzlém sněhu cestiček, horečné vnímání a přemýšlení – připadalo mi, jako by se co chvíli měly ozvati tóny klavíru do zimní noci, jásavé tóny, nasbírané bezstarostnými prsty. Co chvíli mohl lehnouti bachratý, směšný stín na žlutou záclonku!

Připouštím, že to vše je jen pouhý patos, nic než divadelní lež. Kdo si však umínil, že se opije, musí záměrně vypít přiměřenou dávku alkoholu. Kdo si chce opatřit plodné vzrušení, musí nahmatati uvnitř spící, nepoužívanou klaviaturu a zabouřiti na ní všemi prsty. Nezáleží na tom, je-li prostředkem jen pouhá autosugesce, jenom když se v boku otevře rána a stigmata na rukou i nohou vypotí svou krev!

A tak jsem se postavil nad jedním hrobem. Schýlil jsem hlavu nad jedním kouskem země těsně před krabicí nové garáže. Vydupal jsem si místo ve sněhu, velmi povědomé místo, a pohlédl nahoru nad sebe, k známému půdnímu oknu. Tam nahoře byla černá, hrbolatá čára

prejzové střechy. Tam nahoře byla obloha. Stál jsem. Čekal jsem. Nebe se neotevřelo, po paprsku mého oka se nesvezlo dolů žádné smířlivé poselství. Kdysi jsem zhasil skomírající svíci v domnění, že nastává den. Byl to omyl. Noc se stala jen o to temnější. Ovoce mé staré odvahy, na niž jsem býval tak hrd, svažovalo a shnilo. Jsem dokonale sám, žádný živý člověk mi není druhem, potácím se mezi pouhými přízraky, čeho se dotknu, je slizké a páchnoucí, nikde cíle, nikde naděje, nikde východiska!

Avšak ne – člověk jako já nevěří v zázraky. Nestojím o útěchu shůry. Nemám výčitek svědomí, srdce mi nepuká steskem. Nejsem zvyklý nařikati nad něčím, co nelze odčinit. Nikdy neslžím! Nikdy!

Vytáhl jsem hodinky. Tři čtvrti na osm a pět minut. Vše klapalo bezvadně. Čas byl správně rozměřen. Kráčel jsem k domovním dveřím.

V rozlehlé síni září podivný lustr, podobný hřbitovní svítilně. Je z těžkého, černě lakovaného kovu, je zavěšen na řetízích, jeho hlavice vyrůstá v jakousi trnovou korunu. Pravá hřbitovní svítilna! Než sem byla zavedena elektřina, svítilo se v ní prý Hajnovými svíčkami. Nikdy jsem neměl rád tuto svítilnu. Její železné hrany kreslily okolo stínu chodce stín mříže a její spodek svítil okrouhlým, nebezpečným okem. V určité chvíli byl stín toho, jenž kráčel síní, prozářen postranními malými žárovkami, pouhou mlhovou, rozrůstající se v čtyři mátožné polostíny na všechny čtyři strany světa.

Postál jsem dnes pod touto nenáviděnou lucernou s rozkoší. Můj stín čtyřikrát rozšlápnutého pavouka mne nesmírně bavil. Byl jsem živočichem, ukřižovaným na větrné růžici.

2

Já

Nepozorujeme snadno změny způsobené lety na našem vlastním zevnějšku. Většinou dovedeme zjistiti jen ty nejzjevnější a nejobvyklejší. Honosíval jsem se bujnou kšticí nad klenutým, vysokým čelem – dnes mi zůstal na temeni sotva chomáč světlého chmýří. Míval jsem jemný, zahnutý nos – ten nyní ostře vyniká z povadlé tváře. Stal se sovím zobákem. Dělená, energická brada vypadá téměř surově, důlky v tvářích se proměnily v hluboké brázdy, oči se staly pichlavými a zapadly.

Byly to hlavně mé tělesné přednosti, které mi před lety získaly obdiv Hajnovy dcery. Mám statnou postavu, jsem svalovitý a velmi silný. Tenkrát jsem ke všemu ještě býval mlád. Mládi vždycky něčím lže! U mne lhaly nejvíce důlky v tvářích a potom jakási nyvost v pohledu. Kritický druh by se tím nedal zmásti, víme však, že tyto věci nastražila příroda pro ženu. Například neměl jsem v povaze nikdy nic zádušného, a přece jsem vypadal zádušně, když se mi zachtělo. Docela obyčejná věc, prosím. Šedé, jasné oči, posazené hluboko pod huňaté obočí, vypadají melancholicky. Podobnou léčkou je úsměv. Můj, nebyl-li právě výrazem ironie, činil dojem zdráhavosti jako u ostýchavého děvčete.

Mám jednu z těch rázovitých hlav, na které se nezapomíná. Nestalo se mi nikdy v životě, že by si mě byl někdo s někým spletl. Také se mi však nestalo, že by byl někdo ke mně doopravdy přilnul. Probírám-li svůj život s opatrnou kritičností, jako například dnes, mohu směle říci: Nikdy jsem neměl přátel. (Ani Dont nebyl nikdy mým přítelem.) Ještě k jednomu nedostatku se musím přiznati: zřídka jsem byl vlídný nebo laskavý k ženě. Ani jako chlapec, ani jako jinoch – opravdu! A přitom jsem byl příjemným společníkem, hostem, jenž byl všude rád viděn, odborníkem, kterého si všude vážili. Myslím, že ženám jsem byl příliš nedostupný a mužům vždy příliš nebezpečným konkurentem. Ano, tak je to. Kamkoli jsem vkročil, všude jsem probouzel ovzduší plné předstihování, zastiňování a nepokoje.

Nikdy jsem nenosil vousy. Holil jsem se jako student v dobách, kdy si hoši snažili vypěstovat knírek stůj co stůj. Proto jsou mé vousy tak tvrdé a nepoddajné, pokožka na bradě a čelistech drsná. Kdybych byl tmavovlasý, vypadal bych dozajista jako modrovous, jsem však velmi plavý. Tím se stává – zvláště nyní, po letech – že celá má hlava je zbarvená jakoby v jednom tónu. Nemám rtů a nemám ruměnce. Kdysi jsem s oblibou nosil oblek pískové barvy. Říkali, že vypadám jako socha, všecek vytesán z pískovce; to se týkalo mé postavy i tváře.

Nelze spočítati, kolik lidí mi v životě naznačilo, že vypadám aristokraticky. Nic mi nebylo nikdy více k smíchu. Je-li tomu opravdu tak, pak nutno říci, že v mém případě spáchala příroda jeden ze svých nejpovedenějších šprýmů. Nejjistěji by se o tom přesvědčil ten, kdo by se seznámil s mým otcem. Můj otec totiž dosud žije, setkání s ním není nemožné, ač bych je nemohl nikomu zrovna doporučiti. Hlava mého otce je nápadně podobná mé, jeho postava a držení těla je stejné jako u mne, a přece o jeho původu, o jeho životě, o jeho mravech sotva by se mohlo říci, že byly kdy aristokratické. A ujišťuji vás, že můj děd, pokud si ho dovedu představit, byl věrně podoben mému otci, a přece jen zhynul v příkopě u silnice s lahví kořalky v kapse, s lahví pečlivě dopitou, a byl vypraven na hřbitov na obecní útraty.

Tím není řečeno, že můj děd se otci nepovedl, že můj vznešený papá se nedá přirovnati s tímto vesnickým pobudou. Můj otec není o mnoho lepší než můj děd, liší se od něho jen tím, že má matka dovedla čas od času uplatnit svou autoritu a že se jí jakžtakž podařilo udržeti otce u jeho truhlářského řemesla. Tím zase nemá ovšem být řečeno, že má matka je andělem v lidské kůži, ubohá trpitelka, nebo něco podobného. Má-li býti dán průchod pravdě, nutno říci, že moji rodiče jsou dvojice hrubců, kteří byli odevždy v nesvárech s celou obcí, kteří nadělali za svého života více skandálů než nábytku, kteří milovali ze všeho nejvíc jen každý sama sebe a kteří své děti vychovali jen proto, že bylo mnohem obtížnější se jich zbaviti.

Vezme-li se to z této stránky, bylo by možno snad mé dětství nazvati truchlivým nebo hořkým – jak se komu líbí. Byl jsem třetí v řadě sedmi sourozenců, kteří zůstali naživu. Další čtyři zůstali zahrabáni po různých koutech vesnického hřbitova. Osud těchto malých mrtvých byl vždy stejný: jediným a posledním jejich svátkem byly Dušičky, které následovaly po jejich úmrtí. Tu matka ušila plátěný polštářek, vyplnila jej pilinami, ozdobila jej růžovým a bílým papírem a koupila několik svíček, které byly svěřeny nám živým k opatrování. Po této jediné a poslední pompě nebylo již nikdy na ně vzpomenu. Ani rodiče, ani kterýkoli z mých četných bratří nebo sester nevědí, kde jsou tito malí nebožtíci pochováni.

Můj nejstarší bratr se jmenuje Bedřich jako otec, druhý František. Po mně následovala sestra, která dostala jméno po matce, Anna. U nás si nikdo nelámal hlavu s jmény. Narodil se a dostal nějaké – tím to bylo odbyto. Rodiče se tvrdošijně vraceli k jménům zahrabaným na hřbitově. Tak byly u nás celkem tři Marie a teprve té třetí se podařilo vyrůst.

Mám-li říci pravdu, nevím ani přesně, kde nyní většina mých sourozenců žije a jak se jim daří. Nemilovali jsme se nikdy. Držela nás pohromadě jen společná bída a společní nepřátelé. Bedřich byl odveden a zůstal na vojně. Neviděli jsme se dvanáct let od té doby, co se naposledy ode mne pokoušel vypůjčiti peníze a byl odmítnut. Naše bratrské styky skončily nevýslovně sprostým dopisem vojákovým. František je hrbatý a stal se holičem. Je ženat a má vlastní holírnu v okresním městečku poblíž naší vsi. Je považován za dobře situovaného. Poněvadž mu, churavci, zůstal v krvi strach z rodičů, má neustále někoho z rodiny na krku – buď otce, kterému se již nechce do truhlářiny, nebo některého z bratří a sester. Vyučil již tři synovce svému ušlechtilému řemeslu. Je chvástavý a pyšní se tím, že ode mne nikdy nic nežádal. Díky Bohu, trvá dosud na svém bohumilém předsevzetí.

Sestra Anna se provdala za tovaryše mého otce. Za tři měsíce po svatbě vřískalo již jejich první dítě v prádelním koši. Kdykoli si představím líbezný obrázek soužití, jež v prodloužené

chalupě vedou ti povedení manželé, musím se smát. Tovaryš Ferda je o dobrých deset let starší než já, je tedy o jedenáct let starší než Anna. Oženil se s ní, protože ho žádná z vesnických dívek nechtěla. Měl nejhorší pověst, jakou si může chasník vysloužit: rváč, který byl vždycky bit, hráč, jenž vždycky prohrával. Je to křivonohý seladon s rezavým, výbojným knírem. Sestra je o hlavu větší než on. Vládne svému muži i mým rodičům naprosto neomezeně.

Mezi Annou a ostatními sourozenci jsou dvě mezery, jež zůstaly po sestřích uklizených na hřbitově; to znamená, že jsem o pět let starší než Arnošt. Ty další děti mi zůstaly již zcela cizí. Například Antonín se narodil až tři léta po Arnoštovi. Byl sotva tříletý, když já jsem odešel na studii.

Arnošt se pyšnil nejvznešenějším jménem, jaké kdo v naší rodině obdržel. Zkusil jsem s ním, jak jen může starší bratr zkusit s mladším, který mu byl svěřen v opatrování. Jen v jediném oboru vynikal tento Arnošt nezměrnou poslušností: bylo mu nařízeno, aby se mne držel, držel se mne tedy usilovně. Nejlepší svá klukovská léta jsem prožil s tímto spratkem, zavěšeným na cípu mého kabátu. A ani nemohu být dnes příliš hrd na to, že jsem „vychoval“ Arnošta.

Přes můj bratrský dohled se z něho vyklubal zločinec. Ne sice nejhorší ze zločinců, přece jen však zločinec podle soudu světa. Jako dvaadvacetiletý sazeč znásilnil jedenáctileté děvčátko. Seděl několik neděl ve vězení a potom zmizel z domova. Zůstal nezvěstný. Tento bratr mi dosud nahání strachu. Bojím se, že se přede mnou jednoho dne objeví a že se mi pak představí v podobě ne právě nejušlechtilejší.

Kdo by odhrábl hoblovačky v naší veliké světnici, v níž se odpradávná pilo, jedlo i spalo, našel by prkna podlahy černá a napolo prohnílá. Jak by ne, když tam po léta močily a vyměšovaly se všechny nadějně haluze naší rodiny! Mezi hoblovačkami jsem počal rozeznávat první tvary světa. Na truhlářském „ponku“ se obědvalo, hrály se na něm karty, tam později sestra Marie, nadaná stejně jako já učelivostí a hlavně čtenářskou vášní, četla při světle svíčky a bývala za tuto neřest bita tu otcem, tu matkou. Kolem něho se odbývaly rodinné šarvátky, honičky rozzuřeného otce za proklínající matkou, provázené smíchem starších a vřiskotem mladších sourozenců. Na „ponku“ jedna po druhé stály čtyři rakvičky dětí, které nám zemřely.

Stávalo se často, že u nás nebyvalo, jak se říká, do huby. Přímých zakázek měl otec pramálo. Pověstně pracoval pro truhláře v městečku: laciné kuchyňské kusy, rakve zhruba tesané,

vesnické almary. Stačilo, aby se otec nepohodl s městským mistrem, aby si s ním vynadal pro tu neb onu nesrovnalost, a již tu byla bída. Tu si matka vybrala některého z nás, který se jí zrovna připlerl do cesty, přiložila k červenému nosu kapesník a šla do města, usmiřovat otcova chleboďárce. Nesčíslněkrát jsem se zúčastnil těchto výprav. Bylo to vždycky stejné. Nejdříve nám nechtěli otevřít, pak vyjednávali mezi dveřmi, nakonec jsme byli pozváni do dílny a tam si městský pán před námi, před svou rodinou, před učedníky vyléval vztek na mého otce. Matka zvítězila vždycky. Nikdy se nestalo, že by se byl mistr zatvrdil nadobro. Vždy však existovala ponurá mezidoba – čas mezi dnem, kdy otec se ještě cítil uražen, a dnem, kdy byl nedostatkem přinucen připustit matčinu kajicnou výpravu.

Stávalo se také, že neměl dostatek práce ani městský živitel, a pak přicházela do stavení bída, která se nedala vyrodovat. Otec zůstával v posteli, učedník byl poslán k rodičům, děti brečely. V obdobích, kdy se dalo něco vytěžiti z katolického kalendáře, posílali nás na koledy. Ne-li, byli jsme nuceni bez okolků žebrot. Zpíval jsem za dveřmi lepších lidí v městečku před vánoci, na Štěpána, chodíval jsem s uzlem o pomlázce. Na jaře jsme byli my – Švajcarovi – nejlepšími lovci žab z celé vesnice. Chodívali jsme do města prodávat krvácející žabí stehýnka, nabízeli jsme po domech první jarní květinu (ty byly prašpatným obchodním artiklem), v létě jsme prodávali jahody, borůvky, maliny. Houby nebyly nikdy zkonsumovány v naší domácnosti. Vše od nás šlo do města, i vejčička několika slepic, ba i přebytečné mléko naší kozy vypíjela jistá tuberkulózní slečinka.

Jsouce proháněni hajným, žili jsme den ke dni indiánský a lenošný život zanedbané vesnické mládeže. Bedřich a Anna, když se jim někde nahodila příležitost, kradli. Směli se tím beze všeho doma pochlubit – nikdy za to nebyli trestáni. Běda však, byli-li při činu chyceni! Mohu říci, že jsem nekradl nikdy. Osud se na mne příliš brzy usmál a učinil mě mezi ostatními nízkými, špinavými Švajcary něčím lepším, nadřaděným, výjimečným.

V městečku žil jakýsi Lachmann, zámožný starý mládenec, výrobce limonády. Byl zavalitý, malý, trpěl dnou, měl bílé námořnické vousy a nos jako okurku. Černá očka, věčně slzíci, podobala se knoflíčkům od bačkor. Tento Lachmann, který nevyčerpal své city pro potomstvo, jež mu nebylo dopřáno, měl dvě celkem neškodné vášně: miloval svého psa a rád si zahrál na mecenáše.

Pes byl tlustý, odporný, olezlý, okrášlený řemením s rolničkami, v zimě opatřený dečkou, podobnou sedlu. Jmenoval se Audis, byl strakatý jako kráva a jeho oči měly tři barvy. Jedno

oko bylo obyčejným, hnědým psím okem, druhé bylo napolo šedé a napolo lidsky modré. Audis byl nenáviděn lidmi stejně jako psy.

Na každé zvíře, i na to nejtupější, přijdou někdy romantické chvíle. Audis, který se nikdy netoulal, zaběhl se z důvodů, jež není obtížno vytušiti. Zmámila ho láska. Objevil se v naší vesnici. Nevím, jak uklouzl pozornosti městských psů a městských dětí. Venkovští uličníci ho uvítali kamením. Utekl do širých polí. Bylo to na podzim, fičelo ze všech stran. Hřáli jsme se u ohýnku, prohánějíce kozu a pekouce brambory. Audis, uniknuvší klukům, se domníval, že našel v koze Velkoborských velikou přítelkyni. Koza se k němu nechovala nepřátelsky, Franta Velkoborských dovedl však býti až sadisticky krutý k zvířatům. Objevil Audisa a zmocnil se ho. (Velkoborských děti byly asi podobného charakteru jako my, Švajcarovi.)

Málokoho jsem ve vsi tak nenáviděl jako Frantu. Nikdy nevyslovil poctivě mé jméno. Žáril na mne pro mé úspěchy ve škole. Jakmile Audis žalostně zakvičel v jeho rukou, stal jsem se ochráncem tohoto zvířete.

Boj se odehrál podle všech pravidel. Utržil jsem při něm i slušnou ránu drápem od Fanky Velkoborských, ránu, která efektně krvácela. Audisa, kňučícího a vděčně mě lízajícího, jsem však měl. Co nyní s ním? Vzítí ho domů a vzbuditi laskominy svého otce? Nebyl jsem od toho, zavděčiti se dobromyslnému městskému boháči. Mé kapsy byly vždy zásobeny provázky, kudlou a jinými uličnickými potřebami. Přivázán na mé šňůře a pod mou ochranou, dostal se Audis bez dalších dobrodružství do Lachmannova domu. Tam byl uvítán jako ztracený syn. Hospodyně, která pro psa zažila těžkou domácí bouří, div mě nezlíbala.

Se svýma zablácenýma, bosýma nohama, se svým krvácejícím šrámem, byl jsem uveden do Lachmannova pokoje. Musil jsem mu vyprávěti celou psí historii od počátku až do konce. Sem tam jsem si ještě něco přidal, abych vyšel z té záležitosti co nejhrdinněji. Stařec pokyvoval hlavou, rozplýval se, neskrblil pochvalami. Umlkl jsem, odhaduje přibližnou cenu svého činu a svého chvastounství. Předložil mi několik otázek, týkajících se našich rodinných poměrů. Byl jsem drsně upřímný. Zeptal se mne, jak se mi líbí ve škole. Přiznal jsem se ostýchavě ke svým dobrým známkám. Byl dojat. Hleděl jsem co nejzarmouceněji na palce svých nohou. Neměl jsem za nemožné, že dostanu třebas celou zlatku!

Zmýlil jsem se. Lachmann mě neobdařil ani dvacetníkem. Odešel jsem, hryzaje si rty a potichu ho proklínaje. Příštího dne jsem však přistihl výrobce limonády vážně rozmlouvajícího na chodbě školy s mým učitelem. Proběhl jsem kolem nich. Když jsem se

kradmo ohlédl, spatřil jsem, jak mě oba sledují zamyšlenými pohledy a jak oba pokyvují hlavami.

V neděli poté si Lachmann obeslal mého otce. Otec se z města vrátil se zprávou, která mě ohromila: Lachmann se nabídl, že bude platit na mé studie tak dlouho, dokud budu nosit domů dobrá vysvědčení. Nevěřil jsem svému sluchu. Myslil jsem si, že se mi to všechno jenom zdá.

Z páte obecné jsem šel do první reálky. Reálka vybrána Lachmannem prostě proto, že studium na ní je o rok kratší než na gymnáziu. Do krajského města mě odvezl sám Lachmann. Trpělivě čekal na výsledek mé zkoušky v místním hostinci, popijeje limonádu vlastní výroby. Pohladil mě po hlavě, když zvěděl, že jsem zkoušku vykonal s vyznamenáním. Vybral mi levný byt „na půl stravy“, dal mi mnohá mravní naučení a vtiskl mi do dlaně dvě zlatky na drobná vydání. Poučil mě také, jak se mám ucházet o bezplatné poskytnutí školních knih jako chudý hoch, kterého rodiče nemohou podporovat.

Od primy do septimy jsem byl prvním žákem ve třídě. Netvrdím, že mé závodění se spolužáky mělo vždy formu veskrz ušlechtilou. Ne, nedával jsem opisovati své úlohy. Učinil-li jsem tak kdy, pak to bylo jen proto, abych popletl troufalého lenocha. Poctivě jsem nenáviděl drobného hošíka modrých očí, jenž jediný se mi mohl rovnati nadáním a pílí. Dovedl jsem se dělati svatouškem před profesory a nešťítel jsem se žádného prostředku, jímž jsem mohl zdrtiti protivníka. Možná že má přiznání se zdají leckomu hnusná a že mě kdekdo odsoudí. Necht' si však každý jen uváží: nebyl jsem dítě boháčů, matka mě nehladila po tvářích, když jsem dřepěl nad slovíčky, otec mi nesliboval ani bohatého ježíška, ani prázdninový výlet za slušné vysvědčení. Každý se bije, jak dovede. Chtěl jsem být prvním, a byl jsem jím. Potřeboval jsem zhltnouti kdejaký stipendijní krejcar a také jsem jej zhltl.

Každý půlrok jsem se navlékl do svých nejlepších šatů a šel jsem navštívit Lachmanna se získaným vysvědčením. Divil se, mlaskal, pokyvoval hlavou, sahal tučnou, prožloutlou rukou hluboko do své kapsy. Později, když ho počala přemáhati staroba, dokonce plakával, vina mě k sobě a lechtaje mě po skráních svými námořnickými vousy.

Ze všech vyučovacích předmětů lnul jsem nejvíce k chemii. Nikdy jsem nebyl šťastnější, nikdy jsem se necítil více povznesen, než když jsem se pokoušel v ústavní laboratoři se zkumavkou v ruce o první jednoduché rozboru látek. Samotný zápach kyselin, pouhý žár dmuchavky naplňovaly mě pocitem nevýslovně senzačním. Když v sextě chemie skončila, byl

jsem velmi zarmoucen. Po maturitě mi bylo Lachmannem dáno na vybranou, kterému z technických studií bych se rád věnoval. Rozhodl jsem se bez rozmýšlení pro chemii.

Kdo by se domníval, že jsem byl v rodině pro své úspěchy v studiích ceněn, velmi by se mýlil. Otec ani matka mi nikdy ani haléřem nepřispěli na mé školní potřeby. Vše bylo přenecháno Lachmannovi s jakousi poťouchlou zlomyslností. Prázdniny mi byly vyčítány a musil jsem si svou stravu odsloužit u „ponku“, nebo při našem malém hospodářství. Nebylo dne, aby mě otec nečastoval jedovatostmi. Všichni sourozenci na mne hleděli skrz prsty. Švagr hulákal do omrzení své názory na darmojedy a papírové milostpány.

S Karlem Dontem jsem se seznámil již v kvintě. Byl vlastně mým spolužákem od primy, chodil však do A, kdežto já jsem byl přidělen do B. Karel byl městský synek, jeho otec byl obchodníkem. Měl sestřičku stíženou padoucní, která nechodila do školy. Byla vyučována privátně. Když se Dontovi z jakýchsi příčin neshodli s domácím učitelem, stal jsem se protekcí Karlovou u Emy informátorem.

U Dontů jsem získal vše, co mi péče Lachmannova nezajistila: svačiny, večeře a nějaký ten haléř na vlastní potřeby. Karel byl lenoch, který se nevalně učil, zato psal slušné verše a ještě lépe kreslil. Procházel třídu za třídou jen zásluhou profesora kreslení, který v něm viděl talent. Karlovi rodiče mu dávali mě za příklad. Nežárnil. Byl to mluvka, který se rád opájel vlastními vysokými cíli a měl v sebe ničím odůvodněnou víru mělkých lidí. Můj životní příběh ho zajímal, protože byl pravým protikladem jeho vlastního měkce vystlaného osudu. Shodli jsme se celkem dobře jen proto, že jsme si byli tak nepodobní. On byl právě tak lehkomyšlný a vychovaný jako já vážný a bezcharakterní. Byl stejně chabý jako já rvavý.

V prvních dobách v Praze bydlili jsme s Dontem v jednom bytě. Bylo to poněkud nad mé poměry, našel jsem si však celkem dosti slušný pramen výtěžku, a Lachmann tehdy také ještě žil. Ovšem, mnoho volného času mi nezbývalo. Rýsoval jsem do tmy na cizích rysech, valnou většinu svého dne jsem prodlel na privátech, svá vlastní kolokvia jsem připravoval po nocích. Zato jsem nežil právě nuzně a ještě se mi podařilo ušetřiti několik desítek pro nepředvídané případy.

Karel studoval architekturu a dával najevo všechna možná zklamání. Chtěl se dáti na malířství, ale rodiče mu v tom zabránili. Mstil se jim tím, že nedělal naprosto nic. Zaměstnával se jen flámováním a vyspáváním. Dělal dluhy, které chtěj nechtěj musil jeho otec nakonec hraditi. Dontova matka mě úpěnlivě prosila, abych nad druhem bděl, abych se

snažil všemi prostředky získati nad ním blahodárný vliv, nabízela mi dokonce slušnou odměnu, podaří-li se mi to. Odmítl jsem. Nejsem pro to stvořen, uváděti na pravou cestu zbloudilé mladé blázny. Ostatně se to vše odehrávalo v dobách, kdy jsem neměl nejmenšího nedostatku.

Po smrti Lachmannově nastaly horší časy. Peněz vydělaných vlastní pílí bylo krutě málo. Bylo naprosto nemožné udržeti se v drahém bytě, kde jsme bydlili s Dontem. Vystěhoval jsem se. Z jedné stránky mi tato změna přišla velmi vhod: zajídala se mi již společnost Karlova a jeho nepřijemných kumpánů. Ani Dont nemusil později příliš žehрати na to, že jsem ho opustil. Jeho rodiče ze strachu, aby se po mém odchodu nevrhl ještě hloub do nevázaného života, dovolili mu konečně, aby přisedlal a věnoval se cele milovanému „kumštu“.

Můj nový byt byla nepatrná černá dírka s nuzným nábytkem, měl však podstatnou výhodu: bydlil jsem v něm sám a lacino. Tam jsem si teprv jaksepatří oddechl. Konec sáhodlouhým, nejapným Dontovým rozpravám o malování, konec jeho „barvitému vidění“, kterým mě neustále otravoval. Nikdy jsem neměl porozumění ani pro hudbu, ani pro literaturu, ani pro jakékoliv jiné umění. Byl také konec všemu zbytečnému žvanění o přítulných sklepnicích a sexuálních problémech. Všechny ty věci mě nikdy ani dost málo nezajímaly. Necht' si to komukoliv připadá jakkoliv nepochopitelné, prohlašuji, že jsem po celou dobu svých studií nepodlehl mladické zamilovanosti. Ferdova láska k Anně, již jsem mohl sledovat od jejích nejapných počátků až po žhavost vášně, nízce ukájené, zbavila mě všech bláhových iluzí. Stranil jsem se úzkostlivě snadno dostupných milostných příležitostí. Ze společnosti Dontovy čas od času někdo onemocněl známým způsobem. Hnusilo se mi to. Nejsem strašpytel, nerad se však dávám zbytečně v sázku. Má budoucnost mi dala příliš mnoho práce, abych byl ochoten zničiti ji jediným zbytečným poblouzněním. Posmívali se mi, častovali mě urážlivými dohady. Nevšímal jsem si toho. Povýšeně jsem se usmíval. Byli mi všichni dokonale protivní.

V novém bytě byl konec všem nepřijemnostem. Objevilo se také, že mám mnohem více času než dříve. Půlhodina k půlhodině – u Donta nebylo nikdy konce všemožnému zdržování. Ke všemu mě potkalo štěstí. Po první státní zkoušce jsem se stal placeným asistentem svého profesora. Žil jsem jako poustevník. Z laboratoře do přednášek, z přednášky do studia, ze studia na priváty. Přitom jsem byl naprosto zdrav, v dokonalé tělesné i duševní rovnováze.

Na jaře 1913 jsem byl odveden, jako studentovi mi však byl povolen odklad. Polovinu svého úkolu jsem měl za sebou, blížil jsem se jistě k vytčenému cíli. Tu přišla mobilizace. Narukoval jsem k dělostřelectvu. Mé sny o blízké vlastní budoucnosti byly na čas pochovány.

Když válka skončila, bylo mi dvacet šest let. Jako záložní nadporučík jsem byl chudší než kdy dříve. Ztratil jsem svůj levný byt. Naštěstí jsem z války vyšel bez úhony. Ačkoliv jsem prodělal nesčíslné útoky, ústupy a kanonády, nikdy jsem nebyl vážněji pošramocen. Nyní však počínalo jít do tuhého.

Když mi bylo nejhůře, objevil se Dont.

Není to příjemné, býti někomu po celý život dlužníkem, neměl jsem však tehdy na vybranou. Dont nebyl vůbec ve válce. Měl již vlastní ateliér, a div divoucí, dokonce i jakési jméno. Navštívil jsem ho. Řekl jsem mu, že jsem ztracen, nepomůže-li mi alespoň v prvních měsících. Karel byl dokonce uchvácen mou žádostí. Ujistňoval mě, že již dávno toužil býti mi někdy prospěšným, vždycky prý ho však odstrašovala má hrdost. Druhý den jsem se k němu nastěhoval do ateliéru. Žil jsem pak s ním na jeho útraty téměř po tři čtvrti roku.

Chodil jsem do přednášek v uniformě jako mnozí jiní. Opět jsem vařil v zkumavkách a hnětl v kelímcích. Můj bratr holič byl tehdy již samostatným mistrem. Kdybych byl chtěl, jistě by mi byl přispěl: Švajcarovi byli odevždy vypočítaví. Dokonce se mi zastřeně nabízel. Stačilo jen vztáhnouti ruku – já ji však nevztáhl, ač se mi vedlo opravdu zle. To tak, aby se někdo ze sourozenců postaral o mé dostudování! To by to bylo pěkně dopadlo! Do smrti bych měl pak všechny Švajcary na krku. Nikdy by mě již byli nepustili ze svých spárů. Ne, ne, raději pojdu za plotem jako pes, než abych byl někdy na nich závislý.

Chválabohu, dopadlo to všechno dobře. Má uniforma byla sice záplata na záplatě, vyhubl jsem na kost, neměl jsem někdy ani na nitě, jimiž bych si přišil knoflík ke kabátu (Dontův zájem o mne byl čistě umělecký a rozmarný), nakonec však mi bylo vráceno mé místo placeného asistenta. Jakmile jsem měl něco peněz, vystěhoval jsem se od Donta podruhé.

V roce 1921 byl jsem se studii hotov. Ještě před druhou státní zkouškou jsem se dostal do chemické cídírny „Patria“. Mnoho mi toho pro začátek nedali, bylo to však daleko více, než jsem dostával na technice. Nemýlím-li se, měl jsem tři sta korun měsíčního platu. Žít se dalo. Z „Patrie“ jsem přešel do velkomydlárny. Praxe se mi počala líbit. V mydlárně jsem bral o polovinu více než v cídírně. Nešlo mi však již jen o hmotný prospěch, chtěl jsem nabýti co

nejširších vědomostí. Byl jsem rozhodnut jít do ciziny. Měl jsem na mysli Německo a Anglii. Německy jsem uměl, angličtinu jsem dřel vždy večer, když jsem se vrátil ze zaměstnání.

Třetím mým místem byla továrna na barvy. Plat byl tam spíše o něco horší než v mydlárně, měl jsem však příležitost obhlédnouti nová odvětví. Nepříjemným pozůstatkem mých poválečných dnů bídy bylo, že si na mne Dont od oné doby činil jisté nároky. Domníval se, že mnou může disponovati na svých flámech, a přicházel mě občas krmiti svým malířstvím. Bylo to vrcholně nepříjemné, naštěstí však to nemělo trvat věčně. Dont se zcela hloupě a chlapecky zamiloval, oženil, praštil svobodným „kumštem“ a stal se profesorem kreslení na jedné z pražských reálek.

Stoprocentní umělec jal se vyučovati kreslení kluky na střední škole. Zapřisáhlý flamendr se usadil jaksepatří. Čím vším se člověk stane pro ženu! Nebyla ani obzvlášť krásná, Tina Dontova. Fádni, načechraná blondýnka s kozíma nohama, velikým a měkkým poprsím, s dlouhými, ostrými řezáky a ještě ostřejším a ordinérním jazýčkem! Rozumí se, že jsem jim musil jít na svatbu za svědka a že jsem je občas musil navštěvovat. Vychloubali se svým pochybným štěstím a nebylo dne, aby mi nedoporučovali manželství jako nejblaženější ze všech lidských stavů.

Z mnohomluvného Karla Donta se stal velmi nepříjemný chlapík. Jsa ženáčem, hrozně se nade mnou vypínal. Aby vypadal usedleji, nechal si růsti bradku. Nosil vysoké, jednoduché límce a umělecké vázanky. Navykl si poněkud se hrbiti a při rozmluvě se neotáčel celou hlavou, nýbrž jen svýma malýma zlomyslnýma očkama. Vypadalo to, jako by neustále svěřoval někomu jakási pikantní tajemství. Protivil se mi více než kdy jindy, nenalézal jsem však příležitosti, jak se vymknouti jeho vtíravému přátelství.

Při večeřích u Dontů se Tina tiskla k mému lokti a lechtala mě na tvářích načepýřenými účesy. Karel nedbal, střílel očima ze strany na stranu, krčil se, holedbal se uměleckými anekdotami. Tina se ke mně nahýbala přes lenoch židle, dávajíc mi příležitost nahlížeti do hloubi svých výstřihů. Jednoho dne mne požádala, abych ji tajně vyučoval angličtině. Že prý chce Karla překvapit svými vědomostmi. Odmítl jsem ne z ctnosti, nýbrž proto, že se mi ošklivila. Myslím, že mě od té doby nenáviděla.

V červnu 1924 pořádali žáci uměleckoprůmyslové školy programový večírek ve vinohradském Národním domě. Dont, jako umělec, byl také pozván. Navštívil mě a nabízel

mi, že mě vezme s sebou. Nechtělo se mi. Dont naléhal. Poslední jeho léčkou, jíž mě hodlal získati, byla Tinina přítelkyně, dlící právě u ní na návštěvě.

„Kdybys věděl, jaké je to děvče!“ horlil Dont. „Člověče, a je to bohatá nevěsta! Co bys tomu řekl? Její otec má továrnu na mýdla. To by bylo něco pro tebe!“

Usmíval jsem se. Nebyla to první nevěsta, kterou mi Dont neodpovědně dohazoval.

„Je to zvláštní, ty jsi chemik a její otec má chemickou továrnu. Je jeho jediná dcera. Nemáš to za podivuhodnou hru osudu? Nemůžeš prostě odmítnouti, musíš jít s námi!“

Nakonec jsem se přece jen dal přemluvíti. Na večírku jsem poznal Soňu Hajnovu.

3

Soňa

Kdykoliv se Soňa s některým svým tanečníkem vzdálila od stolu, Karel pohlédl významně na Tinu, Tina stejně významně na Karla, a již se mezi nimi počala průzračně záměrná rozmluva o Soniných dobrých vlastnostech a o neobyčejném bohatství jejího papínka, v níž si navzájem skákali do řeči a tak se škorčili, prouce se o podrobnostech, že div si nevjeli do vlasů.

Z překotného proudu slov jsem se dověděl, že Sonina matka zemřela již tak dávno, že ji dívka ani nepoznala, že jejími vychovateli byli otec a jeho teta, stará panna, a že původ Sonina přátelství s Tinou vězí v klášterním penzionátě, kde spolu strávily dvě školní léta. „Ach bože, to vám bylo veselé!“ Tinin otec, lesník, měl prý také Soňu nesmírně rád. Pobyly u nich jednou skoro celé prázdniny. Je to hrozně milá osůbka, a přestože je tak zámožná, ani trochu se nepovyšuje. „Ona je dobrá kopa,“ tvrdila Tina, „má nade vše ráda legraci!“

„Já ale nejsem legrační,“ hájil jsem se. A Dont mi začal dokazovat, že lišící se povahy k sobě nejvíce tíhnou.

Potom přišla Soňa, udýchaná, rozveselená společností, spokojená obdivem, který budila, a zeptala se mne s nevinnou vyzývavostí, proč tu vlastně sedím tak zadumaně jako nějaká gardedáma, proč nejdu také tancovat. Povstal jsem s vážnou úklonou a ona se trochu zarazila, nejsouc připravena na tento náhlý obrat. Když jsme se spolu rozběhli sálem, omlouvala se

jako přistižená žačka, a já jsem se usmíval a vykládal jí, že sice tančím zřídkakdy, že však nejsem proto žádný misantrop a nepřítel tance.

Když hudba skončila, procházeli jsme se spolu sálem a já jsem jí dával lehké otázky, zakryté úsměvy. Zjistil jsem, že měla opravdu smysl pro humor. Vyprávěla o lidech doma s dokonalou výstižností. Představila mi Filipa i Katy, pak kuchařku Annu a starého zahradníka, domovníka a ševce Paříka. Podle ní byla její rodina, žijící tam na severu, v zněmčeném kraji, rozkošnou malou společností. Teta byla milovaným strašidlem. Otec – jejím hýčkaným, způsobilým dítětem. Kuchařka tvorem zajímavícím se jen o žaludky panstva. Jesenice je prý strašně komické a přitom nudné hnízdo. Soňa je hrozně ráda, když se dostane do Prahy. U vdané Tiny je vlastně poprvé. Obyčejně jezdí k Fürstovům. Ne, pan Fürst není jejich příbuzný, je to jen otcův dobrý známý. Musí říci, že tam je to ještě hezčí než u Dontů, třeba je Dont velmi milý a směšný člověk. Fürstovi kluci jí dělají pomyslení. Mají velkou zahradu v Holešovicích a v ní mnoho ovocných stromů.

Pomyslel jsem si, že tito Fürstovi kluci asi vědí, proč se Soně chtějí zavděčit. Také jsem však shledal, že Soňa se necítí být ještě ani dost málo dospělou slečnou. Bylo to nejspíš vlivem jejího poslušného tatínka, který ji houpal rád na kolenou.

Domníval jsem se, že ji zaujmu, povím-li jí něco o svém zaměstnání. Žila od malička v témže prostředí. Zklamal jsem se však – ohrnovala nad mou moudrostí nos. Také jsem si to mohl myslit, já osel! Byla velmi vzdálena toho, co ji živilo a šatilo. Žila jako lesní ptáče. Nu konečně – proč ne? Bylo jí sotva dvaadvacet let.

Tina se na nás dívala, jak jsme se procházeli, a kývala mateřsky hlavou. Ze všeho nejvíce mě mrzelo, že nyní již se nebudu moci vymlouvat a že si musím zatančit i s ní. Tinina nerozvážná vášnivost a její frivolní tisknutí se k mým prsům mi bylo nade vše odporné.

Dont, sentimentální tlampač, chtěl vědět doslova všechno, co jsme si při tanci se Soňou povídali. Řekl jsem mu s poněkud přepínaným pohrdáním, že jsem se právě seznámil s milionářovým obydlím a s celým jeho služebnictvem. „Och, cožpak Soňa,“ hlaholil Dont, „ona vidí malířsky! Ona je hrozně chytrá holka!“

„Je-li tak výjimečně nadaná,“ pokoušel jsem ho, „pak se opravdu divím, proč není ještě vdána. Předpokládám, že uchazečů o papírkovu továrnu není nedostatek.“

Zastavil se (chodili jsme spolu po chodbě a kouřili) a jal se mi svěřovati tajemství, že Soňa je výtečně vychovaná dívenka, že je daleka toho, aby se hned na každého lepila. „Človče, to neznáš venkov. Tam si nesmí každý dovolit, aby se hned dvořil slečně z dobré rodiny! Ani se nikdo neodvází – rozumíš? Je jim to moc vysoko. A tady v Praze je Soňa jen zřídka hostem.“

„Já vím, a čeká tedy na Petra Švajcarova ze Lhoty,“ ironizoval jsem ho.

„Ty, Petře,“ řekl s nelíčeným obdivem, „ty se svou figurou bys to jistě dokázal, jen kdybys chtěl.“

Sotva jsme usedli k Tině, již se opět započal nesnesitelný rozhovor o škodlivosti mládenectví a o výhodách manželského stavu. Vysvobodila mě Soňa, která se vrátila z kola. Vystihl jsem, že láska těch dvou žen není zdaleka tak dojemně věrná, jak mi ji líčil Dont. Při horování mnohomluvné Tíny se Soňa tvářila ztrápeně. Nemísila se do jejich manželských rozprav. Zjevilo se mi ještě něco důležitého: Soňa nebyla slečinka snící o vdavkách.

Jak večer pokračoval, byl Dont opilejší a opilejší, šlapal si na jazyk a byl směšný až k ubohosti. Se Soňou jsme si stále lépe rozuměli. Dorozumívali jsme se spiklenecky pohledy, když Tina se snažila dosíci na Karlovi, aby již více nepil, když se pokoušela uváděti jeho roztoulané řeči na pravou míru. Nakonec jí bylo ze společnosti Dontových stejně mdlo jako mně a dávala mi najevo vždy jakousi vděčnost, když jsem ji odvedl k tanci. Ne, Soňa nebyla od toho, přátelí se s cizími lidmi. Možná že její chování vyplývalo jen z rozmazlenosti, ze zvyku každého si hned osedlati. Tahala mě s sebou, držíc mě za rukáv, kam se jí právě zachtělo, nutila mě rozvíjeti náměty, z nichž čísel posměch, a vyzývavě se smála do očí všem, kteří kráčeli okolo a jichž jsem se právě dotkl jizlivým vtipem. Nemyslím, že byla tak obzvlášť dobře vychována, jak o ní tvrdil Dont.

Když jsem Soňu s Dontovými doprovázel domů, Karel neustále a nápadně zdržoval Tinu vzadu, jako by si měli bůhvíco tajemného povídati, jenom aby nás dva nechal o samotě. Soňa, poněkud znavená a ospalá, byla v oné náladě přesycené dojmy, která je blízka něžnostem. Tiskl jsem její ruku k svému boku a mluvil jsem zastřeným hlasem, jenž se velmi dobře poslouchá v tiché letní noci, když pokojně a vzdáleně září hvězdy.

Dont mě u domovních dveří s hojným pomrkáváním a pokašláváním zval na zítřek k sobě do bytu. „Přijď jistě, ukáži ti svůj nový obraz. Neznáš jej. Jsem zvědav, co mu řekneš!“ – Byla to lež. To, co mi mohl ukázati, bylo staré více než rok. Od té doby, co se oženil, nenamaloval ani jediný obraz.

Stiskl jsem Soni ruku a potřásl jí jako kamarád.

Šel jsem domů sám liduprázdnými ulicemi. Uvažoval jsem. Lovil jsem z Dontových žvástů, jak mi zvučely hlavou, zrnka moudrosti. Byla tam, tato zrnka, bylo jich tam více, než jsem si kdy myslel, že by jich v Dontových slovech mohlo být! Tak například: mé místo závodního inženýra nebylo zvlášť skvěle placeno. Bude vůbec kdy nějaké mé místo placeno skvěle? I když půjdu nyní do ciziny a osvojím si spoustu cenných zkušeností, vždy bude z mého vědění a z mé píle kořistiti ten, kdo mě zaměstná. Někde daleko, v mlhách velmi vzdálené budoucnosti, leží poslední cíl mých tužeb: býtí samostatný. Mezi dneškem a onou budoucností je nekonečná řada úmorných dnů. Což kdybych se takhle jediným šťastným skokem přenesl přes to všechno a získal svou zaslouženou cenu jednodušeji – a mnohem příjemněji?

Inženýr Petr Švajcar – to nezní špatně, ale „Hajnův zet“ zní mnohem lépe. Cožpak teprve „majitel Hajnových objektů“? Ne, nebylo by to spravedlivé, zatracovati šmahem všechny Dontovy nápady. Je tu beze sporu velmi vzácná příležitost. Tak jako tak se míním jednou oženiti. Šťastné manželství, zpestřené blahobytem, patří k mým životním plánům. Nač váhati? Nač se rozmýšlet? Soňa je hezká. Je sice poněkud rozmarná, rozmazlená, ale na tom konečně nezáleží. Oč běží? O nic jiného než o to, vypracovati si rozumný, chladný plán. Jen žádné city, jenom žádnou lásku! Ten sladký sirup je dobrý leda k tomu, aby se v něm člověk rozmočil.

Jedná-li člověk opatrně, hledí-li, aby si nezadal, najde v nejhorším případě vždycky alespoň způsob, jak z prohrané situace vyváznouti bez pohromy.

Nebylo opravdu důvodů, proč bych se zdráhal pokusiti o úspěch u Soni Hajnové. První podmínkou jakéhokoli dalšího zdárného vývoje událostí však bylo zbaviti se co nejdříve všeho, co zavánělo Dontem a jeho Tinou. V prostředí této dvojice číhalo za každým krokem nebezpečí, že se dívce námluvy zprotiví.

Příštího dne bylo mi až trapno poslouchati, jak neprozřetelně mě Karel vychvaluje. (Nemohl jsem neuposlechnouti pozvání, neboť jiné příležitosti k setkání se Soňou jsem prozatím neměl.) Dont se chvástal mým osudem chudého klacka. Soňu to zřejmě zajímalo, ta medicína se však nesměla podávat v tak přemrštěných dávkách, jak to činil on. Jeho vychvalování mých vynikajících vlastností počalo v Soně buditi nedůvěru. V příbězích z mého dětství nalézala též nepříjemně směšné stránky.

Karel byl tak nehorázný, že navrhl, abychom si my dva sami vyšli. Nezbylo než chytiti se tohoto nerozumného vnařidla a přizpůsobiti příležitost k vlastním účelům. Soňa chtěla, abychom si vyšli všichni, Dont měl však náhle plné ruce práce a Tina přímo provokativně prohlašovala, že bez něho nepůjde ani na krok. Soňa se tvářila uraženě. Táhla mě za rukáv ke dveřím: „Pojďte tedy, cožpak nevidíte, že se nás chtějí zbavit, že překážíme?“ A Karel se smál jako blázen. Bylo to nejapné. Přestože Soňa téměř fňukala rozhořčením, připadalo mi, že stojí o tuto vycházku.

První, co jsem učinil ještě na schodech, bylo, že jsem se jí vážně a důstojně omluvil. Hleděla na mne překvapeně. Řekl jsem jí s kamennou tváří, že Karel Dont, několik měsíců ženatý člověk, stal se nepříjemnou odrůdou muže, již nazýváme manželem, čili že se stal snoubivou starou babou, která by nejraději viděla celý svět v řádných manželských dvojicích. Nemusil jsem se nutit do pobouřeného a uštěpačného tónu. Přiznal jsem se jí zarmouceně, že si zamlouval mě oženiti a že právě nyní se stala ona, Soňa, předmětem jeho nezřízené snoubivosti. Ujišťoval jsem ji (bylo to trochu nebezpečné, mělo to však okamžitý úspěch), že mi tato seznamovací cesta je vrcholně nepříjemná a že nejsem tím, který by přijal stav tak vážný, jako je manželství, z něčích sebedobrosrdečnějších rukou.

„A jakou cestou se to u vás stane?“ ptala se šelmovsky Soňa, již události, jak se vyvinuly, počínaly bavit.

„Velmi prostě,“ řekl jsem skromně. „Až poznám jednu děvče, které ke mně bude cítit přichylnost a o kterém budu přesvědčen, že by mi bylo dobrou družkou, požádám je, aby si mě vzalo. Nedám se oženiti jako hloupý Honza.“

„Tak mne jste si tedy nevybral. Nu, veliká čest to pro mne není,“ smála se Soňa.

„Vím o vás tak málo,“ řekl jsem zpola vážně, zpola žertovně, „že by vám můj výběr musil připadnouti podezřelý. Jistě byste se domyslíla, že jsem se zamiloval do zámožnosti vašeho otce, již mi namlouval Dont.“

„To je strašně špinavé!“ zlobila se.

Svorně jsme pak odsuzovali Donta a jeho urážlivé pokusy, znovu objevovali komické prvky v celé té věci a znova se smáli. Kráčeli jsme bez cíle z ulice do ulice, a tu jsem se bez mučení přiznal, že nemiluji Prahu v červnovém horku, že se nedovedu nadchnouti zaprášenými parky. Souhlasila. Co jsme však měli počítí? Navrhoval jsem: zastaviti se v první slušně vypadající a

pokud možná pusté hospodě, kde by bylo ticho a chlad, usednouti a vypítí grenadinu nebo ledový střík. Připustila, že zchladiti si něčím vyprahlé hrdlo není zcela bez půvabu.

Našli jsme celkem snadno útulek, jaký jsme hledali. Chvíli jsme byli oba na rozpacích, jak začít znova přitažlivý a přitom tak výstřední rozhovor. Chopil jsem se opět kormidla. Řekl jsem, že mi procházka s ní a toto důvěrné připíjení je něčím zcela novým v životě. Musí mi prominout, že se tak vyjadřuji, nikdy však jsem nepoznal ženského přátelství. Připadá mi, jako bychom my dva byli – jak bych to řekl? Spiklenci. Proti čemu? Nu, dejme tomu, proti hlouposti, proti konvenčnosti, proti změkčilosti. Přikyvovala. Odvážil jsem se ještě dále: „Víte,“ přiznával jsem se melancholicky, „dosud jsem žil velmi samotářsky. Nepotrpím si na to, dvořiti se dívkám. Toto – je ovoce, které jsem ještě nejedl.“

„A chutná vám?“ zeptala se neprozřetelně.

„Velice,“ řekl jsem vážně. „A chtěl bych – chtěl bych, aby mi nebylo příliš brzy vzato z ruky – to dobré ovoce.“

„Kdo vám je bere?“ divila se koketně.

Přisedl jsem k ní blíže a spustil chvatně a polohlasem: „Poslyšte – jsem opravdu tak rád s vámi, byl bych vám velmi vděčen, kdybyste nepřerušila náš přátelský styk – ujišťuji vás však: Sám bych se ho zřekl, kdyby nebylo možno pěstovat jej jinak než pod ochranným křídlem Dontovým. Chápete? Připadá mi to tak hnusné. Oh, vím, příliš brzy bych se vám zprotivil. Oni by mě vám zprotivili. Kdybyste svolila, mohli bychom zachovávat malé, neškodné tajemství před Karlem a Tinou. Před nimi mohli bychom být na sebe třebas trochu dopálení, no ne? Dělati, jako bychom se nemohli snést.“ Pak jsem se jí opatrně zeptal, zda by uměla najít příležitost k únikům z této naivní rodinky. A jak vlastně v Praze dlouho pobude.

Rozmýšlela se dosti dlouho. Hryzla si malíček a hleděla upřeně k oknu. Tajemství jí asi lákalo a také trochu lekalo. Instinkt jí napovídal, že to vše vypadá příliš důvěrně. Byl jsem přece jen cizí člověk. Proč si z Donta a jeho ženy netropiti otevřeně žerty tam u nich, mezi nimi? Pro tu chvíli nevěděla, jak by mi odpověděla. Nebyla si jista, podařilo-li by se jí denně se ztráceti Tině a neříkati jí, kam jde.

Měl jsem však své návrhy zcela hotovy. Kdyby jí na tom trochu záleželo, dalo by se to prostě udělat tak, že by u Dontů řekla, že šla k Fürstovům – a u Fürstů by zase řekla, že se vrací k Dontovům.

„Já vím,“ přikývla rychle, „ale já nerada lžu.“

Bylo to od ní hezké, ale já jsem neměl jiného receptu. „Vybíráme si vždycky menší zlo,“ řekl jsem. Zeptala se mne, kdy mám ve všední den volno. Musil jsem se jí přiznat, že až po šesté hodině. „Ach – jen na hodinu!“ opovržlivě pokrčila rameny. „V sedm jsem zvyklá večeřeti.“

Podotkl jsem opatrně, že bychom mohli jít spolu do nějakého restaurantu na společnou večeři.

„To by bylo lze jen v tom případě,“ pravila spěšně, „že bych si svou útratu sama platila.“ Byla v tom nedůtklivost bohačky a nedůvěra, a také snad dobré pojetí celé věci: vystříhati se možných komplikací.

Nyní jsem zase já přikývl, že souhlasím a že se mi to tak líbí. Důvěra se opět počala upevňovati. Šlo o to, upevniti ji ještě více.

Řekl jsem jí, že bych si nesměl činiti nároků na její přátelství, kdybych strpěl, aby dále pokládala za bernou minci to, co jí o mně vyprávěl Dont. „Všechno,“ pravil jsem, jednáje, jak se říká, čestně, „bylo tendenčně zabarveno, aby vzbudilo váš zájem. Vylíčil mě jako hrdinu románu pro dospívající dívky. To všechno jsou nesmysly.“ A vyprávěl jsem jí o svém dětství, co jsem pokládal za vhodné říci.

Z mého vyprávění, které bylo přibližně pravdivé, vyplynulo, že jsem byl jen šťastnou náhodou vyzdvižen z švajcarské nízkosti, že jsem se však propracoval až k dnešnímu svému postavení poctivým úsilím a pílí. Netajil jsem se s tím, že nemám se svou rodinou styků a že se jich v budoucnosti míním pokud možno vystříhati. Nešlo jí to dosti dobře na rozum. Byla vychována čtvrtým přikázáním a věřila, že musíme být za každých okolností k rodičům přinejmenším shovívaví.

Řekl jsem jí s úsměvem, že při poslední mé návštěvě ve vsi zpil se můj otec tak, že jsme již pochybovali, že se z opilosti probere, že sestra Anna zmlátila muže Ferdu násadou pometla, až mu přerazila nosní chrupavku, a že tomu není tak dávno, co dva z mých synovců byli přistiženi při pokusu vyloupiti zásuvku v pekařově krámku. Tvrdil jsem, že rodiče mohou být tak nenapravitelní, že nám nezbyvá než je zavrhnouti. Kroutila nad tím hlavou. Domnívala se, že by se dalo mnoho zlepšiti řádnou finanční pomocí. Ujistil jsem ji, že dostatek peněz znamenal by úplný otcův pád. Prý by se tedy mělo alespoň pomoci dětem. Vysvětlil jsem jí, že v tom případě by bylo nejdříve třeba odstraniti rodiče.

Rozjařila se romantickou představou vykoupiti nevinné drobečky z moci jejich trýznitelů a umístiti je v dobré rodině nebo v ústavě. Poslouchal jsem ji skepticky. Pak jsem ji musil poučit o tom, že děti na vsi jsou pomocníky v rodině, že jsou vychovateli menších, než jsou samy, že si je rodiče nedají jen tak pro nic za nic odejmouti. Vyprávěl jsem jí, jak jsme chodili na houby a na jahody a jak často žila rodina jen z naší žebroty.

Je jisto, že když jsme se vraceli k Dontovům, hleděla na mne Soňa s jakousi úctou. Viděl jsem, jak mě její oči plaše a potají pozorují. Věděl jsem, že si myslí, že o tom nevím. Nejen to. Ona chtěla, abych si povšiml tohoto tichého holdu. Byla z oněch dívek překypujících srdcem, které se domnívají, že ten, jenž má být obšťastněn, musí skliditi svou odměnu co nejdříve, možno-li ihned. Naštěstí jsem příliš dobrý znalec duší. Víím, že stačí pramálo, aby pramen takové přechodné něžnosti byl vyčerpán. Nic víc k tomu nebylo třeba, než abych obdiv přijal. Včelkám se nebere první med, ještě se jim přidává cukru, aby neumřely hladem.

Smluvili jsme se, že se sejdeme příštího dne u Palackého mostu. Měl jsem tam nejbliže z Nuslí. Bylo to dosti daleko od Dontových, kteří bydlili na Starém Městě, a na druhém konci Prahy od Fürstů, kam byla Soňa domněle pozvána na večeři.

Před Dontem jsme se oba tvářili omrzele. Soňa dokonce trochu přeháněla. Myslil jsem si, že to Karel – nebo ještě spíše Tina – musí postihnouti. Pozorovali nás nejdříve zvědavě, potom zklamaně. Pozvali mě na zítřek. Rozumí se, že jsem odmítl.

Soňa pobyla v Praze jen do neděle. Scházeli jsme se denně. Naše schůzky nabyly standardní formy. Usedli jsme v restauraci, v níž jsem nebyl znám, galantně jsem jí podal jídelní lístek, povečeřeli jsme, vypili jsme já velikou, Soňa malou sklenici piva a potom jsme rozprávěli korektně, jak jen v čteně navštěvované restauraci možno. Číšníci nazývali Soňu milostivou paní, ke mně se měli se všemi možnými ohledy. Pozoroval jsem, že to Soňu baví. Nikdy jsem nevybočil z role vlídného a nenáročného vypravěče. Soňa mi oplácela vzpomínkami z dětství. Někdy mi připadalo, že cosi zamlčuje, že o něčem uvažuje a že váhá. Nepřekvapovalo mě to. Domníval jsem se, že se přede mnou, chudákem, stydí za své zážitky milovaného dítěte, jemuž nikdy nebylo nic odepřeno.

Pravděpodobně by byl tento život náladové Soni brzy zevšedněl. Naštěstí čas prchal, den jejího odjezdu se blížil. Věděl jsem příliš dobře, že všechno záleží na tom, podaří-li se udržeti Sonin zájem až do konce. S nějakým tím efektem se přihlásím až v poslední den.

Dozvěděl jsem se, že si pro Soňu do Prahy přijede sám otec. Oba Dontovi je vyprovodí v neděli odpoledne na nádraží. Při těchto rodinných scénách nebylo pro mne místa. Loučil jsem se se Soňou v sobotu v oné restauraci, kde jsme spolu večeřeli. Nejdřív jsem ji poprosil, aby mi prominula skrovný přepych, který jsem si dovolil na její počest. Na stole stála kytice růží. Z obvyklé večere se vyklubala malá hostina. Namluvil jsem personálu, že má přítelkyně odjíždí, aby se provdala do ciziny. Vše bylo téměř – romantické.

Soňa se poddala kouzlu chvíle. Byla zamlklá, poněkud smutná. Přišla v nejlepších šatech, které s sebou v Praze měla. Byly zelené, na krku jí visel náhrdelníček z opálů.

Po večeři jsem Soně dojatě poděkoval za milou společnost, kterou mi po celý týden skýtala. Mluvil jsem o jejím jasném zjevu a šedi běžících dnů – a tak dále. Sami víte, že se takové věci snáze řeknou než napíší. Mluvené slovo, určitý přízvuk, zastřenost hlasu – dovedou takové banálnosti učinit působivými. Téměř se zajíkala. Dívala se na mne velikýma výmluvnýma očima. Věděl jsem, že by byla ráda, kdybych ji byl požádal, aby mě na rozloučenou políbila. Nebyl jsem tak pošetilý, abych to udělal. Také jsem nebyl tak hloupý, abych ji žádal o dopisování. Mám trochu fantazie a dovedu si představit, jak to v hlavě takových děvčátek vypadá, když je potká první vážná událost v životě. Při návratu domů, po přeměně kulís, snaží se ji setřásti jako střelu uvízlou v kožíšku. Vždy se jim to částečně podaří, avšak k úplnému vymazání nedávno zažité skutečnosti by stačilo, aby onen stín z dálky vztahoval příliš žádostivě své mátožné ruce. A pak – dopisy vždycky lžou. Není radno zabývat se sestavováním jich. Vždy v nich trochu přepínáme. Co ujde pozornosti při mluveném slovu, zrádně vysvitne z psaného dopisu.

Doprovodil jsem Soňu z restaurace až skoro k samému bytu Dontových, tam jsem jí mlčky a dlouze políbil ruku. Potom jsem odešel s lehkým srdcem. Ani jsem se neohlédl. Věděl jsem, že stojí přitištěna k nároží, kde jsem ji opustil, že za mnou upřeně hledí a že je blízka toho, hlasitě si zavzlykati.

Za týden jsem jí poslal konvenční pohlednici. Odpověděla mi celým dopisem. Celým dopisem, pravím! Možná říci, že to byl roztomilý dopis. Četl jsem jej, když jsem se připravoval k psaní této historie. Vybavila se mi v mysli přesně ona nálada, s níž jsem jej četl poprvé. Ona vítězná, jásavá nálada, v níž odkrýváme mezi řádky poraženého protivníka. Byla to vlastně krátká, volná povídka na téma: „Hajnova vila“ a podtitul: „Škoda, že tu nejsi se mnou.“ Poděkoval jsem za dopis jen lístkem, a k tomu ke všemu příležitostně. Ne, nemohl

jsem si ještě dovolit psát jí. Neznal jsem jejího otce a neuměl jsem si dosud udělati přesný obraz jeho lásky k ní a míry jeho dobroty a obětavosti.

Myslím, že jsem ji trochu pozlobil, když jsem na její psaní neodpověděl psaním. Nebo spíše jsem ji zklamal. Od té doby mlčela. Nevadilo mi to. Pak jsem jednoho dne dostal radostný lístek, že přijede koncem srpna zase do Prahy a že bude tentokráte bydlet u Fürstů. Odpověděl jsem jí okamžitě rozmarným: „Dobrá, pak tedy budete chodit na večere k Dontovům!“ Jistě pochopila, co tím myslím. Pro ostatní to bylo dostatečně nenápadné. Předpokládal jsem totiž, že u Hajnů si nejsou ještě ani vědomi mé existence.

Za Soniny nepřítomnosti jsem se dosti napřemýšlel o tom, jak uspořádám události, až se Soňa jednou do Prahy vrátí. Věděl jsem, že mám-li ji znovu zaujmouti, musím začít z jiného konce. Řekl jsem si, že nyní již mohu býti poněkud zamilován. Vzdálenost podporuje důvěrnost mezi těmi, kteří si po dobu vzdálení dovedli zůstat cizí, a klade překážky těm, jimž je třeba navazovati na papírové city. Umínil jsem si, že ji přijmu jako drahocenné zboží, kterého jsem si dosti nevážil, jako zlatého ptáka, jehož zpěvu jsem předtím nerozuměl.

Tentokrát jsem počítal špatně. Soňa přijela, uvítala se se mnou jako s milým známým – ale více nic. Zapomněl jsem ovšem uvážiti vliv Fürstových kluků. Znamenali pro Soňu opravdové mládí. Chtěl-li jsem ji nyní získati lépe a trvaleji, musil jsem podniknouti výpravu proti tomuto mládí, které toho času bylo silnější než já.

Byl jsem vždycky dřič. Mou nejlepší zbraní byl střízlivý a krutý rozum. Tohoto věrného přítele jsem vzal na potaz. Předě mnou ležel boj v druhém kole. Zvítězím-li ještě tentokrát, nebudu mít proti sobě již nic jiného než možné předsudky otce Hajna.

Nelze říci, že bych se byl dal překvapiti jako gymnazista. Zachoval jsem klid, když se na schůzku, kterou jsme si určili, přihnala s oběma hochy. Starší z nich měl již po první státní zkoušce, mladší studoval práva. První se jmenoval Felix, druhý Max. Ta dvě „x“ na konci jejich jmen je inspirovala k vtipu, že jsou rovníci o jedné neznámé. Nebyl to zlý vtip, slyšel-li jej však někdo podesáté, podvacáté, nezdál se již tak okouzlující. Oba byli pěkní hoši, urostlí, veselí. Starší již poněkud olysával. Felix také ráčkoval – spíše z koketerie než z nutnosti. Byli pyšní na to, že jsou Vltavou křtění, měli se za zlatou mládež metropole. Chovali se vybraně a vybraně se šatili. Jeden druhého doplňoval. Zábavnost Felixovu vyvažovala mladickost Maxova. Oba nosili stejné hole se stříbrnými knoflíky a „tvrďáčky“ pepicky posazené na

skráních. Vyšívané kapesníčky jim vyčnívaly z kapes. Jejich vtipy mi připadaly paňácovské. Jejich grimasy odporné. Co platno? Soňa milovala obé. Čekal na mne věru těžký oříšek.

Představila mě jako Dontova starého kamaráda a nedělala si z toho pranic, když jsem vystihl, že již mládencům o mně vyprávěla jakési zpitvořené příběhy. Viděl jsem jim na očích, že mě mají za starouška, který je dobrý k jakémukoliv žertu. Podávali mi ruce s onou drzostí, která znamenala: Však tě známe, venkovský balíku, nasmáli jsme se dostatečně tvým psím osudům. Jejich líčená zdvořilost byla vyzváním k boji. Myslím, že jsme rázem všichni tři muži porozuměli situaci, všichni, kromě Soni. Ta byla nyní velmi spokojena s tím, že s sebou vleče tak veliký cirkus. Jí bylo lehké mítí nás třeba všechny tři dohromady. Byla v tomto směru panensky krutá a maloměstsky nechápavá.

V prvních dnech vedli prim Fürstovi hoši. Byli si vědomi své převahy a já jsem jim nemínil překážeti. Nejsem zbrklý. Musil jsem nejdříve prozkoumati půdu, odhaliti slabiny svých protivníků. Uvažoval jsem. Přiznávám se, že jsem často seděl s hlavou v dlaních pozdě do noci. Jednoho večera, když jsem se vrátil z této společné schůzky, s nohama otačenýma chůzí po dlažbě, již jsem nenáviděl, s mozkiem otupeným nemožností porozuměti jejich šifrovaným narážkám, váhal jsem, nebylo-li by snad přece jen lépe všeho nechati a nevydávati se dále v nebezpečí zesměšnění. Jejich výhoda proti mně, výhoda chlapců, kteří strávili se Soňou společnou část dětství, byla obrovská. Jejich způsob vyjadřování byl bystrý a gaminský, vrcholně rozmarň a dráždivý – a já jsem byl tak strašlivě nedůtklivý!

Chodili jsme společně do divadel. Sedával jsem s nimi a díval se s nedůvěrou na hry, které mi byly proti mysli. Oni znali herce a jejich osudy – já nevěděl ani, jak se jmenuje autor hry. Hoši žvatlali zákulisní anekdoty, dovedli celé hodiny mluvit o tom neb onom pěvci, kdy a jak zazpíval kterou árii, a já jsem poslouchal, neschopen se mísiti do těch rozhovorů. Stával jsem se tím, čemu se v hantýrce mládí říká obecně slon.

Jediné, v čem jsem viděl jakési zadostučinění, bylo, že jsem v Soniných očích přece jen byl ještě někým, ke komu pocítovala jistou odpovědnost, ano, to je to pravé slovo! Starý Fürst byl asi otec, který své hochy velmi miloval. Dopřával jim v plné míře zábav s dcerou svého přítele. Možná že v tom byla jen lehkomyšlná důvěra k mladým, možná že také zkušenost, že ve třech vždy jeden hlídá druhého. Není však vyloučeno, že starý počítal s tím, že Soňa bude jednou Felixovou ženou. Pravda, byli oba přibližně stejně staří. Co mi však bylo platno kojiti se nadějí, že v budoucnu Felix ztratí svou pozici jen tímto nepatrným rozdílem věku, když nyní jsem byl tímto chlapcem, který neměl dosud ani vlastního zaměstnání, vyhazován ze

sedla, a když jsem byl v nebezpečí, že ztratím navždy Soňu jeho přičiněním? Že ji nedostane snad ani on? To je útěcha pro hochy, nikoli pro muže!

Prováděli se Soňou věci, které mi nikterak nebyly vhod. Jednoho večera ji vytrvale učili kouřit. Se špatnou jsem se potázal, když jsem jim v tom zabraňoval. Stal jsem se nepřitelem z tábora starých. Někým, koho je sice nutno poslechnouti, koho je však možno oklamati a pak jím pohrdati.

Po jistou dobu jsem se pokoušel oba znesvářiti. Měli-li ti dva však nějakou ctnost, pak to byla bratrská solidarita. Mezi sebou se dovedli do krve přítí, jakmile však se objevil třetí, který jednomu z nich nadřžoval, již se semkli proti společnému protivníku. Byli chytří. Uměli větřiti boj a určití i způsob boje. Doplnující se navzájem, byli těžko ranitelní. Učiniti je maličkými před Soňou! Můj bože, kolikrát jsem se o to marně pokoušel!

Nosil jsem Soni kabelky, svrchní kabáty, měl jsem pro ni v kapse vždy nějaký pamlsek, zkrátka dělal jsem strýčka, zatímco chlapani s ní za mými zády hráli hru mládí na moje útraty. Nikdy jsem jim to nezapomněl. Nikdy – pravím. Snažil jsem se vždy upřímně, abych jim zlé, které mi učinili, zlým zase odplatil. Viděli, že ač se usmívám, necítím se vzteky. „Kmotře Petře,“ říkal Max, „nepřepeřete mi toho vepře!“ Nemělo to ani hlavy, ani paty, snad to nemělo být ani urážkou, ale Soňa se smála a já jsem byl ten bezradný, který byl k smíchu.

Přiznávám se, že po vstupu těchto dvou do mé historie můj zájem o Soňu podstatně stoupl. Stal se téměř vášní. Můj chladný postup z dob pobytu u Dontů byl tentam. Chtěj nechtěj – musil jsem se trápití. Opravdu, také jsem se trápil. Když jsem seznal, jak jsem zaostalý v literatuře, v umění, v zábavnosti, pochopil jsem poprvé v životě, jaký jsem to byl ve skutečnosti chudák. Dřel jsem do otupění, zatímco jiní se směli veseliti. Musil jsem brát život vážně v dobách, kdy jiní si činili nároky na lehkomyšlnost. Bylo to od světa nespravedlivé, že ti druzí žili v radostech a v přebytcích, když já jsem strádal, že se povznášeli do sfér příjemných zbytečností, zatímco já jsem se rval o pouhý krajíc chleba. Nyní jsem měl pykati za to, že jsem žil život, který byl více hoden úcty! Nyní jsem měl ztratiti, co jsem pracně získal, jen proto, že jiní měli hebčeji ustláno!

Jaké já jsem měl v ruce trumfy? Jen svou práci. Za to mi v té společnosti nikdo nedal ani zlámanou grešli. Těžko dělat povýšeného, když nepřítel je vždy hotov se jen smáti. Zlobil jsem se. Mučil jsem se. Situace se musila co nejdříve změnit, neměl-li jsem ztratiti poslední

špetku chladného rozumu. Nebylo mi možno snášeti déle všechna ta nevyslovená a neurčitá příkoří.

Pochlubili se mi, že doma hrají s oblibou karty o hubičky. Soňa se trochu rděla, když to Max řekl s takovou nevinnou samozřejmostí. Přeslechl jsem to s líčenou lhovostí. Snad se Soňa domnívala, že mi smysl toho unikl. Přinejmenším si musila myslit, že se mne to ani dost málo nedotklo. Potom, kteréhosi dne, na smlouvenou schůzku nepřišla. To byl vrchol netaktnosti. Tak se to dělá s dětmi, ne s dospělými lidmi. Omluvila se mi velmi povrchně. Běda, dáš-li najevo rozmrzelost, dolézavý starče! Byl jsem opatrný na slova i na výraz obličeje. Důlky v mých tvářích se usmívaly shovívavě. O dva dny později opět nepřišla a neomluvila se pak vůbec. Mé záležitosti dopadaly špatně. Soňa byla zcela ve vleku Fürstových hochů. Myslím, že se jim stalo sportem mě týrat. Nejdříve jim to snad stálo jen za pokus, podaří-li se jim vyrušit mě z klidu. Nevěděly, ty zlé děti, jak mě již zbavily mého předstíraného klidu.

Potom přišel jeden deštivý den, seděli jsme v hospodě, kterou si vybrali chlapci, tam se pilo pivo pod obrazy fotbalistů, pod fotografiemi sportovních primadon, hospoda byla plná, jen vřeštěla nesčíslnými hlasy ochmelků. Nikdy jsem si nepřipadal směšnější než v této společnosti, do níž jsem nepatřil. V hluku je však člověk asi právě tak sám jako na pustém ostrově, může si stejně s druhem svěřovati nejkrvavější tajemství, jako by se krčil v lesní tišině, neboť nepovolnému nedolehne v sluch ani vánek promluvených slov.

Felix strávil také několik týdnů na vojně ve světové válce a byl na to nesmírně hrd, a Max byl zjara odveden v první třídě. Felix počal s vtipy na jeho příští vojenskou kariéru a jal se Soňu omračovat ubohými žvásty ze slavníku, příběhy, jichž je pořád ještě slyšet na tucty při pivě a fajfkách. Měli jsme všichni hlavy dohromady (pro ten hluk), tvářil jsem se, jako bych měl nesmírný zájem o Felixovy vojenské příběhy. Nevím, jak se to stalo, Fürstovi hoši si mou pozornost vysvětlili tím, že jsem asi na vojně vůbec nebyl, že jsem byl ve válce tím, co bylo častováno všeobecným názvem „ulejvák“. Felixovi to přišlo vhod, rozhodl se udeřit do tmy. Měl jsem v sobě tolik nashromážděné trpkosti, že můj výstup toho večera dopadl téměř divadelně. Nevadí, byl o to jen působivější. Zatímco si mě Felix dobíral, snaže se zjistit seznam mých nemocí, které mě uchránily od zákopů, otevřel jsem manžetu na levé ruce, pomalu vysoukal rukáv a ukázal na dvě jizvy, rýsující se v předloktí. „Co je to?“ koktal nechápavě Felix. „Nic,“ pravil jsem s úsměvem. „Jenom památka po dvou šrapnelových kuličkách.“

Bylo to nesmírně pitomé, ale působilo to. Soňa, jíž jsem se nikdy slovem nezmínil o tom, že jsem také prodělal válku, vyjekla překvapením. Jala se mne bouřlivě vyptávat. Byla z oněch dívek, které mužskou bolest chápou skoro pohlavně. Odpovídal jsem kuse, jakoby nerad, s oním úsměvem, který dovedl býti krásný. „Kdeže jsem sloužil? Nu, u dělostřelectva.“ – „Och, kanonýři,“ pokoušel se sraziti Felix můj stoupající kurs, „ti toho mnoho nevypli. Já jsem od pěchoty, od královny zbraní.“ – Nevymlouval jsem mu nic. „A kde jste přišel k té ráně?“ vyptával se nedůvěřivě. „Je to opravdu z války?“ Soňa se na něj zamračila. „Ano,“ řekl jsem prostě, „je to opravdu z války. Mám také průstřel lýtkového svalu, na zádech jizvy od kamenů jako lískové oříšky, sedmá sočská, víte? Tagliamento. Tam jsem šel od baterie s otřesem mozku po výbuchu těžkého granátu.“ – „Dostal jste také nějaká vyznamenání?“ vyzvídala Soňa. Přiznal jsem se ke všem. „Všechna ta signum laudis se po válce přivazovala psům na ocasy,“ pohrdavě prohlásil Felix. „Ano,“ pravil jsem, „máte pravdu. Já jsem to s nimi udělal zrovna tak.“

Max shledal, že je na čase pomoci bratrovi v nouzi. „Divím se,“ podotkl kousavě, „jak jste mohl přijít k všem těm úrazům.“ – Ostýchavě jsem se přiznal, že pod Monte Grappa zbyl mi z baterie jediný kanón a čtyři zdraví lidé, na St. Michelu že jsme stříleli v dešti granátů bez oddechu po šestatřicet hodin. Vyprávěl jsem o dnech strávených v pozorovatelském zákopu u pěchoty, o návštěvách velikých a nebezpečných černých ptáků, italských bombardovacích letadel, o horách, po nichž jsme prchali, pokrytých pěšáckými mrtvolami, o zoufalém ústupu od Piave.

Soňa se v zamyšlení opírala bradičkou o hospodský stůl, hrála si pokrývkou tak, že se hřbetem ruky neustále usilovně dotýkala mého lokte. Věděl jsem, že to není náhoda. Nuže, řekl jsem si – buď teď, nebo nikdy. Pochopil jsem, že mi nastávají rozhodné chvíle.

Příštího dne jsem já nepřišel na schůzku. Soňa mne volala hned den poté do továrny telefonem. Odpovídal jsem vyhýbavě. Měl jsem mnoho práce, byl jsem unaven. „Dnes ovšem přijdete,“ hádala s jistou bází v hlase. Rozmýšlel jsem se maličko – docela maličko – musilo to však udělati dojem, že jsem opravdu ani dnes nemínil přijít. Slíbil jsem, že tedy přijdu, ale ona chtěla, abych nepřišel jen tak, jak slibuji přijít, ale jinak. Dělal jsem, jako bych nerozuměl. Ztlumila hlas. Šeptala váhavě, že by nechtěla, abych přišel nerad. „Bože, Soňo,“ (poprvé jsem ji nazval jen Soňou) „vždycky jsem přišel rád!“ – „Ano, ano,“ dupala nožkou rozmrzele, „něco za tím však vězí, že byste byl málem nepřišel rád.“ – „Ne – opravdu za tím nic nevězí,“ ujišťoval jsem ji asi tak, jako se odbývají příliš dotěrné děti. Chvilku bylo ticho,

pak zašeptal telefon tichounce: „Jsou v tom – jsou v tom snad – kluci?“ Nyní jsem zase já učinil nepatrnou pomlčku. „Ne,“ řekl jsem neurčitě, „to se nemůže říci.“ – „Chcete,“ nabízela se sladce, „přijdu dnes sama?“ – Inu, jak jí libo, chce-li přijít sama, ať tedy přijde sama, chtěli přijít s hochy, ať přijde s hochy, mně na tom tak příliš nezáleží. „Pokrytče!“ volala, „to není upřímné! Mluvíte jinak, než myslíte.“ – „Jak to?“ – Ale nechtěla již nic slyšet. „Dnes tedy určitě, jako jindy, v šest! V šest sama – a basta!“

Potom, při setkání, byla velmi rozpačitá. Odvykla si již býti se mnou beze svědků. Rděla se a zasmušovala se. Mohlo to znamenat dobré, ale také zlé. Přála si, abych jí vyprávěl o válce. „Posledně tam byla taková vřava, a byli u toho ti hloupí kluci!“ Avšak já o válce vyprávět nechtěl. „Víte,“ řekl jsem, „to jen děti se vychloubají hrdinstvím. Vzpomínáte ráda na strašné věci? Nu vidíte, a já taky ne. Válka je hnusná. Lépe o tom nemluvit. Přinejmenším je nešetrné dávatí najevo radost z toho, že žiji, zatímco staří druhové hnijí na všech bojištích Evropy. Nejde vám přece jen o krutou senzaci? O válce mluví rád jen ten, kdo ji doopravdy nepoznal.“ A pak jsem jí se smutným úsměvem vylíčil, jak jsem v té slavné důstojnické uniformě bídně mrzl v netopeném studentském pokojíčku a jak se mi lokty prošoupaly a záda se odřela o židle posluchárny, ač na nich byly ještě rzivé stopy od krve. „Život je všední,“ končil jsem, „to jen romanopisci z něho činí patetickou komedii. Smrt je vždycky jen smutná.“ Šla vedle mne ztichlá. Hlavu měla trochu sklopenou. Pak se mne pojednou zeptala, co proti ní mám. Jistě se mi na ní něco nelíbí. Mohl bych jí to říci?

Ano, mohl, přeje-li si. Řekl jsem jí co možná nejlehčím tónem, že je dosud dítě ve věku, kdy jiné jsou již ženami. Připomněl jsem jí, že smích je zcela něco jiného než posměch a že i dívce sluší charakter.

„Cožpak jsem bezcharakterní?“ zeptala se.

„Ó – jistě ne – jenom ne vždycky taktí. Ale ptala jste se, a já odpovídám.“

Všechnu svou nespokojenost vrhla na adresu nepřítomných. „To kluci. Navádějí mě proti vám. Je s nimi však taková psina! Jenom si, prosím vás, nemyslete, že je mám ráda.“

Nyní jsem se mohl zeptat, koho vlastně má ráda. Věděl jsem, co by mi odpověděla. Nezeptal jsem se však. Nebyl jsem žádný hošík, abych se opájel pouhými slovy. Věděl jsem dobře, na čem tuto chvíli jsem, a to mi stačilo. Byla jako malé dítě. Chtěla se káti. Dovedl jsem si představit, jak by mi bylo nebezpečné, kdyby se příliš mnoho pokořila. Tvrdila, že hra o hubičky se jí nelíbila. Hrál jí však i starý pan Fürst. Nebylo na tom přece nic zlého!

Vida – starého pána! – Pomyslel jsem si, že Soňa není právě v nejlepších rukou. Nahlas jsem však prohlásil, že hra o hubičky není opravdu nic zlého.

„Jste tak hodný!“ lísal se ke mně, aby mě odškodnila za to, oč jsem byl v posledních dnech připraven. Pohládila mi ruku.

„Nejsem hodný,“ řekl jsem vážně. „Nejsem ani trochu hodný. Také bych hrál o hubičky, kdybych věděl, že nějaké vyhrají. Také bych měl leckdy chuť učinit něco, co se nemá dělat, jsem však přísný člověk, poněvadž jsem měl těžký osud, jsem plachý, poněvadž mi nikdy nic nebylo dáno zadarmo. Nemám za zlé těm, kteří se usmívají, jenom bych chtěl, abych byl omluven, když nedovedu udržeti krok s ostatními.“

Opět ji to dojívalo. Řekla, že by mi hrozně ráda udělala nějakou radost. Řekla, že nikdy již s sebou na schůzku kluky nevezme, je-li mi to milejší. To jsem ovšem od ní nemohl chtít. Ujistil jsem ji, že bych byl s sebou velmi nespokojen, kdybych od ní někdy žádal něco, co by ji později mrzelo. Chtěla tedy vědět, co si o těch dvou mládencích doopravdy myslím. Ovšemže jsem je vychvaloval. „Hodní hoši – ale jen hoši. Nesmíme se divit, mají-li neustále tytéž obnošené vtipy.“ Zeptal jsem se jí dvorně, zda je vždycky tak trpělivě snáší. Odpověděla pýříc se, že jsou často nesnesitelní, jinak že však ujdou.

Viděl jsem, že takhle bychom se nedohodli. Vzal jsem kus papíru z kapsy a napsal na něj: $X + X = 2X = 0$. „Víte,“ řekl jsem, „to je ta jejich rovnice.“ Zasmála se se mnou. Přikyvovala s radostným souhlasem. Potom však se zajíkaním chtěla, abych jí ještě jednou ukázal ty průstřely na lokti. Vyhověl jsem jí s úsměvem. Tlačila prstíkem na jednu z jizev a ptala se, zdali to ještě bolí. Vzal jsem ji za ruku a malounko stiskl. Vykřikla. „Nu tak, vidíte,“ pravil jsem, „tohle vás bolí mnohem víc než mne to, co jste dělala vy.“ Opravdu, chovala se jako zamilovaná.

Příštího dne přišla s oběma hochy, utrhovala se však na ně, posmívala se jim, dávala jim najevo všemožně svou nelibost, zkrátka přivedla je jen proto, aby mi je obětovala. Mládenci se dívali na ten obrat poněkud hloupě. Ovšemže jsem kul železo, pokud bylo žhavé. S poraženými jsem se snažil jednat kavalírsky. Nakonec bylo mé vítězství tak jako tak úplné. Soňa mě vybidla, abych šel kousek napřed a neohlížel se, a když jsem si již myslel, že situace se opět počíná obracet proti mně, přiběhla sama a chopila se se smíchem mého lokte. Na mou překvapenou otázku mi odpověděla, že je poslala domů – ty drobečky, protože jí překáželi.

Měl jsem za svou povinnost trochu ji za to pokárati, přesto však jsme se o chvíli později svorně smáli té příhodě.

Opravdu, dosáhl jsem již téměř všeho, čeho se pro ten čas dalo dosáhnouti. Nyní zbývalo ještě zpečetiti poměr opravdovým líbáním, aby nefalšovaná románová láska byla jako kouzlem přivedena na světlo boží.

Nedala mi pokoje, dokud jsem s sebou na schůzku nepřinesl svůj starý důstojnický triedr. Vyšli jsme si za krásného večera na svatovítskou věž, abychom se pokochali rozhledem.

Ukázal jsem jí, jak se zachází s okuláry, a smál jsem se jí, když pořád měla před očima vlčí mlhu. Navrhl jsem jí, aby tiskla oba objektivy poněkud k sobě, pak si však zase naříkala, že se jí tíhou třese ruka. Postavil jsem se za ní a držel ji pevně za oba ostré lokty, a tak jsem ji měl vlastně v objetí. Dívala se a úmyslně se nakláněla dozadu, aby mi mohla spočívatí na prsou.

Zmkl jsem, jak se sluší v takových okolnostech, a vzal jí pomalu triedr od očí. Byla nesmírně pokorná a hleděla zaujatě na daleký obzor, rty měla pootevřené. Viděl jsem, jak se cukají rozbouřenou krví. Taková maličkost! Dosud jsem ji držel za oba lokte a pomalu, s krutou váhavostí ji tiskl blíže a blíže, pak jsem otřel svou drsnou tvář o její a pustil ji ze svého objetí. Poodešel jsem za sousední pilíř, pohrávaje si nervózně triedrem. Mé podivné chování mělo představovat hluboké vzrušení.

Přiběhla za mnou udýchána, položila svou ruku na mou a hleděla do země. Scéna vrcholila, bylo třeba již jen využít jí a zesílit ji vášní. Zeptala se zbytečně, zdali se na ni ještě zlobím. Zavrtěl jsem hlavou, jako bych odpovídal na nějakou bůhvíjak závažnou otázku. Tak tedy – proč jsem vlastně takový?

Pohlédl jsem na ni pomalu a rozumně – a zeptal se jí, jaký mám být. Na to nemohla odpovědět a střídavě bledla a rděla se. Vzal jsem ji za loket a zeptal se jí znova významně – jaký že tedy mám být. Pošeptala ustrašeně, že vím jaký. Zamručel jsem spokojeně a pohladil ji po líčku a zeptal se rozmarně, zdali takový. Rozveselila se, přikývla, dívajíc se koketně zpod víček. „Nebo snad takový?“ A políbil jsem ji na čelo. Čekala jen na to. Přivinula se ke mně těsně a nabídla mi své rty, přivírajíc oči.

Chodili jsme pak dlouho po ochozu kolem a kolem. Mluvil jsem polohlasem, ač jsme byli nahoře sami. Vykládal jsem jí, že se stalo něco, co jsem si nepřál – a vůbec, mluvil jsem velmi zmateně. Zmatenost se dobře snáší s roztodivným stavem zamilovanosti. Na vše mi

přikyvovala, vše ji oblažovalo, byla nesmírně šťastna touto první sérií hubiček. Držel jsem ji za rameno jako učitel žačku a ona se snažila chodit stejným krokem se mnou.

Líbalí jsme se znova, a tu jsem vzplanul a jal se jí vyhrožovati, že jestliže mě přestane mít ráda, nevím, co udělám! A abych dokázal svou zuřivost, chopil jsem ji v podkolení a v podpaží a nadnesl ji přes zábradlí nad propast. Byl to strašlivý vtip a mohl se mi nevyplatit, kdyby mě byl někdo zdola pozoroval, měl však velkolepý výsledek. Opojila ji má síla a mé vyznání. Visela nad hlubinou jako dítě v objetí matčině. Pak jsem ji postavil na nohy a ona mi ovinula obě ruce kolem krku a zašeptala: „Peťo!“ Řekla to jen proto, aby se mohla pomazlit mým jménem.

Stali se z nás milenci. Věděl jsem, že při Sonině nehotové a nespolehlivé povaze musím učiniti, co je v mých silách, aby tento riskantní stav netrval příliš dlouho. Roztál jsem důvěrou, a to byl pro ni nový zážitek, neboť mě ještě nikdy neslyšela žvatlati. Byla velmi hrda na to, že mě tak předělala. Chodili jsme nyní do biografů jako voják se služkou jen proto, abychom si mohli tisknouti ruce. Hledali jsme kdejakou příležitost, při níž se dalo ukrásti rychlé políbení. Byla to ovšem hra v jejích rozměrech, nikoli v mých, já jsem se jen přizpůsoboval, poněvadž jsem věděl, že s dívkou rázu Sonina tuto idylickou louku nelze pominouti.

Vlastně mi ono období nečinilo ani velkých obtíží. Hřátí se na výsluní lásky hezkého děvčete, to je pro ješitnost každého muže rajským blahem, i když tento muž není právě citově založen. Byl jsem sám sebou překvapen. Nevěděl jsem, že dovedu být tak vynalézavý v tomto oboru. Živil jsem dosti obstojně její milostnou fantazii.

Sonin pobyt u Fürstů byl určen na celý měsíc. V dobách, kdy mé vítězství bylo úplné, chýlil se již tento měsíc ke konci. Počalo se opět mluvit o rozloučení. Tentokrát bylo třeba uspořádat pravé rozloučení milenců.

„Soňo,“ řekl jsem jí jednoho dne, „již dosti dlouho se zpronevřuji vaší rodině. Jednám tak, jak nebylo nikdy u mne zvykem jednati. Nyní jsem zase já takovým malým ‚x‘ v nedořešené rovnici. Musím hledět dostati se z toho čestně. Nezbyvá mi než oznámiti vašemu otci, v jakém stavu věci jsou, požádati ho o souhlas, nebo podrobiti se rozsudku. Důvěřuji ovšem,“ dodal jsem chvatně, „v jeho nesmírnou laskavost a shovívavost.“

Zasmušila se velice. Hry lásky ji bavily mnohem více než tento skoro slavnostní rozhovor. Dosud nebylo mezi námi promluveno ani jedině slovo o manželství. Prosila mě, abych dopis

odložil až do jejího odjezdu. Chce být při tom, až jej tatínek obdrží. Bude se ptát. Soňa bude dělat obhájce. Neměl jsem, co bych proti tomu namítal, nyní však, když nejtěžší slovo celé záležitosti bylo vysloveno, bylo nutno přesunouti rychle lásku přes tento mrtvý bod, učiniti své příští manželství také trochu vábným. Soňu ovšem dosud ani nenapadlo, že by měla být potrestána mou celoživotní společností za své neodpovědné hubičky. Bylo třeba nalíčiti novou vějičku. To znamená, že bylo záhodno roznítiti ohýnek vysloveně pudový.

Chvilé rozloučení se k tomu hodila jako nic na světě. V poměru, v němž jsme byli, v poměru milenecky cudném, nebylo nic zvláštního na tom, přišla-li řeč na můj byt. Vlastně zatoužila sama spatřiti jej dříve, než odjede. Snad byla příčinou toho opravdu jen její ženská zvědavost.

Její příchod, jak se ukázalo, nebyl přece jen tak zcela jednoduchý, jak si jej představovala. Schodiště jí snad připomnělo něco ze slov frivolních románů potají přečtených, a ona vystupovala vzhůru, jako by šla přinésti krvavou obět' Molochovi. Jen v jejích očích zůstalo trochu ochočené odvahy, spojené s důvěrou. Její rty byly tak rudé, že se zdálo, že při políbení musí vytrysknouti krůpěj krve.

Přijal jsem ji jako dobrý soused, prostě, kamarádsky. Potěšilo ji to tak, že byla přímo zběsile dovádívá. Řekl jsem jí, že jsem nic nepřipravil, abych ji nepolekal, že však, chce-li, můžeme si nyní jít koupit nějaké víno a zákusek. Přikyvovala radostně. Tak jsme spolu seběhli ze schodů jako bujná mládež. Nyní Soňa chtěla, aby každý v domě viděl, že byla u mne v bytě. Byla velmi pyšná na svůj statečný čin.

Seděli jsme pak za mým stolem a hodovali jako studenti, kteří dostali z domova zásilku od rodičů. Smáli jsme se a mezi jídlem jsme se líbali, jsouce tak naprosto bezpečni před zraky kohokoli! Jenomže polibky v intimitě čtyř stěn jsou velmi vzrušující. Vzněcovaly mě právě tak jako ji. Říkal jsem si potichu: „Chleba, chleba, chleba,“ je to již můj způsob, jak se uklidniti, jak povolati na pomoc zdravý, logický rozum.

Ovšemže jsem si Soňu pozval jen proto, abych jí dal lekci v milování, bylo však třeba zůstat i hercem i při nejhoroucnějších pasážích, nedati se svěsti k nejpošetilejšímu z hereckých omylů: k prožití své role. Milování je činnost okrasná. Provozoval jsem tuto okrasnou činnost nejprve polibky, potom jsem výstřihem halenky líbal Sonina ramínka a ona je krčila, až jí naskakovala husí kůže. Když pak jeden patentní knoflíček na zádech s prasknutím povolil, její zoubky se rozjektaly. Byla bezvládná a dýchala ztěžka. Pomalu, opatrně jako svátost obnažil jsem celou paži, potom druhou. Její panenská duše kvílela. Nerozlítnostnilo mě to. Věděl jsem,

že provádím nutnou operaci. Objevilo se celé torzo v batistové košilce. Líbal jsem nejdříve hrudní důlek, vynikající obratle týla, potom přes látku hroty drobných ňader. Dovolila v mátohách, aby spadla i tato poslední, lehká přehrada, a já ji dovedl k zrcadlu, aby se viděla polonahá v mém náručí. Chytila se mne v zátylí a nechtěla nic viděti, ale já hltal očima tento dráždivý obraz, neboť – nezapomeňte, prosím, já nikdy nebyl zhýralcem a žen jsem v životě poznal jen málo.

Nosil jsem ji v loktech jako robátko. Mlčela, ani nedýchala. Byl bych si s ní po kratičkém, bezvýznamném boji mohl dělati, co bych byl chtěl, to však nebylo mým úmyslem. Chleba – chleba – šeptal jsem si znova – opanoval jsem se. Rdic se navlékla si zase svou košilku, chvatným pohybem i blůzičku, a škrceným hlasem mě prosila, abych ji vzadu zapjal. Och, ten hlas zněl jako přiskřípnutý, hrdélko bylo vyschlé. A když jsem s úsměvem dokončil úlohu komorné, padla mi divě kolem krku a líbala mě, rozplývající se dílem vděčností, dílem nevyvrcholenou milostností.

Výsledek pokusu se dostavil. „Peťo,“ šeptala mi Soňa horce do ucha, „až – jednou – až budeme sami dva!“ A počala snít o tom, o čem se před několika dny neodvážila ani promluvit.

O dva dny později odjížděla z Wilsonova nádraží. Přál bych někomu viděti dlouhý obličej Karla Donta, když mě spatřil na nástupišti v důvěrném rozhovoru se Soňou Hajnovou. Její rozjásané oči a zklamané tváře Fürstových dvou ‚x‘ byly příliš výmluvné.

Za týden po Sonině odjezdu jsem podle slibu napsal továrníku Hajnovi do Jesenice krátké, obchodnický suchopárné psaní a dostal jsem na ně zdvořilou, ale velmi vyhýbavou odpověď. Hajn oznamoval, že ho mé sdělení překvapilo. Nebyl na něco podobného připraven. „Nejlépe bude,“ psal, „když se domluvíme jako muži. Ještě tento týden přijedu do Prahy.“ Mohl jsem si myslit, že starý praktik rozřeší věc tímto způsobem. Chtěl mě vidět, dříve než o celé záležitosti začne uvažovat.

V hotelu Šroubek jsem našel malého zarostlého chlapíka, který vypadal spíše jako ředitel gymnázia než jako továrník. Měl vysoké čelo, ale velmi huňaté obočí, šedé, přísné oči, vousy prokvetlé a husté jako mech. Činil na první pohled dojem muže, který na sebe příliš nedbá. Tím byly však vinny jen jeho husté vousy, které notně zkreslovaly jeho zjev. Stejně zkreslovalo obočí výraz jeho očí. Když jsem si je lépe prohlédl, zjistil jsem, že jsou dobrácké a mírné. Vyložené špatným dojmem působilo jen to, že mu nepřijemně páchlo z úst.

Brzy jsem vystihl, že mám před sebou měkkého, plachého člověka s dosti nejistým vystupováním. Vlastně jsem nad ním měl od prvopočátku zřetelnou převahu. Seděli jsme vedle sebe ne jako uchazeč vedle příštího tchána, ale jako městský člověk vedle venkovana.

Nastínil jsem mu co nejuvěrněji způsob svého seznámení se Soňou. Pokyvoval hlavou, v té věci byl informován. Ujistil jsem ho, že jsem neměl v úmyslu se ženiti. Chtěl jsem dříve poznati cizinu, doplniti své odborné vzdělání zahraniční praxí. To působilo zřejmě velmi dobře. Privil jsem důstojně, že nejsem žádný sukýnkář, že jsem ani v sobě, ani v Soně nepodporoval vzrůstající cit. Přiznal se, že mě Soňa vylíčila v nejlepších barvách. Nezapíral, že o mne velice stojí.

„Víte,“ pravil trpce, „nám otcům zbývá jen důvěra. Důvěra v dítě, které si snad dovede vybrati jen dobře, jsouc dobře vychováno, a důvěra v muže, který přece přišel milovati a ne krásti.“ Musil jsem se ovšem po těchto srdcelomných slovech tvářiti co nejdojatěji a dávatí najevo všemožný respekt!

Odpověděl jsem mu neméně krásně, že mám za samozřejmé, že se o mně bude dříve informovat, než o mé žádosti bude vůbec uvažovati. Způsobem, který možno nazvati delikátním, nabídl jsem mu prameny, jichž by mohl použiti, a prosil jsem ho téměř vroucně, aby tak neváhal učiniti. Řekl jsem, že to mám za věc vlastní cti, neboť bych nesnesl přehnanou důvěru. Upozorňoval jsem ho na to, že vím, co v jeho případě znamenají studená slova: cizí člověk. Abych mu vyrval jeho zbraně, přiznal jsem se mu stejně jako kdysi Soni, že jsem si vědom toho, že situace mu musí připadati svrchovaně podezřelá. „Mohl by to být také lišácký výpočet,“ tvrdil jsem, „na světě je dosti lidí zkušených v jednání se ženami, kteří dovedou provésti, co si umínili.“

Chlubil se, že je dobrý znalec lidí a že ve mně vidí poctivé srdce.

Nakonec se mne vyptával dosti nešetrně na rodiče, na mou praxi, na žijící příbuzenstvo. Vytahoval opět a opět netrpělivě své hodinky. Rozloučil se se mnou dosti vlažně a zběžně, slibuje mi sděliti rezultát svých úvah písemnou cestou.

Jistěže se bedlivě informoval, neboť odpověď přišla až za půldruhého měsíce. Za tu dobu poslali jsme si se Soňou nejméně deset dopisů (nyní mi již nemohlo korespondování uškoditi), a já jsem z každého viděl, že má věc dopadá dobře. V posledních bylo již vítězné: „Vím, co tatínek zamýšlí! Budete překvapen! Budeme šťastni!“

Hajnův dopis se podobal soudnímu spisu. Otec v něm pohnutě vkládal štěstí dceřino do mých rukou, jsa si jist, že dělá, co nejlepšího dělat může. – „Není již právě maličká,“ psal, „a mně, starému tatíku, připadá, že jsem zaspal celý kus života, nyní se probudil a shledal, že léta minula. Je již opravdu čas, aby se Soňa stala nevěstou. Okolnost, že jste muž mého povolání, mě přesvědčuje o tom, že osud ke mně nemíní být krutý, že mě snad dokonce chce hýčkat.“ – Rozváděl všechny druhy pohrom, které ho mohly stihnouti v podobě ženichů: „Mohla si zamilovati učitele, lékaře, advokáta – a co by pak bylo s mou továrnou? Tímto způsobem se nebudu musit se Soňou nikdy rozloučiti, a to je ten pravý balzám na ránu, která bolí pouhou otcovskou pošetilostí. Víte na jakou? Že již nebude náležet mně, nýbrž svému muži.“

V závěru dopisu bylo to nejdůležitější: nabídka, abych přijal místo v jeho továrně. – „Přijedete zatím jen jako nová síla,“ psal starý pán, „poznáme se lépe, a lépe se dohodovíme. O sňatku a o všem, co budeme podnikati v budoucnu. Ujišťuji vás znova, že k vám chovám naprostou důvěru a že vás míním uvítati jako svého zetě.“

Nikdy jsem nebyl dětinný, ale nyní jsem si nemohl odepřítí přepych dáti najevo radost. Stával jsem se někým! Dobył jsem srdce hezkého a bohatého děvčete. Získal jsem postavení! Zítřa budu ředitelem veliké továrny, pozítří majitelem! Běžel jsem k Dontovům – sám a nezván – a tam jsem se holedbal do noci svým velikým štěstím.

Ovšem, byl jsem příštího dne zase dostatečně střízlivý a nepřijal jsem jen tak hladce Hajnovu nabídku. Vyvinula se nová korespondence. Doporučoval jsem Soninu otci ještě další rozmyšlení, neboť bylo přece nabíledni, že můj příjezd do domu bude vlastně pro malé venkovské město příjezdem oficiálního ženicha. Potom bude již obtížno couvnouti. Odpověděl, že toto riziko není již nyní mou starostí, nýbrž jeho. Paní teta mě prý touží poznat co nejdříve. Ať prý raději neotálím. Soňa na toto psaní připsala: „Tatínek je zlatý, tatínek je anděl!“ Byl jsem oběma nohama v boháčově rodině, o tom nebylo již třeba pochybovat! Odepsal jsem, že jsem vázán v továrně až do konce roku, že mohu dát výpověď až prvního ledna. Nebylo to tak zcela pravda, mělo to však své důvody: učiniti se trochu vzácným, nedati najevo nedočkavost. Nemohlo být na škodu ještě nějaký čas pěstovati v Soně touhu. Obé, jak se později ukázalo, bylo dobrým tahem.

Dostal jsem od Soni pozvání alespoň na vánoce – vyčítavé pozvání, že o ni nedbám, že odkládám – omluvil jsem se však i tentokrát, odvolávaje se na to, že musím uspořádat některé rodinné záležitosti. Také jsem skutečně domů do vsi jel a sdělil shromážděným Švajcarům, jaké štěstí mě potkalo. Současně jsem jim oznámil, že všechny pokusy, aby z mé příští

zámožnosti bylo kořistěno, budou marné. Jen zcela neurčitě jsem jim naznačil, že možná z vlastní vůle a podle vlastního dobrého zdání mohl bych v budoucnosti shlédnouti ze své výše na ty, kteří nezkříží ani stéblem mou cestu. Pak jsem odjel, sjednav jakýsi laciný a nespolehlivý mír.

Prvního ledna jsem dal v továrně měsíční výpověď.

Třetího února jsem odjížděl z Prahy s dvěma vulkánovými vaky, v nichž byl složen všechn můj movitý majetek, jako nový inženýr Hajnových mydlářských závodů. Byla to vlastně moje cesta na svatbu.

Jesenice! Jesenice. Hleděl jsem oknem kupé, jak se ke mně blíží světla města. Chtělo se mi zpívati do hukotu kol. Na nádraží jsem uviděl mladíka v modré placaté čepici. Byl to tovární šofér. Nasedl jsem do auta.

Musili jsme objeti nádraží, potom podjezdem pod tratí dostali jsme se na celkem pustou silnici. Když jsme projížděli prvními řídkými domky předměstí, zmírnil šofér běh vozu, vyklonil se okénkem a ukázal: „Tamto je továrna.“ Dovedl jsem postřehnouti jen kontury veliké budovy, obehnané dřevěným plotem, pokrytým reklamami.

Vzhůru příkrou ulicí k náměstí, potom těsné prosmýknutí kolem jakýchsi domků s podloubími – a opět náměstí, o něco menší, s kostelíkem uprostřed, jakoby postaveným ze stavebnice. Široká osvětlená ulice s temnou sochou muže vztahujícího pravici, sjezd dolů do nové tmy předměstí, a konečně znova vzhůru, pomalu, zmirňujícím tempem, po bílé, zasněžené silnici, vroubené holým stromořadím.

Jak jsme se s vozem přibližovali k vratům, rozžehlo se nad vchodem víly veliké, ostré světlo. Dům, postavený do temna parku, objevil se obrovský a slavnostní. Bylo viděti postavu, spěchající, aby uvolnila vjezd. Ta postava byl chlapec Filip.

V oné chvíli zazněly někde dole v městě zvony věžních hodin. V kvintách, pomalu, rozvážně, odbíjely osm. Bim – bim – bim – bim – ticho zimní noci neslo ten zvuk k mým uším s podivuhodnou jasností, zatímco jsem hledal po kapsách, abych dal spropitné šoferovi, a zatímco Filip vytahoval z vozu má zavazadla.

Působilo na mne podivným dojmem, když jsem usedl k svému psacímu stolu po procházce domem, abych se teprv řádně vložil do svého příběhu, a když se rozezvučely v salónku

rokokové hodiny a odbíjely tenounce, šeptem – jako tenkrát – touž hodinu v tentýž den. Jako zvonečky z dálky. Jako zvony z přízračné minulosti.

4

Neviditelný

Pamatuji, že jsem si v duchu říkal: „Petře Švajcare, toto je jedna z velikých chvil v tvém životě. Vstupuješ do domu boháče Hajna. Jdeš si pro cenu, kterou sis poctivě zasloužil. Tvému štěstí neleží již nic v cestě, můžeš kráčet vesele a sebevědomě!“

Sotva jsem si povšiml, že z domovních dveří, k nimž jsem se spěšně blížil, vyloupila se otlá postava podivného chlapíka, strnula na okamžik překvapením, rozpačitě zatančila na gumových nožkách, zablýskla pod žárovkou holou, obrovskou lebkou a zmizela zase v pološeru síně právě tak rychle, jako se objevila.

Můj stín byl poprvé rozložen v neurčitou mlhovinu ponurou, hřbitovní svítilnou. Kdesi nahoře práskly dveře, zajásalo trylkovité zasmání. Vystupoval jsem po schodech a díval se vzhůru jako nedočkavý milenec. Byl jsem však jen nedočkavým dobyvatelem. V prvním poschodí se Soňa nahýbala přes zábradlí. Měla na sobě tenké večerní šaty s hlubokým výstřihem.

„Haló! Peťo!“

Nenadál jsem se, že mi tak bez ostychu nastaví ústa k políbení. Přivinul jsem ji k sobě, dotkl se ústy jejích rtů a pak ještě jejího čela. Filip se zastavil s nákladem vaků a čekal, až bude po proceduře.

„Tatínek není ještě doma,“ hlásila Soňa. „Zdržela ho v továrně obchodní návštěva. Velmi ho to mrzelo, že vám nemohl jet vstříc. Před chvílí telefonoval. Ptal se, zdali jste už přijel.“

Usmíval jsem se. Držel jsem mlčky Soninu ruku.

„Já jsem také nemohla jet,“ omlouvala se, „jen se podívejte na mé šaty. Zmrzla bych ve voze. Venku je jistě nejmíň deset pod nulou!“

Chtěl jsem říci, že není přece ani zvykem, aby dámy jezdily v ústrety svým nápadníkům, ale již mě s sebou vlekla na konec chodby. „Peťo, zde je ode dneška vaše obydlí. Je to pokojíček pro hosty, kteří k nám málokdy přijedou. Nespál tu nikdo již málem půl roku.“

Zavanulo mi vstříc suché teplo. Právě proti dveřím bylo umístěno těleso ústředního topení. Hned vedle něho stál dřevěný, primitivní umývací stolek. Zařízení bylo asi takové jako v slušném hotelovém pokoji. Prázdná skříň byla pootevřená. Asi proto, že ještě před chvílí tu byly vyprázdnovány zásuvky a zbytečné věci odtud odnášeny.

„To Katy,“ sdělovala mi Soňa. „Dala se do toho až večer. Hrozně jsem se zlobila. Říkala jsem, že kdyby jí přijel ženich, jistěže by byla začala hned zrána. Zdaližpak aspoň přinesla vodu do konvice? Jistěže se chcete po cestě umýt?“ Pověsil jsem plášť do skříně a vrátil se k dívce. Přitiskl jsem svou tvář k její a hladil ji po vlasech. „Je to tu hezké,“ chválil jsem. „Mám rád takové prosté místnosti. Připomínají mi studentské časy.“ Ve skutečnosti jsem nebyl nikdy rád, když mi byly ty slavné studentské časy připomínány. Bída není krásná, ani když se na ni díváme jako na minulost.

„Je to tu ošklivé,“ opravovala mě. „Tím je však vinna jen teta. Nedovolí, aby se něco nového kupovalo nebo aby byl nábytek přemísťován. Ona je nesmírně konzervativní. Všichni ji musíme poslouchat. Nu, řekněte, jste rád, že jste konečně tady?“

„Zdali jsem?“ podivil jsem se mírně. Bylo mi příjemné hráti roli krotkého, předoucího lva.

Náhle začala být Soňa neklidná. Tatínek tu prý bude co nevidět. Musí odtud. Mám si se svým zušlechtěním také pospíšit. Řídící Kunc s tetou čekají již v jídelně.

Tohoto Kunce jsem dosti podrobně znal ze Sonina vyprávění. Byl řídicím učitelem menšinové školy v Jesenici a Hajnovým jediným přítelem. Nebylo prý dne, aby se ve vile alespoň nezastavil.

Když Soňa odběhla, otočil jsem klíčem v zámku a odložil kabát i vestu. Chtěl jsem se opravdu umýti. Také jsem se musil trochu upravit. Ze Sonina úboru bylo viděti, že uvítání bude slavnostní. Jak jsem se mydlil Hajnovým mýdlem, uvědomil jsem si, že domu asi chybí koupelna. Kdyby zde byla, jistě by mi nepřipravili toto předpotopní umyvadlo. Vida, mají ústřední topení a schází jim koupelna. Jistěže ji také teta zakázala. Proč? Stařecký teror. Byl jsem zvědav na tuto ženu, která dovedla tak neúprosně vládnouti.

Navlekl jsem si pečlivě černé kalhoty a oblekl smokink, na krk připjal bělostný, tuhý límeček. Žádné strachy, že bych se snad špatně vyjímal o zásnubní večeři! Byl jsem dokonce tak prozíravý, že jsem Soni přivezl dárek: vkusný prstýnek s hyacintem, jejím měsíčním kamenem.

Nebyl jsem ještě zcela hotov, když auto zahoukalo před vraty. Hajn se vracel. Téměř současně zazněl veselý dvojhlasý smích a na mé dveře zabušily netrpělivé pěsti.

„Je-li pak již milostpán v parádě?“ To mluvila Soňa. „Dělejte, dělejte, pane! Chci vám představit slečnu Katy!“ Z domovní chodby zazněl mužský hlas, tříštěný ozvěnami. Hajn se ptal, jsem-li již tady. „Ano, ano,“ hlásila Soňa. „Zde je, ten zajatec. Právě ho obléháme!“

„Nu, tak ho nechte s pokojem, aby si po cestě odpočinul,“ hlaholil hlas zdola.

„Já bych ráda,“ kňourala komicky Soňa, „ale když mám už takový hlad!“

„Opravdu, pane strýčku,“ přimlouvala se Katy, „její bříško je docela propadlé.“

Hleďme – řekl jsem si – Katy říká Hajnovi pane strýčku. Poměry v domě jsou tedy ještě patriarchálnější, než jsem myslel. Narychlo jsem sbalil svlečené prádlo do vaku a pověsil cestovní šaty do skříně. Pak jsem rázně otevřel.

„Á-á-á!“ strnula děvčata v líčeném překvapení. Patřilo to mému krunýři a černému motýlku, manžetám a vlasům, pečlivě sčesaným do temena.

Katy mi bez rozpaků přátelsky podala ruku. Kriticky si mě přeměřila. Měla příliš krátké šaty, které jí odhalovaly lýtky, a byla opásána bělostnou zástěrkou, ozdobenou na rameni koketní stuhou. Zeptal jsem se jí žertem, byla-li mi Soňa opravdu věrna „jako pes“, jak tvrdila v jednom ze svých psaní, a je-li pravda, že ona, Katy, jí svědomitě vymlouvala její nešťastnou známost se mnou a doporučovala jí věčnou svobodu? Katy se smála. Její satyří rty odhalovaly drobné, rovné zoubky a čupřina nad čelem trčela skoro vyzývavě. Byl jsem si vědom toho, že s touto dívkou nesmím jednat jako s obyčejnou služebnou, že se musím přizpůsobit zvykům v domě.

Katy odběhla po svém a já jsem na chvíli se Soňou osaměl. Obřadně jsem sáhl do kapsy, vytáhl drobnou krabičku a navlékl jí na prst zlatý kroužek s hnědým okem. Přitom jsem jí políbil ruku. Radostně vykřikla a běžela blíže k světlu v chodbě, aby si dárek prohlédla. Chvilku jím točila na prstě, pak s nelíčenou radostí přiskočila a objala mě okolo krku.

„Tak co, Soňo?“ zeptal jsem se vesele.

Stiskla mi šíji, co měla síly, a řekla: „Ty!“

Pochopil jsem. Bylo to zpečetění svazku. Soňa mínila otce, Kunce i tetu omráčiti touto zánovní důvěrností. Nebylo mi to proti mysli. Naopak, byl jsem velmi příjemně překvapen. Naklonil jsem se k ní stejně důležitě a tajemně.

„Ano?“ zeptal jsem se. Dvakrát vážně pokývla hlavou.

Potom jsme se políbili s velikou vřelostí.

Hajn svíral oběma rukama mou pravici a dojatě a obřadně mě vítal. Stáli jsme v síni. Patero zavřených bílých, masívních dveří, podobných božítelovým oltářům, jako by mi dávalo otázku: „Hádej, za kterými z nás na tebe čeká slavná seznamovací večeře?“

Téměř všechny pokoje Hajnovy vily měly dveře přímo do síně. Později, když jsem na vlastní kůži poznal děsnou nevýhodu tohoto zařízení, často jsem si vzpomněl na tuto první chvíli na prahu domnělého ráje.

V jídelně mi byl první představen Kunc. Byl to stařec vysoké postavy, ramenatý, s hustým, ještě černým obočím a dlouhým, pěstěným, prokvetlým plnovousem. Povšiml jsem si, že klade chodidla rovnoběžně a že se pohybuje s medvědí těžkopádností. Krásný pan učitel měl asi ploché tlapy. Ihned mi padlo do očí, že řídící a továrník jako by si byli vyměnili své společenské role. Kdybych byl dosud Hajna neznal, musil bych si mysliti, že mocným průmyslníkem je Kunc.

Choval se také jako pravý pán domu. „Buďte nám srdečně vítáni, mladý muži!“ ukláněl se blahosklonně a vedl mě k lenošce, v níž seděla prateta. Tento „mladý muž“ stačil, abych proti učiteli pojal odpor pro všechny časy.

Stál jsem před stařenou jako před majestátem na trůně. Neráčila učiniti ani jediného pohybu, který by znamenal, že mě také vítá. Byla oblečena v černé splývající roucho, plné záhybů, které její vysoké, kostnaté postavě dodávalo větší důstojnosti. Její obličej byl skoro čtverhranný, na skráních byly nalepeny bílé kudrlinky, tuhé jako drát. Měla citrónově žlutou pleť, z vějířovitých vrásek vystupovaly obrovské, temné, vyboulené oči. Krk obepínala sametka a pod ní, okénkem malého výstřihu, dmul se a chvěl se rosolovitý vak, jehož středem protékala křivá, pulsující, modrá žíla.

Políbil jsem jí studenou ruku. V druhé třímala zvláštní žezlo: tenkou, vysokou hůlku, v jejíž hořejší části byla navázána černá taftová mašle. Mašle se podobala nestvůrnému, chmurnému motýlu, nabodnutému na špendlíku.

„Zdráv přijel!“ zaskřehotala. „Tak, to je tedy ženich naší Soni! Šla sem, šla sem, postavila se vedle něho, abych viděla, jak vám to spolu sluší!“ Byla to asi neobyčejně vtipná slova, poněvadž učitel si pohladil svůj reklamní vous a zlehka se zasmál.

„To je moje drahá teta,“ hlásil povzneseně Hajn. „Byla mi matkou, když jsem své vlastní pozbyl, a stala se později matkou i Soni. My tři staří a Soňa jsme jedinou rodinou s poněkud složitými vztahy. Přítel Kunc by se vám snad mohl zdát jen hostem v tomto domě. To by byl ovšem omyl. Patří k nám, třebaže zde nebydlí.“

„Nedělá to dobrý dojem,“ odmítal Kunc Hajnovo vyznání lásky, „prozrazuješ-li tak nediskrétně, milý Hugo, že je zde člověk, který bývá často na obtíž.“

Hajn pobízel ke stolu.

Židle, potažené vyrudlým červeným plyšem, měly příliš vysoké lenochy. Hodily se k všemu možnému spíš než k sedění. Na každém kusu nábytku byla nějaká zbytečná háčkovaná pokrývka. Zrcadlo mělo čepici z papírových květin. U dveří se nadouval stříbrník a kolem oken visely drapérie, dobré jen pro prach, které pohlcovaly světlo. Spár stařeny s hůlkou – myslil jsem si. Kulisy minulého století z rozhodnutí té žluté mumie. Její Veličenstvo vypadá zlověstněji, než jsem předpokládal. Ne, my dva se asi v budoucnu nebudeme mít tuze v lásce!

Objevil se Filip s mísou polévky. Jeho pohyby byly neobratné, nevyjímal se právě nejlépe v komornické roli. Byl to hezký hoch s modrýma dívčíma očima pod srostlým obočím a kadeřičími se vlasy. Byl pravý opak své sestry, která se chovala jistě a nenuceně jak jen možno.

Pozorovati pratetu při jídle nebylo právě příjemné. Její vypoulené oči hrozily spadnouti do talíře. Nabrala dvě lžice polévky a již talíř odstrčila. K masu sotva čichla, bramboru jen uštípla. Později mi Soňa její počínání vysvětlila. Stará dáma je prý hrozně tvrdohlavá. Obývá docela sama v celém přízemí. Usmyslila si, že nepotřebuje ničí pomoci. Vaří i uklízí si sama. Nikdy nejí s Hajnem a Soňou u společného stolu. Tím, že uposlechla pozvání a zúčastnila se večeře, učinila veliký ústupek svým zásadám. Příliš by se byla zahodila, kdyby také doopravdy jedla.

Tímto způsobem měla ovšem dosti času ke konverzaci. Já byl oslovován nejčastěji, ale byl jsem pramálo hrd na tuto čest.

„Přiznejte se, proč jste vlastně nepřišel již dříve?“ vyčítala mi. „Bývalo by se slušelo představit se u nás již před půl rokem.“ A dodala, aby zmírnila smysl svých slov: „To já jsem vás zvala.“ Rozuměl jsem jí dobře. Chtěla mě vidět dřív, než bude řečeno poslední slovo. „Ráda bych,“ prohlásila přísně, „abychom byli přáteli.“ Ovšem, ovšem, to nebyla žádost, nýbrž hrozba. Znamenalo to: Buď budeš hledět, aby ses mi zachoval, anebo...!

Jsa terčem tak rozkošných námětů, tvářil jsem se ovšem poněkud kysele. „Ty! Ty!“ šeptala mi neklidně Soňa, „jsi dnes příliš vážný!“ Hajn si povšiml tykání, zvedl překvapeně obočí, ale hned potom se shovívavě usmál. Jeho oči se zájmem utkvěly na novém prstýnku na Sonině ruce.

Filip hledal dlouho loktem kliku, konečně se provlékl dveřmi a kráčel po koberci drobnými, úzkostlivými krůčky. Na jeho podnose nebezpečně zvonily sklenice. „Prosím tě,“ usmíval se dobromyslně Hajn, „vždyť to neseš, jako by to byl dynamit!“ A Kunc se v tichém chechtotu nakláněl dozadu i se svou židlí.

Při první sklenici piva učinil učitel bravurní gesto, zvedl výmluvně oči ke stropu a podíval se nejdříve na pratetu, na Hajna, na Soňu a nakonec na mne. Ještě jednou sklenici pozvedl. Hajn vstal jako hypnotizován. Nastalo všeobecné lomození židlemi. Všichni vztahovali své sklenice k tetě.

Kunc pronesl přípitek.

Prateta odešla do svého doupěte přesně v půl desáté. Učitel zůstal.

Hajn hovořil o továrně, Kunc o vlastenectví. Byl to jeho koníček. Jesenice ležela v ohroženém území. Tři čtvrtiny obyvatel – snad i více – byli Němci. Pan řídící byl starostou Sokola, knihovníkem Besedy a činovníkem všech ostatních čelných menšinových spolků. Brzy jsem vystihl, v jakém poměru je k této jeho blahodárné činnosti Hajn: on byl kapsou, Kunc rukou. Hajn měl, Kunc dával.

Rozuměl jsem dobře učitelovu zkoumavému pohledu. Byla v něm otázka: „Zdalipak jsi muž podle mého vkusu? S tebou sem přichází nový režim. Jaký asi bude?“ Byl bych mu býval mohl dáti snadno jasnou odpověď. Byl jsem vždycky dalek jakékoliv politiky. Nacionalismus, socialismus, to vše na mne nijak nepůsobilo. Rozuměl jsem jenom jedinému: vlastnímu prospěchu. Pro tu chvíli bylo ovšem výhodnější nechat své karty zakryty a mnohoznačně se usmívati.

Pan řídící statečně pil. Filip musil přes tu chvíli do sklepa pro novou lahvici. Právě vcházel znovu do pokoje, nesa láhev, jak se slušelo, na podnosu a podnos držel křečovitě oběma rukama. Otvíral si dveře loktem a zavíral je patou. Tentokrát náhodou zavřítí zapomněl, a tu se stalo něco, co mě vyrušilo z příjemného klidu. V patách za Filipem vešel tlustý mužík, kterého jsem zahlédl při vstupu do domu.

Vešel! Sotva se může říci, že vešel! Ruce za zády, tváře nafouklé jako někdo, kdo předvádí nějaký šprým, dlouhý a pružný skok – a ještě jeden pitvorný skok – opatrný pohled k stolu. V celém záhadném chování jediná průzračná snaha: zůstatí nepozorován. Vlastně se mu to podařilo. Kunc, který byl obrácen čelem k dveřím, nedal ani mrknutím oka najevo, že ho spatřil. Hajn byl obrácen zády. Soňa, schoulená k mému lokti, neřvala se, co se děje v pokoji.

Zastavil se v koutě proti dveřím. Chvilku přešlapoval jako slepice na hřadě, potom se uvelebil. Zůstal civěti bez pohybu a beze slova. Mohl jsem si ho důkladně prohlédnouti. Měl sýrově bledou tvář, obrostlou neuspořádaným, velmi řídkým vousem, bezvýrazné, poněkud šikmé oči, pod nimi fialové váčky. Holá lebka se zdála příliš veliká na malé tělo, obrovský břich se vzdouval pod nečistou vestou. Prohlížel si mou osobu s nezřízenou zvědavostí.

Hleděl jsem na něho překvapeně a také poněkud vyzývavě, neboť mi jeho chování připadalo bezmezně drzé. Kdo to jen mohl býti? Ze Sonina vypravování jsem znal podrobně všechny osoby domu. O podivínském tlouštíkově se mi nikdy nezmínila. Zjistil jsem, že je velmi nespokojen s tím, že si ho prohlížím. Pohyboval nezvučně rty, jako by si pro sebe šeptal kletby, a zlobně mžikal víčky.

Když Filip vycházel, vrhl po něm chvatný, ale zcela lhostejný pohled. Jižjiž za sebou zavíral dveře, tu však, jako by si to rozmyslil, nechal otevřeno. Nepochybně tak učinil záměrně. Když se do místnosti pootevřenými dveřmi vkrade dobrácký starý pes, také se mu poskytne příležitost, aby mohl zas vyklouznouti.

Přiznám se, byl jsem tím vším poněkud znepokojen. Pohlédl jsem významně na Kunce. Můj obličej vyjadřoval němou otázku: „Prosím vás, co to znamená?“ Kunc zachytil tento pohled, zmlkl v svém výkladě, jeho oči zahořely údivem. Pohlédl na Hajna stejně významně jako prve já na něj.

Nyní nastala krátká psychologická panika. Soňa, podvědomě upozorněna, postřehla situaci, prudce sebou trhla, zarděla se až po uši a vymanila ručku z mého předloktí. Továrník se

ohlédl, podíval se na mne tázavě, znovu se ohlédl na mužíka v koutě a pak bystře přeběhl zrakem Soňu. Asi pochopil. Nespokojeně svažtil své profesorské obočí.

„Soňo!“ řekl vyčítavě. Dívka odvrátila oči a pohrávala si třásní stolní pokrývky. Naklonil se ke mně. „Poslyšte,“ šeptal důvěrně u mého ucha, „cožpak vám Soňa nikdy nevyprávěla o Cyrilovi?“ Zavrtěl jsem hlavou. „Tak vida,“ řekl sklesle. Znovu se obrátil k dívce: „Nu tak, Soňo, pročpak jsi to neřekla? Snad jsem ti vysvětlil, že je to tvou věcí, a nikoliv mou!“ – „Co zbývá?“ pravil mi. „Ženy jsou nespolehlivé.“ Pokoušel se o shovívavý úsměv, nedovedl však zakrýti svou rozmrzelost.

Jakmile jsme si mezi sebou počali šeptati, jakmile jsme dali hlavy dohromady, podivný návštěvník projevoval dětinskou zvědavost. Kroutil krkem, vystupoval na špičky, neopouštěje své místo. Snažil se, aby z hovoru něco postihl. Chtěl vědět jako malé dítě, co velcí mezi sebou mají.

„Prosím vás, nedívejte se na něho,“ řekl mi Hajn po chvíli přemýšlení. „Chovejte se, jako by ho tu nebylo. Až se pozorování nabaží, odejde. Není ani dost málo nebezpečný.“ Bafl ze svého doutníku, podíval se ke stropu, jako by hledal výstižná slova. „Víte,“ vyhrkl chvatně, „je to můj bratr. Nemá zdravý rozum. Později vám vše důkladně vysvětlím.“

Vida, myslil jsem si hořce, můj slavnostní vstup, má večere téměř zásnubní! Prve mi nakapala prateta trochu jedu do číše, nyní ke všemu ještě tohle. Jaké špinavé rodinné tajemství mi bude třeba spolknouti se Soninými milióny?

Sonina ručka se nesměle dotkla mé. „Odpusť!“ zašeptala málem pokorně. Pokrčil jsem rozmrzele rameny. Hned potom jsem se však vlídně usmál.

Když jsem se toho nejméně nadál, odlepil se tlustý mužík ze svého kouta a odskákal z pokoje týmiž pitvornými pohyby, jakými vstoupil. Jako na zavalanou tu byl Filip a přirazil za ním dveře.

„Filipe,“ obrátil se k němu Hajn přísně, „cožpak jsi nemohl dát pozor?“

„Nevěděl jsem, že jde za mnou,“ koktal hoch.

„Vždyť se snad nic zlého nestalo,“ usmiřoval Kunc Hajna.

„Nestalo, ovšemže nestalo,“ usmíval se továrník rozpačitě, „jenom si myslím, že se Cyril dobře nehodil do programu dnešního večera.“

Neodbytný řídící se vzdálil až k jedenácté. Když odcházel, přitočila se k němu Katy, pomáhala mu do zimmíku a šeptala mu do ucha nezbednosti. Kunc se smál a hladil ji po tvářích. Seznal jsem, že ti dva si dobře rozumějí. Filip podával řídícímu úslužně jeho černý umělecký širák. „Děti, děti,“ pobručoval si spokojeně Kunc. Dělal asi s oblibou dobrého dědečka té mládeži.

Po učitelově odchodu se ke mně Hajn obrátil a řekl úsečně, jako mluví velicí dobráci, když jsou v tísní: „Slíbil jsem vám prve vysvětlení. Nejste-li právě příliš ospalý – co byste tomu řekl, abychom tu záležitost odbyli hned? Já mám takové věci rád brzy z krku.“

Ujišťoval jsem ho, že mu jsem k službám.

„V tom případě vás prosím, abyste šel se mnou do mého pokoje.“

„A Soňa?“ zeptal jsem se, hledě s účastí na zkormoucenou dívku.

„Soňa půjde spat.“

Avšak Soňa nešla spat. Čekala trpělivě na konec naší rozmluvy v svém dívčím pokoji, a když jsme se o hodinu později s Hajnem rozcházeli, našli jsme ji v chodbě plačící pro svou osamělost a tetelící se ospalostí jako malou, zvědavou kajícnici.

Hajnův pokoj byl vymalován nevkusnými, širokými, kolnými pruhy. V rohu, u jediného okna, byl umístěn psací stůl, nad kterým visely dva obrazy, provedené v oleji, v masívních zlacených rámech. První představoval velmi hubenou ženu neurčitého stáří. Seděla na polštáři na stoličce a v ruce držela malou žlutou růži. Byla oblečena v tmavou jupku, přiléhající k tělu, a na krku měla kostěnou brož. Na druhém obraze byl zpodobněn mladý muž, téměř jinoch, výbojného čela a jiskrného pohledu, nakadeřených vlasů, oblečený v modrý kabátec a opírající se o rukojeť hole. Nebylo mi nesnadno uhodnouti, že to jsou Hajnovi rodiče.

„Otec je tu vyobrazen mlád a matka již zestárlá,“ vysvětloval mi ochotně Hajn. „Matčina podobizna spadá do let osmdesátých, přibližně tedy do doby, kdy mi bylo čtrnáct let.“

Rozhovořil se o svých předcích. Jeho praděd mydlařil ještě v dřevěném domku v postranní uličce. Ten domek ještě stojí jako zázrakem, přes svou věchost a přes četné požáry v okolí. „Soňa vám jej jednou musí ukázat!“ Děd si již postavil dům na náměstí a stal se městským hodnostářem. Byl zámožný, ale žil prostě. Ještě za Hajnova otce se v rodině žilo velmi prostě. „Pane! Naše dílna! Přímo k smíchu! Kamenný přístavek na dvorku, v něm dva kotly, v patře

skladiště, ve sklepě ohniště. Mýdlo se lilo do beden, krájelo se drátem na špalíčky a špalíčky se sušily na hrázkách nad kuchyňským sporákem!“

V duchu jsem si klnul, že jsem prve projevil takový zájem o portréty. Bylo zřejmé, že bude-li Hajn pokračovat tímto tempem, nebudeme hotovi do rána.

Vyprávěl, jak se svým otcem jezdíval po jarmarcích. „Největších zisků se dosahovalo v Rohozci. Rohozec je horský městys, vzdálený asi pět hodin cesty. Horalé o výročních trzích nakupovali mýdlo na celou sezónu. Pamatuji se živě na tamější náměstí, dlážděné ‚kočičími hlavami‘, na plachtu stánku mého otce a na to, jak jsem shraboval peníze, zatímco otec házel na ruční váhu kusy mýdla. Otec byl veliký dobrák. Až příliš veliký dobrák, víte? Byl-li spokojen, hýřil vtípem a veselostí, zato byl k nesnesení, měl-li nějakou starost. Nesmírně ho trápilo, že u nás nebylo více dětí. Je zajímavé, pane, že v rodině mého děda jich bylo také málo. Otec měl jen jedinou sestru, tetu Karolínu. Šestnáct let jsem byl jedináčkem! A otec děti nesmírně miloval. Můžete si myslit, jakou mu způsobilo radost, když se dověděl, že matka bude zase chovat.“

Hajn se na chvíli zamyslel, hluboce zadýmal ze svého doutníku, potom vyhrkl: „Poslyšte, opravdu jste neměl do dnešního dne o Cyrilově existenci nejmenšího ponětí?“

„Ne, ani toho nejmenšího,“ odpověděl jsem pokud možno rozmarně.

Hajново čelo se nakrabilo. Náhle byl velmi neklidný, velmi melancholický.

„Nepřipadá vám také zvláštní, tragickou shodou okolností, že na otce zákeřně čekala katastrofa právě v době, kdy se cítil nešťastnějším, když očekával narození druhého dítěte? Bylo mi tenkrát šestnáct let, chodil jsem do páté reálky. Otec mi chtěl dopřát odborných studií. Byl prozíravý muž a věděl, že buď náš závod vzroste, nebo zakrní. Strojové mydlárny počaly tehdy růsti jako houby po dešti a otec sám, chudák, měl všechny své vědomosti jen od děda a z dvouletého vandru.

Neštěstí se stalo takhle. Otec, jako tolikrát předtím, vyjížděl po jedné hodině s půlnoci na voze s bednami k Rohozci. Na Hampašském kopci, který je asi půl hodiny vzdálen od Jesenice, koně se z neznámých příčin polekali, trhli vozem, při tom se uvolnila jedna veliká, těžká bedna s mýdlem a otcí, klímajícím na zádi vozu, padla na hlavu. Je nezbytné, abyste si představil okolnosti: čirá noc, matka v prvním spánku po otcově odjezdu, nějaké těžké sny – zkrátka, naprosté nepochopení situace, když vůz již zase stojí před domem. Nejspíše si

myslila, že otec ještě neodjel. A v této rozespalosti žena očekávající dítě, poněkud nervózní, spatří svého muže s rozdrčenou hlavou. Kočí ještě k tomu něco blábolí o bílé postavě uprostřed silnice, o tom, že to byl jistojistě nebožtík starý pán, můj děd. Jsem přesvědčen, že ten chlap byl opilý. Co naplat, výsledek byl strašlivý. Matka omdlela. Když se z mdlob probírala, seznali, že je šílená. To se stalo roku 1882.“

Bylo třeba projevit vzrušení. Vstal jsem z klubovky a jal se místností přecházeti beze slova. Myslím, že tento způsob se vyjímá nejpravdivěji. Hajn rovněž povstal, povzbuzen mým příkladem, nebo snad spíše proto, že sedícimu se špatně mluví k tomu, který se prochází. Jeho hlas se chvěl dojetím.

„Považte, pane, studie mě těšily, své rodiče jsem miloval bezmezně. Byl jsem tak mlád, a zasáhly mě najednou tři těžké rány: otec mrtev, matka nemocna, nutnost opustiti školu a chopiti se živnosti. Nebylo tak lehké s tím vším se smířiti! Divže jsem také nepřišel o rozum. Když jsem přežil první drásavý bol, pravé trampoty se teprv začaly. Výroba i obchod si žádaly celého muže, nikoli jen nedospělého chlapce.

Asi za deset dní po katastrofě se choré matce narodil chlapeček. Nastala nová starost: matka nechtěla své dítě ani vidět. Z jakýchsi příčin nepojala k němu lásky. Zdráhala se je živiti. Nezbylo než opatřiti kojnou. Nedovedete si představit, příteli, co jsem tehdy zkusil! Matka se chovala špatně. Buďto upadala v běsnění, nebo sténala celé dny a noci. Krvácející hlava otcova jí nešla z mysli. Víte, mohl bych na prstech spočítat hodiny, kdy jsem spal. Pomýšlel jsem zcela vážně na sebevraždu. Život neměl již pro mne půvabů. Co mě čekalo? Věčná únava, neustálý zármutek a bezútěšná práce. Tu se znenadání a bez předchozího oznámení, jako anděl spadlý z nebe, objevila uprostřed mé bídy teta Karolína.

Musíte mi odpustit, když nyní trochu odbočím. Mé vyprávění by jinak nebylo úplné. Teta s otcem – snad jsem to již řekl – byli jediní sourozenci a velmi se navzájem milovali. K jakési roztržce došlo teprve tehdy, když se otec proti tetině vůli oženil s matkou. Jejich rodiče byli již tehdy mrtvi a teta žila v otcově domě. Proti jeho známosti se stavěla celým svým vlivem, neboť má matka neměla věna. Když otec provedl svou, odstěhovala se do Vídně k své tetě, sestře mého děda, a tam žila jakýsi skvělý život, plný obdivovatelů a zábav. Její podíl z otcovského domu byl velmi slušný, mohla si ledacos dovoliti. Měla mnoho ženichů, ale její požadavky byly větší než touha provdati se. Když přijela do Jesenice, byla již v letech, kdy ženy účtují se svou mladostí.

Vystoupila z kočáru před naším domem na rynku jednoho dne krásná, štíhlá, ozdobená šperky, navoněná, se závojem přes oči, a já před ní stál s rukama za zády, zamazanýma od krájení mýdla, a hleděl jsem ohromen na její pohádkový zjev. Políbila mě na čelo, zaplatila kočímu z váčku, pošíitého skleněnými perlami, a sdělila mi k mému největšímu překvapení, že přijela jen proto, aby zůstala tak dlouho, dokud nebudu z nejhorsího venku. Učinila pro mne mnohem více, než k čemu se původně zavázala. Zůstala navždy.“

Zamumlal jsem zdvořile, že z tetiny strany to byla opravdu veliká oběť. Mladá dáma zanechá příjemného života ve velkoměstě a věnuje se sirotku po svém bratru. Jde šlechtetně sloužit ženě, která v jistém smyslu byla její sokyní.

„Totiž,“ pravil Hajn rozpačitě, „neřekl jsem vám ještě, že jednoho dne jsem byl nucen se rozhodnouti – buď teta, nebo nemocná matka. Prosím vás, buďte nyní objektivní a uvažujte se mnou: teta milující pořádek, přísná žena, matka spíše rozpustilá, zlomyslná uličnice. Dělala všechno na světě, jen aby porušila tetin panský řád. Neustále s ní byly svízele. Teta mi řekla: ‚Buďto tvá matka půjde do ústavu, kam patří, nebo tě zde nechám samotna.‘ Ano, to řekla jednoho dne, když jsem již počal okřívati ze svých smutků. Pane, to první bylo snazší, ač se to zdá kruté. Ne, nemyslete si, že jsem slaboch, a nedomnívejte se, že to byla od tety nízká msta. Ze stanoviska rozumu to bylo dokonce žádoucí, a skutečně – výsledek se dostavil v plné míře. Jakmile byla matka z domu, zavládl u nás teprve opravdový klid. Mohl jsem se cele věnovat své práci. Závod rostl.

Ovšem, cesta do ústavu s matkou, to byla jedna z nejtěžších chvil mého života. Nebyla by jela s žádným jiným člověkem než se mnou, neboť jenom mně důvěřovala. Dovezl jsem ji tam pod záminkou, že se spolu projedeme v kočáře. Jak jsem lhal! Po léta jsem si nemohl vzpomenouti na tuto jízdu, aby se mi přitom oči neplnily slzami. Pro všechny případy jel s námi na kozlíku vedle kočího jeden z mých dělníků. Nebylo ho však cestou vůbec potřebí, matka se chovala vzorně. Radovala se jako malé děvčátko. Tleskala rukama a házela třesňovými peckami po kolemjdoucích.“

Továrník se odmlčel. Pomyslel jsem si, že jsem se v roztomilé tetince neklamal. Jak obdivuhodně si vyřídila své účty se švagrovou! Inu ovšem, vzala na bedra tíhu domácnosti. Dopomohla synovci k úspěchu svým panským vystupováním. Živila jeho ctižádost. Že se však obětovala? Sotva. Zestárla, ženichové se již nenaskytovali, jak se hodil útulek u nedospělého hochy! Pěkně se přisála k závodu. Možná že i jmění bylo skvělým vídeňským

životem spotřebováno. Z mé tváře nemohl Hajn vyčísti zvratný pochod myšlenek. Tvářil jsem se skoro nábožně.

„Vaše matka,“ ptal jsem se tiše, „žila potom ještě dlouho?“

„Och ne,“ pravil zasmušile, „zemřela po třech letech utrpení. Je pochována na zdejší hřbitově. Soňa vás zavede na její hrob. Avšak – řekněte upřímně – neunavuje vás mé vyprávění? Neumím povídat příběhy. Jsem příliš rozvláčný. Prosím, abyste mi řekl ještě jednou a upřímně: nejste ospalý?“

Ani zanic bych byl nyní nedopustil, aby se věc odložila na druhý den.

„Váš bratr,“ pravil jsem opatrně, „přinesl si tedy do vínku chorobu vaší paní matky. Poznali jste to brzy?“

„Totiž,“ pravil Hajn, „díváme-li se na jeho případ z dnešního hlediska, musím říci, že opravdu nikdy nebyl normální. Tehdy jsme ho však za normálního měli. Nebylo důvodů myslit si opak. Nejvýš jsme mohli mít neurčitá podezření. Tenkrát se nemluvilo o dědičnosti tak jako dnes.“

„Zprvu byl tedy jako jiné děti,“ dotíral jsem zvědavě.

„Ano, ano – mějte však, prosím, chvíli strpení. Víte, teta Karolína přece jen v sobě nezapřela starou pannu. Při nejlepší vůli neuměla Cyrila vychovávat. Přenesla na něj všechn svůj romantický smysl pro lásku. Bála se o něj, rozmazlovala ho, zchoulostivěla ho. Nesměl mezi jiné děti. Měla ho neustále, jak se říká, u svých sukni. Strojila ho výstředně, jako se strojila sama. Spala s ním v jednom lůžku. Kazila mu žaludek mlisky. Přes to všechno byl Cyril zádučivé dítě. Možná že byl takový právě proto. Měl všemožné hračky, scházely mu však hry s hochy jeho věku. Jsa neustále osamocen mezi dospělými, pěstoval zábavy osamělých dětí. Sestrojoval si vlaky z cívek, z krabic a polínek. Teta tvrdila, že z něho roste vynálezce. V jistém směru hádala, chudák, správně.

Malý Cyril se hrozně styděl druhých dětí, snad jen proto, že jim nepřivykl. Když povyrosl, teta částečně na mé naléhání se rozhodla dopřát mu společnost ‚lepších‘ dítek, poněvíc holčiček. Brávala Cyrila s sebou, šla-li někam na návštěvu. Byl však jako vrtohlavý, když měl jít. Po celou dobu návštěvy se držel tety za rukáv. Díval se na děvčátka s nenávisí, spojenou s obdivem.“

„Takovými býváme v dětství všichni,“ považoval jsem za vhodné poznamenati. „Ani já jsem neměl v svém klukovském věku zájem o děvčata. Opovrhoval jsem jimi, že jsou tak měkká a tak zbabělá.“

„Vím,“ připouštěl Hajn, „u Cyrila to však bylo téměř chorobné. Kdybyste ho byl viděl mezi dívkami! Jeho oči hleděly zimničně černě a ruce se mu chvěly. Jednou jsem byl svědkem, jak ho děvčátko při hře políbilo. Zbledl jako stěna a dlouho ze sebe nemohl vypraviti slova. Jindy způsobil malý skandál v cizí rodině: vplížil se do dětského pokoje a rozšlapal panenku, chloubu domácí holčičky. Tento podivný skutek sotva lze vysvětliti pouhou zlomyslností. – Cyril se však vyznačoval i jinou zvláštností: měl nepřekonatelný odpor k zvířatům. Nesnesl nic, co bylo chlupaté a teplé. Nebyl by vzal do ruky ani ubohé ptačí holátko. Kdesi, nevím už za jaké příležitosti, dali mu do náručí kotě. Dostal opravdový nervový záchvat, rozumíte? Chtěli mu jen udělat radost. Vyskočil a utíkal se zamhouřenýma očima pryč – pryč – až narazil na plot a utřil notnou bouli. Víte, štítíl se zvířat, jako se někdo štítí pavouka nebo jako ženy se děsí myši. Avšak – příliš zabíhám, pravda?“

Zavrtěl jsem záporně hlavou.

„Ve škole se učil Cyril velmi dobře, nezískal však ani přátelství svých spolužáků, ani lásky učitelů pro své podivínské a mnohdy odpudlivé chování. Vidím ho před sebou, jak tehdy vypadal. Byl to sličný chlapec! Jeho lehké, dlouhé kadeře byly tetinou chloubou. Těch kadeří se nůžky nesměly dotknouti. Rudá, dívčí ústa a veliké, neustále rozšířené zornice. Byl vášnivý čtenář. Jsa zaujat knihou, neviděl, neslyšel, dlaně měl na uších, tváře rozpáleny. Tak snadno se rozčiloval! Když jsme na něj uprostřed četby promluvili, byl na nás hrubý. Směl si to dovolit, pravím vám, nikdy nebyl za svou nezpůsobnost okřiknut.“

Poslali jsme ho ovšem na studie. Jeho životní cíl byl jasný, měl býti inženýrem chemie, jímž jsem se já nestal. Nešťastná chemie! Nakonec mu popletla hlavu nadobro. Nebudu však předbíhati. Již na střední škole vedl Cyril panský a blahobytný život. Teta za ním jezdila alespoň jednou za měsíc. Vracívala se ze svých výletů rozjásaná, v povznesené náladě. Byla mnohem potřeštěnější do synovce, než by dovedla být matka do syna. Možno říci, že teta byla jediná žena, kterou snášel. Dokonce jí dával přednost před celým světem. Jeho nechut k druhému pohlaví mu totiž zůstala. Choval se k ženám vždy stroze a povýšeně. Tak například ho nikdo nepřiměl k tomu, aby jako mladík navštěvoval taneční hodiny. Nikdy neměl děvče. Teta si ho proto velmi vážila. Prorokovala mu slavnou budoucnost. Působilo to nepěkně na jeho povahu. Stal se velmi hrdým.

Víte, přiznám se vám bez mučení, já jsem ho příliš rád neměl. Vmyslete se jen do mého postavení. Byl jsem zapřažen od rána do večera, měl jsem na starosti celý dům, celý závod. Můj bratr měl docela jiné mládí, než jsem měl já. Trochu jsem mu záviděl. Také se ke mně nechoval tak, jak jsem si ve své ješitnosti představoval, že by se chovati měl. Jak vidíte, jsem zcela upřímný. Předčasná zralost mě učinila pyšným na mé úspěchy. Pokládal jsem se za živitele rodiny. Chtěl jsem býti poněkud obdivován. Cyril mě nikdy neuznával. Domníval se, že mu všechno štěstí plyne od tety. Kdysi jsme se pohádali. Řekl mi to do očí. Avšak – dost o tom, vypadalo by to, jako bych ještě dnes na toho ubožáka žárlil.“

„Mluvíte o Cyrilovi jako o jinochu. Tehdy byl ještě zdrav?“ budil jsem Hajna ze zadumání.

„Ano. Ovšem. Já jsem se ženil roku 1900. V tom roce dělal maturitu. Ne, nebyl tehdy ještě nemocen, byl jen poněkud zvláštní. Tak si jednoho dne zamlouval nositi na rukávě černou pásku. Marně jsem se ho vyptával po příčině. Tvrdil, že po někom nosí smutek, že však nesmí říci po kom. Teta ho zapřísahala, aby to nedělal. Zdálo se jí to rouháním. Prý tím přivolává její smrt. Víte, ona se vždycky o sebe hrozně bála. Neuposlechl ani ji, která ho tak milovala! – Jednou si zase umínil, že se naučí balancovati židlí na bradě. Pane, takoví mladíci mívají výstřední nápady, také jsem se na to nedíval zpočátku nijak škarohlídky, když však tomuto cviku věnoval všechn svůj volný čas, bylo mi to přece jen poněkud divné. Vstal, nasnídal se, a již tu byla židle, a pořád ty marné pokusy, konané den ze dne, po celé prázdniny. O příštích vánocích přišly na program housle. Totiž – přečetl si někde něco o Paganinim a snažil se ho napodobiti. Hrál ovšem primitivně, falešně. Vždyť se vlastně na housle nikdy pořádně hrát nenaučil! Pokoušel se však vložit do hry cit. Chtěl býti ďábelský. Zmítal sebou, poskakoval, na rtech podivný škleb, oči vytřeštěny. Seděl jsem, řekněme, ve svém pokoji, a tu přišel po špičkách a hrál s těmi pitvornými pohyby. Pranic mu nevadilo, že jsem huboval, že jsem ho vyzýval, aby odešel. Ani snad neslyšel, co říkám. Byl cele zaujat svou komedií.

Roku 1903 měl za sebou první státní zkoušku. V té době byl uzavřenější než jindy. Jeho poslední vysokoškolské prázdniny se vyznačovaly hlavně tím, že chodil sám a sám na dlouhé, únavné procházky. Jak byl tehdy vychrtlý, nedovedete si představit! Kost a kůže! Hluboké, až hnědé kruhy pod očima. Také mu počaly notně řidnout vlasy. Teta proplakala celé noci, bála se, že dostane souchotiny. Býval zasmušilý, a přece se dal někdy zčistajasna do smíchu. Smál se jakési své vlastní představě, a když jsme na něm vyzvídali, proč se směje, tvářil se uraženě.

V únoru jsme obdrželi poplašný dopis od jeho bytné. Cyril se jí prý již delší dobu nelíbí. Nechce nás sice strašit, vždyť jsme ho přece viděli sami nedávno o vánočních prázdninách,

připadá jí však, ba je si tím dokonce jista, že s ním není všechno v pořádku. Má doma spoustu všelijakých chemikálií a pořád si nové donáší. Do přednášek vůbec nechodí. Zamyká se ve svém pokoji a něco tam kutí, něco míchá a vaří. Je-li zavolán k jídlu, odpovídá hrubě. Pokrmy téměř polyká, každého u stolu očima přímo probodává. Natropil již také spousty škod. Propálil stolní pokrývku, polil lučebninami koberec. Zkrátka, samé takové vzdechy, vypadalo to trochu tak, jako by bytná jen škemrala o náhradu. Kdopak by to také bral příliš vážně, dá-li se stará vdova do nářků? Já měl tehdy plnou hlavu své malé dcerušky. Byl jsem šťasten a chtěl jsem býti šťasten. Také teta se na tu věc dívala střízlivě. Jela do Prahy vlastně jen proto, aby nahradila škody a chlapci domluvila. Ach, oba jsme se strašlivě zmýlili! Ještě týž večer mne došel telegram: „Přijed' ihned, Cyril nemocen. Karolína.“

Ovšemže jsem poslechl. Přišla mi na nádraží v ústrety s očima opuchlýma pláčem. Cyrila ještě ani neviděla. Vůbec jí neotevřel, nechce o ní ani slyšet! Je zamčen ve svém pokoji, čpí to odtamtud spáleninou, nějaké sklo tam je rozbíjeno. Chová se tam jako zuřivec. Bytná slíbila počkati do mého příjezdu, nepořídíme-li s ním však ani potom, je odhodlána povolati policii. Pokud teta dovedla vyrozuměti z výkřiků a nápovědí, pracuje Cyril na nějakém nesmírně důležitém vynálezu. Nedaří se mu však, a proto tak řádí. V bytě bylo skutečně boží dopuštění. Bytná dostála v slibu, nebylo to však nic platno. Na ulici již stáli lidé, neboť Cyril drtil vše, co mu přišlo do ruky, trhal knihy, rozbíjel zkumavky a házel to plnými hrstmi oknem. Marně jsem ho zapřísahal zdravým rozumem. Potom ovšem přišla policie, byt byl vypáčen. Cyril byl spoután a dopraven do ústavu. Pobyl si tam osm měsíců. Pane, osm měsíců to trvalo, než nám milostivě dovolili vzít si ho domů!“

„Tentokrát teta dovolila,“ podotkl jsem zdvořile.

„Dovolila,“ pravil rozčileně, „co to povídáte? Přála si to, vymodlila si to. Věřte, byla by si snad sáhla na život, kdybych se tomu byl opřel. Víím, vy si myslíte, že osud hraje mstivou hru. Má matka musila z domu kvůli tetě a Cyril musil kvůli ní do domu. Máte pravdu, je v tom něco takového jako motiv odplaty. Já věřím v Boha, příteli! Neptám se, věříte-li vy, není to mou věcí. Když se však zamyslíte nad vším, co se stalo, vidíte jistý úmysl nebo alespoň jistý logický postup. Nikdo na světě nesmí být příliš šťasten, to si pamatujte jednou provždy. Žili jsme v blahobytu. Proto na nás dolehlo neštěstí.“

„Tenkrát ovšem již stála továrna. Tenkrát jste bydlili tady ve vile,“ naznačoval jsem.

„Máte pravdu, to jsem vám zapomněl říci. Továrna stojí již od roku 1895. Letos slavíme její třicetiletí. Vila byla postavena rok před mou svatbou, tedy roku 1899. Z toho si můžete udělat představu, jak dobře šly obchody, mohl-li jsem si po stavbě továrny za pouhá čtyři léta dovolit přepych panské vily. Ostatně – vila, to byla tetina myšlenka.“

„Zajímalo by mě,“ pravil jsem, „co bylo vlastní příčinou záchvatu, posledním hřebem do rakve zdravého rozumu?“

„Ano, to jsem vám ještě nepověděl,“ pravil Hajn znaveně. „Cyril, jak nám bylo sděleno z ústavu, zamlouval si, že nalezne tajemství neviditelnosti. V blázinci konečně to tajemství našel, to znamená, že se stal pokojným.“

„Ach, on se tedy domnívá, že je neviditelný,“ pravil jsem se zájmem. Počalo se mi rozbřeskovati. Proto tedy to sebejisté prohlížení lidí, to chození po špičkách, vytrvalé mlčení, tajemné vstupování otevřenými dveřmi! Strýček Cyril se ztratil. A on zatím, chytrák, žije si v domě jako neviditelný cizinec. Proboha, znamená to tedy, provádí-li totiž ten sport do důsledků, že vůbec s nikým nemluví, že žije zcela osaměle! Podivuhodný blázen, který by vytrval po léta v tak zvláštní mánii! – „Četl jsem jednu knihu,“ pravil jsem nahlas, „tam šlo o takovou věc, ovšem v mezích básnické fantazie.“

„Takových knih je více,“ pravil chvatně Hajn, „není nemožné, že ho některá z nich ovlivnila.“

„Tak tedy v blázinci vystihli jeho vrtoch. Abych vám řekl pravdu, překvapuje mě, že jej respektovali. Myslím, že to musilo být spojeno s mnohými ohledy, na které tam nemají právě času.“

„Tam mu asi sotva vyhovovali,“ pravil Hajn s úsměvem téměř zlomyslným, „měli na jeho svéhlavost osvědčený recept. Proto byl také jeho transport domů tak hladký. Seděl v kupé jako úkropek, ani nedutal. Měl strach, že při sebemenším projevu nevole ho ti silní chlapíci, kteří ho doprovázeli, vezmou s sebou zpátky. Vidíte,“ dodal s chmurným humorem, „cestou nebylo ani potuchy po jeho neviditelnosti. Jakmile se však doma trochu poohlédli, začaly obtíže. Pane, dnes je to tichý člověk, s nímž chtěj nechtěj musíme mít soustrast, avšak tenkrát – nemáte ponětí, co jsme s ním zkusili!“

„Chtěl jsem se vás právě zeptat,“ řekl jsem nesměle, „jak jste mu zařídili jeho neviditelnou existenci, jak jste přizpůsobili svůj domácí pořádek jeho vrtochům. Myslím, že to nebylo vždycky jednoduché.“

„Ovšemže to nebylo jednoduché,“ pravil Hajn melancholicky. „Vyprávět o tom dopodrobna, to by byla dlouhá historie.“

„Zpočátku jsme si s ním nevěděli rady. Bylo nám třeba řešit spousty situací. Ke všemu si teta zamanula, že ho uzdraví. Horoucně mu domlouvala, plakávala, klečíc před ním na kolenou jako před modlou. Rozumí se, že zuřil. Nechtěl býti hýčkán, chtěl býti neviditelný. Chtěl, aby si ho nikdo nevšímal. Tenkrát se osvědčil řídící Kunc jako věrný a moudrý přítel, jako bystrý pozorovatel a rádce. On to byl, jemuž se podařilo přesvědčiti tetu, že je v zájmu nemocného i nás všech, aby zanechala svých marných pokusů. On to byl, který nám doporučil vyprázdniti pro Cyrila komůrku v podkroví a vyhovět tak jeho touze po osamělosti. Považte, jak je obtížné vystihnouti požadavky člověka, který s nikým nemluví. Co nám jen dalo práce, než jsme přišli na to, jak ho stravovati! Původně mu služebná donášela jeho snídani, jeho oběd a večeři nahoru do komůrky. Och, ten se vztekal! Ten řádil! Byl hněvem celý bez sebe, že jsme dali najevo, že víme o jeho skrýši!“

„Zajímavé,“ podotkl jsem, „v ústavě mu byl jistě oběd donášen.“

„Vidíte,“ ožil Hajn, „usuzujete stejně, jako jsem usuzoval já. Říkám vám: kousek rozumu mu ještě zbylo. Naprosto nepozbyl své vychytralosti. V blázinci si nesměl dovoliti přepych velkých požadavků, jakmile se však octl mezi námi, zneužil svých výhod. Zde teprve počal kultus neviditelnosti pěstovati do všech důsledků.“

„Snad by se byl umoudřil. Hlad by ho byl naučil.“

„Snad,“ připustil Hajn. „Mohli jsme však čekat, až se vyzuří? Zkoušeli jsme to všelijak, nic mu však nebylo vhod. Zase pomohl Kunc. Z jeho návodu zařídili jsme to takto: snídáme, pak odejdeme z jídelny, zapomínáme však na stole jednu porci kávy s košíčkem pečiva. Cyril čeká na náš odchod někde v koutě za dveřmi, pak opatrně, nesmírně opatrně sahá na kliku, otevře, usedne, nají se, stejně tajemně odejde. Domnívá se, že svou snídani ukradl. Stejně je to s obědem. Vloudí se do jídelny po nás a dojídá zdánlivé zbytky. Nalézá vždy na příslušném místě jídlo i pití.“

V komůrce poklízíme, když odejde na procházku do parku. Čisté prádlo mu připravíme, když spí. Staré šaty mu vyměňujeme za nové týmž způsobem, musíme však hledět, aby se starým pokud možno podobaly. Je velmi tvrdohlavý. Neoblékne jiný oděv než černý. Snad to nějak souvisí s jeho neviditelností.“

„Chápu,“ pravil jsem, „není však přece jen možné, aby si nebyl vědom všech těch drobných podvodů. Nemůže si přece myslit, že šaty jsou k neroztrhání a že jeho pokojík se čistí sám sebou!“

„Zcela správně. Jistěže si je toho vědom, je s tím však srozuměn. Je to taková vzájemná hra, kterou tu provozujeme. Přes dvacet let, pane, žije nemocný Cyril v mém domě, a žije svým způsobem šťastně. Každého rána vypíjí svůj tajemný nápoj, který ho činí neviditelným na celý den. Není to nic škodlivého, jen trochu cukru a kuchyňské soli ve sklenici vody. Sám si přinese vodu na mytí, sám si lůžko pečlivě ustele. Potom se vypraví na procházku domem. Chodí, pozoruje nás, pobručuje si, sní. Ano, sní všemožné romantické příběhy o sobě a o své budoucí slávě. Věří totiž, že se svou neviditelností vykoná jednou veliké a paměťhodné činy. Tyto své sny vtěluje do různých písemností. Píše na všechno, co mu přijde do ruky. Někdy jsou ty jeho nápady docela zajímavé.“

„A jak se holí a jak mu dáváte stříhat vlasy?“

Hajn se usmál. „Vždyť přece vlasů nemá! A holení? Nu, zkrátka – neholí se. Nemůžeme přece bláznů svěřiti břitvu!“

„Nikdy se vám nepokoušel utéci?“ zeptal jsem se.

„Ale ano, pokoušel se. Podařilo se mu několikrát podniknouti takový nedovolený výlet. Nenalezl však mezi lidmi venku ono porozumění, s nímž se setkává zde. Děti za ním běhaly a pokřikovaly na něj. Nebyl venku neviditelný. A on jím chce býti! Jako dítě, jež je skryto v každém bláznů, zůstává tam, kde hrají jeho hru, vyhýbá se společnosti, v níž ztrácí svou jistotu. Ostatně – je dobře hlídán. Proto máme v domě tolik služebnictva. Filip je ubytován v komůrce, jež sousedí s jeho, jen proto, aby věděl o každém jeho hnutí. Všimněte si také zítra vysoké zdi, která obkličuje vilu. Přelézti ji by bylo nad síly staršího tlustého člověka. A vrata jsou neustále zamčena.“

„A neměli jste s ním nikdy vážnějších nepříjemností?“ zeptal jsem se. „Myslím totiž od doby, kdy, jak říkáte, se uklidnil. Není přece možno, aby zařízení, byť sebedůmyslnější, někdy neselhalo. A intelekt bláznů je tak nespolehlivý. Cožpak opravdu nikdy nevyšel ze své role?“

„Různých nepříjemností!“ přiznával Hajn. „Ovšem, nebyli jsme tak zcela uchráněni. Neměli jsme vždy Filipa a Katy. Sluhové, mají-li býti propuštěni pro nedbalost, mstí se obyčejně na domácích zvířatech, to je vám přece známo. U nás se vždy špatní sluhové mstili na tom

ubožáku. Nežli odešli, provedli mu pokaždé něco zlého. Dětské zlomyslnosti, mohly však mít hrozné následky. Ne, pane, neměli jsme s ním vždy lehký život. Nyní však již delší dobu nebylo ani toho nejmenšího.

Zbývá vysvětliti,“ pravil továrník po krátké pomlčce, „jak mu sdělujeme novinky a události, o nichž z těch neb oněch příčin musí být informován. Většinou postačí, když úmyslně hovoříme o takové věci v jeho přítomnosti. Jde-li o záležitost vážnějšího rázu, jakou byl například váš příjezd, pošleme do komůrky k němu Filipa s Katy, kteří před ním prohovoří ten případ zevrubně a takovým názorným způsobem, aby pochopil, co pochopiti nutno. Nevíte, jak je spokojen, když touto cestou něco nového vyzví. Tváří se lišácky, usmívá se, těší se na příchod nového člověka jako malé dítě. Okukuje ho, studuje ho, zkouší na něm znova a znova svou neviditelnost. Ovšem, příchozí musí být předem poučen, jak se má k němu chovat. Tento úkol připadl dnes Soni. Jak vidíte, zhostila se ho velmi špatně.“

„Ano – chápu,“ pravil jsem rozpačitě, „jenom nevím, proč právě Soňa mě měla o Neviditelném informovat.“

„Proč právě Soňa?“ pravil Hajn s úsměvem poněkud neurčitým, „Soňa má totiž jisté vrtochy, o kterých mluvím velmi nerad. Stydí se za ty dva případy šílenství, které se vyskytly v naší rodině. Ano, to je to celé tajemství. Proto se vám ani nezmínila o nemocném strýci. Je v tom směru naprosto nenapravitelná. Má Cyrila za jakousi nečistotu v domě. Měla proto mnoho trapných výstupů s tetou, která na bratra nedá dopustit. Má ovšem jakési drobné důvody, proč strýci nedůvěřuje, nechci se však o nich šířiti. Jsem přesvědčen, že vám o nich poví sama. Jsou stejně pošetilé jako její fyzický odpor k nešťastníku. Bohužel, dostaly se jí do rukou knihy, z nichž si učinila falešnou představu o dědičnosti. Teď jí tu bláhovost už nikdo nevymluví. A přece je to tak jasné: Má matka zešilela náhlou hrůzou. Cyril přišel na svět těsně po otřesu, je dítětem choré ženy. Já jsem se narodil o šestnáct let dříve. Soňa patří k větvi zdravé, nedotčené tragickou příhodou. Příteli,“ pravil rozechvěně, „já jsem člověk poctivý a svědomitý. Ujišťuji vás, ptal jsem se lékařů. Navštívil jsem odborníky. Víte, co mi řekli? Vysmáli se mi do očí.“

Připadalo mi, že Hajn uhýbá od toho, co původně chtěl říci. Počkej – myslil jsem si – počkej, jen neutíkej, nekličkuj! Byl jsi už blízko, jenom to tedy vyslov! „Pořád ještě nevím,“ řekl jsem opatrně, „proč vlastně mi případ nemocného měla vyprávět Soňa.“

Zvážněl, šíje mu zrudla. Téměř se na mne obořil. „Nu, řekněte sám, jak k tomu přijdu já, abych se svým budoucím zetěm rozprávěl o věcech, jichž důležitost neuznávám? Mám snad já nějaké obavy? Nemám. Co jen se mě tím naobtěžovala! Má-li přes mé věcné výklady svá tvrdohlavá podezření, ať se s nimi vytrasí sama. Já jsem toho mohl zůstat ušetřen. Je to pro mne příliš těžké, příliš bolestné. Měla sebrat všechnu odvalu a zeptat se vás poctivě a přímo, když už jí to leželo v hlavě, chcete-li,“ starý pán se rozkašlal, jeho hlas se chvěl, „chcete-li i po tom přiznání ucházeti se o dítě – jak bych to řekl? Nu, o dítě ze zatížené rodiny.“

Pomalou a tklivě jsme se se Soňou procházeli parkem. Tatam byla má jásavá, sebevědomá nálada, s níž jsem před několika hodinami vstupoval do domu. Bylo mi jako obchodníku, který teprve při dodání zboží shledal, že byl trochu ošizen na jakosti. Takovou důležitou věc jsem se dověděl teprve tenkrát, když už – jak se říká – je ruka v rukávu! Uvažoval jsem. Jak bych se byl asi zachoval, kdybych byl znal případ Neviditelného již před půl rokem? Nebyl jsem si tím zcela jist, ale zdálo se mi, že bych se byl tak horlivě nenamáhal o zpevnění svazku se Soňou. Ve svých snech o budoucnosti jsem toužil kromě po bohatství především po šťastné a zdravé rodině. Rmoutilo mě, mítí navýsost důležitý pilíř blaha poněkud otřesen.

Ta neblahá historie s bláznem! Dosud mě ani nenapadlo, že by v mém přiřazení do továrny mohlo být skryto také nějaké čertovo kopýtko. Bylo zde, to se nedalo popřít. Hajn sice zavrhl Soniny obavy, ale způsob, jakým to učinil, byl pramálo přesvědčivý.

Měl jsem dosti příčin mračiti se a mrzeti. Ke všemu jsem se ještě musil tvářiti co nejbezstarostněji. Soňu nebylo ovšem možno z ničeho vinit. Chudinka, až příliš se tím natrápila. Je to vlastně v jádře dobré děvče. Proti všemu očekávání projevila velikou svědomitost. Měla pochybnosti a přála si, abych o nich věděl.

Rozhodl jsem se býti shovívavý k její slabosti. Nejen to, umínil jsem si, že ty nepříjemné Hajnovy zprávy pustím z hlavy. Vlastně mi ani nic jiného nezbývalo. Co by mi bylo platné, kdybych se nadále jako Soňa bál stínů? Nejsem přece žádný strašpytel. V životě lze sázeti nejvýš na pravděpodobnosti, nikdy však na jistoty. Když se to vezme střízlivě, o nic konkrétního zde nejde.

Soňa visela na mém rameni, zachumlána až po bradu do svého kožíšku. Těšil jsem ji, jak jsem dovedl. „Jak to je bláhové,“ domlouval jsem jí, „vyvozovati klamně závěry z neštěstí, které se zběhlo mimo nás! Když náhodou souseda zasáhl blesk, mám se snad proto do smrti báti bouřky? Dostal-li spolužák těžkou angínu, mám si proto kazit život neustálým prohlížením

svých mandlí? Víš-li pak, že na světě není rodiny, v níž by se čas od času nevyskytl alespoň jeden choromyslný?“

„Ano, ano,“ přizvukovala vděčně, nebylo ji však možno ničím upokojiti.

Pokusil jsem se obrátiti vše v žert. Líčil jsem jí, jak by to bylo pro mne zlé, kdyby také ona si umínila dělat neviditelnou. Rozváděl jsem svůj námět, ale tento způsob útěchy se Soni ani trochu nezamlouval. Byla celá neská. Uchýlil jsem se raději k rozumným výkladům.

„Tvůj otec je tak moudrý a statečný,“ horlil jsem, „jsi přece dcera jeho a ne strýcova!“ Přitom mě napadlo, jak špatně lezla Hajnovi z krku všechna ta trapná přiznání, a v duchu jsem se usmíval té neobyčejné statečnosti. Och – myslil jsem si – nejen Švajcarovi se těžko hovořívá o Švajcarech, ale stává se někdy, že i váženému Hajnovi se nechce mluvit o Hajnech.

„Byla bych radši, kdybychom toho již dnes nechali,“ navrhovala Soňa.

Zmrzlý sníh nám křupal pod nohama. Byla jasná noc, měsíc svítil. Naše dlouhé stíny šly tu za námi, tu před námi. Vila byla temná, zářila v ní již jen tři okna.

„Tamto je tatínkovo,“ ukazovala, „také se mu ještě nechce spát. To světlo v druhém křídle – vidíš, to matné – to si dala kuchařka žárovku k samé posteli a čte román z Politiky. Ona je vášnivou čtenářkou takových románů.“

„A třetí okénko, až tam docela nahoře?“ zeptal jsem se jí.

„To je strýčkovo,“ odpověděla neochotně.

„Cožpak ten také ještě bdí?“ divil jsem se.

„Usíná vždycky pozdě. Prochází se po komůrce s rukama za zády. Uvažuje asi hluboce o všem, co ve dne zažil. Vidíš, jak chodí? Teď zrovna přešel kolem okna. To byl jeho stín, který se mihl přes záclonku – a nyní zas! Jeho pokojíček je tak malinký.“

„Jednou bych se tam rád podíval,“ řekl jsem.

„Ano, to můžeš,“ pravila spěšně, „ale já tam s tebou nepůjdu.“

„Tak tvrdohlavá?“ usmíval jsem se.

„Ne zrovna tvrdohlavá, ale bojím se, že by se mi tam udělalo špatně.“

„Předsudek,“ odhadoval jsem.

„Já k tomu mám vážné důvody,“ hájila se. Zeptal jsem se jaké. „Až jindy, Pet'o, až jindy,“ slibovala.

„Zítřka?“ dotíral jsem, poněvadž jsem byl zvědav.

Kývla hlavou, ale nevěděl jsem, možno-li spolehnouti na tak neurčitý souhlas.

Konečně mě také omrzelo vraceti se stále k témuž předmětu zábavy. Nasytil jsem se Neviditelného i Soniných smutků. Přitom se zdálo, že naše bezúčelná procházka nikdy neskončí. Bylo již jistě po půlnoci. Byl jsem ospalý a těžko jsem se bránil zívání. Avšak ospalost a nuda se špatně hodí k obrazu, na němž vystupuje milenec, který dlouho neviděl svou nevěstu.

Usoudil jsem, že náladu nezapomenutelného dne by snad bylo ještě lze zachrániti polibky.

Stáli jsme mlčky, schouleni poblíž lavičky, zabořené do sněhu. Shýbal jsem se a dotýkal se čela, očí, úst jako zádumčivý bloud, zanícený pouhou vůní lásky. Měla víčka semknutá a přijímala tento tichý hold.

Pomalou se ukolébávala v blaho.

5

Opona jde vzhůru

Ráno mě probudila houkačka auta, které Hajna odváželo do továrny. Nebylo mi právě příjemné, že jsem zaspal Hajnův odjezd, doufal jsem však, že únava po cestě a noc z poloviny probdělá budou mi v jeho očích dostatečnou omluvou.

Snídali jsme se Soňou sami ve velké jídelně. Houkala se v rákosové židli a byla v dobré náladě. Potvrdila mi se smíchem mé včerejší dohady o koupelně. Ne, teta není příznivkyní neustálého máčení ve vodě, šplíchání a sprchování. Koupelna se jí zdá zbytečným a drahým zařízením. Vodovodní potrubí by bylo nutno vésti sem nahoru zcela na vlastní náklad. A voda? V zahradě je studna s výbornou pitnou vodou.

Podivil jsem se, že se tetě nezdálo zbytečným luxusem ústřední topení.

„Ó, to je něco jiného! Teta si potrpí na teplo. Má to však také velké výhody se zřetelem na strýčka Cyrila. Poblíž jeho komůrky v podkroví nevede žádný komín, nebylo by snadné postavit tam kamna. Tímto způsobem je také více respektována jeho neviditelnost.“

Dověděl jsem se ještě, že garáž není při vile postavena jen proto, že stará dáma nechtěla poslouchati neustálé lomození stroje. Kromě toho chová nedůvěru k takovým nebezpečným látkám, jako je benzín. Do vily je zaveden telefon. „Teta se domnívá, že to nedá tak velikou práci, vzítí sluchátko a zavolati si o vůz do továrny. Šofér je tu za nějakých osm minut.“

Prateta! Neustále jen ona! Bylo mi protivné setkávati se s jejím jménem při každém rozhovoru.

Soňa si vzpomněla, že jsem dosud nebyl v jejím dívčím pokoji. Tak jsem poprvé vstoupil do této místnosti, vymalované něžnými barvami a dýšící andělskou neposkvrněností.

Otevřela klavír, zahrála trylek, jenž mohl býti právě tak dobře radostný jako rozpačitý, a již stála u knihovničky a otevřela ji dokořán. „Posluž si!“ A než jsem se shýbl, abych nahlédl dovnitř, ukazovala mi oknem starého Paříka. „Pojď sem rychle! Toho jsi ještě neviděl. Nepodobá se housence? Hrozně směšný dědek, vid’?“

Pařík byl povoláním švec. Ani v úřadě domovníka Hajnovy vily nezanechal nadobro svého řemesla. Nepřijímal sice zakázek z města, spravoval však boty celé Hajnově rodině a služebnictvu. V jarních a letních měsících zahradničil, v zimě obsluhoval ústřední topení.

Patrně právě máčel kůže, neboť se vlekl po dvorku se škopíkem. Nechtěl, aby sníh byl porušen na dosah pohledu panstva, šel tedy hezký kousek od domu a tam teprve vyšplíchl nečistotu. Musil jsem se usmáti přiléhavosti Sonina přirovnání. V starcově chůzi bylo opravdu něco housenčího. Pokrucoval boky a rameny, takže se celý vlnil, přitom měl příliš krátké nohy a dlouhý krk. Malá hlavička trčela vysoko nad rameny, přední zuby mu zřejmě chyběly, řídký knírek jako by vyrůstal přímo z nosu. Kulaté oči hleděly do světa s komickou nedůvěřivostí.

„Divím se, Soňo,“ řekl jsem, „že teta snese v domě zápach ševcoviny.“

Vysvětlila mi to. Pařík je prý k tetě vždycky nesmírně uctivý. Chová se k ní poníženě. Důležité je také, že strýček Cyril v něm našel zalíbení. „Co myslíš, že vlastně dělá, když se tak po celé dny toulá parkem a domem? Nejraději navštěvuje Paříka v jeho světnici a sleduje

pozorně, jak děda spravuje boty. Nic tak strýčka nebaví jako dívat se, jak ošetřuje zahrádku. Je všecek u vytržení, když proud vody z konve bubnuje do kapustových listů.“

V pokojíku bylo plno průzračné, lehké dívčí vůně. Oknem bylo viděti pytlovitá mračna, z nichž se řídce sypal sníh. Pojednou Soňa pozbyla své rozpustilosti a stala se zádumčivou. Možná že to bylo vlivem uspávající vůně pokoje a pološera, možná že také následkem nevyspání. Seznal jsem, že nastala vhodná příležitost k důvěrným otázkám.

„Soňo,“ řekl jsem unyle, sedě na nízkém taburetu, hlavu skloněnu, ruce sepjaty v klíně, „včera jsi řekla, že nemáš ráda strýčka Cyrila. Něco nemilého tě s ním potkalo. Copak to vlastně bylo?“

Zapálila se a na okamžik váhala s odpovědí. Opírala se loktem o klavír a prstem škrábala po klávesách. Čekal jsem. Neměl jsem naspěch. „Víš, Pet’o,“ pravila odhodlaně, „nemůže se říci, že ho nenávidím. Jenom se ho bojím. Všichni tvrdí, že je to veliký dobrák a pokojný člověk. Nevěř! Je zlý. Je to směšné říkat, je to však pravda: on se nad námi hrozně vypíná, protože je neviditelný. Kdyby nebylo toho, že ho všichni uznáváme, nakládal by s námi špatně. Není také tak zcela spolehlivý, za jakého ho mají. Jednou chtěl ublížit mně a jednou Katy.“

„Snad přepínáš,“ podotkl jsem opatrně, „vždyť nemá rozum! Soudíš ho příliš přísně!“

„Je to sice ošklivá příhoda,“ pokračovala zamyšleně, neposlouchajíc mě, „ale řeknu ti ji. Alespoň se nebudeš pak už divit, že se ho štítím. – Víš, abych se mohla v létě koupávat, dal mi tatínek zřídit v parku bazén, jež lze napouštětí vodou ze studny. Naposledy jsem se tam koupala, když mi bylo patnáct let. Od té doby jsem se toho již nikdy neodvážila z obavy před strýčkem Cyrilem. Byla jsem tehda ve vodě a on se tam šel podívat na své listy. Má hrozně rád listy plující po vodě. Vylézala jsem z nádrže, koupací šaty na mně byly přilepeny. Nenapadlo mě, že by to na něj mohlo nějak špatně působit. Zapomněl pojednou, že je neviditelný. Běžela jsem okolo něho, tetelíc se chladem, on však natáhl ruku a chytil mě za rameno. Strašně jsem se lekla, ohlédla jsem se – a setkala jsem se s jeho podivně svítícíma očima. Díval se na mne hladově, přišlo mi, jako by na mne cenil zuby, jako by mě chtěl kousati! Dala jsem se do křiku. Musilo to vypadat docela ošklivě, jak mě držel, protože služka, kterou jsme tenkrát měli, také vykřikla, když mě uviděla v jeho hnusných chapadlech. Naštěstí to byla duchapřítomná osoba. Obořila se na strýčka a napřáhla naň násadu rýče. Pustil, a já jsem utekla; několik dní mě však před ním schovávali. Chtěli, aby na tu příhodu zapomněl. Od té doby jsem se chránila ukázat se před ním nedostatečně ustrojena.“

„A co říkal tatínek?“ ptal jsem se se zájmem.

„Moc se zlobil na strýčka. Dokonce se odvážil vyčítat tetě, že ho nenechala v ústavě. Se zlou se potázal. Teta se urazila a dobrých čtrnáct dní s ním nemluvila. Ještě dlouho po té aféře se na mne dívala s pohrdáním za to, že jsem byla příčinou onoho střetnutí. Tatínkovi se posmívala, že bere vážně takovou maličkost. Ale nebyla to maličkost, Peťo, jsem si jista, že nebyla!“

Nyní mi ovšem již nebylo těžko zvědět také případ Katin. Podobná událost, jenže se nestala tak dávno. Katy máchala prádlo ve vaničce, a že bylo horko, měla blůzičku rozhalenu. Šel okolo strýček Cyril a hmátl jí do výstřihu. Jenomže Katy nemusil nikdo pomáhati, vychrstla na útočníka skoro všechnu vodu ze své vaničky. Katy, ta prý se nebojí ani čerta, té je Neviditelný leda k smíchu. Přesto se před ním také už neukazuje jako tenkrát.

Neměl jsem času na rozjímání o nestoudnosti bláznově ani o odvaze Katině. Ta, jejíž příhoda byla právě na programu, vpadla nenadále do pokoje s lavičnickem a pometlem. Zmýlilo ji nábožné ticho, které jsme uvnitř zachovávali. Vyprskla v smích, když nás spatřila v náladě tak mollově zladěné, pak se však horlivě omlouvala. Zaujalo ji otevřené víko klavíru a dotírala na Soňu, aby mě vyzkoušela v tanci. Nabízela se, že nám zahraje, a když Soňa řekla, že se jí právě nechce, počala nám vyprávět, co strašně směšného se jí zrovna přihodilo. Kuchařka Anna prý vystrčila hlavu ze dveří – svou pitomou hlavu s rozcuchaným drdůlkem na temeni – a ptala se jí, neví-li, kdy se přijdu ukázat dolů do kuchyně. „Považte,“ svíjela se Katy smíchem, „ona si představuje, že jí půjdete také udělat oficiální návštěvu! Já se jí zeptala, jestli má alespoň již poklizeno. Ach bože, jděte k ní, bude-li zrovna sedět na své stoličce u kamen, nezvedne se tak snadno. Má hrozně tlusté nohy, nohy jako konve, víte, v kterých nemá žádnou sílu, je-li trochu rozčilená. Opravdu, sama bych ráda viděla, jak vás přivítá!“

Soňa se nesmála žertům Katiným, cítila, že jí bylo ukřivděno. Melancholická nálada před příchodem děvčete, nálada blízká zpovědím a chlácholení, se jí mnohem více zamlouvala.

„Ta Anna,“ pravil jsem dívce, „vypadá podle všeho jako čarodějnice z perníkové chaloupky.“

„To byste se mýlil,“ točila před nosem Katy lavičnickem, „ona je v obličejí vlastně docela hezká. Má pravidelné rysy, červené tváře a modré oči. Víte, připomíná mi něčím prodavačku z kořalny. Však mívá taky červený nos. Já myslím, že se ráda občas napije něčeho sladkého pro zahřátí.“

Soňa se po nás dívala s chmurnou výčitkou. Důvěrnost, s jakou se ke mně děvče chovalo, jí nebyla vhod. Zřejmě trochu žárlila. Pomyslíl jsem si, že tomu není tak dávno, co mi prováděla nepěkné kousky s Fürstovými kluky. Ne snad že bych jí chtěl ty lekce vracet, bylo mi však příjemné konstatovat, že se úlohy obrátily.

„Ach bože,“ podivila se Katy, „vy máte kruhy pod očima! Neumíte ani trochu flámovat.“ Prstem se dotýkala oněch domnělých kruhů. Se zájmem jsem hleděl na její postavičku, na její pevné prsy, rýsující se pod přiléhavým svetrem.

„Katy,“ přerušila ji Soňa, „Petr by se rád podíval k neviditelnému strýčkovi. Nevíš, co právě dělá? Je-li nahoře volno, mohla by ses s ním tam podívat.“ Řekla to vše s líčenou dobromyslností, hlas se jí však chvěl hněvem a lítostí.

„Ach, vy chcete vidět, jak to vypadá u našeho Neviditelného? To se zrovna hodí! Prve šel ze schodů, jistěže mířil k Paříkovi. Pojd'te, půjdeme hned!“ Podíval jsem se tázavě na Soňu. Zdálo se mi, že by bylo snad přece lepší odmítnouti. Nějaký ďábel mi však našeptával: Jen ji trochu vytrestej! Nač provádí takovou citovou akrobacii? Chtělo-li se jí v klidu se mnou pohovořit, chtělo-li se jí dokonce hubiček, proč neposlala Katy pryč, místo aby mi ji strkala za průvodkyni na cestu za bláznem? Ostatně, jakmile dám najevo, že jsem prohlédl její vrtoch a že jsem ochoten takové přemrštěnosti respektovati, nebude konec nedorozuměním.

Pohládl jsem ji jen po tváříčce jako děťátko, jehož rozmary je těžko chápati a jemuž není pro tu chvíli pomoci, a šel jsem za Katy, která již hopkovala přede mnou po schodech jako divoká koza.

Čím výše jsme stoupali, tím se stával zřetelnějším zvláštní, ne právě nepříjemný zápach. Větril jsem jej ve vzduchu pln nedůvěry.

„To nic není,“ posmívala se mi Katy, „to je jen svatojanský chleba. Všude jej má zastrkaný – za pelestí postele, pod skříní, na skříní, pod pokrývkou stolu. Rád si jej schovává a zase nalézá, rád jej chroupe. Je to jeho veliká vášeň – prý už od dětství.“

„Beztoho si jej také krade,“ poznamenal jsem.

„Ale ovšem, jako všechno. Paní teta mu jej podstrkuje, kde může. Jen se však podívejte, jak jsou tu stěny holé.“

Vstoupil jsem za Katy do komůrky a viděl jsem opravdu před sebou jenom stůl, židli, skříň a železné lůžko. „On tu nic nesnese,“ vysvětlovala dívka. „Jednou mu tu pan strýček dal rozvěsit několik obrazů, povídal, že ho bude jejich prohlížení třeba bavit, on je však vyházel všechny oknem. Nedopustí, aby se tu cokoli změnilo.“

„Je jako teta,“ poznamenal jsem s nevinnou tváří.

Katy se na mne podívala a vyprskla v smích. Smála se, jako se děti smějí, s dlaní u úst. Bylo příjemné býti jí nablízku pro její ochotu, s níž přijímala každý, třeba sebeprostší žert.

Na stole ležel sešit způsobně nalinkovaný, zcela nový. „To je Sonin sešit,“ zajásala Katy. „Sebral jí jej. Je tomu sotva dva dny, co hubovala, že se jí ztratil.“

Sáhl jsem po něm zvědavě. Na úvodní stránce bylo krasopisně nadepsáno: „Nikden rasi Eleykerha liči stvįjemta tistá se nýmteļdivine.“

Ustrnul jsem nad tou slátaninou. Slabikoval jsem si ji pomalu a nahlas ještě jednou a musil jsem při tom vypadat hrozně hloupě. Přerušil mě zvonivý Katin smích. Její faunovská tvářička s vysoko zvednutými koutky úst přiblížila se důvěrně k mému uchu. „Cožpak tomu nerozumíte? Nu tak, hádejte! Nebo se raději poddáte?“

Poddal jsem se, a Katy mi vychrlila do tváře s patetickým triumfem: „Deník Hakerleye čili tajemství státi se neviditelným. – To jste nepoznal, že je to psáno obráceně?“ Chtěl jsem obdivovati její důvtip, ona mi však vysvětlila, že to není první spis Neviditelného, psaný obrácenými slabikami. „Vidíte, a dál už není psáno nic. Celý sešit je ještě pěkně prázdný. To také není poprvé, co se nedostal přes pouhý nadpis!“

„On se tedy považuje za nějakého sira Hakerleye. A kde, prosím vás, sebral to jméno?“ ptal jsem se dívky.

„To je jen nějaký jeho okamžitý nápad. Ještě nikdy se tak nenazýval. To jméno mu asi slina přinesla na jazyk. Často si pro sebe brouká. Všechny své nápady vždycky zas zapomněl. I na Hakerleye časem zapomene. Ale počkejte, ukáži vám něco souvislejšího. Podívejte se,“ otevřela prudce zásuvku stolu, „co toho tady je! Můžete si v tom číst, až někdy bude přšet!“

Několik papírů vypadlo na podlahu. Shýbl jsem se pro ně. První, který mi padl do oka, byl popsán chvatným a neklidným písmem: „Poslechnuvše hlasu pomazaného Páně, vojska stáhla se do kotliny podle potoka Brouzdalce, očekávajícíce hlasu Neviditelného, který měl přijíti z

Pečenského lomu. Věrní rytířové shromáždili se vespolek v popředí a s nimi jejich korouhevníci s korouhvemi, na nichž planulo znamení Neviditelného v podobě dlaně s prsty jako ku přísaze. I chvíli se zrádové na druhé straně Pečenského kopce, neboť věděli, že Neviditelný požehná zbraním svých věrných a povede je svým hlasem a svým vševidoucím okem.“ – Více na útržku nebylo. Pochopil jsem, že se jedná o jakýsi vojenský příběh, román, v němž on, Neviditelný, hraje význačnou roli jako král nebo jako bůh.

„Nikdy to nedokončuje,“ vysvětlovala Katy. „Nacházíme často jen jedinou větu, nebo i polovinu věty. Ale vy máte štěstí! Teď zase držíte v ruce něco delšího!“

Na kousku papíru, okousaném jako od myši, stálo: „Manifest Neviditelného dvacátého měsíce Kozy k všemu lidu, který v něho věří.“ A pod tím: „Mluvili vespolek a rouhali se jemu, tu on, Neviditelný, vstoupil do jejich kruhu a vyslechl je. I svrhl jejich stůl a jídlo jejich a zvolal hlasem hromovým...“ Co zvolal strýček Cyril hlasem hromovým, to na papíře napsáno nebylo.

„Všimněte si, jak je ten papírek okousaný,“ upozorňovala mě Katy, „to udělal on. Buďto neví dál, nebo zapomene, co chtěl psát. Z rozpaků začne pak svůj papír hrýzti.“

„A co znamená měsíc Koza?“

„Ale bože – on nikdy neví, kolikátého je a jaký je měsíc. Vymýšlí si svá data a dává rád měsícům jména zvířat a ptáků. Někdy také jiná jména, hrozně šeredná.“

Pomyslíl jsem si, že strýčkovi rozhodně neschází jistá vynalézavost.

„Také kdysi opisoval bibli,“ švitořila Katy. „Začal poctivě od prvního slova, zamlul si však, že ji opíše bez jediného přepsání. Jakmile udělal první chybu, začal znovu. Tak toho ovšem mnoho nenapsal. Byli jsme rádi, když toho nechal. Vztekal se ažaž. Měl sykové dny. Víte, co jsou to takové sykové dny Neviditelného? Docela ošklivé dny, opravdu! Jako když je v domě tisíc hadů. Syká si, kudy chodí. Nemá ani zřetel na svou neviditelnost. Pan strýc tvrdí, že v takových dnech se rozpomíná na minulost a uvědomuje si svůj stav. Je přitom také hrozně neopatrný. Byl by schopen někam spadnout, nebo se opařit, nebo vůbec provést nějakou nerozvážnost. Musíme ho dobře hlídat.“

„A co, prosím vás, děláte s jeho spisy? Vždyť toho musí napsat celé hromady!“

„Víte, bereme mu to ze zásuvky hezky odspodu a pálíme. Pozoruje-li to nebo ne, nelze říci. Nikdy jsme však dosud neshledali, že by byl rozhořčen tím, že se mu papíry ztratily.“

Hrábl jsem do zásuvky a nacpal si kapsu strýčkovými manifesty.

„Jen si vezměte, když vás to baví,“ povzbuzovala mě rozmarně Katy. „Před Soňou se tím však nechlubte, radím vám to upřímně. Zlobila by se!“

„Tak vám mockrát děkuji, slečno Katy,“ řekl jsem s pitvornou zdvořilostí, obraceje se k odchodu, „za ukázání tohoto domácího zvěřince.“

„Ticho! Ticho!“ okřikovala mě s komickou vážností, „kdyby vás tak někdo slyšel! A všichni mi tu říkají jen Katy. Můžete si tu slečnu taky odpustit. Víte,“ pravila tajemně, „před paní tetou byste to ani nesměl vyslovit. Odesla bych si to!“

Katy dělala po schodech nehorázný hřmot se svým pometlem a já jsem si k tomu pískal. Opravdu nevím, co mě to napadlo, chovat se tak klukovsky. Je mi na hony vzdálena každá přemrštěná živost. Můj zevněšek je vždy korektní. Sluší mi chlad a zdvořilost. Tentokrát – a tím byla vinna jen Katy – byl jsem opravdu ve velmi výbojné náladě.

Tím trapněji musil na mne ovšem působiti ledový, bílý obklad na Sonině čele. Seděla jako hromádka neštěstí s rukama založenýma v klíně na nízké stoličce u toaletního stolku. Má bujnost se střetla s jejíma rozlícenými očima, plnými výčitek.

„Bolí mě strašně hlava,“ vysvětlovala mi, trochu se pýříc.

Myslil jsem si, že je to jen známý ženský trik, snaha vzbuditi ve mně soustrast. Vida – řekl jsem si – má kočička ovládá výborně hru malých domácích šarvátek. Provinil jsem se na ní tím, že jsem dal přednost Katině společnosti před její. Aby to zakryla, přiložila si na čelo kapesník. Tím líp, budu tedy dělat, jako bych jí věřil. Alespoň se vyhnu zbytečnému vysvětlování a zapřísahání.

Vztáhl jsem obě ruce k jejímu čelu, jako to dělávají zázrační lékaři. „Och, hlava – to nic není! Je vidět, že špatně snášíš nevyspání. Hleď, nyní řeknu: čáry – máry – fuk – a bude po bolesti!“

Ztrápeně se usmívala.

Chtěl jsem ji pobavit vyprávěním o tom, co jsem našel v bláznově komůrce. Přerušila mě. Prosila, abych toho nechal. Prý bych mohl vědět, že příběhy o strýčkovi jí nejsou po chuti. Nevěda co počítí, usedl jsem ke klavíru a zkoušel jsem na něm vyťukatí písničku topornými prsty, které nikdy na žádný nástroj nehrály.

„Petře,“ pravila pojednou pokorně, „kdybych tě požádala, abys mě chvíli nechal o samotě, jistě by ses neurazil. Víš, je mi opravdu špatně, a na takový stav je úplně ticho nejlepším lékem.“

Nezbylo mi, než abych jí vyhověl. Vlídne jsem ji pohladil, políbil na čelo a odešel po špičkách do svého pokoje. Měl jsem však už vztek. To přestává všechno, opravdu! Jaká nesmyslná paličatost, jaká neodůvodněná žárlivost! Začínáme to pěkně, jen co je pravda!

Když jsem se však chvíli procházel po svém pokojíku, již jsem se na sebe mrzel, že jsem mezi sebou a Soňou způsobil takové rozladění. Bylo jisto, že jsem dnes poněkud vyšel ze své role. Pozor, Petře! Pozor! říkal jsem si. Svou věc jsi vyhrál opatrnou poziční hrou, vrať se zas k osvědčenému způsobu, zanech všech bláhovostí! Zde jsou, jak je vidět, velmi vnímaví lidé, mohli by snadno uzříti prázdno v tvém srdci!

Umínil jsem si, že nebudu už ke Katy tak důvěrný, byť mě i její nespoutaný temperament k důvěrností sváděl. To ovšem neznamená, že se nad ni začnu vypínatí. Nebylo by to ani v hajnovském slohu. Nemusil jsem si příliš lámatí hlavu, jak to provéstí. Ve vytváření odstupu jsem byl mistrem.

K obědu sice Soňa nepřišla s ovázaným čelem, chovala se však zaraženě a pod očima měla kruhy, jako by byla plakala.

Prvními slovy, jež jsem pronesl k Hajnovi, když jsme si potřásli přátelsky rukama, byla prosba, aby mi byl laskavě nápomocen při vyhledání vhodného mládeneckého bytu v Jesenici. Z jeho i Soniných narážek jsem sice již tušil, že mi míní poskytovatí ve svém domě pohostinství i v období před svatbou, bylo však nutno chovatí se, jako bych o tom nevěděl.

„Milý příteli,“ pravil Hajn vlídne, „na něco podobného ani nemyslete. Přijel jste k nám, a již u nás zůstanete.“

Ovšemže jsem se zdráhal. Přece nebudu bydletí v domě budoucího tchána? Není to společenské. Veřejnost takové poklesky soudí. Také nemohu obtěžovatí!

„Jaképak předsudky?“ usmíval se Hajn. „Nejde totiž o nic jiného než o pouhý předsudek. Vy dosti dobře neznáte naše postavení v městečku. Je poněkud výjimečné, víte? Ve společnosti, v níž žijeme, utváříme sami pojmy slušnosti a neslušnosti. Zveme-li vás, abyste u nás bydlil, pak je to jistě společensky správné. Jenom zůstaňte, kde jste, a dívejte se na vše střízlivě: chystáte se oženit s mou dcerou. Po svatbě budete oba bydliti v mém domě. Bylo by pouhou komedií, kdybyste se stěhoval před svatbou. Je to věcí důvěry mezi mnou a vámi. Pane, měl jste to neštěstí, že jste se dostal mezi důvěřivé lidi.“

Děkoval jsem a sliboval mu, že jeho důvěra nebude nikdy zklamána.

Hajn pospíchal s obědem. Nemohl se již dočkat chvíle, až mi ukáže svou továrnu. Byl velice netrpělivý, když se Katy poněkud opozdila s černou kávou. „Nepospíchal bych tolik,“ omlouval se již poněkolikáté, „mám však za lepší, budeme-li v továrně dřív než úředníci, kteří přicházejí před druhou. Myslím, že by ani vám nebylo zrovna milé, kdybyste šel vstříc oknům plným pátravých očí!“

Když Hajn vstával od oběda, hodil za Soňou přes rameno: „A ty si jdi pěkně lehnout se svou migrénou!“ Zašermoval doutníkem a plul ke dveřím. Tu jsem si teprve uvědomil, že Soňu snad přece jen opravdu bolí hlava a že Hajnovi tento zjev není zcela nový.

V autu se starý pán neustále vracel k způsobu, jak budu asi uvítán. „Holzknecht má dnes službu přes oběd. Nejspíše se s ním setkáme dřív než s ostatními. Je to dobrý člověk, jeho osoba vás však neuchvátí. Vypadá spíš jako mistr nebo jako starší dělník. Je nevrlý a podivínský. Je však poctivý a přímý. S tím nebude potíží. Hůře bude s Kleistem, který je svárlivý, a ještě hůře s Čermákem. Ten je snaživý, opravdu, velmi snaživý! Myslím, že u mne mířil hodně vysoko. Jemu bude těžko polknout tuto hořkou pilulku. Ovšem, zatím vás uvítají jen jako svého kolegu. Nejsou však tak zpozdilí, aby nevytušili, že se seznamují se svým příštím představeným.“

Tato slova byla pro mne rajskou hudbou. Dalo se sice očekávat, že mě miní Hajn vbrzku v továrně pověřit nějakým význačným postavením, bylo mi však třeba uslyšet dobrou zvěst na vlastní uši, abych se jí mohl jak náleží těšiti.

Bylo zřejmé, že se Hajn mého objevení v továrně nyní, v poslední chvíli, poněkud bojí. Dovedl jsem se vmyslit do jeho postavení. Se svými úředníky byl dosud jako jedna rodina – zaniklý útvar, který se zde ještě udržel. Nyní jsem měl být vpašován já, cizí živel, a dokonce nelegální cestou: ne jako nejmladší a poslední, ale jako první. Všichni mi budou moci vlepit

na čelo: Přiženil se. Čeká mě boj a továrník mě ještě ani dost dobře nezná, neví, jak v tom boji obstojím. Neví, jaké jsou mé odborné znalosti a zda budou uznávány. Kdo ví? Až bude mé postavení stydlavě objasněno, možná, že někteří ze spolupracovníků dají výpověď. Hajn, jako každý sentimentální patriarcha, nemiluje změn a hrozí se výtržností. Nyní má neenergický stařec zkrřížiti plány několika ctižádostivých mužů!

Včera byla již úplná noc, když jsem jel autem okolo továrny, teď jsem si ji teprve mohl důkladně prohlédnout. Veliký objekt – to jsem pozoroval už večer – nízký, čistý, s čtvercovými okny a střechou porostlou trávou. Uprostřed dvoupatrová budova, podobná věži – kanceláře. Aby více připomínala továrnu, byly v jejím průčelí umístěny hodiny. Komín nízký, široký, zřejmě nový, parcela obehnaná prkenným plotem, pomalovaným reklamami. Rozumí se, že reklamy nebyly nijak vtipné. Nejlepší mýdlo „Ha-ha-ha“ (H. H. H. – Hugo Hynek Hajn) – smějící se pradelna se žlutými vlasy a štíhlýma nohama, podobná Katy. Hned vedle ještě více se smějící holčička s namydlenýma ručkama, myjící se mýdlem Ha-ha-ha, a rozesmátá babka na lesknoucí se podlaze. Myjte, perte, drhněte mýdlem Ha-ha-ha! Všechno tytéž obrazy, které jsou na obalech Hajnových mýdel.

Vrátný běžel otevřít s typickou sluhovskou ponížeností. Dvakrát se přede mnou výmluvně poklonil. Poklona znamenala: Vím, kdo jsi, a rád bych se ti zavděčil. Stoupali jsme po vrzavých schodech, podobných schodům starého pivovaru. Schodiště přetínalo okna úhlopříčkami – nesmyslný nápad stavitele. V prvním poschodí hned proti dveřím byla Hajnova kancelář. Uvedl mě tam beze slova. Byla to místnost neútulná. Na zdi pokojový vzor. Bleděžlutý neskladný nábytek. Psací stůl, skříň, umyvadlo, nad psacím stolem Sonina fotografie. Jediné okno vedlo do popředí továrního dvora. Starý pán se neustále vracel k plánu představování. „U nás je poměr veskrze přátelský, víte? Bylo by dobře, kdyby všichni, od prvního seznámení, nabyli k vám důvěry.“ – Potom zase: „Jistě jste dobrý psycholog a přizpůsobíte se povahám. Doporučuji jednat s každým tak, jak si jeho tvář žádá. Je to výhodné a nic to nestojí.“ Samé takové a podobné, víceméně zbytečné rady. Hustě kouřil a byl nervóznější a nervóznější.

Ve skutečnosti se vše o dvacet minut později odbylo mnohem jednodušeji, než si Hajn představoval. Páni, kteří byli Hajnem na obřad připraveni, přišli do továrny téměř současně. K seznámení došlo před Hajnovou kanceláří. Obvyklé pronášení jmen, obvyklé potřásání pravic. Shledal jsem, že obávaný Čermák je usměvavý mladý muž s bezvadným chováním, který má již své zklamání za sebou. Pravděpodobně měl ještě jiné zájmy než Hajnovu továrnu a dovedl

se lehce se ztracenou věcí vyrovnati. Kleist byl docela bezvýznamný, pravděpodobně nějakou vleklou chorobou trpící, žlučovitý človíček. Zato Holzknacht byl protivný, červenolící a žlutovlasý živočich s trudovitou pletí a hulvátským, nepříjemným vystupováním.

Zřejmě byli všichni ochotni přizpůsobiti se nové situaci. Ovšemže jsem nerozdílel úsměvy jako primadona na scéně, zachoval jsem vážný klid, který ani neodmítá, který však také k ničemu nezavazuje, klid, který imponuje svou neproniknutelností. Nebylo to všechno v intencích otce Hajna, myslím však, že byl se mnou celkem spokojen. Holzknacht mě se zájmem vyslyšel, kde jsem byl zaměstnán, v jakém odvětví se vyznám, počalo to být poněkud trapné, bylo jasno, že tento hlupák chce vystihnouti mé slabiny, já mu však odpovídal věcně a trpělivě. Musil pochopiti, že tímhle způsobem se mi nedostane na kobytku. Snad jediný Hajn v jeho zakrytém výpadu netušil lišácký pokus zesměšnití mě hned napoprve přede všemi v mém odbornictví. Naštěstí jsem měl za sebou slušnou praxi, nebylo mi zatěžko usaditi takového vesnického vaříče louhu.

Po malé rozpačité pauze dali jsme se pod velením Hajnovým do prohlížení objektu. Táhlí jsme po schodech v neuspořádaném hloučku. Nemusil jsem skoro vůbec hovořiti, vše obstaral Holzknacht, který se choval, jako by představoval vlastní dílo. Hajn mu toto své nezadatelné právo pokorně přenechal. Několika dobrými tahy jsem z milého Holzknachta učinil pouhého informátora. Na jeho změněném hlase bylo pozorovati, že vystihl změnu postavení a že pochopil, že se mnou nebudou žerty.

Pokud nemluvil Holzknacht, rozplýval se Hajn v pochvalách adresovaných svým spolupracovníkům. Každému polichotil, každého polechtal. Podobal se, chudák, školáku, který spáchal právě trestný čin a je šťasten, že učitel přehlédl jeho hřích. Byl svému personálu bezmezně vděčen za takt, který mu projevili v této těžké chvíli. Neměl jsem o profesorském průmyslníku valného mínění, čím se však více rozplýval před svými zaměstnanci, tím více ztrácel v mých očích na ceně.

Továrna byla zastaralá a nmoderní. Dílo otce Hajna nebylo nikterak veliké, to se musí říci. Pouhý řemeslník se nezapřel. Vše bylo těžkopádné a neúsporné. Starý byl altruista a ctil zákonná nařízení. Báł se svých dělníků. Všude bylo plno zbytečného místa, pohodlí jako v salóně. Zjistil jsem, že se dělníci nepřetrhnou prací. Nalézal jsem, co jsem hledal: široké pole působnosti. Zde bude možno přeorávat od základů. Zde je pro zdatného muže mnoho dobré práce!

Prošli jsme dílny, kde se vařilo a lisovalo mýdlo jen o málo moderněji než za časů Hajna děda, prošli jsme sušárnou, která byla obdobou latěk nad kamny, všude starobylá solidnost, všude význačná čistota – nic víc. Laboratoř byla chudičká. Zde se nedělaly žádné pokusy, zde se nic nehledalo. Vonělo to tu jako ve vesnické zahrádce. Mýdlo Hajnovo bylo opravdu jen pro hospodyně, pradleny a myčky, jak hlásaly reklamy. Za každým krokem jsem nalézal nové nedostatky. Příliš mnoho drahého místa pro nevýnosná odvětví, na druhé straně zastrčené a opomíjené to, co mohlo znamenati peníze. Ani památky po parfumerii, ani sledu po kosmetice. Zastaralé stroje vyžadovaly příliš mnoha lidí k obsluze. Již nyní se musily prodražovati. Výroba jemných mýdel téměř v úpadku, neboť v průmyslu je v úpadku vše, co stojí, co se nehýbe vpřed. Nade vše mě zklamala balírna. Věc tak důležitá, jako vkusná výprava, byla doslova odbyta. Všude jen spoléhání na lidský zvyk, na zavedenou firmu.

Hajn se mne čas od času vyptával na úsudek. Chválil jsem, dělal mu poklony – všechno, rozumí se, s jistou rezervou. Po prohlídce jsme o továrně ještě chvíli hovořili, starý pán byl však opět roztržitý, bylo jasné, že program dne není nadobro ukončen, že ještě něco přijde. Podle milostných pohledů, které na mne vrhal, mělo to býti něco příjemného.

Vraceli jsme se nahoru, Hajn na perutích své dobromyslnosti. Překvapení, které na mne čekalo, byla vyklizená, čerstvě vydrhnutá a vymalovaná kancelář těsně vedle kanceláře šéfovy: „Vidíte,“ pravil, tváře se jako venkovský strýček, který vytáhl z kapsy poslední kornout cukroví, „zde bude vaše království. Tady budete vedle mne pracovat k blahu společného díla!“ Mluvil ještě chvíli způsobem, který mi připomínal Kunce. Ovšemže jsem se přizpůsobil okolnostem a vřele mu poděkoval.

Když jsme byli již tak hluboko v citovém vzplanutí uprostřed praktického řešení svých záležitostí, neotálel jsem s otázkou, která se v této situaci téměř vnucovala: kdy je vlastně otec Hajn ochoten vystrojiti dceři svatbu? Omlouval jsem se, že jsem se s otázkou vytrasil tak časně. Řekl jsem, že má pozice v městě i v továrně by byla přece jen divná, kdybych příliš dlouho vystupoval v roli hosta a ženicha.

Ochotně přiznal, že mé důvody jsou správné. Toť se rozumí, když svatba, tak svatba. Žádné zbytečné otálení. Však se již o tom v rodině mluvilo. Teta například navrhovala květen. Řekněme tedy konec května?

Termín takto naznačený mi vyhovoval. Navrhl jsem, aby přesné vybrání dne bylo přenecháno Soni.

Cestou domů jsme pořád ještě rozváděli zajímavé téma svatby. Hajn mi světil, že má v úmyslu přepustiti mi ve vile celé první poschodí. „Zařídíte se, jak se na novomanžely patří. Já se nastěhuji dolů k tetě. Je již zpola vyjednáno, že si dá konečně říci a vzdá se Annině vládě. Je už stará. Jsme oba staří.“ Na oplátku jsem ho ujišťoval, že jsem pevně rozhodnut nezvati na svatbu nikoho ze své rodiny. Zlobil se, ale jen naoko. Jistěže mu spadl kámen ze srdce. „Příteli, nezapomeňte – otec, matka! Rodiče zůstanou rodiči, i když jsou oblečeni v hadrech!“ Vyváděl jsem ho z jeho romantismu přiléhavými sarkasmy.

Vystoupili jsme z auta a kráčeli jsme schod po schodu v hlubokém zaujetí a ve vzájemném okouzlení druhá druhem. Zastavili jsme se přede dveřmi Hajnova bytu, šermující rukama a polohlasem se domlouvající. Vrzly dveře a objevila se Soňa. Hleděla na nás chvilku podezíravě. Teprve když z přátelského tónu slov shledala, že je mezi námi nejlepší shoda, přiběhla a zavěsila se na mne v podpaží, nemísíc se do rozhovoru. Z toho, jak poslouchala, jsem seznal, že podrobnosti svatby byly dávno před ní prodebatovány, že zde neslyší pranic nového.

Nakonec se jí rozmluva zdála příliš dlouhá a moudrá. Odtáhla mě do svého pokojíka a nabídla mi rty s prostomyslností, která prozradila, že líbání bylo již od rána v jejím programu. Hladil jsem jí kadeře, jako se to činí dotěrným, ale milovaným dětem, a zeptal jsem se jí, zda ji už nebolí hlava, zda ji už nic netrápí.

Zacpala si rukama uši. „Ticho! Ticho! Nemluv o tom! Nechci o tom již nic slyšeti!“ Přesvědčil jsem se, že Soňa je z oněch dívek, jejichž hněvy a zármutky je nejlépe nechat uležeti.

Soňa si přála, abychom po večeři navštívili pratetu. „Budeš-li trochu trpělivý a dáš-li si jen trochu práce, získáš si její oblibu,“ ujišťovala mě. „Je to stará babička a velmi ráda mluví o sobě a o svých starých časech. Budeme shovívaví, ano? Nesmíš se dát zmýlit její přísností.“ Nevonělo mi právě, co mi Soňa nabízela, nebylo však možno odmítnouti.

Zpočátku to tam bylo celkem snesitelné. Ovšem, byl jsem nucen prohlížeti album starožitných fotografií list za listem a hltati podrobný výklad, musil jsem ulamovati z tvrdého a nechutného pečiva, které sama upekla na naši oslavu. Cítil jsem se ztracen v tomto cizím světě, oprádan bledými paprsky chladných, obrovských, zpytujících očí, jež nebylo lze oblouditi ani důstojným vystupováním, ani provinilými, mroucími úsměvy důlků v tvářích.

Co jsem měl také hovořiti? O žalostné chudobě svého dětství? Nebyl bych získal ani její soucit. Pro mé vyšinutí vlastní silou neměla pochopení. Před touto stařenou, která ničemu nerozuměla, bylo marno chlubiti se odbornými znalostmi. Měšťáckých, laciných společenských zkušeností jsem neměl, abych byl mohl s úspěchem závoditi s jejími povídkami o mrtvých. Naštěstí poslouchala nejraději jen samu sebe.

S jistým zájmem jsem vyslechl její vzpomínky, které se týkaly Soniny matky. Toto číslo programu bylo zřejmě vybráno jen pro mne. Soňa je jistě znala do všech podrobností. Vlastně jsem si měl vážit toho vyznamenání, že stará ušlechtilá dáma z dobré krve mne, páriu, zasvěcuje do rodinných věcí.

Nenazývala nebožku jinak než „ta Ruska“. Její dědeček pocházel z Jesenice a přijel do městečka z Volyňska, kde měl velkostatek, aby uspořádal nějaké pozemkové záležitosti. Přivezl s sebou vnučku do Čech jako na výlet. Patrně měl jakási pole také u lesa poblíž nové Hajnovy vily. Šli spolu od města podél zdi parku. Bylo po deštích a bláta nad kotníky. Děd kráčel napřed, vnučka cupala vzadu. Svými střevíčky s vysokými podpatky zapadala do bahna a smekala se.

„Ustavičně se smála! Hugo stál právě před vraty s nějakým mladíkem – ne, Kunc to nebyl, naštěstí nebyl svědkem začátku té nešťastné známosti. Stáli a hovořili, a dívali se na ten zvláštní pár cizinců, a tu, považte! Ona sama na ně zavolala, aby ji šli přenést přes bláto! Ovšemže volala po rusku, jinak nedovedla.“

Podle tety mladý Hajn, který se kdysi učil ruštině, dívce po rusku odpověděl a seznámení bylo hotovo. Starý vpředu čekal, až se mládež vyhovoorí a rozloučí, když však hovor neměl konce, vrátil se a představil se. Hajn a ten druhý pak opravdu cizinku přes bláto nesli na rukou.

„On podlehl tomu jejímu nakažlivému smíchu. Dívala jsem se na to z okna a mohu říci, že jsem Huga nepoznávala. Smál se také. Byl vždycky vážný od onoho neštěstí, které ho potkalo s jeho rodiči!“

Děd s vnučkou pobýli v městě asi měsíc a odjeli.

„Když se její matka, Soňa, podruhé do Čech vracela, jela na svou svatbu. Podivní lidé, tihle Rusové! Ona přijela docela sama! Já hned věděla, že jí to nepřinese štěstí, vdávat se bez požehnání rodičů!“

Ruska asi nebyla zvlášť vzorná žena ani matka. Jak teta tvrdila, pořád jen běhala po zábavách. Hajn byl po stavbě továrny i vily finančně vyčerpán a ženinou rozhazovačností mu hrozila záhuba. „Zachránilo ho jen to, co se potom stalo, jinak nevím, k jakým koncům bychom byli došli! Již se to tenkrát začalo kolísat, celý závod, Soňo, který její otec s takovou pílí vybudoval! Někdy jsem si myslila, že to její matka ani neměla v hlavě docela v pořádku.“

Cítil jsem, jak sebou Soňa bolestně trhla, stiskl jsem jí spojenecky prstíky a útrpně se na ni podíval, ona však si toho ani nepovšimla, jako by byla hypnotizována vystouplými bulvami stařeniných očí.

Nyní následovalo vyprávění o onom Štědrém večeru, který stál „tu Rusku“ život. „Byla to zrovna schválnost, co dělala. Jedla a mluvila plnými ústy. Tenkrát jsem si myslila, že se zúmyslně tak chechtá, aby znesvětila svátky, které nejsou jejími. Napomínala jsem ji, že je to svatá chvíle, že se nehodí mlít pořád ty prázdné žvásty o šatech a bálech a posmívat se všemu počestnému, a pak, že by jí mohlo zaskočit sousto. Ryba je nebezpečné jídlo! Dodnes nevím, Soňo, jak ji mohla Prozřetelnost mými ústy tak zřetelně varovat! Ale ona si z toho tropila jen šašky. Zapamatovala jsem si, co říkala, neboť to byla její poslední souvislá slova: ‚Rybka je nemá a slovu nepřekáží, však kdybych husu nebo krocana jedla, třebaš bych zakejhala nebo i zahudrovala‘ Mluvila často takové směšné nesmysly svým zvláštním způsobem – nikdy se dobře nenaučila našemu jazyku.

A když polkla kost, křičela a prosila, slzy jí tekly z očí, a zase kašlala a bila se do zad a pokoušela se jí zbavit. Napomínala jsem ji, aby byla jen v klidu, než Hugo přiběhne s doktorem. (Tenkrát nebyla ještě tahle auta a ve vile jsme neměli telefon.) Neposlechla, zmítala sebou, chtěla to dokonce zajíst, a tak tu protivnou kost dostat dolů. Podařilo se jí to, jenže jí kost prorazila hrtan a zabodla se jí do krční tepny. Než přišla pomoc, byla mrtva.“

Pro Hajna byla ženina smrt hroznou ranou, neboť ji nesmírně miloval, přes všechny strasti, které mu působila. Když mu umřela, stal se takovým, jakým býval před svatbou – moudrým, korektním a poněkud smutným člověkem.

„Je to pro něj tak lepší,“ končila teta se znamenitým řečnickým patosem, „až by se byl stal žebrákem, také by se byl neusmíval. Takto mu zůstalo jeho jmění, a ona, Soňo, byla pak vychována jen jeho dobrými rukama. Možná že ho Bůh chtěl takového mít. Nic na světě není bez jeho svatého zasahování, děvuško!“

Jak vidno, prateta mluvila vlastně k Soni, vypravování bylo však uchystáno pro mne. Měla ve zvyku hovořiti tímto způsobem s osobami, s nimiž nebylo radno se zahazovati. Tenkrát jsem ještě nevěděl, jak nesmírně mnou opovrhovala pro můj nízký původ. Jen Soninu hlubokému zájmu o mne a její neústupnosti měl jsem co děkovat, že Hajn svolil k sňatku přes tetin zuřivý odpor.

Z příběhu o Sonině matce přeskočila prateta na jiné, které mě zajímaly mnohem méně. Seděli jsme strnule u stolu a nenalézali příležitost k úniku. Z jedné historie skákala do druhé. Omílala nám své staré časy s tvrdošijností, která uspávala.

„Považ,“ pravila Soňa, aby také něco řekla, když prateta na okamžik ustala, zachvácená kašlem, „tetinka žije nyní vlastně jen svou minulostí. Čte své staré dopisy – denně jeden – a pak je pálí. Neúprosně, víš? Tvrdí, že popel patří popelu. Onehdy měla v ruce jeden, který jí tatínek psal z primy. Prosila jsem ji, aby mi jej dala na památku. Nepovolila, letěl do kamen jako ostatní.“

„Tak se to musí,“ přikyvovala teta, hrdá na svou paličatost. „Co je mého, ať se mnou zmizí. Až své dopisy dočtu, až je do posledního spálím, bude čas k umírání.“

„Peťo,“ žertovala nuceně Soňa, „tetinka bude živa jistě ještě sto let. Než všechny své dopisy přečte a spálí, budeme i my již staří. Neumíš si představit, co jich má!“

Prateta trůnila v křesle s nohama položenýma na nízké stoličce. Vypadala jako vědma, která soudí pokolení. Však je také soudila. Chválila přísné doby, kdy dívky byly za neposlušnost ve škole přivazovány za copy k židlím, až omdlévaly, chválila počestnost, vykupující se krví. Vyprávěla o ženě, která se spustila, a jsouc prozrazena, spáchala ponurou sebevraždu kloboukovou jehlicí. „Vidíte,“ skřehotala vzrušeně, „tenkrát bylo ještě v lidech svědomí. Teď ho již není. To proto, že Bůh nám byl dřív blíže.“ Byla zručná v manipulování s boží pomstou, až se z jejích řečí dělalo nevolno. Byl jsem blízek toho, vzíti proti její krutosti v ochranu pitky, biografy, tancovačky, všechny zábavy za každou cenu, jež polévala sírou a ohněm, jen abych si dopřál rozkoše ji vyděsiti. Má rozvaha ovšem zvítězila. Udržel jsem jazyk za zuby, ač mi to bylo těžké. Když člověku ustlali v blahobytu, bylo by od něho neprozřetelné, kdyby hned první den píchal do starého čerta, hlídajícího dům.

Nakonec jsme byli pratetou skoro vyhozeni. Nevyporoučeli jsme se z vlastní vůle s omluvami, že jsme dlouho zdržovali, nýbrž byli jsme propuštěni z audience jako poddaní,

kteří omrzeli. „Tak, a teď je čas k spánku – dobrou noc,“ a zaklepala svou pitvornou holí o podlahu na potvrzení svých slov.

Soňa se dala na chodbě do hysterického smíchu, jemuž jsem nedůvěřoval. Mračil jsem se zlobně a sliboval si, že do bytu té zlé modly nevstoupím, co budu živ. Byl jsem dokonce hrubý. Přirovnával jsem ušlechtilou pratetu ke Kirké, která proměňovala lidi v prasata.

„Pst! Pst!“ kladla mi Soňa prst na ústa. Nehájila ji však. „Nesmí tě slyšet, Pet'ó, pamatuj si to!“

„A kdyby slyšela?“ vyhrkl jsem vzpurně.

„Pak,“ šeptala smutně Soňa, „pak – pak – nevím.“

Snažil jsem se zamluvit svůj první pokus o vzpouru. Bývalo by dobře smazat něčím z mysli tuto trapnou návštěvu. Do parku jsme se však dnes procházeti nešli.

6

Ekrazit v základech

Soňa nebyla spokojena, že jsem denně vstával o dobrou hodinu dříve, než ona se probudila a upravila, a odjížděl s Hajnem do továrny jako každý jiný placený zaměstnanec jejího otce. Představovala si asi, že se stanu jejím celodenním společníkem, pramenem příjemné, občas milostné zábavy, již dosud neměla. Chtěla si mě přivlastnit a byla tak pošetilá, že trpce útočila na otce, aby jí mě uvolnil jako loutku, jako oblíbeného psíka.

„Ale miláčku, co tě to jen napadá?“ poučoval ji Hajn, „Petr je především muž, to znamená pracovník, počkej až po svatbě, pak dostane svou dovolenou na líbánky. Potom se užijete, jak jen se mohou užítí dva mladí lidé.“ Od jisté doby mi říkal Hajn jen Petře. Vykání ovšem zůstalo, a on byl pro mne pořád ještě panem továrníkem. Také já jsem byl v kanceláři vždy zase panem inženýrem Švajcarem.

Soňa se kabonila, žertovně vyhrožovala, ale slzy měla na krajíčku. Pronásledovala otce vyčítavými pohledy. Bylo zřejmé, že její nespokojenost se stavem věcí byla upřímná. Jak by ne! V jejích všedních dnech mým příjezdem nevzniklo mnoho změn.

Na mé polední přestávce Soňa nezískala téměř nic. Tento čas okupoval cele Hajn. Byl pln své továrny a vždycky se našlo něco, o čem bylo lze při obědě debatovat. Budil jsem v něm zvědavost stručností svých rozmyslných odpovědí. Brzy vystihl, že jsem si o jeho podniku učinil jakýsi vlastní názor, který jsem se rozhodl před ním zamlčeti. Užíval všech možných, stařecky svéhlavých, žertovných i vážných úskoků, aby jej ze mne dostal.

Docházelo ovšem ke komickým scénám, k zlobení naoko, k poplácávání po zádech. Já jsem měl na útoky příliš přímé jedinou, stereotypní odpověď: rozpačité důlky v tvářích a mnohoznačné úsměvy, které neprozrazovaly pranic, poodhalovaly však a budily další zvědavost. Myslím, že jsem si právě tímto celkem snadným způsobem získal ne-li zrovna Hajnovo srdce, tedy alespoň jeho zájem a částečně i jakousi úctu. Soňa při podobných potyčkách jen asistovala. Mohla se jich účastnit leda opřením o mé rameno, oddaným hlazením ruky nebo jinou ženskou lichotkou, zdůrazňující vlastnická práva na mou osobu. Někdy dala najevo rozmrzelost ostentativním odchodem z jídelny, čemuž se Hajn obvykle dlouho a shovívavě smál.

Tak nám se Soňou zůstaly vlastně jenom večery a neděle. Soňa mě ujišťovala, že tatínek je po večeři velmi rád sám a že bych měl tuto jeho zvyklost respektovat. Možná že to bylo pravda, spíše však to byl Sonin úskok, jímž se zachraňovala před nemilovanou mydlářskou konverzací. Vyklouzli jsme tedy obvykle z jídelny a uchylovali se buď do mého, nebo do Sonina pokoje. Přiznám se, že jsem z Hajnovy blízkosti prchal čím dále tím ochotněji, neboť jeho stále stejné rozhovory o továrně byly vrcholně nezáživné.

Soňa brnkávala na klavír, naštěstí nepříliš často. Byl jsem nejapným posluchačem a při produkcích toho druhu nebyl jsem dalek spánku. Po dobré úvaze jsem po večeři zavedl dílem idyly konverzační, dílem milostné. Vpravdě jsem byl vždy dalek sentimentality, Soňa však chtěla mít svůj díl lásky. Nechápu dodnes, jak mohla být neustále ochotna k té nudně stejné, průhledné a dětinské komedii! Stačilo mi instinktivně nebo zdvořile, nebo jen ze žertu ji k sobě přitisknouti, a již ovinula – jako had, který byl na číhané – své ruce kolem mého krku a chtivě mi nabídla rty k dlouhému, úmornému líbání.

Soňa se ráda rozpovídávala o věcech abstraktních. Hrozně ráda ze mne tahala mé mužské rozumy. Přitom byla rozmarná a přelétavá, nezůstala při jedné senzaci, skákala z předmětu na předmět jako motýlek opilý sluncem. Kromě Boha, vlasti, socialismu byla zde však také prostá skutečnost blížící se svatby, nábytek, barva záclon, malby a nátěry. Soňa ráda snila.

Ráda si kreslila naši příští domácnost. Tyto rozpravy byly mi obzvlášť pohodlné, neboť slovo měla Soňa a já jsem vystačil na celý večer často pouhým „ano“ a „ne“.

Horší bylo, že sama jsouc čtenářkou, nutila mě čísti beletrii, na niž jsem vlastně neměl ani kdy. Ona, která byla po celý den sama a nevykonávala žádné užitečné zaměstnání, zhltna nesmírné spousty všemožné literatury a žádala na mně, abych četl alespoň to, co se jí zvláště líbilo, a abych s ní o tom hovořil.

Nejvíce mi vyhovovaly večery takzvané mírné, ony, za nichž pouhé ticho je spoluautorem nálady, kdy milenci nemluví nazbyt a nepřekrmují se polibky. Stávali jsme u okna a dívali se dolů k městečku. Stačí, abych nyní zamhouřil oči a vidím vlastní siluetu a k ní nakloněnou siluetu Soninu v neosvětleném pokoji, večerní mraky jdou oblohou a dole v údolí leží čínský drak světél, a černá ramena lesnatých kopců se k sobě natahují a nad nimi probleskují hvězdy. Nemyslím však, že tehdy to ve mně vzbuzovalo jiný pocit než pocit blahého odpočinku po prožité únavě ženichova dne. Není snadné udržeti krok s fantazií mladé dívky, která bere lásku jako krásné umění, která chce vychutnat vše, co zažily před ní snoubenky celého světa, a která nedopustí, aby jí unikla jediná příležitost, v níž se dalo holdovati její kráse a její vtípnosti.

Později, čím dále bylo k jaru, program našich večerů nabýval pestrosti. Bylo možno choditi parkem, bylo možno ruku v ruce jíti do městských ulic, nebo dokonce do blízkého lesa, který náležival Soninu dědu z matčiny strany. I láska, vysvobozená ze zajetí čtyř stěn, získala více rozmanitosti a stala se méně dusnou. Stala se méně lačnou, dala se snáze ovládnouti. Za májových nocí, když litaly světlušky, když voněla střemcha, nosíval jsem Soňu bez zvláštního vypětí sil na rukou po celé dlouhé chvíle a choval se k ní jako k rozmazlenému dítěti. Zvláště tento silácký výkon jsem prováděl rád a s nevšední ochotou, poněvadž jsem shledal, že mi v jejích očích získává znova obdiv, který jsem v zimě ztrácel nezdařenými výlety do literatury. Soňa byla v podstatě velmi pudová žena. Obdivovala v mužství sílu a brutalitu. Díky bohu, té jsem měl slušnou zásobu, nemusil jsem se tedy obávat, že v budoucnu ztratím nějaké pole na šachovnici vlivem Soniny „inteligentské“ nadřaděnosti.

Přestože jsem znal původ Sonina odporu k strýci Cyrilovi, přece jen mě zarazilo, když jsem zjistil, jak ostře na ni působí pouhé setkání s ním.

Jak se dalo očekávat, nemohl jsem v prvních dnech po svém příchodu do vily učiniti krok, aby se za mnou neplížil věrný stín Neviditelného. Cívil u hlavních dveří, když jsem se s

Hajnem vracel z továrny, okukoval mě na odpočívadlech schodů a byl tak dotěrný, že se živou mocí chtěl dostat také do mého pokoje. Pokud jsem byl sám nebo s Hajnem, pramálo mi to vadilo. Jakmile při tom byla také Soňa, byla to hned hotová tragédie.

Byl nám v patách, ať jsme se hnuli kamkoliv. Stávalo se, že jsme vyšli, zabráni v hovor, z některého pokoje a na prahu jsme narazili na blázna, který nás tam trpělivě očekával. Při nejlepší opatrnosti se nedalo zaříditi, aby se k nám nevetřel, když jsme jedli ve velikém pokoji, aby nás nevyčenichal, když jsme se procházeli parkem. Soňa rázem bledla, ztrácela dobrý rozmar i vtip, zmlkala, zasmušovala se. Marně jsem si ji dobíral pro její nervozitu. Ať se snažila, jak chtěla, nedovedla svou slabost překonat.

Naštěstí toto naivní pronásledování netrvalo déle než týden. Neviditelný nežádal nic jiného než důkladně se se mnou seznámit. Když pochopil, že se se mnou bude potkávati po týdny, po měsíce, po léta, že patřím k domu právě tak jako prateta, jako Soňa nebo jako Katy, jeho zájem počal ochabovati. Pak již si mne nevšimal více než kterékoli jiné osoby z rodiny nebo ze služebnictva a Soniny trampoty se skončily.

Pokud se týká mne, zajímal jsem se o Neviditelného mnohem déle než on o mne. Byly doby, kdy jsem v bláznu viděl jediného opravdu svérázného člena rodiny. Rád bych byl například také zvěděl, jaký jsem na něho učinil dojem. Poprosil jsem Katy, aby pro mne příležitostně odcizila několik jeho posledních manifestů.

Výsledkem jsem byl celkem zklamán. Ač jsem pročetl pečlivě celý stoh jeho okousaných papírů, nenašel jsem téměř nic, co by mohlo býti v přímé souvislosti s mým příchodem. V jednom byla sice zmínka o neznámém Dobyvateli, kterého nazýval rytířem Stříbrného měsíce, o jakémsi přátelském princí, který přišel, aby mu v boji s jeho četnými nepřáteli nabídl pomocné rámě, bylo to však příliš neurčité, abych byl mohl oprávněně vztahovati tuto čest na sebe.

Katy se mi dívala přes rameno, když jsem se v těch špinavých útržcích probíral, smála se mi a dobírala si mě pro mou ohromnou domýšlivost, která prý mě dovedla k tomu, že jsem toužil omráčiti svou znamenitou osobností ubohého blázna.

Katy, ten diblík v domě! Nikomu nedala pokoje! Přece jenom dosáhla, že jsem se dal pohnouti a navštívil Annu v její kuchyni. Od té doby nebylo dne, aby se mne kuchařka z vděčnosti nepřišla zeptat, co by měla zítra připravit k obědu. Nestál jsem o tuto přízeň, neboť

jsem nikdy nebyl vybíravý v jídle, avšak Katy měla o příležitost víc, aby si ze mne tropila šašky.

Katy mě také přivlekla téměř násilím do podzemní nory starého Paříka. Děda byl ovšem u vytržení. Natahoval žilnatý krk a kulil důvěřivé, dětské oči, kroutil se v bocích jako lapená ještěrka. Nesmírně se omlouval, že má ruce černé od smoly a že se na mne se stolu zubí svršky bez podrážek.

„To je toho,“ zachraňovala situaci docela vážně Katy, „pan Švajcar přece ví, že nepřišel na návštěvu k ministerskému radovi.“

Abych neurazil, musil jsem usednouti. Nebylo kam. Katy mi zlomyslně podstrčila ševcovský verpánek.

Soňa byla také veselá dívka, byla bystrá v posudcích, vtipná, zábavná, čím se vlastně lišila od Katy? Dávkou sentimentality. Soňa věřila v nesčíslné předsudky, byla pansky romantická, pansky hrdá. Katy naproti tomu nevěděla, co je to býti přecitlivělá, neznala hrdosti, která by jí mohla zabrániti, aby se zmocnila nabízející se radosti, neměla předsudků, které by jí byly zdržovaly pronéstí nahlas některé ze svých vtipných pozorování. Připadalo mi, že Katina ctnost spočívá v rukou pohrdavých. Soňa si svých ženských předností dovedla vážiti, hospodařila jimi. Katy na mne činila dojem hazardérky, která čeká na příležitost, aby mohla hoditi do hry celý svůj kapitálek najednou. Byla by jej asi dovedla prohráti se smíchem.

Od prvního dne mě Katy vzrušovala. Můj rozum mi pro její osobu nadiktoval klidnou, veselou, shovívavou uzavřenost. Ze skrytu této umělé zdržlivosti jsem ji však bedlivě pozoroval. Její blízkost mi dodávala odvahy k dalším umělkovanostem se Soňou. Pohled na ni mě přesvědčoval o tom, že bych za určitých okolností byl schopen opravdu zahořeti pro ženu a býti k ní snad i vřelý a vlídný, aniž bych si činil násilí.

Katy často vcházela do Sonina pokojíku v mé přítomnosti a bezohledně a ihned uplatnila svůj veselý a bezstarostný styl. Jako s uděláním vstupovala obyčejně nevhod. Buďto jsme se líbali nebo jsme byli právě v proudu dojemného šeptání. Soňa se chmuřovala a dávala nepokrytě najevo svou nevoli. Pozoroval jsem na Katině obličej, že si je velmi dobře vědoma toho, že není vítána, že jí však činí malou, neškodnou radost takto Soňu drážditi.

Jednou jsem Soňu přistihl, jak té dívce trpce vyčítala její náhlé návštěvy. Katy se jí však smála do očí, ani trochu se neurážela. Pak chytila Soňu okolo krku a líbala ji tak dobrosrdečně

a upřímně, že jsem shledal, že Katy je spíše rozpustilá než zlomyslná. Nemohlo být pochybnosti o tom, že je Soni hluboce oddána a že by nebyla schopna provést jí něco opravdu zlého.

Ovšem, je jisté, že nás Katy soudila. Soudila mne i Soňu. Pro její oči dívky, která nikdy ještě nebyla milována a která znala zamilovanost jen z knih, byli jsme jakožto milenci zajímavým artiklem k pozorování. Jaké byly asi výsledky jejích dojmů? Domyslíl jsem si, že Katina příští láska bude jiná. Nebude láskou, při níž si vášeň hraje na schovávanou, nebude snůškou líbivých, mazlivých slov, nebude se skládati z útěch. Potají jsem záviděl muži, kterému se dostane té odvahy a živosti, té žhavosti a ochoty k milování.

Ještě za sněhu, ba i později za deštivých dní trávil jsem se Soňou svá nedělní odpoledne procházkami po Jesenici. Tyto procházky, ať již se dály pod deštníkem, nebo za prvního, nesmělého jarního slunce, byly těmi nejsvětějšími dovolenými požitky, jaké mi poskytoval můj stav vězněného ženicha. Vždycky mě poměrně bavilo obeznamenovat se s novými kraji a s novými městy. Ohmatával jsem Jesenici a Soňa mi při těchto vycházkách byla vtipnou a milou společnicí. Na ulici pozbývala své náchylnosti k vrkání a podobala se oné Soni, s kterou jsem loni po vítězství nad Fürstovými kluky chodíval Prahou.

Je samozřejmé, že jsme musili po návodu starého Hajna nejdříve navštívit hřbitov a pokřižovat mramorovou hrobku Hajnova rodu, že jsem musil zmlknouti před zlatým rejstříkem mrtvých jmen, mezi nimiž poslední nápis, nejčerstvější, hlásal životní data Sonji Andrejevny Hajnové, rozené Pimenstrátové, narozené v Ozjeranech dne 21. června 1879 a zemřelé 24. prosince 1905. Tam jsem zjistil, že Hajnův otec se jmenoval Hugo, kdežto jeho děd Hynek. Můj budoucí tchán slučoval obě křestní jména, která ho šťastně inspirovala k reklamě na jeho mydlářské výrobky.

Když jsme absolvovali hřbitov, bylo nám nutno zhlédnouti dřevěný domek, kde Hajnové po léta mydlařili, a pokloniti se před kamenným domem na náměstí, kde otce Hajna potkalo první rodinné neštěstí.

Seznal jsem, že Jesenice je velmi nevkusné město německé módy. Ulice byly sice povětšinou široké a chodníky vzorné, ale gotika hlavního chrámu byla pochybná, budova radnice byla polepena divokými germánskými figurínami a novější domy hýřily červenými střechami a nabubřelými zelenými okenicemi. Záložna byla podepřena antickými sloupy, bílá škola se zlatým nápisem se podobala dortu, akáty, jimiž byly vroubeny ulice, byly pečlivě sestříhány

do tvarů koulí. Na menším náměstí, uprostřed trávníku obehnaného drátem, stál druhý, směšně malý jesenický kostelík a nedaleko něho socha básníka, celá pozlacená, která jako by nataženou pravicí žebrała o almužnu.

Soňa mě do radnice zavedla jen proto, aby mi před noseм mohla ujetí zdviží, do básníkovy ruky položila zbytek svého rohlíku a táhla mě do kostelíka na malém náměstí, nešetříc sliby, že uvidím znamenitou atrakci. Byl jí jen namalovaný, holý kříž uprostřed klenby, trčící v rukou vousatého Boha, opírajícího se obrovskými bosými nohama o oblaka jako o polštáře. „Podíváš-li se na ten kříž z kterékoli strany,“ poučovala mne, „uvidíš, že se neustále obrací k tobě.“ Ta zajímavost mě pramálo bavila; hleděl jsem, abychom byli již raději venku, neboť z lavic po nás hněvivě hleděly zelené oči schoulených, modlících se babek.

Tento kostelík je zasvěcen svatému Jiří. Odbývá se před ním první, jarní jesenická pouť. Byli jsme na ní, toť se ví, Soňa měla někdy nápady jako čtyřleté dítě. Houpačky, střelnice, kolotoče, bramborové divadlo a panoptikum se čtyřsetliberní dámou. Soňa se stala nezvedenou holčicí, jezdila na jelenu, který měl vypoulené skleněné oči (tvrdil jsem, že se jelen podobá pratetě), střílela do pěnovek na šňůře a házela kroužky na hrdla lahví, aniž získala sebemenší cenu. Nakonec se dala do houpání, myslím však, že přecenila své síly, udělalo se jí špatně.

Opět jí hrozně rozbolela hlava. Zastavovali jsme se po každém druhém kroku. „Ale vždyť já, Peťo, vůbec nevidím!“ Domníval jsem se, že by bývalo nejlépe uchýlit se do nějaké méně frekventované ulice, ona však nechtěla zvracet na veřejném místě a vzpírala se vstoupit do cizího domu. Teprve v jejím pokojíčku doma se jí poněkud ulevilo, a pak se mi kajícně přiznala, že vůbec nikdy nesnáší houpání a že tuhle migrénu mívá velmi často a že je to prostě hrozné.

„Připadá mi, Peťo,“ zpovídala se, „jako bych se měla z toho zbláznit. Nesměj se mi, prosím tě, nebo ti víckrát nic nepovím! Tebe možná nikdy v životě hlava nebolela. Nevíš, co to je. Věříš, že ještě teď vidím jen na jedno oko? Druhé jako bych vůbec neměla. A v ruce a v levé noze mám mravenčení. Za nic bych nedokázala vzít mezi prsty jehlu. Teď už to znám, ale dříve, když jsem byla ještě malá a hloupá, myslila jsem si, že mě ranila mrtvice. Och, prosím, Peťo, nech toho nepříjemného usmívání! Je mi tak úzko, že bych nejraději brečela. V takových chvílích bývám jako nepřičetná. Snad by opravdu jen docela maličko stačilo, aby nastala úplná tma, konec, smrt! A když si v takovém stavu vzpomenu na strýčka Cyrila – a já

si na něj vzpomenu skoro vždycky – můžeš si myslit, jak mi je. Nu, zkrátka, tak mi je, jako by to se mnou užuž začínalo.“

Jsem přesvědčen, že tenkrát, po svatojirské pouti, pověděla mi Soňa víc, než by za jiných okolností byla ochotna přiznati. Její řeči mě tehdy trochu vyrušily z klidu. Byly příliš opravdové, abych je byl mohl mít za pouhý ženský tlach. Ovšem, já nevím, co je to migréna, nikdy jsem nezažil nic podobného této nemoci lenošících dam. Je však jisté, že Soňa měla přece jakési důvody pro to, aby se děsila zlého příkladu bláznivého strýčka.

Když počalo slunce trochu hřát, když vysušilo pěšiny a meze kolem Jesenice, rozšířil se podstatně okruh našich nedělních vycházek. Soňa milovala květiny. Již v dubnu byly mokřiny plné blatouchů a podhorská, úvozy rozervaná krajina, bohatá na háje a bystřiny, sladce voněla rašením. Soňa přivítala s jásotem první chudobku, bláhově se pídila po čtyřlístku pro štěstí. Byla to dívka citová, to se musí říci. Stával jsem na kraji jeteliště, šťouraje mrzutě svou hůlkou v hlíně a vdechuje líně kouř doutníku.

Jesenice leží v kruhu nesčíslných vrchů a vršíčků. Všechny ty význačnější z nich jsou opatřeny rozhlednami. Seznámili jsme se důvěrně s nejbližším, s takzvaným Postráneckým kopcem, ne snad proto, abychom sedali v tamní zakouřené restauraci, nýbrž pro nádherný modřínový háj, jímž se zelenaly jeho boky. Soňa zbožňovala modříny. Jasně zelené větévky s červenými šištičkami květů ji uváděly ve vytržení. Ráda se dívala do oblak skrz jemnou síť modřínových korun.

V milenecké hantýrce jsme nazývali tuto dobu „květnatou“ a naše veselé návraty z vycházek „zpěvnými pochody“. Vpravdě to bylo období nejlepší ze všech, které jsem se Soňou zažil. Ještě dnes mi připadá, jako by při pouhé vzpomínce na ně plul mi nad hlavou bílý beránek na modrém nebi a jako by se kolem mne vlnilo nízké zelené osení.

Začátkem května se naše „zpěvné pochody“ změnily v pochůzky kolem výkladních skříní. Náhle nám počala na krk sedati svatba.

I Hajn se přizpůsobil této okolnosti. Říkával mi: „Vy, Petře, nesmíte být tak pilný jako dosud, musíte si brát občas volno z továrny. Máte své nákupy a vybírání. Není ani třeba, abyste mi své odchody hlásil. Jako šéf vám dávám generální povolení. Víte,“ dodal se smíchem, „nařídila mi to naše nejvyšší instance, Soňa!“

Náš nábytek byl již vybrán podle vzorníku, dohotoven, a ležel u natěrača. Chodili jsme se občas dívat, jak nátěr pokračuje. Natěrač, který pracoval pro velkotruhláře, byl chudřas se spoustou dětí. Chodil jsem tam nerad. Páchlo to tam dřívím a barvou jako u nás, u Švajcarů, děti se pletly pod nohama a řvaly – jako kdysi u nás doma.

Ještě dnes na natěračský domek nerad vzpomínám. Snad také proto, že se stal nevinnou příčinou jistého nepříjemného objevu, o němž je nutno se zmíniti.

Soňa se s natěračem o čemsi dohovořovala. Do světnice vběhlo nejmenší z dětí, holčička s křivýma nožkama, a v zástěrce neslo ochočenou kavku. „Co to máš?“ zeptal jsem se dítěte a ono mi ji podalo s důvěrou skoro dojemnou. Postavila se mi na dlani výbojně, s rozčepýřeným ocasem a s otevřeným zobákem. Chystala se k obraně. Nemohla vzlétnouti, neboť měla přistřížená křídla. Tento pták v póze zápasníka mi byl k smíchu, zavolal jsem na Soňu, aby se podívala, ona však neslyšela. Šel jsem tedy až k ní, a jak se opírala rukou o poličku, lesknoucí se čerstvým nátěrem, postavil jsem jí ho se smíchem na hřbet rukavičky.

To byl výkřik! Divže nepadla do mdlob! V obličeji byla jako křída. Ne, takového leknutí jsem u ní dosud svědkem nebyl. Musila si sednout na židli, kterou jí překvapeně podali. Když se poněkud uklidnila, usmívala se provinile a jen mi smutně vyčítala, že jsem jí to udělal. „Ty, Petře, pamatuj si jednou provždy, nesnesu takové věci. Jak mě to lechtalo svými drápky! A bylo to měkké a teplé – fuj! Vůbec nesnáším zvířata. Jsou mi absolutně, víš, absolutně odporná!“ Zatímco poplašená kavka hopkovala po podlaze a zatímco její malá majitelka v koutě vzlykala, přecházel jsem rozpačitě sem tam a uvědomoval si: Hajnova dcera nesnáší právě tak dotek ptáka nebo kteréhokoli nevinného chlupatce jako Hajnův choromyslný bratr!

Nemínil jsem dát Soni najevo, že jsem postřehl tuto neblahou souvislost, mluvil jsem o všem možném, jen ne o případě u lakýrníka, ona však byla cestou domů tak pokorná a zasmušilá, že nemohlo být vůbec pochybností o tom, že je zkrušena tímto prozrazením a že se za ně stydí.

Byl jsem už také nakažen Soninými podezřeními, vyslovenými i zamlčenými. Hajnův dům byl podoben zakletému zámku. Člověk stojí v jakési záhadné temnotě v kruhu, který si nakreslil křídou svého optimismu, ale pořád jaksi nesvítá a podezřelé indicie se zjevují a svítí výhrůžně očima, tyto nesmyslné předpoklady bez vážnějšího rozumového podkladu. Strach, to bylo to strašidlo, které žilo v Hajnově domě. Měl jej starý Hajn, neboť se mu již příliš dlouho dobře vedlo a neštěstí mohlo přijíti z té nebo z oné strany, měla jej Soňa, která žila v lenosti a v literatuře. Nyní jsem nakonec měl být ještě já nakažen tímto strachem. Pozor,

pozor, Švajcare, říkal jsem si. Ta věc je nepříjemná jako horečka, blouzní se při ní! Je na tobě, abys zaplašil inteligentský hajnovský strach svým hrubým švajcarským zdravím.

Naštěstí zde byla naše svatba, byly zde jisté starosti. Sta otázek se vtíralo, sta drobných problémů chtělo být řešeno. Prozatím bylo určeno toto: svatba se bude konat v sobotu 30. května, mým svědkem bude Dont, přítel z mládí, a bude pozván i s Tinou. Svatba bude slavena jen v úzkém kroužku, aby byla zakryta nepříjemná okolnost, že ženichova rodina nebude zastoupena. Kunc bude jakýmsi družbou, neboť nějakou roli je mu nutno přidělit, aby jeho přítomnost byla odůvodněna. Kuncova neteř Hermína bude Soninou první družičkou. Druhou si přiveze s sebou z Prahy Max Fürst. Je to jeho přítelkyně nebo snad nevěsta – Soňa ji beztoho nezná – Max bude druhým mládencem a Felix prvním. Fürst otec přijede také a bude nevěstíným svědkem.

Nemohu říci, že by mě svatební konstelace nějak obzvlášť těšila. Choval jsem k oběma „x“ starou odůvodněnou nechuť. Jakým způsobem však formulovati námitky? Nebylo lze protestovati. Odřeknuv účast kteréhokoli člena vlastní rodiny, zbavil jsem se práva vybíratí zdánlivě nezbytné svatební figuríny. Nechť si tedy přijedou třeba všichni čerti, svatba potrvá jen den, a pak budu již provždy vlastním pánem. Pro budoucnost si poměr k ženiným příbuzným a známým upravím podle svého.

Vzpomínám, že v oné době došlo ještě k jedné malé nepříjemnosti – vlastně jen k zcela nepatrné, pošetilé příhodě – částečně vinou Katy. Skončilo to jen obvyklou Soninou migrénou, která mi již nebyla ničím novým. Uvádím tento případ z jiných důvodů než proto, abych popisoval opět Sonino bolení hlavy.

Bylo po dešti. Země byla napita vláhou, ne však do té míry, aby běhání po pěšinách a po trávě parku bylo příliš nepříjemné. Nebylo daleko do večera. Katy nás přemluvila, abychom si mezi stromy zahráli na schovávanou.

Byl jsem, rozumí se, ve veliké nevýhodě, neboť jsem nebyl s parkem tak dokonale obeznámen jako děvčata. Vlastně to nebyla ani hra hodící se pro mou důstojnost. Soňa však byla toho večera nezvykle skotačivá, byla v oné náladě, která se u ní vyskytovala skoro vždy po vážných rozmluvách, po starostlivých plánech. Nebyla jen skotačivá, byla přímo divoká.

Jak jsem řekl, byl jsem v nevýhodě, proto jsem také neustále „pásl“. Dělal si ze mne blázný, pošklebovaly se mi, jak jsem neustále u stromu stál a počítal do sta. Přijímal jsem svůj úděl jako rozšafný strýček, jedno mi to však nebylo. Jak jsem vypadal ubožácky se svými

neúspěchy v té hře, může si každý lehce představit podle toho, že i rozjařená Soňa se nakonec nade mnou slitovala a způsobila – zřejmě naschvál – že jsem ji mohl odtlouci.

Nyní však byla zase Katy na koni. „Soňa pase! Výborně! Necháme ji pásti hodně dlouho, já vím, jak to uděláme, uvidíte! Utíkejte se mnou!“ To mi našeptala do ucha horkým dechem a vlekla mě za sebou. Za nádrží byla lavička, z jejíhož lenochu bylo celkem snadno dostat se na tlustou větev rozložitě lípy. Větev byla přímo uzpůsobena k tomu, aby se z ní člověk bez námahy dostal na další větev a tam, v hustém listoví, bylo téměř nemožno, abychom byli spatřeni. „Rozdělíme si úlohy,“ šeptala Katy, „jednou já, podruhé zas vy skočíte na lavičku a z lavičky k cíli, až Soňa bude z dohledu. Uvidíte, bude pást až do večere. Půjde spat jako ‚baba‘!“

Soňa se obezřele rozhlížela, opatrně se vzdalovala od cíle, zajišťovala si rozumně stále širší a širší okruh, ale pak zmizela mezi stromy a Katy seskočila tiše jako lasička a vítězoslavně ji odtloukla. Soňa se příliš nepodivila a pásla trpělivě podruhé. Tentokrát jsem byl podle plánu odtloukačem já. „Kde ses tak dobře schoval?“ ptala se, trochu zklamána. Potřetí byla ještě opatrnější, ovšemže marně. V koruně stromu, kde bylo místo pro dva jen tenkrát, když se jeden těsně držel druhého, svírala Katy pevně moje rameno a já jsem ji přidržoval v pase. Dívali jsme se z výše, jak dole, pod našima nohama, Soňa, znervóznělá, se prodírá houštím, jak pátrá bezradně za kmeny, brouzdá se mokrou trávou. Její střevisky byly rozmočeny, tvář mrzutá neúspěchem.

Uprostřed mlčení, které bylo podmínkou dobrého výsledku, slyšel jsem jako v stroji budíka tikání malého, žhavého srdíčka. Soustředil jsem se jen na vnímání libých doteků Katina těla.

Soňa pásla sedmkrát a pozoroval jsem, jak se jí chvěje hlas při odpočítávání, jak je blízka pláče. Možná že kdybych byl udělal dřív, co jsem udělal potom, byl bych ještě mohl zachránit situaci, avšak Katy nechtěla, a mně bylo dobře v její blízkosti. Když se Soňa poosmé plížila pod naši skrýš, nahlas a nepřírozeně jsem zakašlal, a přitom jsem Katy k sobě úže přitáhl, jako bych ji chtěl odprositi za tu malou zradu. Soňa pohlédla bystře vzhůru – a já spatřil, jak její tvář, bledá a smutná dětinským zklamáním, ještě o poznání zbledla a stala se téměř sinavou. Současně se však ovládla. Její pohled jako by byl zabloudil do koruny lípy jen náhodou, jako by nás byla neviděla. Kráčela pomalu, obezřele, jen o něco chaběji než předtím dále a dále do parku, ale já jsem nenalézal v sobě odvahy sestoupiti a odtlouci ji. Rázem jsem zjistil, že je po hře, po žertu, a že nastává trapné rozuzlení, jaké se dalo po předchozím smíchu a divočení ostatně předvídati.

„Nic si z toho nedělejte,“ vřele mi vykládala Katy, když vyčtla stesk v mé tváři. „Vždyť to byl jen žert, nemůžete za to, že je tak dětinská a že ji to mrzí. Měla se zasmát, a ne se urazit!“ – Soňa, viděl jsem ji dobře skrz listí, kradmo se ohlédla, jen aby zjistila, že nikdo nesestoupil ze stromu, zvolnila krok, přičísala si vlasy a setřásla z šatů krůpěje rosy a pavučiny, a kráčela obloukem zpět, přímo k otevřeným zadním domovním dveřím.

K večeři nepřišla. Po jídle mi dělal společníka Hajn, což se obyčejně nestávalo. To znamenalo, že byl informován. Byl však na mé straně, neboť podotkl cosi o stinných stránkách zamilovanosti žen a vyprávěl, jak se na něj kdysi Sonina matka hněvala pro podobnou hloupost. „Víte, ona byla mnohem, mnohem temperamentnější, než je Soňa, její svéhlavost byla až chorobná, její žal přepjatý, skoro divadelní. V období její roztrpčenosti nebylo možno se k ní přiblížiti. Bohužel, neuměl jsem na její podivnosti odpovídati slohem, po němž toužila, a pak mě za mou nepřizpůsobivost trestávala s krutostí téměř rafinovanou. Ale nebojte se,“ chvátil podotknouti, „Soňa nemá její povahu. Jakési sledy, které snad se někdy domnívám rozeznávati, jsou spíše součástí dívčí rozmazlenosti, jinak je cele naše, hajnovská, opravdová, hluboce cítící, až příliš svědomitá v každém směru. Tento její dětinský poklesek je pokleskem její vřelosti. Hle, malý nesouzvuk jí vleze do hlavy, přimyslí si k němu nepravděpodobné vysvětlení. Zbaví se toho až klidným, mužným výkladem, a to vy dobře umíte. – Nu, jak je se Soňou?“ ptal se veselý, bezstarostně vstupující Katy.

Katy se smála. Neodpověděla, ale prstem ukazovala: točence okolo hlavy, obě dlaně na skloněné tváři. Bolestínské oči. Znamenalo to: bolí ji hlava, má čelo obtočeno mokrým ručníkem, opírá se lokty o klavír. Hajn pozvedl doutník pohybem u něho tak známým, jímž se přenášel přes nepříjemnosti života, a jal se hovořiti – o továrně.

Avšak Soňa se neukázala ani druhého dne u oběda, bylo to tedy vážnější, než jsme s Hajnem předpokládali. Až večer, když jsem se vrátil z továrny a usedl v svém pokoji s novinami, ozval se v síni šramot, jako když vlekou něco bezvládného, kdosi se smíchem zaťukal na mé dveře, a rázem se rozlehl křečovitý pláč. Katy přivedla Soňu, která z rozhněvané bohyně se stala kajícnicí. Podala mi ji pootevřenými dveřmi a odhopkovala, a já měl v ruce měkký a nešťastný uzlíček vlhkého a nehezkého stvoření, z něhož se mi dělalo mužsky nanic.

Dozvěděl jsem se, že jsem krutý, protože bych ji byl nemohl jinak nechat v jejím žalu po celý dlouhý den. Je prý ode mne ošklivé, že jsem neprojevil sebemenšího zájmu o její nemoc, neboť ji zoufale, strašlivě bolí hlava. „Jak jsi jen mohl, Peťo, tam na stromě se s Katy tak cynicky objímati? Odpuť, já to nemyslím doopravdy, Katy je hodná a spolehlivá, vím, že jste

se tam nahoře jen schovali, toť se ví, kdo chce něco zlého provádět, neupozorňuje na sebe pokašláním. Ach, Peťo, kéž bys mě toho dovedl zbaviti! Myšlenky po mně běhají jako myši po mrtvé kočce. Peťo, strýček Cyril – snažil se balancovati židli na bradě. Jistě ti to tatínek vypravoval! Musím si držeti ruku, aby mě to nesvádělo sahat po židli, Peťo, je to hrozné, ach bože, Peťo!“

Dalo mi práci, než jsem jí vysvětlil, že je to vždycky tak u člověka, který má strach, aby něco bláhového nedělal, že ho to svádí, aby se pokusil to učiniti. Řekl jsem jí, že je velmi senzitivní, že u ní je to opačné, než si představuje. Není proto nervózní, že je chorá, ale je schopna blouzniti z nervozity.

Trvalo bezmála tři dny, než se zase trochu postavila na nohy, než se usmála jiným úsměvem než zahořkle smutným, než na mne přestala vrhati truchlivé a provinilé pohledy. Za tyto tři dni jsem shledal, že býti trpělivým a míti soucit je veliké umění a že úděl člověka, který si určil dojít k vytyčenému cíli, je často údělem herce, který musí svou roli ovládati za každých okolností s absolutní virtuozitou.

Kunc u nás nyní trávil většinu svého volného času. Vodíval s sebou též neteř, která měla být družičkou o naší svatbě. Byla to vyzáblá dívka se žlutými vlasy, které si po způsobu Němkyň vázala na temeni v jakýsi prapodivný uzel. Byla hrozně způsobná a ctnostná. Připomínala mi spíš dřevěnou loutku než bytost z masa a krve.

S Kuncem nebylo prostě k vydržení. Vzal si do hlavy svůj úkol obřadníka a otravoval nás všechny vlastními nejapnými starostmi. „Já – jakožto družba,“ opakoval neustále, a vždycky se tomu ubohému vtipu řinčivě zasmál. Vzal si na mušku hlavně mne. Zamanul si, že já jsem ze všech účastníků nejméně poučen o náležitostech svatby. Nebylo dne, aby se mne nezeptal, mám-li již všechny listiny v pořádku, objednal-li jsem prstýnky, sestavil-li jsem již seznam známých, jimž bude nutno zaslati oznámení. Jeho zbytečné, přímo urážlivé otázky neměly konce.

Nejvíce ho však zaměstnávala vlastní, pořadatelská stránka jeho funkce. Lámal si hlavu rozsazením hostů kolem stolu, umístěním jich v autech a hudební a zpěvní produkci při oddavkách. Jednoho dne jsem v jeho ruce uviděl pečlivě vyměřený, tuší vykreslený, kaligraficky popsáný plánec, jenž znázorňoval svatební průvod, vycházející ze dveří vily v podobě kroužků, pár za párem, v kroužcích příslušná jména. Rub téhož papíru ukazoval kroužky s přehozenými jmény – to jsme kráčeli z kostela. Dům byl na obrázku vyznačen

obdélníkem, kdežto kostel měl půdorys chrámu ze speciálky a byl doplněn nezbytným křížem. Bylo úžasné, jak hnidopišsky se dovedl tou věcí zaměstnávat duch tohoto starého diletanta.

Velmi mu leželo na srdci, aby mládenci, svědek a družička, kteří teprve měli přijeti, do jeho programu nezasáhli něčím rušivým. „Vy je lépe znáte, ty mladé lidi, nejsou – jak se říká – trochu nespoutaní? Nebudou mít nějaký svůj ‚pražský‘ rozum?“ Báł se nesmírně o své prvenství v pořadatelství, žárlil již předem na Pražáky, pro které měl jen opovržení usedlého maloměšťáka. Ze všech nejvíce nenáviděl předem pražskou družičku, předpokládaje téměř s jistotou, že se bude nad jeho Hermínku vynášeti.

Soňa říkávala: „Je to hrůza, Peťo, ta svatba!“ a mívala často pláč na krajíčku. Byla obléhána svou švadlenou a neustále ji brali pro něco v potaz. Říkala, že neví, kde jí hlava stojí, ve skutečnosti však nedělala téměř nic. Teta byla v jistém směru ještě horší než Kunc. Mísila přítomnost s minulostí, šermovala obratně připomínkami starých časů a nakonec člověk nevěděl, co chce a co se jí vlastně nelíbí. Přitom koulela svýma propastnýma očima. Opět mi připadalo, jako by jí Soňa byla hypnotizována, alespoň na ni hleděla poslušně jako náměsíčná a přikyvovala – a potom se ptala: „Peťo, co vlastně říkala? Hled’ – jsem již tak zhlouplá, že jsem to zapomněla.“

Těšil jsem ji: „Nic si z toho všeho nedělej. Ještě nějaký čas, a budeš vlastní paní. Myslíš, že já si neoddechnu, až budu mít z krku toho domýšlivého Kecala? Ostatně – po svatbě na čtrnáct dní zmizíme a budeme po všem tom shonu odpočívat.“

Bylo totiž ujednáno, že odjedeme na krátkou svatební cestu. Za naší nepřítomnosti budou pro nás zřízeny pokoje v prvním poschodí. Hajn navrhl výlet do Německa a já neměl, proč bych protestoval. Mělo být spojeno příjemné s užitečným. Otec Hajn měl v Lipsku známého majitele chemické továrny. Mínil mi pro něho dát doporučující list. Mělo se mi dostat příležitosti něco z cizí výroby obhlédnouti. Bylo rozhodnuto, že pojedeme parníkem do Drážďan, že si prohlédneme město, galerie, muzea a že po několika dnech přesídlíme do Lipska. Konec dovolené měl být ve znamení severu: Helgoland, přístavy. Nebylo to příliš pestré, mně to však konvenovalo více než obligátní jih.

Z krajnosti únavy přecházela Soňa snadno do krajnosti bláhového těšení. „Ach, Peťo – až budeme v Drážďanech! Tolik se těším na Zwinger! Potom porculán. Zajímá tě porculán? A až...“ Časem se mi pořádně zošklivilo toto do uší řezající slůvko. Ovšem, nutno přiznati,

kdybych byl měl také své vlastní citové „až“, skryté na dně srdce, nebyl bych Soniným tak trpěl. Bylo to částečně mou vinou, že kouzelné „až“ nemělo pro mne přitažlivosti.

Jednoho dne jsem byl pozván k zajímavé komedii. Pořadatelem byl tentokrát sám továrník.

„Je už nejvyšší čas, aby Cyril zvěděl něco o slavnosti, která se chystá. Dnes mu podá Katy s Filipem příslušné informace. Nechtěl byste vyslechnout tu produkci? Víte, Katiny improvizace při takových příležitostech jsou hotovými uměleckými díly! Nemusím vám snad říkat, že nejsem lehkomyšlný muž, že neštěstí mého bratra mi není pro žert, když však slyším Katiny dialogy s Filipem, předváděné pro Cyrila, musím se upřímně smát. Tragika ztrácí svou pochmurnost. Katy by byla schopna rozesmát i hříšníky v pekle.“

Abych dobře viděl i slyšel, usadili mě do Filipovy lokajské komůrky a dveře k Neviditelnému nechali otevřeny.

Katy začala tím, že uprostřed mávání smetákem hlasem zpěvavým a patetickým, který měl upoutat bláznovu pozornost, naznačovala, že v domě se bude něco dít. Samé citoslovce, samé vzrušení. „Ach, Filipe, jak se těším! Ty se také těšíš?“ Filip přizvukoval nadšeně, jak dovedl. „Taková událost! To by byl nikdo nečekal, vid’?“ A tak dále. Viděl jsem dobře Neviditelného. Seděl na posteli s rukama mezi kolena. Nebýti veliké lysé hlavy, podobal by se dobráckému tlustému chlapci, čekajícímu na postupnou zkoušku. Jeho uši byly vztyčeny samou pozorností.

„Filipe, kdybys nebyl můj bratr, kdybys byl jen mým přítelem, hned bych chtěla, abychom měli svatbu, jako bude mít slečna Soňa s panem inženýrem Švajcarem. Řekni, chtěl bys být ženichem? Já bych hrozně ráda byla nevěstou. Víš proč?“ A nastalo vypočítávání všech radostí, jaké má před sebou taková nevěsta. „Považ, ustrojiti se ráno do krásných bílých šatů, usednout do ověněného auta, projížděti se ulicemi plnými zvědavců! Není to velkolepé? Všichni lidé se jí budou obdivovat a budou jí závidět!“

„Nu, však z toho budeš také mít svůj díl,“ naučeně pravil Filip. „Bude dobré jídlo, budou pamlsky, víno, v domě plno hostí!“

„Ano, hostí!“ Katy začala vypočítávat a představovat. „Tak kdo to vlastně všechno bude?“ Od té chvíle začala teprv pravá improvizace. Katy předváděla bláznů celou svatební společnost. Baval jsem se nesmírně. Hrála své role jako rozená herečka. Tak například, jak předvedla Kunce! Hladila si domnělou bradu a šourala se rovnoběžnými kroky. Potom přišla na řadu

první družička. Její ctnostné pohyby byly věrně odpozorovány. Hermína půjde s Felixem. Katy změnila hlas, ráčkovala, mnula prsty za zády právě tak jako Felix při rozhovoru. Ovšem, Katy Fürstovy hochy dokonale znala. Bývali v Jesenici častými hosty. Znala i jejich otce. Vykreslila a popsala chlapíka s nesmírně tenkýma nohama, s tvarohovým, vrásčitým obličejem, se skřipcem, tisknoucím kořen nosu v tenkou koženou hráz. Opravdu, byl to on, ten směšný světák, s kterým jsem se pak za několik dní seznámil. Jediného člověka nemohla Katy zahrát, dívku, kterou měl Max s sebou přivést. Rozhodila komicky rukama. „Ne, Filipe, tu neznám, o té nemohu říci pranic, ale pohleď, ten člověk, který nebude v klerice jako farář, který nebude ani v závoji jako nevěsta, ani nebude mít dlouhé vousy jako Kunc, který nebude po všech pošilhávat jako malíř Dont, zkrátka, ten poslední člověk, dívka, to bude ona. Rozumíš teď? Nebo nerozumíš?“ A stavěla se na špičky jako Kolombína a tahala za nos svého partnera.

Viděl jsem, jak Neviditelný zamžikal z Filipa na Katy a ihned zase strnul v pozorném vyčkávání. Dalším bodem programu bylo stěhování nového nábytku do domu a zřízení naší domácnosti.

„Víš-li pak, Filipe,“ (Filipe, to slovíčko lepkavé jako bonbón v Katiných ústech! Byl bych chtěl být Filipem a státi tak blízko malých posměšných rtů, vyzdvižených do půlměsíčku!) „víš-li pak, že po svatbě bude dům vypadat docela jinak? Bytem novomanželů bude celé první poschodí. A my, bratříčku Filipe, se rozdělíme. Ty zůstaneš nahoře, ale budeš patřit celému domu. Já budu bydlet u své nové paní. Já budu u Švajcarů.“ Nezapomněla ani na naši svatební cestu, ani na dobu, kterou hosté v domě pravděpodobně stráví, a jak budou po ten krátký čas rozděleni po pokojích.

„Tak jste se bavil?“ přihopkovala ke mně Katy po produkci, podobná d'áblíku pokušiteli. „Abyste věděl, půjdu k divadlu. Nebudu u vás za pokojskou, stanu se herečkou. Snad to dovedu, nemyslíte? A víte, proč vám uteču k divadlu? Protože herečky stárnou pomalu. To je přece pro mne. Nechci zestárnouti.“

„Nikdy, Katy, nikdy nezestárnete,“ řekl jsem vážně.

„Kdo ví? Ale já nemám stáří ráda. Stáří je studené. Vy jste také studený, ale vás si neošklivím.“

„Proč?“ zeptal jsem se s úsměvem, ale nemile dotčen.

„Protože ve vás je ještě něco jiného než chlad. Možná že něco zlého. Chlad je jen na povrchu, já to dobře vím. Ale nestrachujte se. Zůstanu u Švajcarů za služku. Pro mne i divadlo je tuze studené. Herečky, ty jsou teprve studené – brrr! Všechny život vyčerpají jen pro hru, samy se třesou zimou, chudinky. Nestačilo by mi být herečkou. Kdo ví, čím ještě na světě budu.“

„Milenkou,“ řekl jsem. Vlastně mi to jen vylétlo z úst.

„Jak to – milenkou?“ řekla zakaboněně. To byla ovšem jen hra. „Slušné děvče může být leda ženuškou jako Soňa.“

„Ale toť se rozumí, ženou a milenkou,“ řekl jsem vesele, ale srdce se mi rozbušilo. Bylo to vábné a výstřední, takhle hovořit. Bylo to nekonečně lepší než horoucí líbání se Soňou.

Pátek 29. května. Poslední den před svatbou!

Fürstovi tu byli již od večera. Starý se potloukal po domě a po parku ve sportovních šatech a s lulkou v zubech. Do Katy byl celý pryč. Točil se kolem ní, kde mohl, a choval se k ní nesmírně galantně. Po celém domě bylo slyšet její smích. Angličan s hubenými lýtky ji bavil. To bylo něco pro ni, prohánět toho bláznivého, olezlého panáka!

Neviditelný byl ovšem v svém živlu. Od časného rána byl na nohou. Podobal se psu, který ve všech koutech nalézá slaninu. Běžel za Felixem, ale opustil ho pro stopu Maxovu. Byl celý u vytržení, že ho nikdo nevidí. Nadýmal se pýchou. Chřípí se mu chvělo, čichal vůni kuchyně. Probudilo se v něm labužnictví.

Jako se starý Fürst lepil na Katy, Felix byl neustále z těch neb oněch příčin u Soni. Bylo mi to svrchovaně nepříjemné. Vzpomínka na staré soupeřství podněcovala mou ješitnost. Nechtělo se mi dopřát tomu hošíkovi lahodného pocitu, že prohrál jen napolo. Naneštěstí si Soňa v oněch sentimentálních chvílích usmyslila, že Felix jí byl v tuto chvíli zosobněním jejího větroplašského běhání Prahou. Chytrák vystihl situaci a drze jí zneužíval.

Svěřila mi, že mu na jeho prosbu slíbila na památku útržek svatebního závoje. Kdybych byl projevil nelibost, byla by se dala do pláče. „Není to přece nic zlého! Necht' má, chudáček, aspoň ten kousek hadříčku!“ Když jsem neprotestoval, zavěsila se vděčně do mého ramene. Měla to být záplata na ránu. Díky bohu, já jí nepotřeboval.

Slečna, kterou Max neustále halil do starodávného plédu, byla droboučké děvčátko vystupujících klíčních kostí a hubených líček. Neměla prsů, ale honosila se hlubokými

výstříhy, ručky měla jako dvě loučky, kolínka špičatá a vlásky pečlivě nakadeřené. Neustále měla v rukou nějaké kosmetické rekvizity a před očima zrcátko. Jmenovala se Helena.

Helenka první zarmoutila zle Kunce. Ukázalo se, že půjde na svatbu v makově rudých šatech. „Jaký nesmysl!“ lamentoval řídící. „Červené šaty! Bude vypadat jako sklepnice, a ne jako družička! Hermínka má něžně modré. Kdyby ta Pražačka měla růžové, jak by to bylo krásné!“

Další bolestí Kuncovou byl Fürstův vrtoch, že také Katy musí do kostela. Vždyť je to prý Sonina přítelkyně! Nabízel se, že ji vezme s sebou do auta.

„Pane řediteli!“ domlouval mu zoufale Kunc, vytahuje z náprsní kapsy svůj plánec, „nemůže to být, slečnu potřebujeme v domě. A pak – Katy je před očima světa přece jen služkou. Pan ředitel pojedje pěkně do kostela se mnou. Nenechá mě samotného jako sirotka!“

Nakonec přece jen Kunc vyhrál. Vyhodil v nejvyšší nouzi poslední trumf. Když prý má jet do kostela Katy, musí také Filip, její bratr. Pojedou spolu. Před touto dělovkou Fürst couvl. Byl však ještě dlouho zakyslý a dělal špatné vtipy. „Tak tedy my dva spolu. Vy jako Goliáš a já jako David. Biblický pár. Dva staří dědci. Všechny báby z města na nás budou moci oči nechat!“ To nebylo ovšem zas nic pro starého krasavce. Hořce se usmíval.

Vila byla plná cizích lidí, všechno bylo vyšínuto z kolejí. Soňa obývala v otcově pokoji, protože její světničku okupovala Helenka. V Hajnově ložnici bydlili Fürstovi hoši. Jejich otec v salónku u pratety. Po obědě – ó toho hlučného společného oběda! – rozhodl jsem se, že se Soňou na chvíli prchnu z tohoto blázince. Nebylo po ní však ani památky. V domovní chodbě jsem potkal Felixe. Jeho nezvykle uctivý pozdrav a křivý úšklebek mi prozradil, že ji hledá právě tak jako já. Měl větší štěstí. Zatímco jsem se rozhlížel po parku, uslyšel jsem divoké skoky po schodech a nadšené Felixovo volání. Dvojí kroky se vzdalovaly, dveře bouchly. Zalezl jsem důstojně do svého pokoje. Filip mi tam přinesl noviny.

Sešel jsem se se Soňou až u odpolední kávy. Hladila mi něžně hřbet ruky, zatímco Felix z druhé strany snažil se ji zaujmouti vyprávěním o posledním představení jakési opery. Usmívala se na mne a její oči naznačovaly, co obyčejně naznačují oči šťastných nevěst: Strpení, a budu již jen tvá!

Nehodilo se mi to tak do krámu. Potřeboval jsem ještě jednou, naposled, vyhodit Felixe ze sedla. Stal jsem se k Soni nezvykle pozorným, tvářil jsem se zamilovaně. Postřehla můj domnělý plamen a odvděchovala se mi horoucími stisky prstů. „Soňo,“ naklonil jsem se k ní

šeptem, „je tu příliš mnoho lidí. Rád bych tě z jejich středu unesl.“ – „Kam?“ zeptala se vesele. „Nevím,“ naříkal jsem, „po zahradě neustále patroluje Fürst, v přízemí Kunc, v poschodí trubadúr Felix. Máme se vzdátí?“ – „Ne,“ řekla spěšně, vpravujíc se ochotně do hry, „je tu ještě půda.“

Šli jsme na půdu. Tiše, aby nás neuslyšel Neviditelný. Komora na staré haraburdí byla narovnána až ke stropu klobouky vyšlými z módy, rozlámanými dětskými hračkami, neupotřebitelnými hadry. V čele nade dveřmi trčela olejomalba ve vetchem rámu se zející trhlinou, slátanou hustou pavučinou. Představovala muže ve středních letech s modlicí knížkou v ruce.

„Teta tvrdí,“ vykládala mi Soňa, „že je to nejstarší Hajn, zakladatel rodu. Byl prý Němec, přišel až odkudsi ze Švýcar. Byl také už mydlářem. Dívá se přísně, vid’?“

Pohled zakladatele rodu nebyl příliš inteligentní. Oplácaná huba s modrým strniskem oholeného vousu, prasečí očka, do nichž malíř vdechl hamižnou duši. Krutost počestnosti, nadutost tuposti. Soňu však pohled na předka uvedl v nábožnou náladu. Domnívala se, že našla souvislost mezi důležitostí zítřejšího dne a návštěvou u této modly odložené mezi veteš.

Nechtěl-li jsem vzbuditi podezření, musil jsem se přizpůsobiti situaci. Mluvil jsem také o budoucnosti, která se nám otvírá, o životě, jak si jej upravíme, horoval jsem pro pevný a neporušitelný svazek, potíral jsem obavy a strachy všeho druhu.

„Ano, ano, ano!“ slibovala nadšeně Soňa. Skončilo to ovšem bouřlivým objetím. Nescházely slzy dojetí. Přes Sonino rameno jsem pozoroval výraz patriarchy opředěného pavučinami. Připadalo mi, jako by se poťouchle uškleboval.

Večer přijeli Dontovi.

Dont byl prostě strašlivý se svými mnohomluvnými příběhy, se svým šosáckým bohémstvím. Ani Tina nebyla právě tichá. „Jsi jako strojní puška,“ pravil jsem Dontovi omrzele, když neustále chrлил trapné vtipy. Jímal mě odpor při pouhém pohledu na jeho hlavu, příkrčenou chytrácky do ramen, a na jeho neusmívající se masité rty.

Po večeri následovala scéna téměř truchlivá – vítí věnečků pro družičky a nevěstu, sešívání myrtových stuh. Celá ta práce nestála ovšem za řeč, teta však chtěla mít předsvatební večer se

vší pompou. Odbývalo se to v jejím pokoji. Jedly se již jakési svatební obložené chlebíčky a pilo se víno. Mluvílo se polohlasem. Prateta vedla ovšem prim se svými starými časy.

Dont zíval. Mluvil dnes již příliš mnoho a byl ospalý. Tina si šeptala s děvčaty. Hermína zanotovala jakousi tesklivou píseň, když ji však nikdo nenásledoval, nechala toho. Chtěla se beztoho jen zavděčit tetě z Kuncova návodu. Tlustonohá Anna se chovala, jako by se byla napila alkoholu. Přicházela nezvána a nevolána a chechtala se vzrušeně, pohupujíc se v bocích.

„Anno, Anno,“ napomínala ji bolestně a mírně Soňa. Cítila se stísněna touto hřmotnou osobou, prozrazující přímo pohanskou radost z blížících se hodů a ze svatby. Čím byla Anna zběsilejší, tím byla Soňa smutnější. Octla se v stadiu, kdy dívku netěší již nic, kdy se děsí neznámého a pluje vstříc neodvratnému osudu jen ze setrvačnosti.

Pokud se týká mne, bavil jsem se celkem dosti dobře tímto pozorováním, ač i já jsem byl již vyčerpán. Byl jsem přesycen dojmy. Bolestně jsem postrádal Katy, která byla s Filipem zaměstnána úpravou veliké jídelny.

Dont se pokusil přednésti nějaké neškodné anekdoty, avšak prateta mu v tom zabránila. „Teď není chvíle k žertům, milý pane,“ a probodávala ho přísně obrovskými očima. Pocítil se dotčen a prohlásil, že si půjde lehnout.

Tím byl dán povel k všeobecnému rozchodu. Na stole osiřela skleněná mísa s věnečky a trochu nastříhaných stuh.

Políbili jsme se se Soňou na schodech mírně a cudně. Patřilo to k věci. Potom jsem ještě dlouho sám chodil parkem. Snad také jen proto, že to patřilo k věci. Kouřil jsem doutník. Na nebi bylo plno hvězd.

Smích z hlubin

Páter Hurych byl malý tlustý mužík s chytrýma očkama, tonzuru měl zarostlou hrubými, krátkými nazrzlymi vlasy, sčesanými do čela jako u dětí. Když jsem po oddavkách v sakristii podpisoval svatební protokol, pohlédl na mne zdola významně a pravil měkkým, nasládlým hlasem:

„Blahopřeji, pane továrníku!“

Bylo to poprvé, co mě kdo oslovil tímto způsobem. Bylo to tak náhlé a tak se to dotklo mého srdce, že jsem se plaše ohlédl a snad jsem se i poněkud zarděl. Chtěl jsem zjistit, co tomu říká tchán a co tomu říká Soňa. Má žena Soňa stála, podobna bílé labuti, uprostřed nastrojené ženské společnosti a Hajn se opíral melancholicky o pažení nízkých dveří, nemoha spustit z očí oltář. Tam ležela minulost. Budoucnost se právě začínala.

Není pochyby, že se mi páter jen chtěl zavděčit. Se vzácnou prozíravostí vystihl v mém nitru toto nejcitlivější místo. Nebo snad jen pouhou náhodou trefil právě do černého? Pane továrníku! Ovšemže jsem jím ještě nebyl, právě jsem se však octl na dobré silnici, vedoucí jistě k tomuto titulu.

Dnes již ono slovo ztratilo pro mne všechn půvab, stalo se pouhým pojmem jako všechny ostatní všední pojmy, tenkrát to však byl objev. Jako když v mlhavý den neočekávaně vysvitne slunce. „Blahopřeji, pane továrníku!“ Znamenalo to: „Závodil jsi dobře, nyní ti bude udělena cena, již si zasloužíš!“ Kdykoliv mě při slavnostním obědě zchvacovala nuda, kdykoliv mi počal uvnitř plápolati ohýnek vzteku, ať při žvástech Dontových, nebo proslovech učitelových, stačilo, abych si vzpomněl na krátkou scénu v sakristii, a byl jsem rázem uchlácholen. Na Hurycha jsem při hostině vrhal mnohoslibné pohledy, plné sympatií.

Posadili nás se Soňou v průčelí stolu, všem na oči, učinili nás středem pozornosti. Byli jsme živou kopií svého příštího svatebního portrétu. Každý úsměv se nejdříve dotkl nás, než se dal na pouť od úst k ústům, každá řeč se od nás odrazila jako míč při hře. Dalo mi důkladnou práci tvářit se vlídně, povzneseně, šťastně a předvádět obraz lásky pro neúprosné svatebčany. Bylo třeba býti nesmírně jemným a pozorným k Soni, tisknouti jí ruku, dýchat jí do vlasů a přitahovati tak současně pitomé poznámky a vtipy, jako pečetní vosk, třený srstí,

přitahuje smetí. Přesto jsem se cítil dobře. Byl jsem nazván továrníkem. Páter Hurych byl chytrý muž.

Soňa, která měla ráda šprýmy, která se ráda posmívala obřadným slovům a obřadnému chování, která se tak ráda povznášela nad všednost, zapadla do rámce svatby jako ryba do vody. Ani ji nenapadlo protestovati. Kam se podělo staré spiklenectví proti směšnosti? Naopak, dokonce měla za rouhání, když jsem se k ní naklonil s nějakou kousavou poznámkou. Plula překrásně uprostřed proudu. Byla to její svatba.

Katy dostala od starého Fürsta rudou růži a připjala si ji na svou bílou zástěrku, právě pod zub hlubokého výstřihu. Říkal jsem si, že se již na mne nehodí, abych hltal očima tuto rudou růži, říkal jsem si, že je už na čase, abych své podvědomé, roztoulané „já“ vypeskoval a přinutil ke kázni, a přece jsem znovu a znovu podléhal kouzlu tohoto znepokojivého obrazu.

Obě „x“ okolo jedné dívky. Felix se horlivě věnoval přítelkyni svého bratra. On i Max měli hlavy schýleny nad Helenkou. Hermínka byla pěkně na ocet a vrhala kolem sebe strastiplné pohledy. Jaká to byla pro mne útěcha, čisti zmatenost na Felixově čele! Jeho nespolečenská zrada vlastní družičky odhalovala ránu: jsem tak zklamán, tak otráven, že mně již na ničem nezáleží. Možná že byl jen proto skloněn k maličké sousedce, aby se nemusil dívat na mne a na Soňu. A neúspěchy Hermínčiny byly neúspěchy obřadníka Kunce. Jeho krása utrpěla úhonu úzkostlivostí, s níž sledoval rostoucí rozklad zábavy v onom tak citlivém místě tabule, kde seděli mladí.

Počítal jsem zbylé vlásky na Felixově tesklivé lebce, obdivoval jsem se opalizujícím koulím tetiných obrovských očí, v nichž se obrazy sklenky, květiny, pečeně, a ponejvíce my dva, obraz nad obrazy, ženich s nevěstou. Sledoval jsem, jak byl Max pozvolna lámán a mělněn inteligentní, tenounkou Helenkou. Max již nebyl tajtrlík, na jehož chvástavých rtech rostly kytice bublinek, Max byl vychovaný hoch, který se snažil tvářit vážně a hovořit distinguovaně. Co chvíli se k němu obrátila s šepotem drobná Helenka, a Max rázem buď schoval loket, který měl na stole, nebo zmlkal v příliš bouřlivé periodě, v níž se zapomněl a již prozradil starého, ubíjeného Maxe.

Dont seděl vedle Tiny, to se rozumí samo sebou, Hurych vedle pratety, Fürst vedle Hajna. Nepodobal se sám sobě, ten turista s tenkýma nožkama. Jeho lýtka byla schována v bezvadných černých kalhotách, šedá, nestydatá očka zpřísněla, na proláklé tváři se rozhostil blahovolný úsměv, vpravdě otecký. Bylo slyšeti ponejvíce slovo: děti. Dva staří, dojemní

druhové hovořili o svém potomstvu. Těmito dětmi jsme byli my čtyři, Felix, Max, Soňa a já. Nehodil jsem se dosti dobře mezi tu drobotinu. Připadal jsem si příliš mohutným dítětem, příliš tvrdým dítětem mezi těmi ostatními. Nepatřil jsem k nim přes to, že jedním ze čtyř byla Soňa. Netěšila mě zasněná péče otce Hajna. Kuřátko se vyklubalo. Dovedlo samo hrabat. Zakokrhalo, a objevilo, že je kohoutkem. Počalo opovrhovat starou, kvokající slepicí.

Kunc povstal, zaharašil ploskýma nohama pod stolem a významně zakašlal. „Velectené – a velectění,“ začal, klaněje se na všechny strany, „v tento jarní den, kdy slunko hřející líbá rozkvetlou přírodu, kdy ptáci zpívají v borech a libý větřík čechrá dlouhé vlasy vrb podle stříbrně zurčících potoků, zaslíbili se sobě v starém našem chrámu Páně dva mladí lidé, rozhodli se po sladkém období lásky věnovati si navzájem celý život, který chtějí prožiti v obapolné, věrné a obětavé péči, úctě a oddanosti. V tento den tak krásný, v den tak povznášející, zvedám tuto číši...“ A zvedl svou číši a mluvil dále, zatímco hladina vína se skláněla hned na tu, hned na onu stranu, hrozíc se přelíti do Tinina nebo do Fürstova klína. Krasořečník recitoval o práchnivějícím srdci ubohé matky, která se nedočkala této nádherné chvíle (slzy u Tiny a u Hermínky, která vždy věděla, co se sluší a patří), potom o něžné a vlídné ruce dobrého, laskavého otce, o svůdném líčku šťastné nevěstinky a o mužné a pevné paži blaženého ženicha. Na konec bylo hromové „hurá!“ novomanželům a statečné pití.

Hajn odpověděl střízlivěji, avšak velmi dojatě. Kočičí zlato obřadníkově působilo stejně, jako by bylo působilo pravé. Obezřelý synovec neopominul do své řeči vpašovati pratetu. „Žehnajíce mladým, nezapomínejme na ruce, které se o jejich štěstí přičinily. Matčin úkol je snazší než pěstounčin. Tím větší zásluha, byl-li proveden se stejnou vřelostí a obětavostí.“ Nyní se ovšem připíjelo pratetě a volalo se „bravo!“ jejímu vychovatelskému umění.

Hajn sedal, lomozil svou židlí a rděl se rozpaký nezkušeného řečníka. Zaslzela Soňa a s ní i Helenka, která nemínila zůstatí pozadu v tomto hromadném dojímání. Po Hajnovi řečnil Dont v žertovných verších. Přednášel říkačku, kterou jsem dobře znal, kterou opakoval asi na všech svatbách, jichž se zúčastnil, čítajíc v to svatbu vlastní. A po Dontovi žvanil nejistě, nesmyslně a nesrozumitelně otec Fürst za všechny sedmibolestné otce světa.

Mezi přípitky Filip nosil a naléval pivo i víno, Katy přinášela z Anniny kuchyně mísu za mísou, po drůbkové polévce srnčí kýtu, po srnčím pstruhy v rosolu, po pstruzích kompoty, po kompotech kuřata, po kuřatech nákypy. Nejzkušenějším svatebníkem byl bezesporu Fürst, který jedl labužnický a úsporně ode všeho něco, Dontovi však již říhalo a Tina měla příležitost se za něj rdíti. Mladé dívky držely solidárně krok a jedly jako skřivánci, aby

zdůraznily nehmotnou podstatu své bytosti, a Max se odříkal touženého pití pod přísným a laskavým pohledem své drobné vychovatelky, zatímco Felix utápěl ve víně nepokrytě svůj rytířský světobol tak, že pod očima se mu zduřovaly fialové váčky a oči, zčervenalé nemírným kouřením, pluly líně a těžce pod vyčítavými víčky.

Rozjařený Dont přivlekl gramofon, který byl již ráno objevil, avšak hudba se neujala. Felix myslel, že by se mohlo něco zaspívat, avšak jeho otec odložil autoritativně zpěv po krátkém rozmýšlení až na večer. Oknem bylo viděti zevlouny, obklopující zahradní vrata, špinavé pazoury cizích malých Švajcarů, chňapajících po almužně. Železné pruty vrat byly propleteny touto hadrovitou parádou.

Občas se ve dveřích objevoval Neviditelný. Neviditelný! On jediný uprostřed všeho toho svátku připomínal všední den. Jeho nebylo lze pohnouti k tomu, aby vyměnil kravatu za bílou, kterou mu připravili, nebylo lze ho přimět, aby si dal vyholiti své obrostlé hrdlo a navoněti bledou lysinu. Jeho břich nesl stopy po cukru, který se na něj sesypal z ukradených koláčů, kalhoty byly zplihlé. Jenom obličej mu slavnostně zářil. Neviditelný byl rozohněn. Svatba, to bylo něco pro něj! Mnoho řečí, mnoho hluku, mnoho nového materiálu pro příští sny. Tolik lidí shromážděno a žádný ho nevidí! Jeho vynález! Jeho genialita! A všude plno dobrých věcí, které se dají neviditelně popadnouti!

Rozumí se, že svatebčané byli poučeni. Všichni věděli, jak se k němu mají chovat. Jen Helenka, kdykoliv vešel, zmlkala a stávala se rozpačitou, nevědouc, má-li či nemá-li mítí strach. Dont si na blázna vymýšlel vtipy, které po jeho odchodu udával, ale vtipy na Neviditelného nebyly fair a malíř se jimi nezavděčil ani Hajnovi, ani Soni, tím méně pak tetě. Jen co je pravda, nejdokonaleji se k Neviditelnému chovala Hermínka. Strýc jí dal asi dobrý návod k použití a ona jej virtuózně ovládala. Prostě Neviditelného neviděla. Neviděla ho vejít, neviděla ho odejít. Kunc pozoroval její umění s uspokojením. Hle, jak venkovská dívka dává lekce v společenském sebezapření pražské ustrašené slečince!

Tmělo se. Nastala ona chvíle, kdy není ještě vhodno rozsvítiti, kdy však první sledy večera vtiskují stolující společnosti ráz jakési únavy. Svatba se něčím podobá divadlu. Máme-li ranní projížďky městem a scény v kostele za první jednání, pak můžeme říci, že se právě končilo jednání druhé. Třetí se počne klapnutím vypínače. Každý již potají přemýšlel, s jakým programem se vytasí při světle.

Pouze Felix nepochopil význam přestávky, která se sama vnucovala. Umínil si, že právě teď pronese řeč, s níž dosavad otálel. Povstal, chvíli nebylo jasno, co vlastně zamýšlí. Helenka mu dokonce uhnula s židlí, domnívající se, že se chce vzdálit od stolu se svými obtěžkanými útroby. Mávl zlomeně rukou a začal škrceným tenorem, akademicky, z vysoka. O manželském stavu jako o svazku právním, o rodině, úhelném kameni společnosti. Kunce napadlo, že by alespoň jedné ze svatebních řečí měl být přítomen starý Pařík, který užíval hrubých radostí u Anny v kuchyni, obíraje kosti a dopíjeje láhve. Byv přiveden Katy, zůstal stát diskrétně u dveří. Dokavad Felix koktal, hledaje po stolní pokrývce jakási roztroušená slova, sleduje prstem na této nezřetelné mapě svůj popletený řečnický plán, spokojoval se loajální švec jen horlivým přikyvováním, jakmile však mladý holohlavec skončil, dal průchod svému nadšení. Tleskal, otvíral bezzubá ústa, mžoural naivníma očkama.

Dali mu napítí a on se ukláněl jako gumový na všechny strany, pohazoval šosy, slzel a otíral si oči červeným kapesníkem, tiskl ruce, nakonec se dostal až k nám, sáhl do hluboké zadní kapsy svých kalhot, stažených řemenem, a vytáhl žlutou růži, růži vlastního pěstění. Byl to letošní první růžový květ, poněkud planý, poněkud pomačkaný. Foukl do něho, aby jej trochu načechral, než jej podal nevěstě.

„Jak jste hodný, Paříku, děkuji vám!“ ujist’ovala ho Soňa, která se rozhodla mít dnes ze všeho předepsanou radost. Odepjala myrtu, kterou měla na prsou, a připevnila si růži na totéž místo týmž špendlíkem.

„Je to žlutá růže, Soňo,“ připomínala nespokojeně prateta, „to se nemá!“

„Žlutá je žárlivost,“ šeptala Helence Hermínka, pokoušejíc se navázati styky se svým sousedstvím.

Ne – ne – myslil jsem u sebe – nejen to, žlutá, to je bláznovství. Uvažoval jsem o jisté rudé růži. Rudá znamená lásku.

„Držme černou hodinku,“ radil Dont, „mám něco v plánu, něco hrozně legračního, prosím, prosím!“ obracel se k Hajnovi, který již požádal Katy, aby rozsvítila. Katy stála u dveří a čekala s úsměvem, jak rozhodne továrník. Hajn pomalu sklonil hlavu – znamenalo to svolení.

„Něco velmi pěkného, dejte všichni pozor. Je to taková duchařina, ale nebojte se, bude to veselé.“ Hleděl přitom smrtelně vážně, s hlavou nachýlenou. Pohrával si s vidličkou. Jeho vlasy byly ovhlé potem, tvář nepřírozeně červená.

„Nevěřte mu, nic nedovede,“ tvrdila Tina žertovně, žert byl však tak podobný pravdě, že všichni předem o jakosti slibované zábavy pochybovali. Nevím, a nikdy nezvím, jaký vtip vlastně Dont chystal, poněvadž k němu nedošlo. Stalo se něco docela jiného. Do pokoje vnikl Neviditelný.

Dlouho zde již nebyl. Uplynula přinejmenším hodina od chvíle, kdy tu naposledy hopkoval po špičkách z kouta do kouta. Privil jsem, že sem vnikl, to znamená, že jsem chtěl zdůraznit, že jeho objevení na scéně nebylo pouhým vstoupením. Vnikl sem ne tiše, neviditelně, ale vzpurně, výhružně. V pološeru jeho oči svítily. Fialové váčky pod nimi byly skoro černé. Na první pohled jsem poznal: ten blázen je opilý.

Zastavil se na prahu dveří, zavětral. Na jeho zjevu bylo vidět, že vstoupil s nějakým úmyslem. Ruce za zády. Břich vypjatý. Pohupoval se jako zvíře, které se připravuje ke skoku. Potom náhle zvedl čenich do výše a hlasitě zavyl. Zaržál jako kůň, zahýkal jako osel. Toto zařičení, toto hýkání mělo být zasmáním.

A hned nato hupky – hupky – do protějšího kouta. A zase ten strašlivý smích. Cítil jsem, jak se zařízly Soniny nehty do mého předloktí. Helenka si tiskla pěstičky k očím. Uši měla zabořeny do ramínek. Nechtěla nic vidět ani slyšet. Fürst vyňal z úst viržinku. Prateta se zběsile ovívala vějířem z černých per. Ne, nebylo třeba se báti, nebylo třeba posouvat židli tak, aby byl možný únik na druhý konec stolu, jako to učinil Max, Neviditelný pouze žertoval. Musil jsem se povýšeně usmívat ctěné společnosti. Jaképak lekání? V domě je blázen. Dostal bláznivý nápad po tolika letech tichého bláznovství. Rozhodl se, že velevážené svatebčany trochu postraší.

Hýkání se ohlásilo z třetího kouta, strašlivější, než bylo první, bylo-li totiž vůbec strašlivé. Neviditelný si uvědomil, že je opravdu neviditelný, a chtěl mít také kus své svatební švandy. Cože učiní neviditelný strýček Cyril, když se dnes tak rozdováděl? Přijde mezi společnost, která ho nevidí, a tak trochu, nevinně se zasměje. Jak to musí znít ve velikém pokoji, to říčení a chrochtání z neviditelna! Jaképak snění a psaní nedokončených románů? Z bohatých zdrojů fantazie se dá také ledacos uskutečnit. Byl to strýček Cyril, který tu předváděl duchařské umění, a ne zdrcený a vyjevený Dont.

Avšak otec Hajn se hrozně dopálil. Ještě nikdy jsem ho neviděl zakročiti tak energicky. Rázem byl na nohou. Třetí zasmání bylo strýčkovo poslední. Hajn k němu přiskočil. Náhle tu nebyl strašlivý, neviditelný host, ale hloupý uličník, který se choval neslušně. Není správné

děsiti svatebčany neveselými vtipy. Chopil Neviditelného za límec. „Hleď, ať jsi pryč,“ pravil, zadýchávaje se, „hleď, ať jsi odtud se svým protivným šklebením!“ a vlekl ho ke dveřím. „Kdo mu dal napít alkoholu?“ hřímal do síně. „Kdo to byl?“

Měl však raději vystrčit strýčka ze dveří, dokud byl strýček překvapen. Výslech si mohl nechat až po odvečení viníka. Tohle byla taktická chyba. Blázen získal čas. Nyní se zase on dopálil. Býti chycen za límec! Jako každý jiný viditelný smrtelník! Není to neskonale drzé, přímo nestydaté? Porušení rodinné smlouvy, konec sladké iluzi, alespoň pro tu chvíli. Vytrhl se bratrovi a chopil se toho, co mu bylo nejbližší, skladiště neodnesených sklenek. Hajn se mohl sotva duchapřítomně uhnouti – fiíí – první sklenice letěla a bác! rozprskla se na stěně nad ulekaným Kuncem, a bác! letěla druhá a její střepy padly Soni do klína. Blázen nečekal. Zmizel za dveřmi. Ze síně zalehla sem ještě jeho vítězoslavná a vzteklá fanfára.

„Račte prominout, račte prominout!“ koktal Hajn, stíraje si z kabátu stopy vína, jímž ho potřísnil bratr. Jasně světlo plápolalo na lustru, který se kýval. To Katy spěšně rozsvítila. U stolu pěkné klubko. I páter Hurych ztratil svůj křesťanský klid. Držel se tety, domnívaje se, že ji těší. Teta polykala slzy. Řeči bez ladu a skladu se proplétaly. Mezi nimi třaslavá, leč nejucelenější Hajnova: „Jaká neopatrnost – služebnictvo, toť jisté – dalo mu napítí. Ubožák, nesnese alkoholu. Prosím dámy, obzvláště dámy, aby mi prominuly.“ A obrátil se k tetě s důraznou, uctivou, leč tvrdou výčitkou: „Bylo by bývalo rozumnější, kdyby bratr nebyl svatby účasten. Nestalo se tak po mém návodu.“

„Peťo, Peťo!“ křečovitě se mne držela Soňa, „to je hrozné! Jsem nešťastna. Co tomu říkáš? Polekala jsem se. Vidiš, já ti vždycky říkala, že je zlý. Nyní jsi ho poznal, je strašně zlý. Bála jsem se o tatínka. Má svatba je zkažena.“

„Dětino,“ chlácholil jsem ji z moci manžela, „říká se, že střepy přinášejí štěstí.“

Hajn se dále uctivě přel s tetou. „Nyní ho dám nahoře zavřít. Pak bude od něho pokoj.“ – „Ne, Hugo, nedáš ho zavřít. Musí se uklidnit. Musí zapomenout na násilí, které ho potkalo. Hugo, jednal jsi nesprávně. Měl jsi ho nechat, aby se vysmál. Byl by sám zase odešel.“

Hajnova energie již zase ochabovala. Ustupoval, jak byl zvyklý, před tetinou autoritou.

Max nabyl opět své mužnosti. Helenka se přestala třásti. Všichni se z ohledu na Hajnovu rodinu snažili, aby dokázali, že se ani dost málo nebáli, že se odehrála jen docela nevinná kratochvíle, že se zkrátka nic nestalo. Tón udával obřadník Kunc a teta na něj vděčně

pohlížela obrovskými očima. Světlo se přestalo kývati. Na stůl byl přinesen ananas ve víně ve skleněné míse. V celé společnosti by se však nebyl našel nikdo, kdo by nejistě nepokukoval ke dveřím. Tetin nápad, nechat blázna vychladnouti na svobodě, se pranic nelíbil. Jistější by bylo, kdyby byl vězel pěkně pod zámkem v bezpečí.

Seděli jsme již zase se Soňou na svém přednostním místě, předvádějíc dále živý obraz manželské lásky. Zatímco Soňa, něžně a důvěrně ke mně nakloněna, opřena loktem o mé koleno, pološeptem ještě žalovala na nešťastné strýčkově vystoupení, poslouchal jsem pozorně, jak za nedovřenými dveřmi bouřily dozvuky nepříjemné události. Někde dole na chodbě Hajn peskoval Filipa, že byl tak neopatrný a dopustil, aby Cyril pil, zle huboval Annu, která mu toho vědomě dopřála.

„Vino!“ vzdychal směšně páter Hurych, pozvedaje sklenku, „in vino veritas – ve víně je pravda,“ filozofoval. Ve skutečnosti chtěl tímto způsobem nenápadně zjistiti, není-li ve víně sklo.

Potom přiběhla Katy se smíchem, lopatku a smeták v ruce, podlela stůl jako domácí kočička a smetla střepy. Pohlédla komicky na stěnu – ty skvrny se vymésti nedaly. Její růže byla již povadlá. Přemýšlel jsem, zda, když byla pod stolem, dotkla se tváří mé ruky náhodou, nebo úmyslně.

„Snad jste nepodmetla štěstí nevěstě?“ zatvářila se starostlivě Hermínka. Byl to její druhý samostatný svatební žert. Kunc se dal do okázalého smíchu. Musil neteř povzbuditi. Příbuzenství se nezapře, krev není voda!

Tehdy bylo zvykem novomanželů opouštět svatební veselí o půlnoci. Také jsme si musili aspoň na chvíli odpočinout, když jsme měli časně ráno odjetí. Těšil jsem se velmi na tu chvíli, poněvadž svatba od extempore bláznova se jaksí nemohla vzpamatovati. Pořád v ní bylo něco nepravdivého, něco křečovitého. Jižjiž staří páni začali mluvit o škole, o továrně, o obchodu – a zas se odněkud ozval falešný tón. Kdosi řekl něco, co neměl, a zraky se k němu obrátily, a hovor zmlkal. Nebylo možno se z podivného kouzla vymaniti.

Zprávy o bláznovi byly docela dobré. Je v parku. Chodí sem tam. Potřásá hlavou. Mluví k sobě, ale již klidně. Vše je v pořádku. K zvýšení bezpečnosti stál nyní Filip na strážní na prahu dveří. Měl rozkaz s Paříkem se strýčka zmocniti, jakmile by se objevil, a vystrnaditi ho. Strýček se však neobjevoval.

Dont si dal říci a docela rozumně vyprávěl o jakési malířské výstavě, bohužel však tu zase nikdo nebyl, koho by to bavilo. Dont mluvil o umění a tesklivě se díval na odnášená, sotva nakousnutá jídla, která mu Tina zbraňovala jísti. Vše bylo celkem vyrovnané, a tu zase Helenka převrátila svou sklenku. „Jé! Jé!“ chechtal se nestydatě Dont, „tam měla být svatba! Vždyť tam budou křtiny!“ Avšak to bylo vrcholně neslušné a teta to nelibě nesla. A zase se špatně navazovala nit hovoru. Bylo dovoleno zpívat, ale hlasy zněly falešně. Felix byl opilý a otec na něj hleděl vyčítavě. Díval jsem se potají na hodinky. Soňa se dívala se mnou a byla zamlklejší a zamlklejší. Zvednouti se bylo nebezpečné. Znamenalo to rozvázati Dontova ústa.

Konečně jsem povstal. Zprvu nepochopili. Potom Dont, který neměl ještě vtip připraven, z rozpaků začal tleskati. Bylo to neslýchaně pitomé. Šli jsme ke dveřím, židle rachotily, všichni vstávali a nejapně tleskali. Soňa měla hanbou skloněnou hlavu. Tak se počínalo jednání čtvrté, naše manželská láska.

Hostina byla pořádána v Hajnově bytě v poschodí. Naše svatební lože nám bylo uchystáno u tety. Na jedné straně teta a na druhé obětavý otec Fürst – láska v bezpečném ovzduší starců. Tleskot a hlahol, oznamující náš odchod, upozornil Annu v kuchyni. Vyklouzla ze dveří, ale ihned je zase zavřela. Přesto jsme zachytili mnohomluvný pohled, plný nečistého porozumění.

Sestupovali jsme ze schodů. Na dolní síni byla narovnána naše zavazadla. Svítalo se jen nahoře, dolní část domu tonula v šeru. Šero zkreslovalo obrysy zavazadel v nestvůrnou horu haraburdí. Soňa visela na mé paži s oddaností téměř děsivou. Nemluvil jsem. Sliny mi vyschly v hrdle. Byla malá a křehká, rty měla červené a vlhké, a z jejích očí zíralo ustrašené vědomí toho, co se blížilo. Připadal jsem si tvrdší a neúprosnější, než jsem vskutku byl. Bílá obětní holubička na usmířenou za Katy! Srdce mi bilo temnými údery. Milovati mi připadalo krutě sladké. Násilně jsem se usmíval se stisknutými čelistmi.

Viděli jsme, že dveře pokojíku, připraveného pro nás, jsou pootevřeny. Nepřikládali jsme tomu významu. Do poslední chvíle se tam něco urovnávalo, nějaké prádlo tam bylo vyměňováno, nějaké květiny donášeny. Záclony byly pečlivě staženy. Bylo tam dusno. Kráčeli jsme mlčky až k hlavám staromódního, obrovského lůžka. Soňa vyprostila jednu bezvládnou ruku a rozsvítila noční lampičku leknínových barev. Nevím, proč mi přišlo ohlédnouti se. Tam, kde veliké umyvadlo bylo zakryto kvítkovanou španělskou stěnou, stál v napjatém očekávání strýček Cyril.

Stěží jsem ovládl chuť dáti se do pekelného, křečovitého smíchu. Ta nábožná cesta po schodech! Ta chlípá tma, kterou nám připravili, ty květiny, jimiž chtěli naše spojení učinit nezapomenutelným! A ten blázen byl sem snad také postaven pro mohutnější dojem, byl sem snad nakomandován jako sekundant svatebního lůžka? Tentokrát si osud ze mne notně vystřelil. Mé skousnuté čelisti se uvolnily. Mé milostné plány se počínaly rozkládati ve vzteklou ironii.

„Soňo,“ pravil jsem šeptem s nepříjemnou veselostí, „přichystali nám tu překvapení, o kterém ještě nevíš. Raději se pro tu chvíli neohlížej, to překvapení ti nebude milé. Máš opravdu smůlu na toho ohavu, který tě tak děsí. Vlezl sem Neviditelný a nezdá se, že je ochoten hned tak zmizeti.“

Ruka, která hladila porcelánový leknín, sebou trhla. Soňa zůstala němá.

„Tak dlouho ho připravovali na svatbu,“ pravil jsem se vzmáhající se zlostí, „až pochopil, co za svatbou vězí. Večer si trochu zahulákal a byl vyhozen. Chladili ho na venkovském vzduchu, aby tam přišel na jiné myšlenky a aby nám své vyhození odpustil. Nyní na to šel se svou neviditelností z lepšího konce. Nevíme o něm, a on si přeje mít podívanou, kterou mu asi sotva poskytneme. Máme tu ptáčka pěkně zavřeného. Zamkl jsem si ho tu vlastní rukou.“

„Peťo,“ prosila zoufale Soňa, „udělej proboha něco, jdou na mne mdloby. Opravdu! Ráda bych se ovládla, ale je mi hrozně, nesnesu to, věř mi!“

„Docela rád bych ho vyhodil,“ vysvětloval jsem jí, „dokonce bych ho i docela ochotně zmlátil, něco mi v tom však překáží. Mohl by se rozvzteklit a udělat skandál jako večer nahoře. Malý povyk, a již by tu byli všichni, Felix, plný své zhrzené lásky, Tina, žízňivá klepů, a hlavně Dont se svými blbými vtipy. Ani dost málo netoužím po zesměšnění! Jako bych již slyšel nejnovější Dontovu anekdotu: ‚Než si mohli vlézt do manželské postele...‘“

Přerušila mě, zakrývající si uši. Mé řeči jsou prý tak hrozné, že si myslí, že mám v úmyslu ještě více ji raniti. Kdybych prý raději vymyslel nějaké rozumné řešení! Pochopil jsem, že se musím mírniti. „Má zlatá, nesvaluj na mé řeči, čím jsou vinny jen neblahé okolnosti. Nemám nejmenší chuti tě trápit. A pokud se týká řešení – myslím, že nemáme na vybranou. Ze všeho nejlepší je sebrati se a jíti odtud!“

„Sebrati se a jíti odtud,“ slabikovala po mně tragicky. Byla svrchovaně apatická, naprosto zdrcená. – „Ale ovšem, Soňo,“ pravil jsem jí. „A čím dříve budeme odtud, tím lépe pro tebe.“

Je zbytečné, aby ses tím rozčilovala. Sejdeme na chvíli do zahrady. Až sezná, že tu stojí nadarmo, že se ničeho nedočká, zmizí právě tak, jako přišel.“

Šla tedy, nechtěla však blázna vůbec spatřiti. Zavřela oči a přála si, abych ji takto kolem něho provedl. Bylo to dětinské, musil jsem jí však vyhověti. Cítil jsem, jak se chvěje ošklivostí po celém těle.

Usednouti na lavičku, na to nebylo ani pomýšlení, noc byla příliš chladná. Byli jsme nuceni choditi, choditi do omrzení. Osvětlené poschodí řvalo gramofonové písně, kdosi neuměle přizvukoval. Až sem bylo slyšet zvoniti sklenice na naši počest.

Chtěl jsem Soňu políbiti. Ne z vášně, ale prostě proto, aby nabyla zdání milenecké procházky. Odtáhla rty. Štkala, že je navždy poskvrněno, co dneškem mělo začíti. „Nedovedeš si, Peťo, představit, jak jsem nešťastna!“ Jektala zuby rozčilením. Její slzy mi kapaly na ruku.

Nabízel jsem se, že se podívám, je-li už pokoj prázdný. Polekala se. Nechtěla být ani chvíli sama. Tak jsme chodili dál po cestičkách, neustále po týchž cestičkách dokola, nevím sám ani jak dlouho, mluvit bylo nudno, i hovor se točil neustále dokola, a celá příhoda se mi nakonec zdála bezvýznamná a celé Sonino hoře přemrštěné a zbytečné.

Když jsem konečně přece jen dosáhl, aby se se mnou zkusila vrátit nahoru, tetelila se hrůzou a očekáváním. Spatřil nás sice Filip, stíně si oči a nakláníje se překvapeně přes zábradlí, řekl jsem mu však, že jsme se byli při měsíčku projít po parku a požádal jsem ho, aby o tom nikomu nepovídal.

Neviditelný již v pokojíku opravdu nebyl. Vztekla jsem za sebou zamkl a řekl jsem s líčenou veselostí: „Jsme sami!“ Soňa však nebyla ještě dosti přesvědčena. Chovala se jako zlostná holčička. Chtěj nechtěj jsem musil před ní odhrnouti zástěnu u umyvadla, podívati se do skříně, dokonce i vlézt pod postel. Bylo mi stydno, ale ona dupala a plakala: „Bolí mě hlava! Prosím, prosím, odpusť! Opatř mi nějaký obklad! Je to hrozné! Ty nevíš ovšem, jaké to je. Nikdy jsi to nezkusil!“

Obklad na čele a hlavu na podušce, ustrojena, obrácena ke zdi, a já, bezradný, stál nad ní. Jaká to noc! Naštěstí měla být krátká. Časně ráno vyjedeme na cestu. Kéž bychom byli již na sto honů odtud!

Nahoře se střídavě pělo a hrálo. Láhve zvonily. Ještě pořád byly nošeny nějaké pokrmy. Uslyšel jsem, že vedle kdosi zakašlal. Mohla to být jen prateta, která už zatím také odešla spat.

Soňa se nenadále posadila na lůžku. Podívala se na mne kalnýma očima. „Nepřipadlo ti nikdy,“ zeptala se nepřítomně, „že strýčkův vrtoch, býti neviditelný, je vlastně vzat z bible? Bůh je všudypřítomný a vševědoucí. Neustále je poblíž člověka, neustále ho pozoruje. Peťo! Kdyby tomu opravdu tak bylo, chtěla bych raději utéci ze světa!“

Pomyslíl jsem si, že snad blouzní, a sáhl jsem jí starostlivě na čelo. Pokračovala, nevšímajíc si toho: „Považ jen, být neustále sledován neviditelným divákem! V té nauce je něco nestvůrného. Nikdy nemít opravdového soukromí, nikdy nebýti sám!“ Spíše bylo něco nestvůrného v Sonině fantazii.

Napadlo mě, že snad usne, bude-li v místnosti tma. „Cožpak abych teď zhasil?“ zeptal jsem se.

„Ne, ne, nečiň to,“ žebronila, „já bych se bála!“

Seděl jsem na židli vedle postele své nevěsty. Povedený ženich, jen co je pravda! S tichými kletbami jsem si uvědomoval svou směšnost. To nejtrapnější, nejhloupější mělo však teprve přijít. Nahoře se před chvílí jaksi ztajili. Pak vrzly dveře. To uzrál plán a nyní byl prováděn. Tiché, vrávoravé kroky sestupovaly ze schodů. Co to asi bude? Soňa se opět vztyčila na lůžku. Oči měla horečně rozšířeny.

Och, nestalo se nic zvláštního, docela nic zvláštního, jen dobromyslná snaha našich přátel, zmnohonásobiti naše štěstí, došla svého splnění. Přišli nám zaspívat. Přišli nám zaspívat milostné štandrlé!

Nemohli ovšem vědět, že máme za sebou nezvanou návštěvu a poněkud pozdní noční procházku. Nemohli vědět, že neležíme v družném objetí, znaveni láskou, že se neusmíváme druh na druhu jako spoluviníci, nýbrž že se nevěsta choulí vnitřním chladem a tone v slzách, jež ženich nedovede zastavit, že vítězný novomanžel tlumí svůj dech stejně jako vrzání svých lakýrek, aby o jeho skutečném stavu ti za dveřmi nenabyli nepříjemného tušení. Nevěděli, že Petr Švajcar, šťastný oslavenec, žmolí své bílé rukavičky zuřivě, aby nevyletěl z kůže nesmyslnou parodií, již byl právě častován.

„Už, už, už,“ pianissimo exceloval improvizátor Dont, „Petříček je muž! Sonička je jeho žena, přikrývá ho peřinama. Už, už, už, Petříček je muž!“ A vzápětí se rozlehl dušený smích.

Tato frivolní písnička však nestačila. Bylo to příliš nevázané, bylo nutno zakrýti to něžností. Dívčí hlasy převládaly: „Sivá holubičko, kdes byla, kde jsi svoje popelavé peří ztratila?“ A vše skončilo spontánně v rozladěné: „Dobrou noc!“

Soňa mi stiskla ruku a kapesníčkem, mokrým jako houba, tlumila sténání. Koncertníci se kašlavě a spokojeně vrátili k svým lahvím. „Lehni si, Soňo, lehni,“ pravil jsem dutě, „již nebudou zpívat!“ Poslechla mě, trvalo však ještě hezkou chvíli, než usnula, zmožena únavou.

Strávil jsem zbytek noci v židli, obávaje se pohnouti. Bylo třeba otevřít okno, neodvažoval jsem se však vstát, abych Soňu neprobudil. Nemohl jsem se ani prochodit, abych narovnal ztuhlé údy. Myslil jsem na Sonino nedávné blouznění. Jak jsem se díval do tmy, připadalo mi, jako by z kouta od zástěny se mi pošklebovala rozveselená, zlomyslná Prozřetelnost.

Hluk nahoře neustával. Představoval jsem si, jak továrník asi uměle drží nejistá znavená víčka, jak má strach, aby jejich poklesnutí někomu nenaznačilo, že by již byl čas jít spat. Viděl jsem před sebou Felixe, jak mu víno teče po bradě, a jak Max končí své způsobné chování s hlavou na Helenčině klíně. Byl bych si rád alespoň zapálil doutník, ale nemohl jsem zde více otravovati vzduch, beztoho těžký.

Konečně zabouřil budíček. Neustále jsem jej sledoval, chtěje jej udusit dřív, než se rozkřičí, a přece jsem se ho nedohlídal. Soňa se vymrštila s kalnými očima. Smutně na mne pohlédla. „Obrať se, Peťo, prosím tě, musím se převléknouti.“ Mohl jsem to docela dobře učinit. Pro ten den jsem byl z vášně nadobro vyléčen.

Dům byl tich. Všechno bylo v prvním usnutí. Potom se rozcinkal zvonek druhého budíčku, který v kuchyni budil rozespalou Annu.

„Jen tiše – tiše!“ napomínala mě Soňa, „aby někoho nenapadlo vstávat s námi!“ Její starosti byly však docela zbytečné. „A mé oči! Jak vypadají mé oči?“ Ovšem, její oči nevypadaly zvlášť dobře, ujišťoval jsem ji však s křivým úsměvem, že vypadají zrovna jako po milostné únavě.

„Je mi lépe,“ ujišťovala mě pýříc se.

Přijelo auto a šofér se hmoždil s našimi zavazadly.

Jediný člověk, který se s námi loučil, byl Hajn. Chudák, vypadal zcuhaně a z úst mu páchlo přiboudlinou. „Tatínku! Tatínku!“ vzdychala výmluvně Soňa. Byl tak diskrétní a tak jemný, že se nás nezeptal, jak jsme se vyspali.

8

Doutnák hoří

Drážďany z nás učinily milence. V Lipsku jsme se stali manžely.

Tolik se toho namluvilo a napsalo o blažených svatebních cestách a o štěstí líbánek, že každý jen trochu rozumný člověk, který nastupuje tuto jízdu za přeludem, je připraven na zklamání. Což teprve já! Nesnil jsem o štěstí, protože jsem nebyl okouzlen. Nemohl jsem býti zklamán, poněvadž jsem nic nečekal. Neměl jsem již ani důvodu hráti nějakou komedii. Co jsem chtěl, toho jsem dosáhl. Mohl jsem si klidně oddechnouti od útrap sebezapírání. Rozladěn fraškou svatby, byl jsem spíše náchylný k drsné přímosti než k shovívavým úsměvům. K vzdychající a uplakané dívce, která seděla ve vlaku po mém boku, cítil jsem více odporu než soustrasti. A přece jen období, které nás čekalo v cizině, jako zázrakem se ukázalo dobrým.

Vyjadřuji se opatrně. Ostýchám se přemrštěných slov. Mohl bych však mluvit mnohem ozdobněji, kdybych chtěl. Nikdy jsem nebyl zhýralcem, jistě jsem to již jednou řekl. Snad jen proto jsem podlehl onomu pocitu novosti, když jsem seznal, že vlastním sladkou a k milování ochotnou ženu. Něžné a odevzdané dívčí tělo, poznávání a ovládání, souzvuk blaha, které má kořeny kdesi mimo člověka, krvavá síla vášně – řekněme konečně slovo láska – neboť – záleží snad na tom, co se skrývá pod touto maskou? Jiní přede mnou to řekli stokrát líp než já. Bylo by k smíchu, kdybych právě já vymýšlel nové vyjádření a zpíval chvalozpěvy. Nechme toho. Doufám, že mi bylo rozuměno. Katy byla daleko. Neviditelný byl daleko. Všechno upjaté, šosácké a směšné, co nás tísnilo v Hajnově domě, nechali jsme za sebou. Byli jsme sami. Mohli jsme si dopřát pohodlí nerozmyslné zamilovanosti. Měl bych se snad stydět za pouhé lidské přiznání? Šťasten? Necht' si tedy – Petr Švajcar – možná – byl tehdy láskou své ženy šťasten.

Připadal jsem si nesmírně mohutný a silný v turistickém oděvu, který jsem v životě poprvé oblékl. Je zvláštní, co učiní z člověka přiléhavý oděv. V parcích voněly keře, mramorové sochy svítily uprostřed zeleně. Procházeli jsme se v zoologické zahradě. Bloudili jsme mezi

živým labyrintem šlechtěných stromů v japonském letohrádku saského krále, seděli na stupních přístavu, hledíce pokojně na vzdouvající se hladinu Labe. Z ptačí rezervace proti nám zněl štěbot a zpěv v nepopsatelně zmateném tanci zvuků. Dali jsme se vyvéztí lanovkou nad město, a nahýbajíce se přes zábradlí, kochali jsme se panorámou zeleni a střech pod svýma nohama.

Nebyl jsem tak uchvácen galeriemi jako Soňa, ale byl jsem ochoten sdílet s ní její senzační zážitky. Byl jsem vzdálen toho, obírat se porcelánovými titěrnostmi, a přece jsem ji ochotně provázel po expozicích a nenaříkal jsem si na nudu. Jarní slunce zářilo téměř milostně, byl jsem prozářen jeho paprsky. Večer, v svém hotelu, při klidných a důvěrných večerích, čtli jsme si z očí vzrušené myšlenky o noci. Hladili jsme se pohledy jako nadpřirozenýma rukama. Noc se promítala v den, den tíhl k noci. Silný muž je v podstatě bohatýr. Byl jsem hrdý na svou bohatýrskou lásku. Byl jsem pln duševní rovnováhy. Z vnitřní spokojenosti se zrodila dobrá předsevzetí.

Říkal jsem si: Všechno to šeré a bezvýrazné je za námi. Rozjasnilo se. Neupadnu již zpátky do své chmurné uzavřenosti. Soňa je hezká a miluje mě. Učinila mě někým, kým bych bez ní nikdy nebyl. Je nutno ukázat se aspoň lidsky vděčným. Není to právě těžké – dokázal jsem těžší věci. Bylo by bláhové a neodpustitelné, kdybych se mínil znovu opájetí žíznivými sny o Katy. Nejsem přece z těch, kteří musí pít ze všech pramenů. Rozum, který mě dosud ozbrojoval proti Soni, obrátím proti tomuto pokušení. V tom bude záležitosti můj příští zápas. Je věcí mé pýchy, abych v něm nepodleh. Hajn je hodný člověk. Je snadné s ním být v dobrém. Nejsem bouřlivák, abych neustále myslil na boj se všedností. Všednost je pouhý střed – nežádám nic jiného než ten poklidný střed. Kdykoli se mne bude zmocňovati jizlivost proti šosáctví, utlumím ji. Dobrý krotitel ovládá všechny své šelmy. Po čem jsem kdy toužil? Po bohatství. Po moci z bohatství prýstící. To vše mohu mít. Částečně to již mám. Po čem ještě? Po klidném, ctnostném manželském životě, po dětech, jimž bych mohl předati výboje svého pilného života.

Neviditelný, ten směšný, ubohý chlapík, nestál mi ani za to, abych jej bral v úvahu.

„Proč se usmíváš?“ ptávala se Soňa mého pohledu utkvělého na ní.

„Usmívám se na budoucnost,“ ujišťoval jsem ji docela vážně. Má důvěra ji přesvědčovala. Pochopil jsem, jak často jí dosud scházela.

Pobyli jsme v Drážďanech mnohem déle, než jsme původně mínili. Nechtělo se nám odtamtud odcházeti. Jako by naše spokojenost byla závislá na okolí. Jednoho dne se dalo do deště. Pak jsme již neváhali odjet do Lipska.

Ing. Jakub Krassl mladší, ústřední ředitel chemické továrny Mülde, Krassl u. Comp., byl příjemný žid s anglickým knírkem a srostlým obočím. Byl ochoten odpovídati na všechny mé dotazy, ukázat mi, co jsem toužil viděti, a byl galantní k Soni. Nebylo dne, aby s námi netrýval večer v hotelu. Dvořil se jí spíše proto, aby ji obšťastnil, než aby ji obloudil. Projevovala mi před ním okázale lásku. Pyšnila se mnou a kladla mi k nohám dar své radostné věrnosti.

Soňa onoho klidného, vyzrálého lipského týdnů! Vidím ji před sebou v mokřím nepromokavém kabátě, s kyticí fialek, které jsem jí každého rána neopominul koupiti, zatknutou v místech, kde bilo její srdce. Útlá, malá, dojemně rozšafná. Poznání v nafialovělých kruzích pod očima. Večer oblékala hebké, hluboce vystřižené šaty, vážně a odpovědně dumala nad jídelním lístkem. Vinné číše se před námi třpytily. Krassl i já jsme kouřili své doutníky, rozvaleni v lenoškách, a usmívali jsme se na sebe, ledabyle naslouchající hudbě z dvorany. Odcházel rázem desáté. Ještě nějakou chvíli jsme se Soňou mírně a tlumeně hovořili. Vstal jsem vždycky první s výmluvnou vybídkou v očích. Sbírala chvatně z plyšového sedadla vedle sebe svůj pletený šál, knihu a květiny.

To všechno popisuji jen proto, abych ukázal, jaké to bylo, a jaké to snad také mohlo i dále býti.

Nejeli jsme na sever, nechali jsme být Helgoland a všechno, co jsme měli ještě v úmyslu poznati. Bylo to zbytečné. To, čeho jsme dosáhli, nám stačilo.

Když se naše dovolená chýlila ke konci, začala se Soňa bláznivě těšiti domů.

Seděli jsme opět ve vlaku a Soňa mi tiskla ruce a vykřikovala jména stanic jako malá holčička, která se vrací ze studií na prázdniny. Za večera se objevily obrysy středočeských hor.

Přesedli jsme na lokálku. Ještě chvíli, a na nádraží nám vyrážela vstříc jásavé fanfáry Josefova houkačka. Na Soňu bylo podívání. Dobrosrdečně jsem se usmíval. Její citovost mě vzala do vleku.

Starý Hajn seděl schován ve voze, podoben vánočnímu překvapení. Na nástupišti řekla Soňa zklamaně: „A tatínek tu není?“ Táhla se k autu skoro smutně. Tu na ni vybafl. „Tatínku! Tatínku! Tak už jsme tady!“ Utržil jsem také dvě nevonné, mechovité hubičky.

„Rychle, rychle,“ pobádala Soňa šoféra. Přeletěli jsme okolo továrny a ona křičela radostí, když spatřila někoho známého ve světle reflektorů. Div nevyskočila za jízdy, když viděla, že Filip již přešlapuje před vraty pln očekávání, s rukama za zády. Na schodišti se blýskla lysina Neviditelného. Myslil jsem, že mu také vletí do náručí.

Chtěj nechtěj, musili jsme nejdříve k pratetě, ale Soňa tam rozmrzele přešlapovala. I sám Hajn byl notně netrpělivý. Nemohl se dočkat, až Soňa spatří svou novou domácnost. Prateta jako by to nechápala. Zúmyslně snad byla zdlouhavá a kladla nesčíslné a zbytečné otázky. Koulela očima, hlas se jí pateticky chvěl, poťukávala hůlkou. V jejím pokoji svítila žárovka matně jako vždy. Jako bychom se byli cestou ze slunce zastavili v nějaké chmurné, sklíčené zemi. Stuha na hůlce visela jako mrtvola motýla.

Konečně jsme byli propuštěni z audience. „Teď se šla, děvuško, podívat na své hnízdečko,“ radila blahovolně stařena. Cestou do schodů se mi Hajn přiznal, jak ho to dole u tety již také dopalovalo. „Když viděla, a ona to musila vidět, jak to dítě touží po své nové domácnosti, proč je tam tak dlouho zdržovala?“ Potom dodal s filozofickým úsměvem: „Je vidět, že už stárnu. Příliš podléhám dojmům. Dokonce si potrpím na vzrušující scény. Inu, chci okolo sebe vidět jen samou radost.“

Domníval jsem se, že nyní Soňa vletí do dveří jako šipka, ona se však v síni zastavila a zaváhala. Chtěla si objevováním dopřát důmyslného požitku. Nevěděla, kam se nejdřív vrhnout. Rozhodla se pro kuchyni. Nejlepší mělo přijít až na konec.

Opravdu, musí se uznat, za její nepřítomnosti učinili, co mohli. Otec Hajn po dobu jejího vzdálení jistě jen přemýšlel, jak doplnit její hospodyňskou výbavu. Všechno se jen lesklo, všechno bylo na svém místě. Soňa chodila od předmětu k předmětu s očima přeplněnými vláhou. „Ale kde jen je Katy?“ Divila se, že dívku nikde nenalézá. Nedostalo se jí odpovědi.

Ukázalo se, že s Katy – rozumí se, že proti její vůli – provedli nechutnou komedii. Když Soňa otevřela salónek, stála Katy uprostřed zapýřená, v bílé, nažehlené zástěrce a s bílým čepečkem na hlavě, s oprašovačkou v ruce.

Rozpačitě jsem odkašlal, abych polkl příliv hněvu, který mi stoupal do hrdla. Rázem ze mne spadlo všechno dobromyslné a shovívavé, čeho jsem byl pln. Měšťáci! V duchu jsem odprošoval dívku, která byla takto dána darem jako kus nábytku a oblečena v stejnokroj služky k přivítání své velitelky. Nadarmo ji Soňa radostně vinula do svého náručí. Nepříjemný dojem nebylo lze ničím smazati. Také já jsem konečně pocítil, že jsem se octl zase doma.

Jako by ze mne někdo studenými, omrzelými prsty svlékal slavnostní roucho, jímž jsem byl přioděn. Totam bylo kouzlo důvěry, kouzlo zamilovanosti. Stál jsem tu jako nahý a styděl jsem se.

Soňa skončila generální přehlídku své domácnosti v dívčím pokojíku. Počala ze sebe spěšně shazovati cestovní šaty. Hajn, jako by byl zapomněl, že jsme nyní již mužem a ženou, vyvedl mě diskrétně na chodbu. „Až si Soňa odpočine, až se vyrovná se svými radostnými dojmy, až všechno ještě jednou projde a ocení, přijďte, prosím, také mne navštívit, neboť, jak víte, také já jsem přestěhován.“ Chudák, byl zřejmě dojat. Hlas se mu chvěl. Starý člověk se podobá kočce, nerad se loučí s bytem, v němž prožil valnou část života, ať již tam byl šťasten či nešťasten.

Ačkoliv již bylo pozdě, dole v kuchyni syčela pára, bublalo v hrncích. Přípravovala se tam slavnostní večeře na uvítanou. Vylezla odtamtud Anna, aby stiskla ruku mladé paní. Začala blahopřáním a skončila, toť se ví, slzami. Soňa jí vyšla na chodbu vstříc ještě nedostrojená. V zubech hryzla jakousi sponu a holou paži podávala hospodyni. Ještě jednou jsem pocítil hlad po této hebké ruce a po vzdouvající se, poloobnažené hrudi.

„Dnes budete večeřet ještě u nás, z mé kuchyně,“ chlubila se Anna. „Dnes naposledy.“ Dala se znovu do slzení.

S jakousi vzdorovitou písničkou běžela okolo nás Katy. Všiml jsem si, že již sňala maškarádu a že její rzivé kadeře poskakují po ramenou nespoutány. Ňadra se vyzývavě houpala pod lehkou blůzičkou. Zástěrku nesla v ruce. Hle – říkal jsem si – hle – a pozoroval jsem, že se mi roztlouklo srdce a svými radostnými údery přehlušilo sny o křehkosti. Všechna rozumná předsevzetí byla nadobro tatam. Polkl jsem horkou slinu. Ohlédl jsem se. To proto, abych tuto posměšnou dívku, trylkující po schodech, doprovodil lačným pohledem.

Koncem června, asi za deset dní po návratu ze svatební cesty, podařilo se mi sestaviti vzorek nového parfemovaného mýdla. Hajn pozval Holzknechta i Čermáka ke konferenci.

Holzknicht drtil úlomky ustydle hmoty ve svých selských prstech se špinavými nehty a pochvalně pobručoval. Hajn měl brýle na čele, jsa cele soustředěn v pozorování. Čermák zkoušel čichem dř, rozemletou v dlaních. „Voni to dobře,“ poznamenal uznale, neztrácej z tváře příjemný, společenský úsměv. Potom se všichni shodli na tom, že to docela dobře drží pohromadě. „Jakoupak tomu dáme barvu?“ ptal se Hajn. Holzknicht byl pro bílou, odhlasovali jsme však nakonec terakota. Tehdy se všechno nosilo terakota. A tvar? „Cokoliv, jen žádné hrany,“ radil Čermák.

Čermák i Holzknicht odešli, Hajn však pořád ještě probíral úlomky v skleněné misce. Měl přímo dětinskou radost, že jsem poprvé přišel s něčím novým a že to bylo všeobecně schváleno. Jakmile jsme osaměli, zmizel z jeho tváře přísný výraz nestranného šéfa. Jal se mi nepokrytě lichotiti.

Netvrdím, že mi jeho lichotky byly lhostejné. Byla to má první vážnější zkouška a skončila se vítězstvím. Ačkoliv jsem se tvářil, jako bych nic nedal na takové řeči, byl jsem v nitru nesmírně šťasten. Byl jsem tak šťasten, že jsem byl také dychtiv rozdávat štěstí.

Vlastně to bylo překvapení, které se mi podařilo. Dlouho jsem je připravoval a dlouho je tajil. Nemohl jsem se již dočkati nějakého podobného triumfu. Získati továrnu a jmění ženitbou a pak zůstatí trčet na výšinách své protekční nadřaděnosti, to nebylo nic pro člověka, jako jsem byl já. Chtěl jsem ukázati těm lidem, kteří se domnívali, že nade mnou mají morálně vrch, že se přepočeti, že jsem někdo jiný, než za jakého mě měli, že něco dovedu, že mám právo na vládu nad nimi ještě z jiných příčin než pro pouhé postavení budoucího majitele.

„A co teď?“ ptal se Hajn, když jsem kráčel k dveřím, ponechávaje drahocenný preparát v jeho ruce.

„Teď,“ pravil jsem nabubřele, s úsměvem velmi blahovolným, „teď se dám zas do nové práce.“

Byla to ovšem holá lež, ani mě nenapadlo, abych se ten den ještě něčím zaměstnával. Byl jsem příliš přeplněn blažeností. Vždycky si pískám, jsem-li spokojen, ač nemám vůbec pískání rád. Chodil jsem po kanceláři sem a tam a pískal jsem si. Co chvíli jsem se díval na hodinky. Hrozně jsem toužil po tom, podělití ještě někoho z nadbytku své radosti. Kdo mohl být tím někým? Soňa. Nakonec jsem to nevydržel. Již v půl šesté jsem zatelefonoval dolů pro auto, vzal do ruky svou hůl se psí hlavou a kráčel povzneseně ze schodů.

Dal jsem vůz zastaviti nedaleko vily. Poručil jsem šoférovi, aby se vrátil, a sám jsem šel domů pěšky. Zachtělo se mi trochu si zalaškovati. Zachtělo se mi malé, rozkošné manželské legrace. Byl jsem tak šťasten! Opatrně jsem odemkl vrata vlastním klíčem a plížil se k vchodu za keři, mimo cestičky. Po schodech jsem stoupal po špičkách. To bude překvapení! Kdypak se stalo, abych se vrátil tak brzy? Již dole, v síni, uslyšel jsem pravidelné, tlumené údery – to Katy naklepávala v kuchyni řízky k večeři. Naklepávala je rezolutně a prozpěvovala si. Tím líp – myslil jsem si – Soňa neuslyší vrznout kliku!

Přiložil jsem ucho na dveře Sonina pokojíku. Tam bylo ticho. Zato v ložnici bylo slyšet šelestit nějakou látku. Odemkl jsem opatrně salónek, sousedící s ložnicí – tiše, co nejtíšeji – dopadlo to dobře, zavřítí jsem se však neodvážil. A nyní jsem šel po špičkách ke dveřím ložnice. Byly pootevřeny. Skulinou jsem viděl míhati se proti oknu stín.

Pomaloučku jsem prstem tlačil do dveří. Otvíraly se bez hluku šíře a šíře. Soňa stála jen v košilce a kalhotkách před zrcadlem. Hlavu měla skloněnu, byla zabrána v zašívání čehosi na šatech, které měla přehozeny přes levý loket. Špičky od sebe, paty k sobě, stála jako malý, delikátní vojáček. Hedvábné punčochy obmykaly pěknou křivku lýtek. Nad punčochami zářilo bílé a hladké maso. Je nesporné, že vysoké podpatky činí dívčí postavu nesmírně vábnou. Mířil jsem rovnou na ochmýřený důlek v týle pod houští načechraných a skoro černých vlasů.

Krok – a ještě jeden krok – pojednou však zapraskalo prkno v podlaze, skloněná hlavička se prudce obrátila, naše oči se setkaly. Rázem bylo šití na zemi i s jehlou a nití. Ústa se roztáhla k úsměvu. Soňa provedla akrobatický kousek: prohnula se vzad jako proutek, vzpažila, zvrátila se – a již jsem byl zajat, již jsem byl lapen okolo krku.

Soňa nebyla nikdy zvlášť vynalézavá, nikdy nebyla přemrštěně originální. Ráda se vracela k oněm milostným scénám, které se jí již někdy zalíbily. Tak například nezapomněla nikdy na lekci, již jsem jí uštědřil kdysi ve svém mládeneckém bytě. Z neznámých důvodů pokládala provždy onu scénu za obzvláště pikantní a vzrušující. Ráda vyhledávala situace, kdy se ona stará scéna vracela v mírných obměnách, řekněme v manželských obměnách.

Byl jsem tak spokojen onoho dne! Přímou opit svou radostí. Za nic bych byl nezkazil žádnou hru, zvlášť když ta hra byla ještě k tomu velmi příjemná. Soniny oči ulpěly v mých a mluvily, přímo žebronily: Zabývej se mnou! Jenom se mnou zabývej podle libosti! Ani se mne nezeptala, proč dnes přicházím tak brzy. Ani ji nenapadlo klást jakékoliv otázky, na které jsem se vlastně ze všeho nejvíce těšil.

Políbil jsem ji několikrát na ústa; tváře jí počaly hořeti, ústa se cukala a páčila, na skrání se rozbušila maličká, zrádná žilka a bušila o překot. Vzpomínám, jak na Sonině čele hořel odlesk zapadajícího slunce. Starý Pařík prováděl dole něco se svými skleníky a vrhal nám do očí oslňující prasátka. Katy v kuchyni urputně bila do masa. V úderech bylo něco živočišného, probouzelo to lačnost. Pud jísti, žena v náruči – vše tu bylo, dokonce i dusné přišeří ložnice. Rozepjal jsem knoflíčky ramínek po obou stranách, zcela tak jako tenkrát, před rokem (její oči sledovaly nyně mé pohyby), pomalu jsem stahoval jemnou látku s vypjatých ňader. Hladil jsem linii boků, počínaje ovhlhlým chmýřím v podpaží. Pokrýval jsem krutými polibky křehká a tesknící ramínka.

Náhle jsem zjistil, že objetí Sonino malátní, trne, stydne. Byl to okamžik nepěkný, naprosto překvapující. Sonino hrdlo vydalo vzdech, podobný zakvilení. Vztyčil jsem hlavu jako rozespálý člověk, který se budí ze sna. Ještě na okamžik, na desetinu vteřiny, než se Soňa násilím a téměř urputně vyvinula z mého sevření, aby se shýbla pro odložený šat a zahalila se jím, prchajíc do kouta za skříň, která ji mohla jen částečně krýti, spatřil jsem v zrcadle vedle našich rozpálených obličejů ještě třetí, ohavný, vyjevený, lepkavý obličej bláznivého strýčka Cyrila.

Dostal se k nám dveřmi, které jsem nechal otevřeny. Bylo příliš zřejmé, jak na něj působil obraz poloobnažené Soni v zrcadle, s jakými pocity sledoval naše objetí. Nejprve jsem učinil to, co jsem se z ohledu na hosty v domě neodvážil učiniti v naší svatební noci: v mžiku jsem uchopil blahem a vzrušením otupělého tlust'ocha, vynesl ho oběma pokoji pěkně do síně a dveře jsem mu přibouchl před nosem. Notnou chvíli se potom ozývalo odtamtud ještě jeho nespokojené a uražené skučení, podobné vrčení rozčileného psa. Teprv po tomto siláckém výkonu, kterým jsem se trochu zadýchal, vrátil jsem se k Soni.

Chvatně se snažila navléknout na sebe vycházkové šaty, avšak prsty se jí chvěly, látka se zachycovala za jakési háčky a knoflíčky, bylo slyšet praskání trhajícího se hedvábí. Počínala si opravdu jako zběsilá. Honem – honem chtěla býti ustrojena. Rvala překážky nemilosrdně a pomáhala si zlostným sykáním.

„Co je, Soňo?“ řekl jsem dobrácky. „Není potřebí tak příliš pospíchatí.“ Naladiv své milenecké důlky, blížil jsem se k ní, abych jí zabránil v zahalování, jež jsem neměl právě za vhodné.

„Ne, ne, nech mě,“ bránila se chvějícím hlasem, majíc pláč na krajíčku.

Tu jsem teprve pochopil, že můj příjemný, šťastný, významný den je tentam a že jsem právě získal společnost nervózní a rozrušené ženy, již co nejdříve asi k zbláznění rozbolí hlava.

„Aj,“ řekl jsem ponuře, „ty již zas pláčeš?“

Dosud neplakala, a nyní, jako by čekala jen na můj povel: slzy se jí spustily proudem. „Všechno se mi musí zkazit,“ bědovala, „viděl jsi jeho hnusné, vyvalené oči? Nikdy již na sebe nebudu moci pohlédnout do zrcadla, abych přitom neviděla vedle sebe ty idiotské, nadšené oči. Obrací se mi žaludek, vzpomenu-li na to. Peťo! Již nikdy nechci být před tebou nahá! Neměla jsem to za ošklivé, nestyděla jsem se, teď se však stydím!“

Pokusil jsem se o kompromisní názor: nebylo to sice příjemné, ale tak zlé to není, jak to dělá. A máme alespoň lekci pro příště. Budeme se zamykati. Má slova jí však byla překrásným, novým námětem. Jen lidé, kteří provozují něco špatného, se musí zamykati. Rozmazávala si slzy po obličeji, její tvář byla zkřivená a zarudlá jako tvář ubrečeného dítěte.

Živou mocí si nedala nic vymluviti. Nebylo ani pomyšlení, že by se dala pohnouti k procházce. „Ani zanic nepůjdu ven! Beztoho na mne venku číhá. Nemohla bych ho teď spatřit, raději bych umřela! Peťo, nechci ho již vůbec spatřit. Zařid' to, abych ho již nikdy nepotkala! Jakmile by mě uviděl, představoval by si mě, jak jsem vypadala v zrcadle!“

Začínal jsem toho všeho mít dost. To byla komedie pro nic za nic! Vkradl se sem a letěl – to bylo to celé. Najednou tolik ostýchavosti, přitažené za vlasy! Nu, mé „překvapení“ se vydařilo jaksepatří. „Viš co, Soňo?“ pravil jsem chladně, „když tedy myslíš, že ti bude nyní zatěžko se strýčkem se potkávati, musíme o tom říci tatínkovi. Jen on může v té věci něco zaříditi.“

Toť se rozumí – nyní zas prohlašovala, že otec Hajn nesmí o tom nic zvědět. Právě tak mě kdysi zapřísáhla, že nesmím říci továrníkovi o povedené svatební noci. On nesmí být rozteskňován a rozčilován takovými ohavnými příhodami.

Řekl jsem vztekle, že jakmile uznám za vhodné, aby se o tom Hajnovi řeklo, nebudu se jí ptát, líbí-li se jí to či nelíbí.

„To si nedovolíš! Ne, to si nedovolíš!“ načepýřila se Soňa. Tvářička jí zaplanula. „Nikdy bych ti neodpustila, kdyby sis to dovolil!“

Tak se počala naše první manželská šarvátka. Překvapily mě Soniny zlobné oči, její nezvyklá gesta a zvláštní, řezavý odstín v hlase. Její útoky neměly ani podstaty, ani souvislosti. Cítil jsem, jak se mi koutky úst svěřují. Rysy mých tváří počínaly tuhnouti.

„Neměl sis dovolit být k němu hrubý, je to tatínkův bratr!“ To bylo ovšem k smíchu, ale popouzelo mě to. „Sám jsi všeho vinen, proč jsi za sebou nezavřel? Mohli mít ještě jiní zajímavou podívanou – Filip, Anna nebo Pařík.“ Ošklivil jsem si pouhé pomyšlení, že bych se nyní měl dát do chlácholení a vysvětlování, vzít na sebe medvědí kůži zdrceného a polekaného dobráčka manžela. Styděl jsem se. Katy musila v kuchyni jistě dobře slyšeti. „A potrhala jsem si celé šaty! Vypadám jako hastroš. Co tě to jen napadlo, vplížit se sem jako zloděj?“

Vzal jsem klobouk, potěžkal svou hůl s psí hlavou a kráčel důstojně ke dveřím.

„Ty odcházíš?“ hrozila se Soňa v záplavě slz, „ty teď odcházíš?“

Neposlouchal jsem ji dále. Šel jsem na svou podvečerní procházku. Kráčel jsem lehce a usměvavě. Připadalo mi, jako bych se byl něčeho zbavil, něčeho, co mi bylo těžko nésti. Zbavil jsem se přetvářky. Nemusil jsem se již tvářit před Soňou stereotypně vlídně. Můj slavný den se nevydařil – ale přece jen to bylo k něčemu dobré!

Vida, tak tedy se můžeme v mém šťastném hajnovském manželství také hádati! A já, bloud, myslil, že svou dravou švajcarskou náuru budu musit v tom domě skrývati jako špatně zašitý vlk! Chvála bohu, je tedy možno občas svléknouti kůži a protáhnouti se. Šel jsem bystře, sekal holí do pampelišek a do ostřice. Slunce již bylo velmi nízko, potácelo se v mlhách, červené a bachraté. V rybníce podél cesty kuňkaly žáby.

Na návrat jsem nespíchal. Věděl jsem, že na mne čeká doma večeře o samotě, na lůžku žena s obvázanou hlavou, výčitky, únava, nový pláč, nové rozebírání, kajícnost a sliby do budoucna a nakonec neradostné galejnické milování.

Když jsem se příštího dne vrátil z továrny k obědu, našel jsem Soňu velmi bledou, velmi klidnou, sedící na otomanu v ložnici s prstem v ústech. Byl to její nehezky zvyk. Hryzla si malíček, kdykoli o něčem usilovně přemýšlela.

„Peťo,“ řekla tiše, když jsem se před ní zastavil s němou otázkou v očích (tentokrát bez scén a bez výčitek), „nevím, co mám dělat. Víš, nemohu se hnout, aby strýček se netáhl za mnou jako stín. Byla jsem chvíli dole v zahradě, musila jsem se však držet jen u domu, bála jsem se

jít z dohledu starého Paříka – on ze mne nespouštěl oči. Po schodech jsem skoro utíkala a on za mnou po špičkách sáhodlouhými skoky, strašně pitvorný a dychtivý, nadlehčoval se rukama jako ploutvemi a supěl. A pak číhal v koutě u dveří ložnice, čekal, až vyjdu. Sešla jsem do tatínkova bytu, teta se divila, co tam chci v tak neobvyklou dobu. Musila jsem se před ním schovati. Zase čekal. Opakovalo se totéž co nahoře. Je to hnusné. Jsem docela nešťastná. Nevím si vůbec rady.“ – Mluvila hluchým, unaveným hlasem.

„Nu, chodí si, ať si pochodí,“ pravil jsem neúčastně. Nechtělo se mi ohřívát včerejší historii.

„Poslyš,“ pravila, neurážejíc se pro mou neochotu, „vidíš, že jsem rozumná. Podívej se, nepláču ani se nezlobím. Musíš být na mne hodný. Nevíš ještě, oč jde. Snad jsem ti to špatně vysvětlila, je to však přinejmenším hrozně nepříjemné, mít v patách někoho, koho nemůžeme cítit a koho nemůžeme odehnat. Kdybys byl viděl jeho pohled! Jako hladový pes. Rozumím mu docela dobře. Nepřesvědčíš mě, že to není pravda! Nevyšlo mu z hlavy, co včera viděl. Když jsem před ním po schodech utíkala potřetí, hlava se mi zatočila, dostala jsem skoro závrať. Když si pomyslím, že bych byla omdlela! Co by byl se mnou udělal, kdybych byla omdlela? Ještě se mi to nikdy nestalo, nyní se však bojím, že co nejdříve se mi to stane. Nebezpečí se přece cítí – či ne? Bylo mi jako při opravdovém nebezpečí. Nesměj se mi. Tobě se to lehkou usmívá, když jsi muž a jsi silný. Nemysli si, že přeháním. Ostatně, nevěříš-li, zeptej se Katy, té také není do žertu.“

Zamyslel jsem se. Snažil jsem se vyváznouti z nesmyslných spleť Soniných obav a představ, jimiž se mě snažila omotati. Neviditelný se na ni přilepil. Však se zase odlepí. – „Nu,“ řekl jsem neurčitě, „zaříd' si to tedy, abys nemusila nějaký čas vycházet. To přece jde! Den nebo dva. On to zas zapomene.“

„Já vím, rozumím ti, chci tě poslechnout,“ chvatně připouštěla Soňa, „uvědom si však, jak to bude skličující. Dobré dvě hodiny stál dnes celkem u našich dveří. Byla jsem tu jako obležená. Snášela jsem to hrozně těžce, když jsem ho slyšela přešlapovati na prahu. Znervózňovalo mě to. Všechno mi padalo z ruky, šla na mne taková zvláštní úzkost, nemohla jsem se ubránit pláči. Tak rád by se byl sem dostal! Dávaly jsme si na něj s Katy pozor při otvírání dveří, nemůžeme však přece pořád jen dávat si pozor! Když Katy odešla, a ona musila za svými nákupy a za svou prací, zůstala jsem tu docela sama. Kdybys jen věděl, jak mi srdce bláznivě tlouklo, když jsem ho slyšela pobručovat za dveřmi a když kromě toho tu nebylo jiného zvuku! Bála jsem se hlasitě dýchat. Dveře mi připadaly křehké a prostupné. Jako by někde byla nějaká díra, kterou jsem zapomněla ucpat. Říkáš, že na to zapomene, ale

– co když nezapomene? Nechtěla jsem, abys to říkal tatínkovi. Byla jsem svéhlavá. Teď už budu souhlasit, ať rozhodneš o čemkoliv. Je mi to už docela jedno, můžeš mu to říci třeba se všemi podrobnostmi.“

„Co tomu říkáte, Katy?“ pravil jsem, vstupuje do kuchyně. Klobouk jsem měl pořád ještě na hlavě a hůlku v ruce.

Obrátila ke mně svou tvář dívčího satyra. „Pst! Pst!“ položila prst na rty a usmála se diblicky, „musíme se tvářit vážně! Nesmějte se! Já jsem se smála a dostala jsem! Teď dělám, jako bych si to hrozně brala k srdci. Jinak to nejde. Chudáček Soňa, je celá poděšená. Měl byste ji rozptýlit.“

„Katy,“ pravil jsem, „musíte ji sama hledět rozptýlit, když já nejsem celý den doma. Já to ani tak nedovedu, jako to umíte vy.“

„Och,“ ohrazovala se, „mně se v tom dobře nevede. Snažila jsem se Soni vyložit, že Neviditelný nestojí ani za špetku strachu, ona si však zacpávala uši, jen když jsem vyslovila jeho jméno. A hovořím-li o jiném, neposlouchá a sama strýčka uvádí na program. To je pořád jen: „Katy – slyšíš? Je tam pořád. Ach, Katy – snad tam bude stát do soudného dne!““

„Soňa,“ pravil jsem při obědě rozmrzele, „víš, nesmíš se zlobit, ale s tebou je to opravdu těžká věc. Vymyslíš si nějaké trápení a jsi zaujata proti každému, kdo tě ho chce zbavit. Kdybych ti teď řekl, že to vše, co jsi mi prve povídala, nemá žádného podkladu, že je to jen většinou výtvar tvé fantazie, možná, že by ses dala do pláče, jako bych ti vyvracel krásný sen. Co mám tedy dělat? Přisvědčovat ti a lekat se s tebou šramotů za dveřmi? Bože můj, ať si tam tedy civí, když ho to baví, co na tom? A i kdyby se nakrásně dostal dovnitř, vždyť je to starý, tlustý, neohrabaný chlapík, s nímž si Katy vždycky bude vědět rady. Víš co? Odpoledne si pěkně sedneš do salónku s knihou. Budeš číst a nebudeš na nic pošetilého myslet. S Katy jsem dohodnut, nehne se od tebe ani na krok. Do večera jsi zabezpečena, a pak zase přijdu já. Vynasnažím se, abych tu byl brzy. Jsi nyní spokojena?“

Pohlédla na mne zoufale a beze slov. Byla nadobro zklamána, že jsem nedal na její milostivé svolení, nesvolal rodinné konzilium, neudělal bůhvíjaké zbytečné, slavnostní kroky a nestal se tak směšným zároveň s ní.

Avšak večer, když jsem se vracel domů, potkal jsem se se strýčkem Cyrilem uprostřed schodů. Blýskl po mně zlým pohledem – patrně si připomněl včerejší vyhození. Ach ty

kujóne – pomyslel jsem si – tak ty se mi budeš plést do cesty? Dostal jsem vztek. Jistěže zas nahore slídlil. Byl vlastně přece jen on jediný příčinou mých trampot. Rušil můj domácí klid. Dosud jsem ho celkem dobře snášel, nyní mi s ním však počala přecházet trpělivost.

Táhl se v patách za mnou. Ovšemže jsem před ním neutíkal jako Soňa. Když jsem odmykal byt, cítil jsem jeho přerývaný dech na zádech. Už tomu bylo tak! Myslel si, že se za mnou dostane do pokoje! Naplnilo mě zlomyslné veselí. Tak ty si jdeš pro svůj díl, ty strašáku do zeli? Odmykal jsem velmi pomalu, pak jsem trochu odstoupil a prudce otevřel. Dveře práskly strýčka pořádně do čela. Až se zapotácel! Sáh si oběma rukama na hlavu a já jsem triumfálně vešel, ani se neohlédnuv. Och, taková neviditelnost má také své nevýhody!

„Je tam!“ pravila Soňa, zvedajíc hlavu od knihy, již měla poslušně v klíně. Její oči byly podkresleny fialovými kruhy. „Já vím. Je tam pořád.“

Katy seděla vedle Soni. Podobala se dobromyslné babičce, která čtla dítěti pohádky, aby se nebálo.

Večer, když jsme se ukládali na lůžko, uslyšeli jsme na prahu šoupání tichých podešví. Nějaké ucho se tisklo na dveře, nějaké prsty zvedaly záklopku na klíčové dírce.

„Ach bože,“ vyděsila se Soňa, „rychle zhasni!“ S očima vytřeštěnýma, s dlaněmi na horkých tvářích, hleděla upřeně k dveřím.

„Jen si ho, prosím tě, nevšímej, však odejde,“ řekl jsem skoro hrubě.

Odešel, je pravda, ale dlouho tam přešlapoval. Soňa nemohla usnouti. Znovu a znovu usedala na lůžko a zpytovala dveře. Hodiny tikaly, noc mýjela. Tvrdila, že tam je, když tam už dávno nebyl. „Slyšíš?“ Dojista ji mámil sluch. Marně si dávala na uši příkrývku. Marně se snažila přehlušit své rozčilení rozhovorem se mnou.

Rozhněval jsem se. Tak jsem se rozhněval, jak jsem se ještě nikdy nerozhněval v tomto cituplném domě. „Ty tedy nevíš, že mám celý den svou vyčerpávající práci, nestydíš se mě v noci probouzet pro své přeludy? Jsi sobecká a zbabělá. Zbabělci jsou hodni opovržení.“

Rozvzlykala se zas pro urážky, jimiž jsem ji zahrnul. Prosil jsem ji, aby si má slova nebrala tak k srdci, že jsem se z rozčilení přenáhlil. Vzlykala tím více. „Peťo, to není pláč, to je jen taková křeč, nesmíš se zlobit!“ Ruce se jí svíraly a rozvíraly, bylo to ošklivé. Jistě bylo pozdě k ránu, když jsem teprve usnul. Kdy usnula ona, nemohu říci. Já jsem se ukolébal kletbami.

Zlořečil jsem v duchu staviteli, který postavil tento dům. Za valnou část svých nepříjemností jsem mohl býti vděčen jen jeho pitomému nápadu vyústiti všechny pokoje přímo do síně.

První má slova, která jsem ráno promluvil k Hajnovi, byla: „Pane, máme doma ošklivou aféru.“ A vyprávěl jsem mu o scéně před zrcadlem, o vzdychavém dnu a podařené noci. Byl jsem toho pln. Nemínil jsem si stěžovati ani hledati u starého pána rad, myslil jsem si však: Zúčastni se toho také trochu! Proč bych to nesl na hřbetě jenom já? Jdi a potěš si plačtivou dcerušku. Je to tvůj vlastní bratr, který nám hatí počátky manželského soužití.

Překvapilo mě podráždění, s jakým mě vyslechl, a způsob, s nímž si na mne vyjel. „Táák? A s tím mi dáváte dobrýtro? Tak vám tedy pěkně děkuji. Nemohli jste být trochu opatrní? Jste snad malé děti, aby se vám musilo připomínat, že v domě je nemocný člověk, na kterého je nutno mít ohledy? A co vlastně ode mne chcete? Co já v tom mohu dělat?“

Odpověděl jsem mu škrobeně, že jsem si vědom toho, že se stala chyba. Dvojice lidí se však nedá strčit v domě pod pokličku. Láska si žádá jisté svobody. A na konec jsem mu vyklopil, jakou jsme vlastně tenkrát prožili svatební noc.

„To mi jsou zprávy!“ koktal a pokyvoval zklamaně hlavou. Byl již docela mírný.

Vykládal jsem mu o Sonině strachu, o radě, kterou jsem jí dal, aby se několik dní neukazovala. Radostně schvaloval toto zařízení. To bylo také jediné, co dovedl učiniti. Nu nešť! Aspoň jsem mu nasadil do hlavy brouka za jeho troufalost. Nezapomene na to tak hned!

Opravdu, celé dopoledne přešlapoval starostlivě po své kanceláři. Jistěže ani na svou práci nesáhl. Když jsme se vraceli k obědu, potkali jsme v domovních dveřích blázna s obrovskou fialovou boulí na čele. Hajn se na mne po očku podíval, neosmělil se však tázati. A sotva jsme se Soňou pojedli, přišel na návštěvu.

„Tak co,“ usmíval se na Soňu ode dveří, „co historie s hubičkami? Nemíníte snad zas brzy pořádat novou produkci? Máte za vyučenou, nu, to si myslím! A jak bylo dnes? Lépe, pravda? Už ho to přechází. Ovšem, ovšem. Je to jen chud'as, Soňo, nutno mu odpustit!“

„Ano, tatínku,“ lhala Soňa, celá zapálená studem, „už to je lepší.“ Když se však Hajn zeptal na podrobnosti, dozvěděl se, že se vlastně od včerejška nic nezměnilo. Soňa podle plánu vůbec nevyšla, Katy byla pokud možno u ní, Neviditelný však vytrvale civěl za dveřmi. Dokonce i zkoušel na klikách, je-li zamčeno. „Byly jsme naštěstí připraveny,“ hlásila, snažíc se vložit do svého hlasu jakousi vítězoslávu.

„Vida,“ divil se schlíple Hajn, „nikdy to nedělal, aby bral za kliku v místnosti, v níž tušil lidi. Vstupoval většinou jen otevřenými dveřmi!“

„To by všechno nic nebylo,“ ujišťovala ho Soňa s vlhkými víčky, bojujíc statečně se svým zoufalstvím, „nejhorší je noc. Hrozně se bojím noci.“

„Dětino,“ usmíval se Hajn nejistě, „vždyť je u tebe Petr!“

„Já vím,“ připouštěla, „ale v noci zas nebudu spát!“ A když se Hajn neměl k odpovědi, dodala si odvahy k návrhu: „Nedalo by se zaříditi, aby strýček po několik dní nesměl opustit svou komůrku?“ Pokusila se o jakýsi úsměv. „Je to vlastně podivné, že mám býti zavřena já, která jsem nic zlého neudělala.“

Otec Hajn vzplanul. „Můj bože, Soňo, to přece nežádáš vážně? Cožpak nechápeš, co by se mohlo stát, kdybychom ho zavřeli?“ Vypočítával všechny zlé možnosti. Rozčilil by se prý. Začal by zuřit. Zdravý člověk spíše snese samovazbu než chorý. Co by tomu řekla teta Karolína?

Usmíval jsem se povýšeně. Jak by ne, teta Karolína! Hajn má strach z tety. Vlastně má Soňa docela pravdu. Rozumní mají být zavíráni, aby si mohli blázni svobodně poblázniti.

„Tatínek je slaboch,“ řekla rozhodně po Hajnově odchodu Soňa. Mohl jsem jí docela dobře přisvědčiti. Podotkl jsem však lhostejně, že se nesmí otcově bezradnosti tak divit. Musí také uznat, že tu není celkem nic hmatatelného. Jen samé dojmy, předpoklady, hrůzy z ničeho. Na to se jí nechytne žádný rozumný člověk.

„To je pravda,“ řekla hořce. „Já však nejsem rozumný člověk.“

Soňa byla uzavřena déle než týden. Všeobecně lze říci, že se její vazba neosvědčila. Dobrý nápad, jemuž Hajn tak ochotně aplaudoval, byl omyl. Kdykoliv jsem se vrátil z továrny, slyšel jsem jen: „Zase zde byl. Je tu pořád. Bože můj, jak dlouho to ještě potrvá? Mohu si ti, Peťo, postěžovat, jak jsem nešťastná?“ Usmíval jsem se ironicky, zamlouval jsem její stížnosti. Potom jsem se vyptával Katy. Tvrdila, že blázen tu již nebývá tak příliš často, Soňa však je předrážděna a domnívá se, že ho neustále slyší za dveřmi. Ve dne Soňa naspávala probdělé noci. Večer ovšem nemohla tím spíše usnouti. Sotva se zhasilo, již to začalo: „Peťo, Peťo – slyšíš?“ Reagoval jsem tehda ostře na slova jako: „Zas tu je! Je tam!“ Jakmile jsem je uslyšel, bylo mi, jako by mě nožem bodl. Začal jsem být už také nervózní, ne z blázna, ale ze Soni.

Nový zvyk ji posedl: probouzeti se s výkřikem. Mluví ze sna. Sápal se prý na ni. Vztahoval k ní ruce. Byla bez vlády, nemohla se pohnouti, nemohla se brániti. Pak ještě jedna novinka: začala nedůvěřovat, bylo-li opravdu zamčeno. Někdy jsem musil i o půlnoci vstávat, abych ji přesvědčil. Vlastně jsem se choval jako veliký dobrák. Poslouchal jsem všech jejích rozmarů. Zjišťovali, že není nikde schován, stalo se každodenním obřadem. „Jdi se podívat ještě do salóнку – a do jídelny.“ Já bloudil v nočním prádle z pokoje do pokoje a ona se na mne dívala záduřčivě z lůžka, bradu na kolenou, objímajíc holeně.

Čím dále, tím jsem byl k jejím steskům tupější a tupější. Již mě nic nedojímalo. Jen mě to všechno obtěžovalo a otravovalo. Míti za čtyři týdny po svatbě domácnost truchlivou jako po pohřbu, to by se, myslím, nelíbilo žádnému muži. Lámal jsem si hlavu Soniným případem. Přemýšlel jsem o změně diagnózy. Co by se například stalo, kdyby začala zas vycházeti jako dřív? Možná že jen proto je Neviditelný neustále v postřehu, že ji nevidá. K tomuto pokusu by však bylo třeba trochu statečnosti, která jí chybí.

Denně, když jsem se večer vrátil z továrny, vodil jsem Soňu na procházky. Ovšemže ne do parku, tam bychom byli měli blázna v patách. Pokud jsme se vzdalovali od vily, bylo to jakžtakž dobré. Byla zmučená, ztrápená, ale alespoň hovořila o jiném než o Neviditelném. Jakmile jsme se blížili k domovním dveřím, již tu byly slzy, vzdechy, nářky. Na nějaké milostné soužití nebylo po celou tu dobu ani pomyslení.

Přišla neděle. Nový týden ležel před námi. Co teď? Uvažoval jsem. Byl jsem docela bezradný. Ke všemu od rána přšelo. Přšelo tak, že nebylo možno někam jíti. Z nízkého nebe na nás padala únava. Byl jsem podrážděn. Tvrdila, že je za dveřmi Neviditelný, já ji ujišťoval o opaku. Otevřel jsem – a hle – opravdu tam byl. „Vidíš!“ triumfovala s pláčem na krajíčku. „Věděla jsem to. Tys mi nevěřil.“ Odpoledne mě zavolala do svého pokojíčku, kde se na dobrou hodinu ztajila. Vstoupil jsem. Třímala v rukou bibli. „Pojď sem, podivíš se!“

„Bezpečněji je člověku,“ stálo tam, kde ukazovala, „potkati se s medvědicí nežli s bláznem, doufajícím v bláznovství své!“

„Ach to,“ řekl jsem chladně, „to jsi mi nemusila ani číst z bible. Slyším to od tebe denně v různých obměnách.“

„Počkej,“ pravila neurážejíc se, „ještě něco ti ukáži!“ Měla mezi listy několik prstů, její program byl asi bohatý. Četl jsem s ní tedy ještě jeden výňatek: „Tehdy otevřiny jsou oči obou, a poznali, že jsou nazí, i navázali listí fíkového a nadělali sobě věníků. A vtom uslyšeli

hlas Hospodina Boha, chodícího po větru denním; i skryl se Adam a žena jeho před tváří Hospodina uprostřed stromoví rajského.“

„Co to zas má být?“ zlobil jsem se. „Co to zas má společného s naším domácím strašidlem?“

„Nerozumíš,“ řekla pokorně. „Je to však docela upotřebitelné pro náš případ. Pamatuješ, jak jsem se styděla, když nás spatřil před zrcadlem? Zapomněl jsi už na tu noc po svatbě, jak jsem ti říkala, že bych nechtěla žít v světě, v němž bych se cítila neustále pozorována?“

Tak – řekl jsem si – teď jsme v tom teprve pěkně! Počala na svých straších budovati jakýsi mysticismus! Vtom jsem se zarazil. Čelo se mi svařilo. Musil jsem asi v tomto okamžiku vypadati velmi podivně. Myslila si, že se chystám k nějaké nepříčetné scéně. Instinktivně, aby mě udobřila, chopila mě kolem krku.

Vyvinul jsem se jí hrubě, posadil jsem ji na židli a praštil jsem za sebou dveřmi. Letěl jsem rovnou do komůrky Neviditelného.

Neběžel jsem strýčka ztlouci ani zavraždit. Při Soniných biblických pasážích jsem dostal lepší nápad. Chtěl jsem zvědět, co vlastně blázna nutká k tomu, aby Soňu tak vytrvale pronásledoval. Soňa mu předkládá nejhorší úmysly. Dobrá, je-li v tom podezření něco pravdy, pak se musí jeho špatné sklony nějak jevit v jeho manifestech! Že jsem na něco podobného nepřipadl dříve! Zbytečně jsem se se Soňou přel, když bylo tak snadné přesvědčit ji o pravém stavu věcí přímo z poznámek obviněného!

Může se říci, že jsem měl štěstí. Poslouchal jsem za dveřmi – bylo tam úplné ticho. Opatrně jsem vstoupil – pelech byl prázdný. Nebylo ovšem času nazbyt. Hmátl jsem do zásuvky ve stole a nabral si tolik papírů, kolik se mi vešlo do kapsy.

Rozložil jsem svůj lup před sebou na psacím stole pln jistoty, že v něm nic nenáležitého nenajdu a že se vrátím k Soni s věčným důkazem. Ohavně jsem se zklamal, je-li totiž možno můj objev nazvati zklamáním.

Útržky byly namnoze logičtější a delší, než bývaly bohatýrské zpěvy; prozrazovaly mnohem větší soustředěnost a vytrvalost než ony. Byl tu zřetelně vyjádřen cíl, jediný smysl, kolem kterého se autorova fantazie točila jako opilá můra – žena. Touto ženou byla nesporně Soňa. Sir Hakerley už na svém velitelském pahorku neudílel rozkazy k útokům na své úhlavní nepřátele, nerozhodoval bitvy svým geniálním vynálezem, nýbrž přistihoval mladé, svlékající se dívky, hltal je nahé vilnými pohledy, znásilňoval je, nic netušící a zoufale se bránící. „Aj,

zmítaly se bílé údy, drceny žádostí Neviditelného, a břicho přijímalo rozkoš, přicházející z neznáma!“ Krásné, přímo plastické! Bývalý student, čtenář Zapovězeného ovoce, se nezapřel. „Ačkoli prchala, nemohla mu utéci, neboť nemohla sledovati jeho úskoky. Dopřál jí domnění, že se vzdává boje, ale to se jen kochal jejím tělem. Zatímco ustrnula v oddechu, znenadání ji povalil a uctil ji svou láskou. Nejdříve se bránila, potom vzlykala blahem.“ Neviditelný byl šlechetným rozdílečem rozkoše. Nakonec mu byla vždycky jeho oběť vděčna a plakala štěstím v jeho mužném, ale nepochopitelném náručí. „Zažívala slast, jaké nebývá dopřáno dcerám lidským.“ Na některých papírcích prozrazoval blázen zřejmý sadismus: „Krev prýštila z jejího pohlaví.“ A kreslil. Vyrobena neumělou rukou, kupily se na útržcích ženské prsy, nahá torza a znamení, jež kluci s oblibou malují na vrata záchodků.

Cítil jsem, jak mi mrazivý chlad stoupá do tváří. Byl jsem asi vztekem bledý jako papír. První mojí myšlenkou bylo vyhledat milého strýčka a zbít ho pěsti až do bezvědomí. Pak jsem si uvědomil, že by to bylo zcela nerozvážné a zbytečné, že bych tím ani Soni, ani sobě nepomohl. Musil jsem ze svého objevu vyvoditi vážnější důsledky než výprask hříšníka. Tu mě napadlo: Nebezpečný blázen patří do blázince.

Námět byl ovšem dobrý, obtížnější však bylo jej provést. Nejsem pánem v domě. Nejdříve je tu Hajn, potom prateta. Již jsem se však zase usmíval. Obtíže – co je to pro Petra Švajcara? Umínil si, že to dokáže. Jistě se mu to podaří. Vzpomněl jsem na Soňu. Chudinka, kdo by byl řekl, že její podvědomí ji varovalo správně? Nyní je ovšem konec posměškům a přezírání.

Prozatím bylo zbytečné děsiti ji ještě více. Má dosti času dozvědět se o velikosti nebezpečí, až bude po něm. Ostatně, váhání nebylo na místě. Vzal jsem útržky do kapsy a šel navštívit tchána.

Je mi nemožno popsat úžas, který se zračil v jeho tváři, když přečetl několik vybraných hanebností. Zprvu byl tak popleten, že mě dokonce podezíral, že jsem na něho nalíčil falzifikáty. To bylo ovšem směšné. Nedal jsem své rozhořčení najevo ani mrknutím oka. Zůstal jsem ledově chladný.

„Nejde již o to, abychom se o této záležitosti radili,“ řekl jsem mu. „Věc je průzračně jasná – nešťastník musí z domu. Otázkou je již jen to, kdy a jak jej odstraníme.“

Koktal. Nyní bylo na něm, aby zbledl. Nabízel se mi, že zatelefonuje pro vůz a že navštívíme Kunce. „Nemohu v tomto případě pominouti starého osvědčeného přítele. Je tak rozšafný,

uměl poraditi dříve, poradí opět. Buďte ujištěn, že na jeho zdravý a klidný rozum lze spolehnouti.“

Odpověděl jsem mu, že nehodlám v záležitosti, která se mě týká tak přímo, řídit se radami pana učitele. „Jde o mou ženu a o vaše dítě. Necouvejme před strašlivou odpovědností. Buďme mužní a odhodlaní, následky svého činu ponese na vlastních bedrech. Pokud se týká mne, nebudu mít sebemenších výčitek svědomí, ublížím-li vašemu bratrovi jen proto, abych zachránil Soňu.“

Rozkřikl se na mne. „Co si, prosím vás, myslíte? Mohu něco podobného zařizovat bez tetina svolení?“ Navrhl jsem mu tedy, abychom šli k ní.

Byl to hotový obřad. Ponurá cesta s manifesty trojími dveřmi, všude samé zdvořilé ťukání, jako pár přicházející zvát na ples kostlivců. Její Veličenstvo nás přijalo v saloně hrdé, nepřístupné, připravené. Hajn ji již informoval o nepříjemnosti, která se vyskytla v domě. Poznal jsem to podle toho, jak se tvářila k mým zprávám. Nebyla ani dost málo překvapena.

Přečetl jsem jí s náležitým důrazem některé z manifestů. Hovořil jsem s citem o dobrém, zmučeném dítěti, pronásledovaném předtuchami, žel, tak oprávněnými. Mohl jsem jen zpozorovati, že se její rty zkrřivily k ironickému úšklebku.

„A co tím vlastně chcete říci?“ zeptala se ostře, když jsem skončil. Pověděl jsem jí tedy pevně, jak si představuji tuto záležitost mítí rozřešenu. „Blaho ženy, která je teprv na počátku života, je přednější než pohodlí stárnoucího ubožáka“

„Jak to můžete říci?“ vyjela si na mne.

Odpověděl jsem, že si ani nedovedu představit, že by se mnou v té věci nesouhlasila.

„Tak?“ podivila se stařena. „A co tomu říkáš ty, Hugo?“

„Já?“ koktal Hajn. „Ano, teto, tentokrát – s opravdovou bolestí – musím přiznati, že nenalézám jiného východiska.“

Nyní teprv důkladně rozvázala. „Vida! Takové to tedy je!“ Rázem byl z nebezpečného šílence pronásledovaný chudřas. Nalezla slova písma: blahoslavenství. Tichý tvor, který nikomu neublíží. Ty papíry – to je jen dětské blábolení. Žvanění. Hajn byl tich. Přenechal celou při zbaběle mně. Jeho jediným mužným činem bylo, že vůbec svolil, abych svedl zápas s rozhořčenou stařenou na vlastní vrub.

„Vám tedy Cyril překáží? Nejste rozhodující, milý pane, který sám nectíte rodinných svazků. Bijeme snad děti, které nevědomky spáchaly zlo? Jen spodina, která v sobě nemá citu, tak činí. Chválabohu, bohu, nejsme u nás spodinou. U nás je zbavujeme pokušení. Och!“ Hůlečka s pitvornou stuhou klepala o podlahu a zdůrazňovala zběsilé tremolo jejího hlasu. „Zachránila jsem ho před tak mnohými, zachráním ho i před vámi!“

Oznámil jsem jí, že jsme se s Hajnem rozhodli odvézti ho již zítra.

„Totiž,“ pravil škrceně Hajn, „neřekli jsme přece, že již zítra!“ Kolísal pod mocí pekelných očí.

Nenadále se prateta uklidnila a zeptala se mě téměř mírně, nenašli-li jsme opravdu jiného východiska. Zdálo se mi, že hází bílý šátek do arény. Dalo mi práci, abych přemohl touhu po vítězném usmání. „Je to opravdu jediná možnost,“ vyhrklo ze mne.

Bohužel, nečekal jsem u té ženy tolik pokrytectví, tolik strašlivého důvtipu! Řekla upejpvavě, že se chce pokusit alespoň ještě o oddálení našeho rozsudku, že má ještě jeden starý a snad hloupý nápad, že však – kdoví? – nalezne třeba milost v našich očích. Cožpak aby se Soňa sama vzdálila asi na měsíc z Jesenice? Vždycky ráda jezdila do Prahy. Pan Fürst je takový hodný, ochotný pán! Nu, co říká Hugo tomuto návrhu? Než se Soňa vrátí, Cyril zapomene, a bude po komedii. A co tomu říkám já? Mám-li opravdu jen Sonino dobro na mysli, jistěže nebudu proti tomuto výletu.

V té chvíli jsem pochopil, že jsem šeredně, potupně prohrál. Jak se rozzářila tvář otce Hajna! To byla úleva! Prateta mu koketně hrozila kostlivým prstem: „Ty – ty – Hugo! Vida, přišel jsi jako spiklenec!“ Hajn koktal: „Jaká jste vy, teto, moudrá, osvícená! Opravdu, na to jsme s Petrem nevzpomněli!“

Byl to rafinovaný, přímo ďábelský nápad, poslati Soňu k mým dvěma odmítnutým sokům, přímo do jícnu pokušení. Nemohl jsem se však přiznati k pošetilé, neodůvodněné žárlivosti!

„A vy,“ píchala mě prateta špičkou hole, „jste trochu odvážný na mladého člena rodiny.“ Bylo to jen laškování, musil jsem se usmívat. „Tak se nemluví s dámou o čtyřicet let starší, než jste vy!“ Hajn dobromyslně pokyvoval hlavou.

Spolkl jsem jiné, spolkl jsem i to. Na odchodu jsem musil pokorně políbiti žilnatou, studenou ruku. Hajn mi poklepával na rameno. „To jsme se spolu spustili! Vida! I starý člověk je ještě náchylný k ukvapenostem. Myslím to ovšem na sebe – jenom na sebe, milý brachu!“

Já, milý brach, snažil jsem se tvářiti co nejpříjemněji, abych zakryl trapnost žalostné prohry. Pan tchán se mne nepouštěl. Jak by ne! Musil sám sdělit Soni tu radostnou zprávu. (A byla to pro ni opravdu radostná zpráva.) Chtěl býti zvěstovatelem, holubicí se zelenou ratolestí v zobáčku. „A byl to Petrův nápad,“ lhal z rozpustilosti. Soňa líbala nejdříve otce, potom mne – a slzela – štěstím.

Když se to tak vezme, nemusil jsem ani příliš truchliti. Nechtěl jsem přece nic jiného než vzdáliti blázna od Soni. Vzdáliti Soňu od blázna bylo v podstatě totéž. Bylo přece jen mou vlastní zásluhou, že v té věci bylo něco provedeno. Totiž – bývalo by to mou zásluhou, kdyby odjezd byl proveden podle samozřejmých předpokladů – do všech důsledků, to jest ihned, kdyby byly nenastaly ony nešťastné průtahy. Průtahy? Ovšem. Náhle se ukázalo, že to nejde jen tak hladce, přikázati Soni, aby si sbalila své věci a vpadla k Fürstovům bez ohlášení hned zítra k obědu! Než někam člověk jede, musí být pozván. Přes tuto společenskou formuli se u Hajnů nedovedli přenést. Měl jsem snad já nějaké zvláštní příčiny, abych na tento odjezd hartusil? Odpověď na Hajnův dopis mohla dojít až třetí den. Tyto tři dny stačily k tomu, aby Soňa prohrála celý život. Když dostala do rukou odpověď, plnou rozplývavých slov starého světáka a telegrafických výkřiků Felixových, bylo již pozdě.

9

Výbuch

Mezi neblahými příčinami, které způsobily katastrofu, nutno jmenovati i to, že Soni částečně vyprchal z hlavy strach, který ji automaticky chránil před Neviditelným. Právě tak jako se dříve oddávala nerozumné hrůze, podlehla nyní klamně představě bezpečí. Dětinsky se těšila na Prahu a domnívala se, že jejímu štěstí již nic neleží v cestě. Polevila v opatrnosti. Osud, který míchal karty, byl tak krutý, že jí neposkytl již žádné další výstrahy.

Podotkl jsem již na počátku svého vypravování, s jakou nedůvěrou se dívám na číslo tři. Datum onoho dne bylo: 3. července 1925 – pátek.

Soňa byla velmi přívětivá, když jsem ráno odcházel z domu. Ležela ještě, jako vždy v tuto dobu. „Sbohem!“ volala za mnou. „Možná, že dnes dojde pozvání od Fürstů! Peťo, sbohem!“ a kynula mi rukou. Její lůžko se podobalo lodi. Loď odrážela od břehu. Soňa odjížděla do neznámých, mlhavých dálí. Někdy vidím malou bílou ruku, spíše ruku dítěte než ženy, jak se

míhá nad vzdouvajícím se vlnobitím podušek. Tak se počala Sonina plavba po oceánu šílenství.

Obyčejně jsem do devíti hodin prohlížel v kanceláři obchodní dopisy, které mi donesli k prozkoumání. Také jsem studoval návrhy, které jsem si přál mítí písemně a s náležitým rozkladem. Vždycky jsem si potrpěl na pořádek. Byla to hodina klidu a plodného snění, jíž jsem si ráno dopřával. Kouřival jsem při ní doutník spíš z touhy po malebnosti než z potřeby otravovati se nikotinem. Vsával jsem pomalu kouř a vypouštěl jej, nohu přes nohu, papíry na klíně místo na stole. Tak mi přicházely mé nejlepší myšlenky.

Nebylo ještě tři čtvrti na devět, když zazvonil v tchánově kanceláři telefon. Nevím, proč jsem sebou trhl při zvucích tohoto zvonku, který za zdí burcoval starého Hajna. Opravdu, byl jsem něčím nepříjemně dotčen, nenalhávám nic sobě ani komukoliv jinému. Pamatuji, že jsem zbystřeně naslouchal tlumenému monologu tchánovu s okem pozorně zabodnutým do prázdnoty vzoru na zdi.

Pak už se události sypaly jedna za druhou.

Nejdříve jsem slyšel, jak sluchátko křaplavě dopadlo vedle své vidlice místo do ní, a sledoval jsem chvatné kroky – rozrušené kroky – které se však zase poslušně vrátily, aby telefon byl uveden do pořádku. A potom se otevřely dveře a již tu byl Hajn. To jsem však stál již vzpřímen u stolu a čekal neštěstí s hrdou a nadmutou hrudí, jako voják, jako muž.

„Telefonuje Filip,“ řekl továrník kupodivu pomalým a jakoby ledabylým, přesto však nevýslovně škrceným a úzkostlivým hlasem, „doma se něco přihodilo, nevyrozuměl jsem však dobře co – prosím, zavolejte dolů, aby Josef předjel s vozem. Ihned, rozumíte?“

„Co se tedy vlastně stalo?“ zeptal jsem se přísně, zvedaje sluchátko.

„Já opravdu nevím nic jistého, ale je to Soňa a bratr Cyril – doufejme, že nic příliš vážného. Je Josef sám u aparátu? Můžeme jeti? Pojd'te tedy!“ Vyšel ze dveří, a tu jsem si teprve povšiml, že vrávorá.

Nastrčil jsem si manžety – ještě jsem tehdy nosil manžety v rukávech, jako když jsem byl mlád – i hůlku jsem si vzal a nasadil klobouk. Nikterak jsem nepospíchal. Pouhým poddáním se chvatu nezmírní se vnitřní napětí a nezlepší se duševní situace polekaného člověka. Tvrdím však, že jsem byl polekán.

Hajn neměl klobouk, ač náš vůz byl otevřený. Vrátka mu přiskřípla při nasedání cíp kabátu. Zaslechl jsem kletbu, u něho neobvyklou. Při jízdě mu vítr čechral husté prostríbené vlasy a on se krčil s rukama v kapsách, jako by mu bylo zima, a jeho profesorské obočí se stahovalo, oči hleděly hněvivě, jako by celé městečko odsuzovaly k věčnému zahynutí. Po celou jízdu jsem vedle něho seděl prkenně a mlčky. Do hovoru nám žádnému nebylo.

Když jsme se blížili k vile a vůz zvolnil jízdu, sténaje v posledních zákrutech strmé cesty, Hajn otevřel dvířka a postavil se jednou nohou na stupátko. Protivilo se mi toto neovládnuté vzrušení, tato pošetilost, která přece nemohla nic již uspišiti. Jenom proto jsem demonstrativně otálel s vystupováním, když Filip ve spěchu a s hlavou bůhvíproč zahanbeně skloněnou otevřel železná vrata.

„Tak co je?“ zeptal se Hajn skoro plačtivě a díval se mu ustrašeně do tváře. Klusal vedle jeho neobratných chlapeckých kroků jako žák, krácející vstříc potrestání.

„Milostpaní ležela,“ ostýchavě hlásil Filip, „a Neviditelný k ní přišel – nevím, jak se to přihodilo, ona omdlela. Teď je již zas při vědomí. Telefonoval jsem pro doktora Mildeho. Měl by tu již býti. Však, pane, právě přijíždí!“ A skutečně, hukot druhého stroje se teď rychle blížil.

Filip se beze slova vrátil k vratům, aby znovu otevřel.

„Jak jen mohly být tak neopatrné!“ kvílel Hajn. „Jak jen mohly! Musily být hrozně neopatrné, jinak to není možné!“ A bral dva schody najednou.

„Snad bude lépe, když tam nepůjdete,“ šeptala Katy u dveří naší ložnice. Stála tam jako anděl na stráž. Byla opravdu vážná. Překvapil mě její nový obličej. Jak se její oči dívaly vzhůru a jak ústa nebyla rozesmátá do satyřího úsměvu, zdála se bělma nesmírně veliká jako u zkroušeného prosebníka nebo jako u zbožné holčičky.

„Ona nechce,“ ujišťovala Katy Hajna, který pod tíhou jejího sdělení stál jako přibit zákeřnou ranou. „Povídala to. Řekla: ‚Katy, kdybys tak mohla zařídit, abych teď nikoho nemusila vidět!‘“

„Ale za námi jde doktor,“ lekal se Hajn, zdrcený a ponížený, „ani doktora nechce vidět?“

„Říkala – říkala jen, že vás a pana inženýra nechce teď vidět. Myslím, že byste jí měli vyhověti, kdyby vám to bylo jen trochu možné.“

„Jak je nespravedlivá,“ šeptal mi Hajn zkroušeně, „nakonec obviňuje nás. Jistěže nás dva činí odpovědnými za svou nemilou příhodu!“

Mne však zatím upoutal jiný zvuk. Bylo to něco, co přicházelo shora. Tupé a hněvivé bubnování. Buch-buch-buch-buch a malá přestávka – a zas: buch-buch-buch-buch! Vždy čtyři údery, neústupné, a přece jen poněkud nesmělé. Má mysl ke mně mluvila slovy v té významné chvíli. Pravila mi: To buší blázen. Je tam nahoře zavřen. A dodávala, odhadujíc klidně a přesně: Zavřel ho Filip.

A jak se již stává při takových příležitostech, doktor se vedle nás octl, aniž jsme slyšeli jeho kroky. Všiml jsem si: malá kulatá hlava na nahrbeném tenkém trupu, dolíčkovitá tvář, skřípec, anglický knírek neurčité barvy. Pach odoformu ho provázel. Oddychoval prudčeji, než bylo potřebí, neboť bohatým a váženým lidem je dobře dáti najevo, že si jejich záležitosti bereme jak náleží k srdci, že pospícháme, že hrozně pospícháme, možno říci na újmu vlastního zdraví. Jenom nás šeptem pozdravil. Viděl jsem v jeho bystrých očích, že z Hajnovy bezradné tváře rázem vystihl situaci. Převzal z jeho ruky kliku, kterou ještě svíral, maličko zaváhal, řekl krátké „pardon“, sklonil hlavu ještě níže mezi vychrtlá ramena a s nečekanou rychlostí a svižností otevřel dveře a vklouzl do pokoje.

Mohl jsem v tom krátkém okamžiku ještě zahlédnouti lůžko, velmi pečlivě upravené, a na něm Soňu, ležící nznak. Měla ruce rozpaženy a obě dlaně sepjaty na očích.

Slyšel jsem tlumené mumlání, chvílemi přerušované, domlouvání lékaře, který se zřejmě snažil získati důvěru. Chvílemi odkašlal, zachrčel, zbavuje se hlenu, a opět monotónně a nesrozumitelně mluvil dál. Od Soni nevycházel žádný zvuk. Pak bylo slyšeti zašramocení židle a opět, nyní pomalejší a důraznější, vodopád slov. Ta slova, ač jim nebylo lze rozuměti, objasňovala asi tvrdošijné pacientce, že je nutno lékaři říci všechno, lékař je muž vědy, lékař je pomoc z nebe. Hajn hleděl na dveře tupě a bez pohybu. Poslouchal. Byl tichý jako pěna.

„Katy,“ pravil jsem krátce a přísně, „mohla byste nám o tom vyprávěti?“ Můj hlas byl tak nepřírozený v tom všeobecném mlčení, tak brutální! Jako odpověď na mou otázku ozvalo se shora, od půdy, strašlivé zaskřehotání, zaržání poděšeného koně, bláznův svatební, táhlý smích.

„Och,“ pravila polohlasem Katy, „nevím mnoho, jen co jsem viděla, víc nevím, Soňa mi nic neřekla.“ Mluvila chvatně a úzkostlivě, tato nová Katy. „Ona, Soňa...!“ avšak zastavila se ve

vyprávění. Bláznův smích zazněl znovu a důrazněji a současně zaduněly o dveře zlobněji jeho pěsti. Ve veřejích zapraskalo. Patrně celou svou tíhou nalehl na kliku.

Neočekávaně se rozlétly dveře do ložnice a doktor, prve tak pokorný a podobající se zpovědníku, pravil na prahu jasným a sebevědomým hlasem: „Tamto,“ a ukazoval vzhůru po schodech, „je bezpodmínečně nutno zameziti. Nebo – nevíte snad, v které části domu by to bylo méně slyšeti?“

Tu nastala Hajnova chvíle. „Pane doktore, u mne dole, opravdu, tam by snad nejspíše – je to o patro níž – doufám – můžete se ostatně předem přesvědčiti,“ a chystal se seběhnouti ze schodů. Doktor ho však zadržel. Podruhé se za ním zavřely dveře ložnice, znovu se tam uvnitř vyptával Soni na cosi důtklivým hlasem. Zaslechl jsem v odpověď hlásek neslýchaně zoufalý a tenký, podobný zavržení nemluvněte. Vzápětí poté stál již zase doktor na prahu a vyřizoval: „Pacientka naprosto nechce dolů. Přála by si být přenesena do svého dívčího pokoje. Prosím, slečno!“ obrátil se na Katy. „A páni se laskavě přizpůsobí okolnostem a nebudou meškati na chodbě!“

Hajn poněkud zaváhal nad schodištěm, pak se však do něho spustil jako do hloubi propasti. Nevěda co lepšího činiti, šel jsem pomalu za ním. Slyšel jsem za sebou hluk chvatně dokořán otvíraných dveří. To Katy připravovala Sonin transport.

Dole, uprostřed salónku, očekávala nás prateta Karolína, opírajíc se o svou nestvůrnou hůlku. Hleděla na nás se smrtící záští svýma vypoulenýma očima.

„Och, och,“ vzdychala. Zaslechla nové zahýkání bláznovo. Žlutá, kostnatá tvář se dívala starostlivě vzhůru ke stropu, sledujíc zvuk. Vačnatý krk se napjal k prasknutí. „Proč ho nepustíte? Bude tichý, jakmile bude svoboden. Hugo, jdi a řekni Filipovi, ať mu odemkne! Jaký to nesmysl, ještě ho více rozčilovati!“

„Nebude puštěn. Ne – ne – ne!“ rozhodně zavrtěl hlavou Hajn.

„Ty chceš poslouchati jeho nářek? Ty si ho chceš vzíti na svědomí?“ vbodla teta své propastné oči do usouzené tváře Hajnovy.

„Nemohu ho nyní pustit ven. Vůbec ho již nikdy nebudu moci pustit ven!“

„Nebyla bych k tomu svolila,“ neвшímajíc si ho, naříkala teta, „nebyla bych to připustila, dozvěděla jsem se to však, když to bylo hotovo. Filip si to neměl dovolovat. On a Katy, ti dva.

Já vím, ten chlapec má v kapse klíč od komory. Byla jsem nahoře, klíč však není v zámku. Poznala jsem Filipovi na nose, že jej má on, třebaže zapíral. Je třeba mu jej odejmouti.“

Hajn se zatím posadil a opřel paže o stolek, pokrytý háčkovanou dečkou. „Zatím zůstanou klíče u Filipa,“ pravil tichým, avšak neústupným hlasem.

„Táák?“ V stařenině hlase se chvěl posměch spojený s překvapením. „Vida, ty mi nevěříš? Cožpak mě ještě neznáš?“ Přezíravě, se zlověstným klidem pravila: „To přece není možná, že by ses rozhodl nechati ho v zajetí. Víš přece, že by mu to mohlo ublížiti.“

„Co se vlastně stalo?“ předložil Hajn tetě svou stále stejnou otázku, na kterou mu dosud nebylo odpověděno.

Postavil jsem se neúčastně do kouta pokoje a prohlížel si ledabyly fotografické album. Zaujala mě skupina směšných dam s malými okřídlenými kloboučky na hlavách a s honzíky, nalepenými na hřbetech.

„Já to nevím, Hugo! Já to nevím!“ pateticky a s gestem nemohoucnosti odpovídala teta, „mně se nic neřeklo! Myslím, že jen nějaká komedie, nic víc než komedie. Dnešní dívky, och, dnešní dívky! Jsou příliš citlivé, Hugo! Měly by být pevnější, tvrdší! Lekají se příliš, to je to. Ubohý, nemocný člověk pak tím trpí.“

„Cyril Soňu přepadl,“ řekl Hajn, „co jí udělal?“

„Co by jí udělal, takový chudšas, co by jí byl, můj ty Bože, udělal?“ zakrálala prateta v umělém, nepěkném smíchu.

„To právě ještě nevíme,“ řekl Hajn zoufale a odmlčel se. Do pauzy zazněl shora nový příval bezmocného bláznova vzteku.

„Tak mi nechceš vyhovět?“ vzchopila se k ofenzivě prateta. „Tak ty tedy schvaluješ, co mu udělali ti nesvědomití sluhové, Filip a Katy?“ Oddechla si a dala se do jednotvárného a nařikavého kárání. „Nepozoroval jsi, že již dávno překáží Soni a tomuto mladému muži? Opravdu jsi to nepozoroval? Obávám se, že byli smluveni. Jen se na něj podívej, vypadá nějak zarmouceně? Čeká jen, jak se rozhodneš – čeká na Cyrilovu zkázu jako ďábel. Takový on je, Hugo, já ho prohlédla. Soňa je v každém směru podobna své nebožce matce. Je stejně poťouchlá. Nyní jí nastaly doby vlády, vdala se, usmyslila si utýrati svou starou tetu. Ano, to si usmyslila. Nevím proč. Nic jsem jí neudělala. Já a Cyril máme být jejími oběťmi.“

Pravděpodobně na nás měla již dávno spadeno. Její matka mě také neměla ráda. Zdělala po ní ten cit. Proto ta komedie. A tys na to naletěl.“ Neočekávaně se obrátila ke mně, sršíc vztekem, který dosud zadržovala: „To se vám ovšem líbí, vy vesnický neotesanče!“ Zatřásla hlavou a zahrozila mi u tváře. „Bojte se, pane, bojte se hněvu božího!“

Domníval jsem se, že se pominula s rozumem, tak náhlý a neodůvodněný byl tento její opovážlivý útok. Dokázal jsem naladit tvář k shovívavému úsměvu.

„Je to lidské, hnáti chudáka do neštěstí?“ zajímala se prateta. „Taková necitelnost! Panenka si lehne, aby to krásněji vypadalo, a vy si na to ještě pozvete doktora!“

Hajn pomalu a unaveně vstal. Rozhlédl se po klobouku, rozbřesklo se mu však, že jej nechal v továrně. Kráčel ke dveřím se sklopenou hlavou.

„Kam jdeš?“ zeptala se prateta skoro něžně. Domnívala se asi, že jde uposlechnouti jejich rozkazů.

„Mám ještě cosi k vyřízení, teto Karolínó. Něco smutného, ale nezbytného. Nechci vám nic nalhávat. Nezasloužíte si, abych vás klamal. Cyril musí z domu. Ne, neříkejte nic, je to marné. Rozhodl jsem se, teto, opravdu!“

„Ach Bože, ach Bože!“ zalomila rukama stařena. „Cožpak jste všichni šílení?“ Hajn bral za kliku, ona však sevřela jeho ruku. „Slyš! Slyš!“ Koulela očima, její laločnatý krk polykal naprázdno. „Pamatuj, jsem stará žena – nevíš již, jak jsem tě vytrhla z bídy? Nebo jsi zapomněl, ty nevďěčníku? Kde bys beze mne byl? Víš dobře, co jsem pro tebe znamenala. Byla jsem tvým útočištěm, byla jsem tvou páteří! Beze mne by ses byl někde na půdě oběsil! Tak jsi měl málo odvahy k životu! Vždycky jsi byl takový. Vzpomeň si! Vzpomeň si, dokud je čas! Ještě bych ti mohla odpustit tvou troufalost!“

„Nemohu,“ pravil smutně Hajn, „nemohu, kdybych i chtěl. Jde tu o štěstí mého jediného dítěte.“ Otevřel dveře přes odpor dlouhých chabých klepet, které s ním zápolily.

Pratetě naběhly na čele žíly, oči se jí podlily krví. Začala ječet, rvát si vlasy. „Tak si tedy pamatuj! Pamatuj si ty – ty – kterému jsem se obětovala – odvážíš-li se to udělati, pak již nikdy na této zemi – slyšíš? nikdy na této zemi se k tobě nechci znáti!“

Hajn šel vratce do svého kabinetu a já jsem za ním vyklouzl do chodby. Nedovedl jsem si odepřítí, abych se stařeně nepodíval vítězoslavně do očí.

„Bylo to takhle,“ vyprávěla mi Katy, sedíc na židli proti mně v mém pokoji a kroutíc si rozpačitě cíp zástěrky, „Soňa hrozně dlouho ležela. Povídala mi: ‚Katy, nechce se mi vstávat. Víš, Katy, zítra tu už možná nebudu.‘ Vykládala mi, nač se na všechno v Praze těší. Chtěla jsem jít po svém, ale nepustila mě. ‚Počkej, Katy, nespíchej, je dost času. Je mi veselo, jak mi již dávno nebylo!‘“

Díval jsem se Katy do cizích, velikých očí, a zase mi připadaly tak nábožné, podobné vlhkým, bolestným opálům.

„A pak si vzpomněla,“ pokračovala Katy, „že bych mohla vynést na děšť palmu, která stojí v ložnici u okna. Víte přece, že ráno ještě trochu pršelo? Ta palma je totiž celá prožloutlá, trpí nějakou chorobou. Tím se to stalo. Donesla jsem s námahou těžký kořenáč ke dveřím, tam jsem si jej postavila, odemkla jsem a ze zvyku se rozhlédla. Po Neviditelném nebylo nikde ani památky. Soňo – volala jsem s palmou v náručí, přivírajíc za sebou zády – prosím, vstaň a zamkni si za mnou! A vlekla jsem se se svým břemenem ze schodů.“

Těžko říci, uslyšel-li blázen Katina slova, jsa někde schován, nebo zdali pouhou náhodou zkusil kliku u ložnice právě ve chvíli, kdy nebylo zamčeno, jisto je jen to, že Soňa z pohodlnosti a z nadbytku svého těšení zapomněla na obvyklou opatrnost. Neposlechla Katy, nechtělo se jí vstávat z postele. Katy měla co dělat, aby se s kořenáčem dostala ze schodů. Na dvorku ostříhala suché listy. Nahodil se k tomu Pařík a chvástal se svými zahradnickými rozumy.

„Poslouchala jsem ho jen na půl ucha, když tu náhle shora zazněl nelidský výkřik. Co se vlastně v ložnici dělo, nevím, zápasila-li, či zda se vůbec nebránila. Možná, že omdlela hned po výkřiku. Když jsem vyběhla nahoru, nebyla již při vědomí. Byla hrozně bledá. Ne – nemusíte se obávat, nestalo se nic takového, co myslíte. On jen – on na ni jen nalehl tělem – víte? Vždyť neměl ani času vážně jí ublížiti. Jisto je však – že chtěl. Bylo to tak hnusné, věřte mi! Když jsem zakročila, hrozně se se mnou pral. Ječel a nechtěl se dát vystrčit ze Sonina lůžka. Chudinka, byla tak neustrojena a odkryta. Naštěstí mi přišel na pomoc Filip. Také uslyšel výkřik. S ním jsme Neviditelného vystrnadili a zamkli v jeho komůrce. Dlouho tam byl tichý, to teprve před chvílí začal s tím rámusením. Slyšíte? Má stále větší a větší vztek. Ještěže Soňa nemá ty rány a to hýkání z první ruky. Ve vaší ložnici je to mnohem horší, je to proti schodům.“

„Katy,“ zeptal jsem, „jak jste Soňu přivedla k sobě?“ „Netrvalo to příliš dlouho,“ vysvětlovala, „probrala se vlastně sama. Věříte, že bych byla nad ní málem zaplakala, když se na mne poprvé smutně podívala? Kdybyste byl viděl to její zoufalé zalomení rukama! Byla spíš žlutá než bledá a řekla jen: ‚Katy – ach Katy!‘ A několikrát to opakovala, nic jiného než to. A neplakala, pane! Jen se chvěla jako list po celém těle. Ničím nebylo možno její chvění utišit. Chvěje se ještě teď, a to je u ní už hodnou chvíli doktor!“

Přikyvoval jsem a jednoslabičně odpovídal. Byla to opravdu zvláštní náhoda: Katy se vzdálí na pět deset minut – a zrovna se ta věc přihodí. Ale ta její nepochopitelná bezbrannost! Zavinila ji ovšem její nepřičetná hrůza. Pořád se jí o tom zdálo, pořád si představovala, jak mu omdlívá pod rukama, až se to vyplnilo.

„Nerada bych,“ pravila Katy pýříc se, „abyste se domníval, že tím jsem nějak vinna.“

„To mi, Katy, ani nemusíte říkat,“ ujišťoval jsem ji, „jsem o tom přesvědčen.“ Chtěl jsem vědět, proč se vlastně Soňa vzpouzela tomu, abychom k ní s Hajnem byli vpuštěni.

„To byla jen taková úzkost,“ tvrdila Katy, „nepřekonatelný stud. Víte, připadá mi, jako by Soňa ani nevěděla, že se vlastně docela nic nestalo. Ona vám neklade za vinu své přepadení – a nikomu z nás – myslím však, že vám jen nechce na oči po tom, co ji potkalo.“

„Proboha, Katy,“ polekal jsem se, „cožpak jste jí to nevysvětlila?“

„Och ano, to se rozumí, byla to má první slova k ní, když se probrala z mdloby. Nedala však najevo, že je bere na vědomí. Byla tak do sebe obrácena, zaujata svým vlastním, hrozným viděním! Připadalo mi, jako by byla skálopevně přesvědčena právě o opaku. Myslíla si snad, že jí vyvracím její domněnku jen proto, abych ji potěšila. Dívala se na mne netečně, jako by říkala: Mluv si co chceš, stejně ti nevěřím, zbytečně se mi snažíš něco nalhávat.“

Uslyšeli jsme vrznouti dveře a ztichli jsme. „Slečno!“ To bylo lékařovo volání. Vyšel jsem na chodbu a pozval ho do svého pokoje. Vstoupil s kloboukem v ruce.

„Chtěl bych jen slečně předložit několik diskrétních otázek,“ pravil lékař. „Prosím vás, odpovídejte podle pravdy a pokud možno stručně. Nechci nechat pacientku dlouho o samotě. Domníváte se – nebo lépe řečeno – viděla jste...“

„Já vím, co chce říci,“ přerušila ho Katy statečně. „Nestalo se to, nač se tážete.“

„Nestalo, dobrá – ale jak to můžete vědět? Pacientka je totiž jiného názoru. Má dokonce jisté důvody, jimiž podpírá svá tvrzení a jež je nutno bráti v úvahu. Bylo by vám snad milejší, kdybych se vás tázal beze svědků?“

„Ne, řeknu všechno před panem inženýrem,“ vzala mě Katy v ochranu. Dokonce mě zadržela, abych neodcházel. Snad ke mně pojala soucit. Myslíla si, že bych se mohl cítit pokořen, jsa neustále vyháněn, tu z ložnice, ze síně, a nakonec i z vlastního pokoje.

„Když jsem tam vběhla,“ vykládala Katy, „poznala jsem na první pohled, co chce. On se však jen snažil – víte? Je takový tlustý a neobratný, byl nesmírně rozčilen – ach, pane doktore, byla bych strašně ráda, kdyby vám to vysvětlení postačilo.“

„Stačí mi,“ pravil zamračeně doktor, „a nyní, prosím, běžte k nemocné a buďte k ní hodná. Z nějakých výčitek si nic nedělejte a snažte se ji všemi prostředky přesvědčiti – snad mi rozumíte – a vyhovujte všem jejím uskutečnitelným přáním. Běžte, děvče, sbohem!“ A pak ji náhle ještě jednou zavolal od dveří: „Ještě na jediné slovíčko, prosím!“ Podíval se na ni přísně a pak stejně přísně na mne: „Doufám,“ pravil, „že se mohu spolehnout, že se mi zde nic nezatajuje z jakýchkoli, dejme tomu, společenských důvodů? Nemějte mou otázku za urážlivou, to není podezření, je to jen dotaz.“

Doktorova otázka mi zrovna nelichotila, zvláště když mi byla po Katině odchodu s malou obměnou opakována. Nebylo-li to děvče ode mne poučeno, jak má odpovídati? Řekl jsem mu, že již z odpovědí Katiných mohl nabýti jakéhosi obrazu o poměrech v domě. Katy je čestná a pravdomluvná. Ostatně bylo její vzdálení s kořenáčem tak krátké! Pokrčil rameny. Odpověděl, že představa uplynulého času je ryze relativní pojem. Velmi ho prý zarmucuje Sonina zřejmá apatie. Potom se rozhovořil šíře o své diagnóze: stav nejvyšší rozervanosti. Již se také dostavila horečka, rozumí se, původu čistě nervového – jakási zimnice, jak říkají prostí lidé. Otřes byl příliš silný. Nesmí být vyrušována ani rozrušována. Prý si zatím nepřeje mé společnosti. Ne, nemám to brát tak osobně, tak tragicky. U ní je to jen pocit jakéhosi znehodnocení, ženský, delikátní pocit, že je něco navždy zkaženo, a tak dále. Představa nenapravitelného neštěstí. Je však již smířena s otcovou návštěvou, jenom si stanovila podmínku: ne dříve než tak za dvě hodiny. Ať je u ní zatím jen ta Katy. Je to dobře, že otec smí přijít, je to veliká výhoda. V domě je také stará dáma, prateta. Žena ženě nejlépe rozumí. Bude dobře, co nejdříve jí doporučiti také její návštěvu.

„Nu,“ pravil jsem ušklíbaje se, „tu starou paní nelze zatím zvát. Je také příliš rozrušena.“

„A ovšemže musí milostpaní ležet,“ připomínal lékař na odchodu, „a znovu a důrazně opakují – ať má klid. A jakže to míní pan továrník provést s tím zuřivcem nahoře? Odstranit? Nu, to je dobře, tak je to nejmoudřejší. Blázen do ústavu, to je nejlepší šance k uzdravení pacientky.“

Vyprovázel jsem ho před vrata vily. Kde v té době byl Hajn, ví bůh. Snad někde plakal. Propásl doktorův odjezd. Vynořil se na prahu dveří, teprv když Mildeho auto zahoukalo v první zátočině pod kopcem.

Vrátil jsem se do svého pokoje. Konečně jsem byl sám. Teprve nyní jsem si mohl Sonin zvláštní případ jak náleží rozvážit. Neměl jsem co na práci. Na nějakou továrnu nebylo dnes ani pomyslení.

Jak se mi ta nešťastná příhoda v hlavě rozležívala, čím dál jasněji se ve mně krystalizoval konečný názor. Upevňoval se, stále více a více převládal pocit všeobecného zhnusení.

Tím nechci říci, že jsem byl prost soucitu. Soucit se Soňou byl dokonce velmi silnou složkou mého duševního stavu. Úsudky, k nimž jsem došel, týkaly se však převážně mé vlastní osoby. Není mi přece třeba nalhávat něco sobě samému a líčiti své rozervané nitro a krvácející srdce. Proč se přetvařovati? Nebyli zde přece jenom oni, také já byl trochu hercem na scéně. A já jsem byl tak pekelně sám v tom shromáždění hysterických žen, pedantských stařen, rozněžnělých otců, věčně klopýtajících o jednoho odporného, břichatého blázna a hrajících vespolek nechutnou a naprosto nelogickou komedii.

Proč se připlerl do tohoto zmateného shonu můj počestný osud? Jak se mohlo stát, aby žena, již jsem si se střízlivou rozvahou vybral za družku a matku svých dětí, obviňovala sebe samu z tak špinavého a nesmyslného podlehnutí? Netrápil jsem se nejistotou, zda se snad přece jen něco nestalo, nýbrž bylo mi ošklivo z toho, že vznikla situace naprosto stejná, jako by k bědnému násilí bylo došlo.

Kde jsem se to octl? Mezi lidmi, kteří se těšili přílišnému blahobytu, a proto si život vyšperkovali hrůzami, jen aby měli také nějaké strasti. Pro úplnost, aby sladkost štěstí nebyla tak mdlá.

Byl jsem kanovníkem Swiftem, který se dostal mezi Liliputy. Octl jsem se v zemi Hajnů, ano, v říši dětí s dospělými obličejí. Chtěli si zahrát jakási pokojová dramata. Ať jen si pohrají, já jim nebudu překážet, jen ať mě nenutí, abych ronil s nimi jejich stearínové slzy, jen ať mě

neznepokojují svými neškodnými kopími, která bodají jako bleší štípnutí, jen ať mě nestraší svými čerty namalovanými na zdech!

Možno-li věřit, že mladá, ze života se těšící dívka vzala si do hlavy strach z tichého blázna, přilákala na sebe kalafunový blesk, dala se jím sraziti k zemi a stala se skutečnou pacientkou za asistence lékaře, který do hry dokonale zapadal?

Viděl jsem, že budu nucen v budoucnosti k mnohým podobným směšným a neuvěřitelným věcem naladiti vážnou tvář, budu-li chtít, aby mě Liliputé-Hajnové příliš brzy nevyřadili ze stáda jako černého berana. Umínil jsem si však, že se již nikdy nedám strhnouti k tak opravdovému, živému zájmu, končícímu trapným rozčarováním, jako tomu bylo v případě s Neviditelným.

Brzy po obědě, vyšperkovaném mastnými slzami bědující Anny, která při této jedinečné příležitosti neopominula dáti najevo svou přichylnost k rodině, spěchal otec Hajn po schodech vzhůru, nemoha se už dočkati audience u Soni. Pobyl u ní déle než hodinu. Aby mi nějak vynahradil, oč jsem byl podivným Soniným rozmarem připraven, šel od ní přímo ke mně.

Rozechvělým hlasem mi sděloval, že je Soňa rozpálena horečkou a že jeho útěchy a projevy lásky vůbec nevnímala. „Petře, to, co působí tak drásavě při pohledu na ni, není smutek v jejích očích, ale naprosté nic, které se v nich zračí. Jistě jste ještě nikdy neviděl takové nic, napsané v očích člověka! Katy tvrdí, že to je právě ten klid, který ona podle lékaře potřebuje. Je to však hrozné, setkati se s něčím takovým u svého dítěte!“

Potom mi široce a dlouze vykládal o jakési smutné princezně. Když prý byl hochem a poprvé slyšel tu pohádku, živou mocí si nedovedl představit, že by mohla existovat mladá dívka, která by se neusmála, ani když se o to všichni šaškové země přičiňovali. Teď prý však už ví, jak asi vypadala ta smutná princezna: právě tak jako Soňa. Býti opravdu smuten znamená nevnímati nic než hrůzu svého případu, býti naplněn jen touto jedinou bolestí.

Shledal, že nemám právě náladu k zábavě, a vysvětlil si to zcela jednoduše: jistě se prý na něho zlobím. Dal se tedy na pokání. Cítí se přede mnou vinen. Nikdy v životě si neodpustí, že byl hluchý k mým důvodům, když jsem si k němu na jeho bratra přišel stěžovati. Jen já jediný v celém domě jsem zcela čist v této věci. „Je-li však na nebi Bůh,“ horlil, „nesmí býti pozdě. Změnil jsem se. Nejsem již měkký a ústupný, jako jsem byl. Neštěstí mě změnilo. Již jsem o Cyrilovi telefonoval, napsal jsem dopisy. Jeho odvezení bude provedeno urychleně. Prozatím bude umístěn v zdejší nemocnici. Již zde nebude ani spáti. Musíte mi alespoň přiznati, že z

mé strany bylo třeba jistého sebezapření, abych to vše zařídil. Je to přece jen můj jediný bratr, s kterým se takto navždy loučím!“

Pomyslel jsem si, že je od Hajna hezké, když takhle svaluje na svá bedra všechnu odpovědnost. Nemínil jsem mu v tom bránit. Nemůže mi uškodit, budu-li se nějaký čas tvářit jako nepochopený muž, jemuž bylo v domě krutě ublíženo.

Ve čtyři hodiny odpoledne přišel lékař znovu, pobyl u nemocné a zašel dolů k Hajnovi, u mne se ani nezastavil. Takoví jsou lékaři, rádi pomíjejí manžely. Šel si pohovořit s otcem. Kdyby zde byla matka, promluvil by s matkou. Tentokrát to byl Hajn, který vyprovázel Mildeho až k zahradním vratům. Stáli tam spolu hezkou chvíli. Ne, neprojevil jsem zájem o to, co si tam šuškali, neběžel jsem tchánovi vstříc s toužebným otazníkem na rtech. Mluvíte si sami, beze mne – dobrá, nemusím o vaší rozpravě nic vědět. Však ty to nevydržíš – myslel jsem si – osiřelý a ztrápený otče, přijdeš za mnou sám, a neodejdeš, dokud nevyslechnu všechny tvé zprávy a nářky. Avšak, kupodivu, Hajn nepřišel. Snad nepřišel jen proto, že k tomu nenašel již příhodné chvíle. Zanedlouho po lékařově odjezdu přišli si totiž nemocniční zřízenci pro Neviditelného.

Blázen jako by byl tušil svůj osud. Již od oběda bylo nahoře ticho. Zuřivec přestal být zuřivým. Dělal dobrotu. Jeho pěsti již nebušily do dveří. Ani smích, ani skřehotání. Klid. Měl to však již marné, bylo pozdě na pokání. Jeho hodiny byly sečteny. Teprve když klíč zarachotil v jeho dveřích, když se objevili cizí lidé, jejichž obličej strýčkovi připomněly něco z dávné minulosti, z jeho úst vyšel táhlý a zoufalý sten, podobný vytí, a neustal, dokud vůz, který ho odvážel, nezmizel pod kopcem.

Hajn, který byl nahoře, když blázna dobývali z jeho doupěte, vyprávěl mi později podrobně tuto ošklivou scénu. Se slzami v očích, toť se rozumí, se slzami v očích, neboť blázen po čase se stal domácím mučedníkem, obětovaným pro blaho dětí, Soni a mne.

Nejdříve se Cyrila snažili vylákat pěknými, lživými pohádkami. Hajn šel na něj s pošetilou fintou, že prý pro něho našli kdesi nádhernou, dobře vybavenou laboratoř, zásobenou drahými chemikáliemi. Na takový průhledný nesmysl by mu byl ovšem nenaletěl ani úplný idiot. Měl tam nahoře umyvadlo naplněné vodou, na níž se houpalo několik listů. To byla asi jeho tichá odpolední zábava, když ho přešlo řvaní a burácení a když pozapomněl na svůj překažený zálet. Zalezl za židli s umyvadlem, a vydávaje nepříjemné vytí, tlačil se do kouta. Zřízenci

neměli ovšem tolik času, aby čekali, jak se skončí slavičí píseň, již továrník lákal blázna. Tlust'och se neměl k odchodu. Bylo nutno přiložit ruku k dílu.

„Och Petře,“ ujišťoval mě ten nenapravitelný dobrák, „od té chvíle jsem se vlastně nedíval! Zavřel jsem oči jako malý hoch, který nechce vidět zařezávání kuřete, jež mu klofávalo z ruky!“

Hajn se tedy nedíval, zato já jsem se díval. Při odvlékání bláznově jsem stál na prahu svého pokoje. Ovšem, naladil jsem tvář soucitem, jak jen bylo možno. Nestál jsem tam však jen ze zájmu o blázna, chtěl jsem viděti na vlastní oči, jak se zachová prateta.

Čtyři muži se lopotili, snažíce se snést ze schodů jeho tučné tělo. Něčí ruka mu ucpala ústa, avšak táhly, bečivý zvuk plakal skrz průliny prstů. Přece jen mě trochu mrazilo po zádech z tohoto zbabělého děsu, který projevoval tento starý muž s lysinou, oblečený v černých, slavnostních šatech. Bylo to ovšem jen zvíře, vlečené na porážku.

Prateta se neukazovala. V přízemí bylo ticho jako v hrobě. Starý Pařík stál vyjeven v jednom koutě síně a Anna v druhém. Štětka nepoddajných ševcovských vlasů se třepetala vzrušením. Anna si nedovedla odřící, aby si na Neviditelného alespoň naposledy nesáhla. Naříkala jako o pohřbu. Filip uzavíral průvod jako ředitel podniku. Jenom po tetě nebylo nikde ani památky. Zamkla se, aby odolala pokušení vyjítí. Ano, opravdu se zamkla, neboť nakonec přece jen neodolala, a než se vyvalila na chodbu, rozcuchaná, hrozná, klíč zoufale zarachotil v zámku, jsa špatně ovládán nervózními prsty. A náhle tam stála, s němými ústy, otevřenými dokořán a odhalujícími holé stařecké dásně, s vytřeštěnými očima a se svou bláznovskou hůlkou, která se výborně hodila k této pochmurné příležitosti.

„Cyrile! Cyrile!“ zavzlykala konečně s mohutným, dramatickým tremolem. Volala jako Julie nad mrtvým Romeem a hnala se s napřaženou náručí, jsouc hotova ozdobiti věncem svého hoře jeho vypouklé břicho. Naštěstí tu byl chlapec Filip, který vystihl nebezpečí a zabránil hrozícím komplikacím.

„Co jsi komu udělal? Bídáci! Bídáci! Ničemové!“ Hořekovala a nadávala v jedné směsici, snažíc se odstrčiti Filipa, který jí tělem zbraňoval zachytiti se Neviditelného. „Nikdo nemá citu! Zabíjíte ubožáka! Vždyť byl už klidný! Můj malý Cyril, kterého jsem vypiplala! Hugo, to je tvá vděčnost? Jak si můžeš takovým hříchem zatěžkávati svědomí! Ale já vím dobře, kdo ti našeptal tento zločin. Tam je! Tam je! Vidíte ho, lidé?“ ukazovala vzhůru na mou hlavu, naklánějící se přes zábradlí. „To je ten Jidáš, který ho vydal. Chrapoun, zloděj, syn ožralců!“

Poslouchal jsem její kletby jako líbeznou hudbu. Tak tedy přece! Konečně! Nepřátelství mezi mnou a pratetou bylo oficiálně vyhlášeno. Každý mohl slyšet její urážky. Všichni tu byli, Hajn, Anna, Pařík, Filip – a čtyři cizí chlapi k tomu. Nuže, konečně bude jasno. Tetelil jsem se vnitřním uspokojením. Konečně se zbavím toho napětí v usměvavé tváři, konečně narovnáám hřbet, který se dosud hrbil povinnou úctou!

Nyní však nebylo ještě času na odvetu. Nepřátelství je třeba pěstovati jako kapustu, pilně je zalévati zlobou, aby pěkně rostlo. Muž, který nechce najednou vyplýtvati své zásoby hněvu, nesmí se dát strhnouti. Zde například před obecnstvem, skládajícím se z domácích i cizích lidí, bylo výhodno ukázati svou převahu a důstojnost. S rukama založenýma na prsou pomalu jsem opustil své místo u zábradlí, klidně jsem otevřel dveře jídelny a zmizel za nimi.

Posadil jsem se u okna, dobře skryt za záclonou.

Průvod s povykujícím bláznem, sledován bezmocnou pratetou, vyšel před dům a dvířka nemocničního auta zapadla za zajatcem jako víko rakve nad mrtvolou. Dva muži vstoupili dovnitř a dva zůstali na stráži na stupátkách. Když se vůz zvolna rozjel, otočil se Hajn prudce na podpatku a kráčel k domovním dveřím s hlavou sklopenou na prsa.

Slyšel jsem, jak stoupá po schodech. Myslím, že někdo tichý šel za ním, nejspíše Filip – anebo šel sám a mluvil sám k sobě po způsobu starých, rozrušených lidí? Zastavil se až před komůrkou Neviditelného, dosud otevřenou, a zamkl. Slyšel jsem, jak klíč zazvonil mezi ostatními klíči v Hajnově kapse. „A tak zůstane,“ pravil staroch hlasem smáčeným slzami, „nikdo tam nesmí. Nikdo tam nyní nesmí!“

A opravdu, komůrka bláznova zůstala pietně rozházena a uzamčena téměř dva měsíce. Tak dlouho to trvalo, než se sentimentální Hajn odhodlal strhnouti obvaz ze své bolavé rány.

Tak – řekl jsem si – tak! To by tedy bylo odbyto. Strašidlo je vypuzeno z domu. Teď bude snad konec s obavami, se sebezpozorováním, s pošetilými fantaziemi. Stín, který ležel na naší nové domácnosti, je pryč. O jedno strádání méně. O jednu naději více.

Bez pohnutí jsem naslouchal zvukům v domě. Hodiny blízko mé hlavy chvatně a šeptem odtikávaly čas. V Sonině pokoji bylo úplné ticho. Snad spala – nebo umřela přestálou hrůzou při bláznově transportu? Tiché – táhlé kvílení dole – jistěže pratetino. Kdesi cinkalo nádobí – to Anna, která přes své hoře neztratila chuť k jídlu, připravovala si odpolední kávu. Pařík na zahrádce cosi zuřivě zatloukal.

Hleděl jsem daleko, daleko do budoucnosti. Nebylo to sice prosté rodinné štěstí, jak jsem si je představoval za ctižádostivých mládeneckých časů, štěstí se ženou zaujatou mým dílem, silnou a veselou ženou s vysokými prsy a s jasným, zpívajícím hlasem, bohatou dětmi, ale přece jen zde byla nyní jistá perspektiva klidu. Prozatím jsem ještě manželem choré ženy. Jak dlouho to však může trvat s její žalostnou otupělostí? Jednoho dne shodí masku trpitelky a začne se opět smáti. Po krátké, trapné pauze navážeme na starou zamilovanost, na starou vášně, a pokusíme se o lepší život za nových podmínek.

Nevydržel jsem déle na svém místě, načerpav čarovného optimismu. Chodil jsem sem a tam, od okna ke dveřím, ode dveří k oknu, spokojen svým teoretickým rozřešením. Jako by odněkud byl blýskl paprsek slunce. Byl to však jen klam, nebe zůstalo šeré. Pařík přestal bít do kůlu, prateta přestala kvílet. Anna se snad ztajila nad novou stránkou románu z Politiky. Možná že i Hajn uvázl na slepé koleji se svým zbabělým hořem a uklidnil se, shledav, že je nemožné více je vystupňovati. Jen ticho v Sonině pokoji mi připadalo trochu záhadné. Vyměňuje snad Katy obklady na Sonině horkém čele? Vedou tam dívky šeptem nekonečnou rozepří o tom, zdali Katy dobře viděla, či Soňa opravdověji snila?

Pojednou mi bylo těsno v dusné, uzavřené místnosti. Omrzelo mě rozbíhati se a narážeti na lhostejné zdi, spokojovati se úsekem volnosti, který mi nabízelo polozastřené okno. Nabral jsem do náprsní kapsy doutníků, vzal jsem svou hůl se psí hlavou, narazil si do čela klobouk a vzpřímen, s jednou rukou v kapse u kalhot, hotov pokračovati v smírném přemýšlení, vydal jsem se na podvečerní procházku.

10

Zasažená

Spalo se mi samotnému docela dobře v naší společné ložnici.

Ráno Anna, předkládajíc mi kávu, překvapila mě zajímavou novinkou: „Pán povídal, že nebude zatím chodit do továrny. Nebude tam chodit tak dlouho, dokud se milostpaní neuzdraví. Však prý si v kanceláři bude pan inženýr vědět rady sám.“

Podívejme se! Hajn nebude chodit do továrny! Věnuje se nemocné dcerušce! Dopálilo mě to. S takovou samozřejmostí se vetřítí v mou roli manžela! Bůh chraň, že bych nějak žárlil, že

bych sám chtěl zaujmouti místo u těch poplakaných peřin, bylo však jisté, že se zase něco ukulo beze mne, a takové věci já těžko snáším. Mračil jsem se.

„Nu, pane inženýre,“ šveholila tetka, „to bude milostpaní v dobrých rukou! Pan inženýr se o ni nemusí bát!“

Již v autu se mi rozleželo, že se vlastně nepříhodilo nic, čeho bych měl litovat. Tchán mi jen neočekávaně uvolnil místo. Jedu sám do továrny – sám budu v továrně. Konečně jakási svoboda! Nádherná příležitost využít situace, strhnout na sebe vládu, zařizovat, co jsem se dosud neodvažoval zaříditi, a to bez školáckého hlášení panu šefovi, bez trapného dotazování po jeho rozumech!

To byl ovšem pouhý záblesk odvahy, jakási fata morgána. Ve skutečnosti se neukázalo právě lehkým něco provést, něco zvrátiti. Bylo to pak docela jiné, než jsem si představoval v první chvíli, plné paličských záměrů. Ne den, ne týden, ale po celých pět neděl jsem vládl v továrně sám, a přece jsem vlastně nevládl. Měl jsem svázanější ruce než dříve.

Předtím byl Hajn jen papírovou figurou. Šlo-li o to, pokusit se o něco nového, udělat nějaký návrh, stačilo pěkně jej obrousit, aby nevypadal tak rohatě, a starý jej odkýval. Za nových poměrů bez Hajna něco začínati by byla pustá rebelie. Chodíval jsem po kanceláři s rukama za zády, hryzl si rty, měl jsem sto chutí do něčeho se pustit, nakonec jsem si to však vždycky rozmyslil.

Doma nebylo s Hajnem o výrobě ani řeči. Sotva jsem se o něčem takovém zmínil, již mával rukama: „Jen si tam, prosím vás, dělejte, co chcete, nechci o ničem slyšet. Jsem na dovolené, rozumíte? Nejsem vůbec v Jesenici, jsem v Alpách, jsem na Riviéře, nebo kde chcete. Mám v hlavě docela jiné věci než mýdlo, však vy to dobře víte. Co myslíte, když tak vedle ní sedím a ona mrtvě hledí k stropu a mlčí, jaké myšlenky mi víří hlavou? Továrna? Kdežpak továrna!“

Když jsem byl příliš dotěrný, zlobil se: „Nechte toho, prosím vás! Až později, až zase bude všechno v pořádku. Proved'te, co uznáte za vhodné. Spoléhám na vás naprosto, věřím vám neomezeně.“ A v tomto uhýbání, v této důvěře byl vlastní pramen mé nesvobody. Cožpak je důstojné okrásti člověka, který před vámi otevřel svou pokladnu a dal vám možnost po libosti se v ní prohrabovati? Snad byl opravdu tak zhlouplý svým trápením, nebyl-li totiž spíše prohnáný.

Zabíhám však příliš. Je nutné, abych se vrátil k prvnímu dni Soniny nemoci, který mi přinesl ještě jedno rozčarování.

Vrátiv se v poledne z továrny, krácel jsem s naprostou samozřejmostí k svatyni, kde odpočívala Soňa. Nalíčil jsem rozmarný, dobrácký úsměv, věděl jsem již, co řeknu, až vstoupím. Chtěl jsem rozehrátí důlky v svých tvářích, dáti komicky ruce v bok a podiviti se: „Jaký to pořádek? Má děvenka je ještě v posteli?“ A kvačiti s roztomilostí, jaké jsem byl schopen, pro jakousi vše smazávající hubičku.

Nebylo laškovného vstupu ani hubičky. Hajn mi zastoupil cestu s velmi starostlivou a lítostivou tváří. „Věděl jsem, Petře – však je to také přirozené – že půjdete rovnou k Soni. Jenomže, och, želim toho upřímně, ale – doktor Milde to zakázal. Víte, co řekl? Nyní ještě žádní manželé. Zde je místo jen pro rodiče a ošetřovatelku. Nehněvejte se, Petře, prosím vás! Ostatně o nic nepřicházíte, není to ještě dobré. Není, není...“ a vrtěl hlavou.

Dobrácky jsem se usmál. Však se dovedu ovládati. „Vždyť chápu,“ ujišťoval jsem ho. „Podvoluji se. Pro Sonino zdraví všechno!“ Vedl jsem takové a podobné řeči, ale měl jsem vztek. Měl jsem vztek, třebaže jsem se usmíval. A ještě větší vztek mě pojal, když jsem spatřil, že ze Sonina pokoje jako stín leze Kunc, celý shrbený steskem a soucitem. Šlapadla lisovala rovnoběžně dlažbu, reklamní vous byl pocuchán. Dověděl se novinu o skandálu ve vile až ráno. Do té doby neměl tušení o tchánově vzpouře a o pratetině vzletném proklínání. Nyní smutně okukoval přetřhané ušlechtilé pavučiny rodinných pout a přemýšlel o kompromisech. U rozlícené Karolíny již byl, ale poselství, které mu uložila, nebylo asi toho druhu, aby mohlo být vyřízeno. Měl hlavu svěšenu. Jeho moudrost se skončila u těchto křivolakých šarád.

Bylo na mně, abych nyní sehrál divadlo. Šel jsem po špičkách, napjatě sledován zrakem obou starců, opatrně jsem stoupl na práh a přiložil ucho k Soniným dveřím. Neuslyšel jsem ani šelestu. (Také jsem jej netoužil slyšeti.) Dojatě jsem zakašlal. Práh pod mou tíhou zavrzal. Sestoupil jsem z něho, jako bych se byl na jednu písničku svezl na kolotoči. Podíval jsem se do dvou párů zpytavých očí. Hlavy se rozkývaly v souhlase. Tak se to slušelo. Bylo správné, že jsem projevil svou opuštěnost a svou lásku. Kunc se dokonce ke mně přišoural a cituplně mi pohladil hřbet ruky.

Pro odvezení blázna do ústavu se teta Karolína rozhněvala se vším obyvatelstvem vily a dala se jako před svatbou do tvrdohlavého, samostatného hospodaření. Okupovala svou bývalou

kuchyni a vypudila z ní tlustonohou, vzdychající Annu. Vlastně toto vypovězení války velmi výhodně rozluštilo poněkud spleťtíou situaci, neboť Katy, která se stala ošetřovatelkou nemocné, nemohla tak jako tak zastávatí své hospodyňské povinnosti. Tak se kuchařka nastěhovala se svými svršky do mé kuchyně, aby vařila pro nás ostatní. Bylo to na ni, na línou, obstárlou osobu, mnoho. Vřak to také dávala najevo neustálými nářky a stesky. Ujistili jsme ji, že jde jen o zatímní opatření. Zatímní, to se snadno řekne, nikdo vřak nevěděl, kdy tento stav skončí. Hajn spoléhal do budoucnosti jen na diplomata Kunce.

Vila se podobala malému vojenskému táboru. Prateta se obehnala hradbou zavřených dveří proti katanům, kteří ji zbavili miláčka. Její služkou a jediným důvěrníkem byl Pařík, který nepokrytě šilhal k nepříteli, to jest k Hajnovi a ke mně, bylo vřak rozhodnuto, že musí zůstatí, kde je, neboť tetě – takoví jsme byli kavalíři – neměla být vzata jediná pomocná síla. Pařík opatřoval obležené veřkerý proviant a myslím, že byl také trochu vyzvědačem. Mlčeli jsme k tomu, to se samo sebou rozumí.

Na naší straně byl lazaret, který byl vlastně středem tábora. V něm zakotvil Hajn a vůdčí úlohu tam hrála Katy. Chudák Filip dobře nevěděl, čí je. Jeho role byla zcela ubohá. Anna se svými těžkýma nohama nebyla schopna opatřovat nákupy. Poněvadž Katy byla zaměstnána nemocnou, musil Filip chtěj nechtěj s košíkem na ruce do města a choditi krám od krámu podle rozkazů Anniných. Aby jeho pohana byla dovrřena, byly pro úsporu personálu Paříkovy nákupy potají také svěřovány Filipovi. Teta ovšem o tomto podvodu nesměla mítí tušení.

Přítomnost Annina v mém bytě mi byla neskonale protivná. Její prolhané úsměvy a pohled na rozpadávající se mastný drdúlek na temeni mě zbavoval veřkeré chuti k jídlu. Ráno jsem hleděl, abych byl co nejdřív z domu. V poledne jsem obědvával s Hajnem, stávalo se vřak také, že jsem jedl sám. Snad pan továrník rád ulizoval sladkou kašičku ze Sonina talířku. Nejlépe mi bylo, když jsem se octl zase ve své kanceláři. Tam jsem mohl alespoň pokojně snítí o svých přířtích výbojích. Zkoumal jsem je znova a znova, probíral se v nich jako majitel vzácné sbírky. Stávaly se vyhraněnými, dokonale rozmyřlenými, čekaly jen na svůj čas.

Katy si v Sonině pokoji postavila jakési polní lůžko. Tento pokojík se po dobu Soniny nemoci stal místností téměř mystickou. Vonělo to odtamtud léky a vlhkým teplem podušek. Dostával jsem z tohoto uzavřeného území pravidelné zprávy od Hajna. Mohl jsem si s nimi v myřlenkách dělatí, co jsem chtěl – věřiti jim, nebo jim nevěřiti.

Dvakrát denně mi Hajn telefonoval z vily do továrny, jednou dopoledne, jednou odpoledne. Při obědě nebo při večeři jsme o Sonině stavu spolu rozprávěli, hledíce si důvěrně do očí, hlava vedle hlavy, nepouštějíce svých rukou.

Každý telefonický rozhovor počínal slovy: „Soňa vám vzkazuje...“ Nebyl jsem si však právě jist tím, že mi opravdu Soňa něco vzkazovala. Kdyby mi byla měla co říci, mohla si můj vstup do pokoje vymoci přes ostražitě Hajnovo hlídání, proti lékařovu záhadnému zákazu. – „Dnes se celkem dobře vyspala. Probudila se v noci jen asi třikrát nebo čtyřikrát!“ Její největší mukou byla totiž nespavost. Neustále jí znělo v uších bĕdování odvlékaného blázna. Znova a znova prožívala své napadení a svou mdlobu. Křičela.

V telefonických rozhovorech jsem byl přečasto chudákem. Získal jsem tak soucit, o který jsem nestál. Já, chudák, musil žít bez ženy a bez radostí. Litovali mne, ale jen mimochodem. Dávali mi malou almužničku. „Vy chudáku se tam dĕrete, jsme však s vámi a myslíme na vás!“ Nesmysl! Byla to hloupá slova, kterými ke mnĕ mluvili, nemĕl jsem pro ně porozumĕní ve svĕm švajcarskĕm nitru.

Přímé rozhovory Hajnovy se mnou byly mnohem ménĕ pokornĕ než jeho telefonování. Až jsem se někdy divil, jaký se stává z korektního, profesorskĕho tchána podšitý komediant. Pod mechovištĕm vousů mu hrál farizejský úsmĕv. Mĕl proti mnĕ jakási podezřĕní. V krátkých chvílích, které se mnou trávil, vyskytl se skoro vždycky pro mne nějaký osten.

„Kdybyste vy, Petĕre,“ řekl jednou se záludnou jemností, „kdybyste byl také trochu citový! Ale vy jste spíš tvrdý. Nic vás nevzruší, vy chladný človĕče! Dáváte rád najevo svou převahu. Převaha – milý Petĕre – to není nic pro lásku! Řekl bych, že pro lásku se hodí být ménĕ silný a ménĕ dokonalý!“ Jindy se vyjádřil jasnĕji: „Kdybych byl Soňou, já bych se vás trochu bál. Jsme omylní, jsme chybuující – pravda? Nevypadáte na to, že byste byl ochoten také něco odpustiti nebo spokojiti se málem! Och, lidé nejsou jen opatrní, dbalí na svůj zevnějšek, na svou důstojnost. Jsou tĕž upřímĕně zoufalí, zanícení, zamilovaní, smĕjí se a pláčí!“

„Soni se na mnĕ něco nelíbí?“ zeptal jsem se chladnokrevně. Shýbl jsem se pĕritom a oprašoval si dole kalhoty, aby má otázka vypadala, jako by byla položena jen mimochodem.

„Vidíte,“ rozjařil se Hajn, „v tom jste celý vy! Neustále si na sebe dávati pozor. Jako by vás soudili a podezírali. Vždyť jste snad doma, mezi svými! Ujišťuji vás: Vážím si vás, vím, že jste znamenitý inženýr, čestný a spolehlivý muž – ale – jakási hrůza jde z vaší bezvadnosti.“

Taková studenost – jako by ani nebyla sama sebou. Jako by za ní něco vězelo. Kdoví? Snad nedostatek lásky?“

Tak a podobně se Hajn se mnou potýkával za Soniny nemoci. Nebyly to vlastně potyčky, neboť jsem se nehájil. Usmíval jsem se, zlehčoval jeho dotazy zdánlivým nepochopením, snažil jsem se nevinnou a klidnou tváří dáti najevo, že mám tchánovy útoky jen za neškodnou oteckou filozofii. Věděl jsem však, že by stačilo jediné slovíčko, jediné sladkobolné přiznání, jediná slza, vymáčknutá z očního důlku, aby Hajn otevřel náruč a vykřikl radostně: Konečně tedy cit! Takového jsme si vás přáli mít. Nyní jste mým pravým synem – a půjdeme k Soni!

Dotíral, bodal, chtěje ze mne vykřesati pokání, zanícení, žalování na svou opuštěnost. Nemínil jsem mu dopřátí toho potěšení. Raději jsem zůstal zatvrzelým samotářem, marnotratným synem, nepřijatým na milost. Proč? Také trochu ze vzdoru. Myslím, že jsem měl dosti příčin, abych byl nespokojen s osudem. Žil jsem v nepřírozeném celibátu po uplynutí sotva několika neděl od svatby!

Nikdy jsem neuvěřil, že doktor Milde ordinoval z vlastního podnětu mé odloučení od pacientky. Jaký mohl také mít Milde lékařský zájem na tom, aby se u Sonina lůžka neukázala má tvář milujícího manžela? Spíše si u něho na mne postěžovali, spíše mě trochu pošpinili, nebo dokonce rozhodnutí o mém osamocení prostě do jeho lékařských nařízení vpašovali. Snad jsem se mohl pravého stavu věcí dopátrati prostým dotazem u lékaře, ale mně se zdálo příliš ponižující ptáti se na to.

Měl jsem za jisté, že ze mne udělali netvora, sobce, hluchého k cizímu utrpení, jehož účast by mohla nemocné leda uškoditi. Nebo – a to bylo neméně pravděpodobné – Hajnovi se zalíbilo mít nemocnou pouze pro sebe a nechtělo se mu vpustiti mě do tohoto uzavřeného kruhu. Jednou se dokonce zcela hloupě prozradil.

„Petře,“ telefonoval mi z hloubi svého rozněžnění, „Soňa vás odprošuje, že se s vámi již tak dlouho neviděla. Nezlobte se na nás, líbí se nám to oběma, jak trávíme dny pospolu. Ona je zase, jako kdysi, malou holčičkou v tatínkově náručí!“

Ze začátku Soniny choroby, upřímně se k tomu přiznávám, podlehl jsem okolnostem a bral jsem její nemoc vážně. Připouštěl jsem, že mohou být choulostivé povahy, na které mohou mít určité příhody přímo osudný vliv, a že nemoc, vzniklá podobným zážitkem, může býti houževnatá. Jak čas plynul, vlivem plačtivých a vyčítavých Hajnových zpráv doléhaly na mou

důvěřivost větší a větší pochybnosti. Nakonec jsem si o Sonině stonání utvořil asi tento úsudek: zalíbilo se jí válet se v posteli a dávat se litovat. Zalíbilo se jí hýčkání a těšení. Dokud budou trvati Hajnovy nezdravé citové orgie, zvrácený stav se nezlepší.

V mém osamění mi velmi scházela Katy. Postrádal jsem kolem sebe tuto optimistickou, životnou dívku se satyřím úsměvem a rouhavou rzivou čupřinou. Sotva se jen někdy kolem mne mihla. Tu běžela chodbou s čistě povlečenou pokrývkou, tu spěchala k tajemným, zavřeným dveřím, míchajíc lžičkou v bělostném, křehkém šálku. Byla jako světlý, prechající okamžik. Ještěže našla čas někdy se ohlédnouti a oblažiti mě úsměvem nebo vonným zavanutím své krátké sukénky.

Připadalo mi nejvšpodezřelé, že pro mne neměla nikdy od Soni žádný vzkaz. Jednala asi podle návodu. Hajn si snad nepřál, aby někdo jiný než on vynášel zprávy z nemocničního pokojíka. Tedy jakási cenzura. Ale proč? Nelámal jsem si tím příliš hlavu. Celá věc mě již notně omrzela. Zařídili to – tedy to zařídili.

A přece jen to byla Katy, která mi bezděky prozradila, že Soňa v době, kdy dlím v továrně, se pokouší o první procházky parkem.

Našel jsem na lavičce v parku kapesník a nesl jsem jej domů. Šel jsem pomalu do schodů, a tu kolem mne běžela Katy. „Haló!“ volal jsem na ni, jsa spokojen, že mám záminku k hovoru s ní, „ztratila jste kapesník!“

„To není můj,“ odsekla vesele, „to je Sonin!“

„Jak to?“ podivil jsem se, „Sonin kapesník venku na lavičce?“

Zastavila se. Rozhlédla se. Na chvíli zaváhala. „Nu ano,“ řekla pak, „ovšemže Sonin. Vždyť ona přece už druhý den seděla na slunci na lavičce. Doktor jí to dovolil, cožpak to nevíte?“ Čtla v mých očích a zarděla se. Také u ní jsem už byl chudákem.

Ne, takovou úlohu jsem přece jen nechtěl hrati. Bylo to hloupé, nestydaté pletichářství. Co je na tom, u čerta, zlého, že chodí po zahradě? Tím lépe pro ni! Přece nezůstane navždy v posteli! Je už čas, aby se rozhýbala. Kdo kdy slyšel, aby se nervy léčily peřinami a teplým thé? Proč jsem se to já nesměl dozvědět? Proč? Odložil jsem masku lhostejnosti a vyjel si na Hajna hezky zhurta.

„Petře,“ poděsil se, „proč po takových věcech pátráte? Ona je tak bláhová – my vás chtěli překvapit – och, nekazte jí to!“

Byl jsem však velmi zatvrzelý. Věděl jsem, že nemluví čistou pravdu. „Nerozumím vám,“ řekl jsem chladně. „Udělalí jste ze mne nejpitomějšiho ze všech statistů. Co dlouho trvá, nakonec nebaví.“

Tato rozmluva, odkrytí jejich karet, mé nejasné pohružky, způsobily, že mi následujícího dne Hajn třesoucím hlasem telefonoval: „Petře, až dnes půjdete z továrny, neopomíňte, prosím, jít domů parkem. Na první lavičce za růžovým sádkem bude sedět Soňa.“

Hajново rozechvění mohlo mít jen dvě příčiny: buď je způsobilo otcovské dojetí, že mi předává polouzdravenou dceru, nebo to bylo z lítosti, že idyla končí. Vybral jsem si ovšem pro sebe to druhé vysvětlení. Přímo jsem se dusil pocitem urážky, která mi zadržovala hrdlo. Hle, oč jsem se přičinil! Včera jsem nazdvihl cíp opony a zahlédl jejich rejdy, a oni za to ze mne učinili prosebníka, který se pro sebe dožebrał sousta. Nemohl jsem se dočkat, až na mne dojde. Nuže, za mou vtíravost mi měl být poskytnut kousek chudokrevného štěstí, abych si jím také osladil život. Och, nestál jsem o takové dary! Nechtěl jsem, aby si svůj žvaneček odtrhli od úst z ohledu na mne!

Již mi ani nebylo do práce. Co teď? Nedalo se nic dělat, musil jsem mezi ně. Přemýšlel jsem, s jakou se objevím na scéně. Jen žádné rozčilování – řekl jsem si. Klid! Nejsi nějaký Hajn. Jdi pěkně zpřítma, nedívej se vpravo vlevo, zapomeň na čtrnáct sentimentálních dní, kdy jsi mezi nimi nebyl, zahřej jen sám sebe, nikoho jiného. Nemusíš ze sebe zrovna dělat nejapného jelimánka, který neslyšel trávu růst. Také však nemusíš být hrubiánem, který jde smýt svou pohanu. Tvař se, jako by se bylo nic nestalo. Vážnost a odměřenost ovšem neuškodí. Například – možno hledět smutně a hluboce do očí – podržet váhavě ručku – políbit ji. Nejdříve zkus získat důvěru – je to rozumnější než ztratit ji nadobro zbytečnými výstupy.

Tak jsem tedy jel domů, podle předpisu jsem si vyšlapoval domovní síní přímo na dvůr a k Paříkově sádku. Popískával jsem si s jistou drzostí. Nehodilo se sice ke hře toto pískání, ale nedovedl jsem si je odepřít. Přece jen jsem nebyl tak obrněn, jak bych býval chtěl být.

Když jsem Soňu spatřil, pískání mě přešlo. Proč bych se nepřiznal? Opustily mě – alespoň v první chvíli – všechny mé plány a úskoky, které jsem si připravil pro Hajna. Ovšem, já Soňu neviděl od případu s Neviditelným. Proto jsem se jí tak zhrozil. Jak byla vyhublá a jak byla bledá! Přece jen tedy byla opravdu nemocna, o tom nebylo možno mít pochybnosti. Hajnova

něžnost k ní byla tedy výsledkem nemoci, a nikoli opačně? Byl jsem tak popleten, že jsem nevěděl, jak se chovat. Sotva jsem dokázal přistoupit k ní, pohlédnout jí na dno očí a políbit ručku, jak jsem si předsevzal.

Její pohled se nemohl odtrhnout od mého, ale v tom připoutání byla taková slabost, takové zděšení, taková mdloba, že jsem zanechal svého prvotního úmyslu dívat se dlouze. Vlastně se nedalo nic jiného udělat než sklopit oči nebo se ohlédnouti. Ve velikých, temných zornicích jsem spatřil celou bezmocnost křehkého těla. Z mého siláckého vstoupení se udělalo té chudince mdlo. Můj štětinatý polibek na hřbet ručky způsobil, že se jí zamotala hlava.

Hajn byl ovšem našemu shledání přítomen. Stál však obrácen k nám zády a hleděl do parku. Viděl prý zrovna veverka – tak alespoň tvrdil. Vykřikoval nesmyslně a ukazoval: „Děti, podívejte se, tamhle skáče – vidíte ji? Z větve na větev!“ Ovšemže lhal. Nebyla tam žádná veverka. Chtěl jen odvrátiti naši pozornost od skutečnosti, že vzlyká dojetím. Eh, starý, hloupý dobrák! Měl jsem chuť poplácati ho po zádech: Nebreč, starý! Švajcaři jsou také někdy velkomyslní. Byl jsem ochoten všechno mu odpustiti. Zešklebená tvář, slzy, to není nic pro mne. Dojímavých scén, při nichž se rozbuší srdce, má se rozumný člověk vystříhati. Je velmi snadné podlehnouti jedovatému kouzlu situace a bláboliti pak nesmysly, za něž se člověk celý život musí stydět.

„Soňo, Soňo,“ šeptal jsem. Báł jsem se hlasitě promluvit. Byla by se mohla rozfouknouti ve vzduchu jako pýří pampelišky. „Tak dlouho jsme se neviděli!“

„Ano,“ koktala, „ano!“ Ruka se jí chvěla. Ale neusmívala se. Jako by to již nedovedla. Nyní jsem pochopil Hajnovo vyprávění v celé jeho hrůze: je jako ta smutná princezna!

„Tak jsem si na tu továrnu zvykl,“ přiznával jsem se a zároveň jsem se hanbil, že nenalézám lepších slov a že tak odhaluji své rány. „Jsem jenom samá továrna. Mýdlo a krystalová soda.“ A křivě a šaškovský jsem se zasmál. Och, proč mi to jen neřekl celé ten starý žvanil, proč mě nepřipravil lépe na tuto chvíli?

„Vypadáš velmi dobře,“ řekla pomalu a vážně Soňa, a já jsem to chápal jako výčitku a měl jsem vztek, že tak zdravě vypadám a že jsem byl po celou dobu její nemoci tak dokonale při chuti.

„Žiji pravidelně,“ koktal jsem chlapecky, „nemám čas na to, abych se sužoval. Pracuji.“ Dělal to dojem, jako bych na její výčitku odpovídal výčitkou. Jak byl můj hlas sytý! Ne,

nehodil jsem se sem, to bylo zřejmé. Starý Hajn byl vlastně rozumný, předvídavý muž, když mě dříve nezval. Jak dlouho, proboha, to shledání ještě potrvá? Bylo mi, jako bych měl kovové podešve na papírové podlaze. Kéž bych se byl propadl do hloubi země!

Od tohoto prvního setkání jsme se se Soňou vídali každý den. Lékařské nařízení, které pořád ještě kdesi v pozadí strašilo, určilo, že se tak má dít jen jednou denně. Jenom pro neděle byl stanoven program pestřejší.

Zpočátku jsme téměř nikdy nebývali sami. Někdy s námi byla jen Katy, většinou však sám Hajn. Tento podezíravý otec střežil žárlivě každé mé slovo, jsa hotov zakročiti, jakmile by se bylo v mém chování objevilo něco strohého, lhostejného nebo zraňujícího a na Sonině líčku obraz zklamání nebo únavy. Vždycky měl v pravou chvíli v ruce hodinky a díval se na mne tak starostlivě a významně, že jsem se raději hned odklidil, ukláněje se a přešťastně se usmívaje.

Průběh našich schůzek byl přibližně vždycky stejný. Přisel jsem pokud možno nehlučně, abych nezpůsobil škodlivé uleknutí, a sklonil se k ní s oním předepsaným nenuceným úsměvem, který podle Hajnových a lékařových představ mohl v nemocné vzbuzovati dobrou náladu. Povytáhl jsem si kalhoty nad koleny a usedl vedle lůžka na židli, kterou mi Hajn uvolnil.

„Jen žádné výstřednosti,“ radíval mi tchán, „a hodně vesele! A nic o nemoci, víte?“ Poslušně jsem se vyhýbal mluvit o nemoci, a čím jsem se více vyhýbal, tím více se nám nemoc vtírala, a já vídal rostoucí zasmušilost v drobném, ztrápeném obličejí a schlíple jsem sledoval Hajnovo neklidné přecházení po pokoji, které znamenalo, že je již zas nejvyšší čas, abych se ztratil. Naučil jsem se šveholiti co nejroztomileji: „Hle, tatínek je už netrpělivý!“ Políbil jsem ručku a odcházel šviháckým, lehkým krokem. Na prahu jsem se neopominul ohlédnouti. Soniny oči se za mnou přísně dívaly a čekaly na toto ohlédnutí. Pak mi malátně zamávala hubenou paží.

Když jsem byl venku, upřímně jsem si oddechl. Plnil jsem svůj úkol obveselujícího manžela celkem svědomitě, nikdy jsem však nezatoužil po uspíšení nebo po prodloužení té sentimentální lopoty.

Od té doby, co jsem se tak nešťastně vetřel k nemocné, dával mi Hajn najevo všemožně svou převahu. Jak by ne! On byl mistrem v těšení, hýčkání a nalhávání, kdežto já jsem byl jen jeho

neobratným žákem. Šel jsem ve své dobré vůli až tak daleko, že jsem se ho snažil napodobiti. Nikdy jsem nebyl směšnější, než když jsem se o to pokoušel!

Silný a zdravý muž, jako já jsem, nemůže pořád, byť by i chtěl, klaněti se černým vrkočům, tesklivě rozhozeným po podušce, hráti si s bezvládnými, tenkými prsty, hleděti nvyě do tvrdošijně sklopených řas. Život je neskromný a bouřlivý, kdežto nemoc je tichá. Muž odchází, a když je z dohledu, otvírá ústa a zívá. Anebo když kolem přeběhne taková Katy s višňovými rty a s bystrýma nožkama, zůstane stát jako omráčen, s těžkou lítostí u srdce. Potácí se na opačném břehu života.

Kunc mě upozorňoval na různá zlepšení, která ušla mým očím. „Nepozoroval jste, že má již dnes mnohem lepší barvu? Všiml jste si, jak měla dnes veselá ústa? Byl to už skoro úsměv, říkám vám!“ Neměl jsem pro takové detaily postřeh, opravdu, ale byl jsem vždy ochoten mu věřit. Proč ne? Bylo docela přirozené, že tento rodinný muž měl pro podobná pozorování vyvinut záhadný šestý smysl, který mi scházel.

Později říkával Kunc: „Mnohem více jí. Krásně jí chutná!“ Tuto okolnost potvrzovala i Katy. Jí jediné jsem se odvážil otevřeně přiznat k své slepotě. „Katy, možná, že máte pravdu, ale já to nepozoruji. Mně se to nezdá lepší. A je-li to lepší, pak je to jen o docela málo lepší. Vypadá to, jako by to mělo trvat ještě celá léta!“ – „Ale co vás napadá,“ smála se, „vždyť už jí přibyla dvě kila váhy! Není tomu ještě tak dávno, co byla den ode dne lehčí!“

Ke konci července chodívala Soňa po zahradě jen půl hodiny denně, pak již brzy získala další půl hodinu, potom se procházela celý dlouhý čas mezi desátou a dvanáctou. Později se program jejích procházek rozšířil ještě o dvě hodiny odpolední. Jak dni ubíhaly, pochůzky Soniny se stávaly odvážnější a odvážnější. Jednou jsem ji slyšel lehce a melancholicky hladiti klávesy piana. Co se však pořád jaksi nedostavovalo, byla klidná, vyrovnaná duševní pohoda.

Myslím, že to bylo v čtvrtém týdnu Soniny choroby – někdy počátkem srpna, když se diplomatickému umění řídícího Kunce podařilo sjednat mezi pratetou a Hajnem příměří. Ovšem, toto příměří se týkalo jen tchánovy osoby, o mně a o Soni nechtěla ani slyšet.

Bylo to v neděli. Déle než hodinu trávil již Kunc v tetině pokojíku. Bylo odtamtud slyšeti hlučný a pomalý, rozvláčný učitelův bas, ale mnohem více patetické tremolo stařenino. Nakonec znělo už jenom toto tremolo, nepřetržitě, vítězně, v tóninách odvážnějších a odvážnějších. Hajn chodil starostlivě po chodbě s rukama za zády.

„Tak bych to tatínkovi přála,“ šeptala mi Soňa. „Kéž by to dobře dopadlo! Nevíš, jak ho ta roztržka rmoutí! I vzhledem k sobě bych si přála, aby bylo zas všechno v pořádku. Náš dům mi připadá tak cizí, dokud v něm vládnou hněvy!“

Ještě chvíli, a objevili se v pokojíku oba dva. Sonin tázavý pohled ulpěl na otcových rtech s úzkostlivou otázkou. Já jsem však rozeznal šťastný výsledek na první pohled z vrásek starého pošetilce, rozesmátých blahem.

„Ano, Soňo, ano,“ přiznával se, „teta mě pozvala, abych k ní přišel. To víš, není právě nadšena tím, jak se události vyvinuly, je však již mnohem klidnější a smířlivější. Připouští leccos, co se jí dříve ani nesnilo připustiti. Všechno ovšem není ještě, jaké by mělo býti. Prozatím například neodpustila tady – Petrovi. Ale i to,“ ujišťoval, „časem se poddá.“

Usmíval jsem se nuceně. Pramálo mi na tom záleželo, ráčí-li nebo neráčí-li se teta se mnou smířiti, dovedl jsem si však velmi dobře představit, co se událo tam dole za zavřenými dveřmi. Všechno bylo svaleno na má bedra, ano, tak to asi bylo.

„Jsem tak ráda!“ tvrdila Soňa, zardělá rozčilením, ale její ústa se nesmála.

Smíření tety s otcem mělo na Soňu blahodárný vliv. Než uplynul týden, okřála tak, že jsme ji všichni měli za zcela uzdravenou. Čekali jsme již jen na doktorovo oficiální prohlášení, aby vnitřní změny v domě byly zas uvedeny do starých kolejí. Doktor však pořád ještě z jakýchsi příčin váhal.

Byl jsem již doma z továrny a lékař pořád ještě byl u Soni. Všude bylo napjaté ticho. Pařík stál v pozoru uprostřed domovní síně, Anna trčela vyjeveně přede dveřmi kuchyně. Katy nečinně bloudila po pokojích.

„On ji vyšetřuje,“ zkormouceně a pln naděje mi šeptal na schodech Hajn. „Jsem hrozně rozčilen. Co asi řekne? Co myslíte? Jistě řekne něco dobrého. Ach, jak rád uslyším, až vyjde a sdělí nám, že je zbytečno, aby dále docházel. Považte, když jsem k ní ráno přišel, připadalo mi, jako by si předtím byla zpívala. Ne, nezpívala si, ovšemže ne, ale byla skoro šťastna!“ A po chvíli: „Příliš dlouho to trvá, Petře. Jsem již jako na trní!“

A pak se náhle z pokojíka rozlehl beznadějný pláč, vytrvalé a žalostné naříkání. Hajn se rázem vzchopil, beze slova se rozběhl k zavřeným dveřím a jal se na ně tlouci: „Co se děje? Prosím o zprávu, pane doktore! Co se tam děje, pro boha živého?“

Dolíčkovaná doktorova tvář s vypouklými skly brýlí vyhlédla rozpačitě skulinou, jeho skládací postava jako by se nahrbila před záhadou, již bylo obtížno rozluštit. „Nevím dosud, pane, proč nařiká,“ pravil chvatně, rozhlížeje se, neposlouchá-li nablízku někdo nepovolaný. „Zjistil jsem,“ šeptal, „druhý měsíc těhotenství.“

„Jak to? Jak to?“ koktal Hajn, nevnímaje dosud nic jiného než Sonin pláč. Byl zcela soustředěn v pátravém pohledu dovnitř pokojíku.

„Zcela jistě,“ rozhovořil se doktor, „jde o vyložený případ. Víte sám, že jsem se před nějakým časem pozastavoval nad nedostavením se menstruace. Ovšem, tehdy mohl být příčinou toho nezdravý nervový stav.“ – Obrátil se do pokoje: „Uklidněte se, mladá paní, prosím důtklivě! Vždyť je už celý dům vzhůru!“ Pak si náhle uvědomil, že svým tělem kryje vstup do pokoje. „Není pánům libo jít dovnitř? Snad pacientka poví otcí, co se zdráhá říci lékaři. Co vás jen, milostpaní, pohnulo k takovému nařikání tam, kde mladé maminky obyčejně slzí radostí?“

„Soňo,“ nakláněl se Hajn rozechvěně nad lůžkem, „co je ti, bláhová holčičko? Vždyť jsme všichni rádi, nejvíc tady Petr – pravda, Petře? Nyní jste již rodinou a já...“ rozpakoval se jaksi říci, že bude dědečkem. Sonina tvář, plná smrtelné hrůzy, zrazovala ho z toho úmyslu.

Postavil jsem se také u lůžka, stejně bezradný v této neočekávané a zvláštní situaci. Díval jsem se na Soňu s úžasem. Ani ve svých nejdůvěřivějších snech jsem nemohl tušit, že záhadná nemoc takhle skončí. Hle, když se všechny plány do budoucna zdály odloženy na celé měsíce, snad léta, náhle taková zpráva! Tedy i taková překvapující rozuzlení může člověku život připravit?

Náhle mi bylo nekonečně vzdálené všechno, co se nyní dělo u lůžka. I když Soňa sebezoufaleji nařikala, byť byla sebezlomenější, co to bylo proti radostné jistotě, že se jí narodí dítě? Možná, že je tento nepochopitelný nervový záchvat jen výrazem její nenadálé radosti. Až přejde, zůstane již jen ona trvalá, blažená skutečnost.

Touhou mé pýchy bylo, aby to byl syn. Připadalo mi, že já mohu býti jen otcem syna. A jaký bude ten můj příští syn? Bude mít švajcarskou, ostře tesanou hlavu, orlí nos a rozdělenou bradu? Bude se smáti důvěřivými důlky v tvářích, jako se dovedu smáti já, nebo bude mít Sonin něžný obličej a její skoro černé vlasy? Nyní jsem věděl, pro koho jsem se dostal tak vysoko, pro koho jsem se snažil a pro koho budu dále pracovat do úpadu. Celý můj život nabýval nového a jasně vyhraněného smyslu.

Budu svému dítěti dobrým otcem. Vše mu obětuji. Katy – její vysoká ňadra, satyří smích – to vše se stává naprosto bezsmyslným v tomto posvátném okamžiku. Jak já ho vychovám! Nejdříve ho budu mít k čistotnosti a jemnosti, pak k pravdomluvnosti, k hrdosti a statečnosti, nakonec k píli a studiu. Pomalu, moudře budu mu odměřovati ze svých zkušeností. Učiním ho tvrdým a odolným, jak jen muž má býti!

Soňa byla ovšem v této chvíli jen chvějícím se a drásavě vzlykajícím uzlíčkem vlhkého masa, jediným zaníceným nervem, nad nímž se soucitně skláněli otec a lékař, nevědouce, jak přiměti ke klidu toto znavené a v záchvatu se bortící tělo. Co mi však na tom záleželo? Stál jsem nad nimi, oči obráceny do budoucnosti, a usmíval jsem se.

Ne, on nebude trávit dětství v znečištěných hoblovačkách truhlářské dílny, neporooste v chudobě a neřesti. Rodiče mu nepropijí prádélko, které mu darovala jakási dobrá duše. Nebude chodit žebrať o chléb pro své sourozence, nebude se musit rvát o svá práva s vesnickými rabijáky. Jeho studium a jeho vzestup nebude milodarem maloměstského mecenáše, nebude si musit vymýšlet řady lží, aby zapřel nízkost své rodiny, nebude musit lovit haléře ze dna své kapsy, zápase mezi šetrností a hladem. Nebude trpěným hostem v lepších rodinách, nebude musit za odměnu, blízkou almužně, psát do nocí cizí úkoly a namáhati si mozek pro pohodlí lenochů!

Hajnův sklíčený sten přerušil mé sny. Zvedl právě hlavu, kterou měl přitištěnu na dceřiných ústech, a nyní ta ústa svou chlupatou rukou jemně zakrýval. Vypadal nesmírně polekaně.

„Ach, pane doktore,“ pravil stísněně, „ona se mi právě přiznala!“

„Proboha, tatínku, neříkej to!“ prosila Soňa, vztahujíc paže; pokoušela se zápasiti o své tajemství. Její slova tlumila Hajnova dlaň. „Nechci, aby to slyšeli! Ať to nikdo na světě neslyší! Ať to neslyší Petřa!“

„Je to tak pošetilé,“ smutně šeptal Hajn, „je to hrozné a nesmyslné a já nemám slov, jimiž bych ji přesvědčil. Sejměte to z ní vy, pane doktore! Petře, pokuste se ji vy ukonejšiti. Ne, nesmím to smlčet, můj miláčku! Ona tvrdí,“ odvracel tvář od pacientky, která se posadila na lůžku, marně se snažíc, aby zabránila otcovu vyznání, „ona se domnívá,“ a Hajnova tvář byla svráštěna nerozhodností a studem, „že ten nešťastný člověk, Cyril, je otcem jejího dítěte!“

Dali jí studený obklad na čelo a doktor Milde třepal lahvičkou proti světlu. Nalil lék na lžičku a podával jej vzpírajícím se rtům nemocné.

„Milostpaní, zaklínám vás ve jménu rozumu, teď již není rozčilení jen vaší soukromou věcí, musíte mít ohled na své děťátko! Nebo byste snad chtěla tomu malému robátku zle ublížit?“

„Nechci to dítě!“ drtila Soňa skrz zuby.

„Bože,“ otíral si lékař potem zrosené čelo, „řekněte sama, jakou řečí s vámi mám mluvit? Mohu se vyjadřovat pouhými slovy. Vyslechněte je aspoň, prosím vás! Je vaší povinností, abyste se uklidnila. Musíte také trochu chtít. Na zoufalství je přece vždycky dost času. My tady nejsme vaši nepřátelé! Jsme odpovědní lidé, považte, otec, manžel a lékař! Připusťte, že jsme nyní proti vám ve výhodě, neboť máme střízlivý a nestranný rozum, kdežto vy jste rozčilena. Podrobte se této přirozené převaze! Uposlechněte našich proseb! Přestaňte v tom křiku a pláči, který vám neprospívá!“

„Nechci to dítě, nechci!“ žalovala Soňa tišeji, ale pořád stejně neústupně z hloubi své únavy a její rty se křivily odporem. Bylo jí fyzicky nevolno, její stav byl žalostný.

„Milostpaní,“ horlil lékař, vsadiv všechno na jedinou kartu logických a přesvědčivých slov, „vždyť vás přece neléčím poprvé, znám vás a vy znáte mne. Měla jste dosti příležitosti utvořit si o mně nějaký úsudek. Řekněte poctivě – nalhával jsem vám někdy něco? Použil jsem proti vám sebenevinnějšího lékařského triku? Nemíníte mluvit? Nevadí, alespoň mi přikývněte! Ani kývnout nechcete? Jakáž pomoc, odpovím za vás: Ne, nikdy jsem vás neklamal a nikdy jsem vám nelhal. Teď tu nad vámi stojím jako člověk, který vás nikdy nebalamutil, a pravím vám – slyšte jen – pomalu, zřetelně a vážně: To, čeho se domýšlíte, není prostě možné. Slyšíte? Klamete se, a tudíž se mučíte zbytečně. Pravím vám na svou mužskou i lékařskou čest: Vaše obavy jsou neodůvodněné. Není ani sebemenšího podezření, že byste mohla mít pravdu!“

Soňa ležela na boku s vytřeštěnýma očima, dlaně na uších, z jejích úst vycházel jediný slaboučký, naříkavý zvuk. Hluché blábolení a trhavé „nechci“ v nesčíslných, vzdorovitých obměnách. Slina zoufalství jí stékala z koutku úst.

„Soňo, drahoušku,“ prosil ji Hajn, „vzmuž se! Buď teď trochu statečná, seber se a staň se moudrou holčičkou! Nerozhněvej pana doktora, který má nejlepší vůli ti pomoci! Vždycky sis na sobě tak zakládala. Nebo ti je už docela jedno, jaký úsudek si o tobě pan doktor udělá?“

Doktor se pokoušel odstraniti jemně dlaně s jejích boltců. „Já vím, že jen žertujete. Vy si se mnou hrajete na schovávanou. Děláte, jako byste neposlouchala, ale slyšíte dobře. Dejte tedy

pozor na to, co vám říkám: Rozumný člověk si nezakrývá uši, když mu má být sdělena pravda. Zvláště když je to pravda příjemná.“

„Nemůžete mít takové důvody, kterými byste mě přesvědčil. Může se vám nejuvš podařit umluvit mě,“ znaveně a nešťastně se rozhovořila Soňa. „Pamatuji se na takové podrobnosti, které vylučují omyl. Nikdo při tom nebyl, jen on a já. Jen on by mohl mluvit, a on to nikdy nepoví.“

„Ne,“ slavnostně potvrzoval doktor, „on to nikdy nepoví, je tu však lékařská věda, která snadno potře vaše domněnky. Předně vaše paměť. Známe ji, tu paměť lidí, kteří upadli do mdlob. Je stejně nespolehlivá jako horečné sny. – Tak, konečně se mi líbíte, konečně jste si dala ty prsty s uší. – Řekl jsem, že musíme vědě věřit. Ta nám praví, že lze určit délku těhotenství i na samém počátku podle jistých neklamných znaků. Jste na konci druhého měsíce mateřství. A nyní vezměte ku pomoci prsty a počítejte se mnou: kdy se přihodilo ono neblahé střetnutí? Před čtyřmi týdny a několika dny. Váš počet, který se tak tvrdošíjně opírá o zlé, neshoduje se bezmála o celý měsíc. Je vám to, prosím, jasné? Kdybyste nebyla těhotná již v době, kdy se onen případ stal, nebyl bych dnes mohl ještě s plnou určitostí říci, že budete maminkou.“

„Stejně vás neposlouchám,“ řekla náhle, rozhodně a drsně Soňa. „I kdybych chtěla, nemohla bych vás poslouchati. Bolí mě strašně hlava.“

Nyní bylo již na lékařově hlase patrné, že se cítí uražen. Přesto se ovládl a zachoval žertovný a bodrý tón. „Nu, tak se tedy prozatím nedá nic dělat. Neposlouchala jste, vaše škoda. Naštěstí si zapamatovali to, co jsem říkal, váš manžel a váš tatínek. Zeptáte se jich později a oni vám to rádi zopakují.“

„Nebudu se ptát. Nechci o tom nic slyšet,“ zlobila se.

„Nu tak dobrá,“ pravil sarkasticky, „nebudete se ptát, nebudete myslit, nebudete se trápit. Alespoň něco. Ale já vám nevěřím. Jen zaostalí lidé setrvávají přes všechny rozumné výklady ve svých bludech. Já vím, bolí vás teď hlava,“ pokračoval, když zpozoroval bezmocné gesto a prosebný pohled, „je to špatný stav k poslouchání učených přednášek. Jsme vám konečně vděční i za to, že jste se trochu rozhovořila. Pověděla jste nám příčinu svého hoře a my jsme vám ji mohli vyvrátit. Nejhorší máme za sebou. Zítřka – ne zítřka, ale za hodinu, za dvě vám bude lépe. Nechtěla byste mi – jen pro kontrolu – odpovědět na jedinou skromnou otázku? Řekněte – počínáte mi věřit? Máte dobrou vůli zlikvidovati v sobě ty zmatené domněnky?“

„Mně je to už všechno jedno,“ řekla, „nevím, v co věřím a co budu dále dělat. Je mi, jako by se mi měla hlava rozskočit. Kdyby se tak rozskočila, abych měla navždy pokoj!“

„Pánové,“ pravil nám po chvíli doktor, když shledal, že se Soňou již dnes nic nepořídí, „mám pro vás jedinou dobrou radu: odejděte. Já tu také nezůstanu, nemám tu zatím co dělat. Musíme jí dopřát odpočinku. Zavolejte k ní to děvče, které má tak ráda.“

Hajn zavolal do chodby a Katy vklouzla dovnitř jako myška. Neuznali ji ani za hodnu pohledu. Doktor jen přestal hovořit o těhotenství. Bylo naší soukromou věcí, chceme-li nebo nechceme-li informovati služebnictvo.

Doktor s Hajnem šli váhavě ke dveřím. Domníval jsem se, že nemohu odejít z pokoje, abych něco neřekl nebo neudělal. Přistoupil jsem prkenně k lůžku (Katy mi s údivem hleděla do vážného a slavnostního obličejce) a řekl jsem Soni co nejdojatěji, jak byla její zvěst pro mne krásná, že jsem ohromen radostí, že se těším na budoucnost a že jí děkuji. Sklonil jsem se, abych ji políbil, ale zděšeně sebou trhla a obrátila se ke zdi. Pochopil jsem, že nechce, abych se jí dotýkal. Musil jsem při tom vypadat nesmírně hloupě. Alespoň jsem ji tedy moudře pohladil po hlavě, než jsem šel za ostatními.

Hajn se chystal, že na chodbě lékaře teprv náležitě vyzpovídá. Snad mu chtěl něčím vynahraditi Sonino mlčení. Zajíkal se údivem nad jeho lékařskou moudrostí, obdivoval se jeho výmluvnosti. Mildemu však záleželo nyní již jen na tom, aby byl mimo dům. Poslouchal netrpělivě a s omrzelou pokorou. Mne si přidržoval důvěrně za rameno. Pochopil jsem, že mi chce ještě něco sdělit.

Cestou ze schodů zvolnil krok a nechal Hajna předejít. Řekl mi, že Soňu nelze již míti za nemocnou, nýbrž za těhotnou ženu. Vybídl mě, abych se celým svým vlivem přičinil o to, aby pustila z hlavy své nesmyslné smyšlenky, aby nabyla sebedůvěry a přirozené, veselé mysli. Ještě tak den nebo dva může Soňa zůstat v svém pokojíku, potom však by již bylo záhodno obnoviti společnou domácnost.

„Víte, nic na ni nemůže působiti lépe, než když se zas dostane do starých kolejí. Člověk je veselejší, když něco dělá. Doporučoval bych vám, abyste jí nedovolil tak zcela zahálet. Lenošení je dobré jen k tomu, aby v něm bujela nebezpečná fantazie.“ Naslouchal jsem mu pozorně, ochotně jsem mu přisvědčoval. Zdálo se mi, že by nebylo na škodu míti nyní doktora na své straně, získati si v něm tak trochu přítele.

„Bud'te k své ženě šetrný a velmi shovívavý. A radil bych: přestože budete nyní opět pohromadě – zatím ještě se tělesně nestýkejte. – Doufám, že mohu na vás spolehnouti?“

„Ale ovšem,“ ujišťoval jsem ho. „To je přece docela samozřejmé.“

Sotvaže odhrčelo lékařovo auto, vrhl se ke mně Hajn. Měl pro mne naschráněnu spoustu výčitek. Jak to, že jsem v Sonině pokoji se choval tak neúčastně? Prostě to neumí pochopiti. Tak nepatrný zájem o ni! Možno dokonce říci, že jsem u toho všeho jen asistoval, jako by se mne to ani netýkalo. Jako cizí člověk, opravdu! Nepozoroval, že bych se byl také snažil uklidňovati ji. A ještě nyní – kdo by z mé tváře dovedl vyčísti, že jsem se stal tatínkem? Och – Hajn si tím byl jist – šťastní otcové se chovají docela jinak! A ještě k tomu po takových vzrušujících, přímo srdcervoucích scénách!

„Víte,“ pravil rozpačitě, „připadalo mi dokonce, jako byste se uštěpačně usmíval.“

„V takových chvílích,“ pravil jsem rozšafně na svou obranu, „je nejlepší nechat vše na lékaři. Už byste mě také mohl trochu znát. Nejsem z těch, kteří mnoho křičí. Je mi bližší střízlivost, rezervovanost než radostný nářek, líbání podlahy a takové výstřednosti.“

„Kdopak tu mluví o líbání podlahy,“ urazil se Hajn. „Ani žádný radostný pláč od vás nikdo nežádal. Vidím, že mi prostě nechcete rozumět!“

Myslil jsem si, že není nad to, že mi Hajn nerozumí. Nebylo by bývalo právě dobře, kdyby byl viděl do mého nitra tam v Sonině pokoji. Och, to její ohavné přiznání! Otcem mého dítěte ten hnusný břichatý blázen! Hněval jsem se na Soňu. Hněval? Ne, to je málo. Klidně bych mohl říci, že se mi prostě zošklivila. Ne snad že bych byl na jediný okamžik uvěřil jejím domněnkám. Nebyl jsem tak pošetilý, abych připouštěl tak šílená sebeobviňování. Týkalo se to však mého syna. Ještě se nenarodil, a už ho jeho matka urazila. Týkalo se to nás dvou, jeho a mne. Nás dva zbaběle, nestydatě pošpinili.

Bylo štěstím, že Hajn neviděl do mého srdce. Byl by s hrůzou shledal, že ve mně není lítosti nad ubohým, hysterickým stvořením tam na posteli. Bylo tam něco jiného. Nepřepínám, když pravím, že to byla skoro nenávist.

Rány mokvají

Otec Hajn přemítal, jak to navléknouti, abychom se také ještě my, Soňa a já, smířili s tetou. Měl toho plnou hlavu. Cestou do továrny, z továrny, v kanceláři, při každé příležitosti se znovu a znovu vracel k tomuto předmětu. Čekal potají, že se snad sám vytasím s nějakým návrhem, já jsem však úmyslně neodpovídal na jeho narážky nebo jsem se mnohoslibně usmíval.

Konečně se odhodlal k přímému útoku: „Petře, zítra máme neděli. Čekal jsem právě na tuto neděli. Nedorozumění s tetou je třeba definitivně skoncovat. Prosím, mlčte, vím, co máte na rtech, chcete říci, že se nemíníte doprošovat. Já vás chápu. Ona však je stará dáma, jíž se musí něco odpustiti. Je tu dávné a osvědčené pravidlo: Mladí mají přicházet k starým. Neubude vás, uděláte-li to.“

„A Soňa?“ zeptal jsem se jako mimochodem, oklepávaje popel doutníku.

Ožil. „Pokud se toho týká, vše jsem vyjednal. Nejenže svolila, ale přijala to s uspokojením.“

„Učinila to ovšem jen z ohledu na vás,“ řekl jsem s úsměvem.

„Ano,“ pravil zaraženě, „možná že máte pravdu, vy však, Petře, vy byste nebyl schopen také něco kvůli mně učiniti?“

Vyhnul jsem se přímé odpovědi. Chvilku jsem zamlkle kouřil. Pak jsem se ho zeptal, je-li si zcela jist, že budu dobře přijat. „Víte, nechtěl bych, abych nakonec musil ještě spolknouti řadu nespravedlivých výčitek!“

„Já vím, že jste hrdý,“ pravil smutně, „jste příliš hrdý. Berete-li to z této stránky, pak se ovšem nedá nic dělat.“

Nechali jsme toho rozhovoru, já však jsem tušil, že se Hajn svého plánu jen tak lehce nevzdá. Předvídal jsem správně. Večer, když jsme se již se Soňou ukládali k spánku, zaklepal rozčileně na naše dveře.

„Nu tak, co byste tomu, Petře, řekl, kdybych vám sdělil, že teta vás a Soňu zítra očekává? Spokojíte-li se tím, že budete korektně uvítán a že vám z návštěvy u ní nevzejde nic pokořujícího – pak bych vám mohl dáti určité sliby!“

Dále se zpěčovati nebylo možné. Sotva jsem vyslovil svůj souhlas, Hajn se rozplýval nadšením. Přece jen jsem se tedy dal obломiti. Nu tak! Nyní bude zas vše dobré, jako bývalo. Zaplat' pánbůh! Oddechl si. Těžký kámen mu spadl ze srdce.

K deváté ráno jsme se Soňou slavnostně sestupovali ze schodů. Hajn, toť se rozumí, čekal již na nás netrpělivě před tetinými dveřmi. Byla hluboce zaujata pročitáním jakéhosi starého dopisu. Podívala se na nás udiveně a dlouze. Ovšemže překvapení jen předstírala.

„Vida, vida – Soňa!“ zaskřehotala. „Nu tak, holčičko, zdráva? Je to dost, že si konečně vzpomněla na starou tetu. Byla neustále nahoře zabeďněná. Nikoho k sobě nepouštěla. Ovšem, uznávám, nic se nezlobím, nemoc je nemoc!“ Rozřešila tak jedním rázem dva obtížné úkoly: naznačila, že Soňa sama zavinila, že ji ubohá, milující teta nemohla přijít navštívit, a zároveň nalezla způsob, jak přejít skutečnost, že mimo Soňu jsem přišel i já.

Prkenně jsem se poklonil, a zatímco Soňa jí líbala ruku, obrátil jsem se s jakousi všední otázkou na Hajna. Tak se stalo, že jsem se nenápadně nepřivítal se stařenou, právě tak jako ona se mnou. Hajn se na mne vyčítavě podíval, ale já mu odpověděl nevinným a chladným úsměvem.

„Tak jak je nyní? Jak vidím – dobře. Trochu přepadlá, inu, ovšem. Není divu.“ Pak se obrátila ke mně, jako bychom se byli spolu stýkali co nejdůvěrněji každý den. „Ty dnešní děvušky jsou příliš citlivé. Hned je něco rozruší, hned omdlívají, hned stůňou.“

„Byla jsem velmi nemocna, tetičko,“ řekla Soňa smutně.

Musili jsme se posadit. Teta zavzdychla, zaklepala hůlečkou, odšourala se, a již tu byly tři sklenky, víno a suchary. Starodávné pohoštění, pocta podle vídeňského světa před čtyřiceti lety. Bylo to tučné tele, zabitě pro marnotratníka.

„Teto, musíte mi odpustit – nepiji víno.“

„Pravda, pravda – já zapoměla,“ zaspívala teta, „vždyť ona je maminkou! Jistě nechce pít víno jen proto, že je maminkou?“

Dávno jsem již u Soni neviděl takový ruměnc, jaký v té chvíli polil její tvář. Zřídka kdy jsem se před ní zmínil o dítěti, pamětliv nedávného záchvatu. Měl jsem za výhodnější nechat tu záležitost zatím spát. Nyní to přišlo poněkud neomaleně. To ani nebyl ruměnc, ale projev

krvavého, bezmezného studu. Prateta to musila pozorovat, nehodlala však svou oběť pustiti jen tak lehce ze spárů.

„Bože,“ řekla pomalu a zlověstně, „jak to je krásné! A vidí, holčičko, já to nikdy nezažila. Neměla jsem to štěstí, abych se směla těšiti na totéž, nač nyní ona. Já také odchovala děti, nebyly to však, bohužel, mé vlastní děti.“

Odmlčela se. Zadíval jsem se na ni s údivem. Tak taková ty jsi? Podívejme se! Tak sis představovala naši návštěvu? Rázem se ve mně počala vařit žluč. Nu, doufám, že ti postačí, co jsi již řekla. Mýlil jsem se však. Měla již svůj plán připraven a nyní jej s pekelnou rozvahou rozváděla.

„Ano, já mohla vychovávat jen děti jiných. Tady Hugo – i on byl vlastně ještě skoro dítě, když jsem přišla do tohoto hnízda. Nu, řekni, Hugo, nebyl jsi tehda pouhý chlapec? Nemusila jsem tě také trochu vychovávat?“

Hugo mžikal očima, odpovědět se neodvážil. Nečekala na jeho odpověď. „On byl ovšem hodný, Soňo, vždyť je syn mého dobrého bratra, byl jen poněkud neotesaný, jako hoši v jeho věku bývají, a příliš nešťastný. Nešťastní lidé se dají těžko ovládnout, to mi věřila! Dovedou se málokdy smáti a jsou příliš vážní a někdy i zatvrzelí!“

„Byla bych se stala nakonec vlastně velmi osamělou ženou,“ řekla znenadání prudce, „kdyby tu nebylo ještě to druhé robátko – Cyril!“

Podíval jsem se znepokojeně na Soňu. Byla bledá jako stěna, ani se však neohlédla, ani nemrkla, když do jejího zraku zabořila prateta svůj posměšný pohled. Seděla a mačkala svůj kapesníček jako oběť, která ví, že musí vypít až do dna pohár hořkosti.

„Jak jsem je milovala, Soňo,“ pravila s povzdechem stařena. „Jak jsem je hýčkala! Myslím, Soňo, že jsem mu matku zcela nahradila. Nikdy si nemohl stěžovati, že ji nepoznal. Och, Soňo,“ řekla s bolestí, ať již pravou či vylhanou, „nedej Bůh, aby se na svém dítěti dočkala podobného jako já na svém.“

„Teto,“ promluvil Hajn náhle jakýmsi hrozným, hlubokým, cizím hlasem, „všichni známe vaši šlechetnost i vaše utrpení, prosím vás však, nechme toho vzpomínání, je to tak ponuré! Sešli jsme se zas jednou po tak dlouhém čase, buďme raději veselí!“

„Ach tak – ovšem, ovšem,“ řekla živě teta, „z ohledu na Soňu musíme být veselí! Ona, chudáček, je ještě trochu melancholická, že ano? Hrozně ji tenkrát to leknutí dojalo!“

„Ale ne, teto,“ zašeptala najednou Soňa jako z hlubokého sna, „není třeba nechat vzpomínání. Mám smutné řeči ráda. Raději než veselé, opravdu. Nedejte na tatínka, on je tuze úzkostlivý. Hrozně by mě těšilo, kdybyste nám něco vyprávěla o chudáčkovi strýčkovi Cyrilovi!“

Pamatuji, že jsem se zasmál. Poposedl jsem na židli, povytáhl ramena, jako by mě tísnily šle, a krátce a hlasitě jsem se zasmál. Bylo to tak komické! Jak by to nebylo komické? Tak tedy až sem to přivedl Hajn se svou diplomacíí! Proto sem přivlekl dceru? Zlost mě opustila. S nadějí a zvědavostí jsem pohlédl na Soňu. Posmívá se – nebo se mučí? Kaje se, nebo útočí? Ještě jsem to dobře nevěděl. Jisto je, že jsem byl velmi udiven. Přece jsem ji ještě dobře neznal.

„Když chce, když chce,“ zasmála se a zase se zadívala na Soňu zpytavě a záhadně. „Nevím však, co bych jí pověděla nového. Beztoho již tu celou historii dobře zná. Ví všechno, jak byl malý, jak byl krásný a kučeravý, jak studoval – a jak se nakonec zbláznil!“

„Ale teto!“ bolestně vyjekl Hajn.

„Myslím,“ řekl jsem tvrdě, „že nemáte, proč byste se znepokojoval. Soňa je docela klidná a dokonce je to od ní hezké, že se začíná zajímat o osudy malých dětí!“

„Ne, Petře, ne – to já vím,“ koktal ubohý Hajn, „vždyť já to vím, všichni to myslíte dobře, bylo by však lépe, teto, prosím, neposlouchejte je! Upozorňuji vás, že podobné řeči lékař výslovně zakázal!“

„Ó – tedy zakázal!“ podivila se. Hned byla plna ochoty a snahy přizpůsobit se. „To ovšem nesmíme, Soňo, má beruško, to nesmíme! Obrátíme list a budeme hovořit o jiném. Tatínek si to přeje!“

A zase jsem měl příležitost podiviti se, zase jsem žasl! Jako natažený panák odkašlala, polkla slinu, stiskla nehty kapesník a vypravila ze sebe monotónně a zbytečně hlasitě: „Když tedy, teto, nechcete, nebudeme o tom hovořit nyní, počkáme s tím na jindy. Byla bych vám však povděčna, kdybyste mi někdy o Cyrilovi vypravovala, až budeme samy. Opravdu, můžete! Jsem již docela zdráva!“

Hajn jako by neslyšel. Měl v ruce hodinky a drtil je. Snad je chtěl mačkáním přinutit k rychlejšímu chodu. „Kunc mi slíbil, že také přijde,“ švitořil, „přijde docela jistě, když to slíbil. Myslím, teto, že tu bude již každou minutu!“

Kunc opravdu pak přišel co nevidět a odvedl hovor na neškodné pole, jak se od něho očekávalo. Když jsme však o jedenácté vyšli ze stařeniných dveří, vyprovázel nás Hajn mlčky po schodech a teprve pak, když stanul u našeho bytu, když Soňa jaksí rychle a neočekávaně zmizela v kuchyni u Katy, přistoupil ke mně, maličko zaotálel, a řekl: „Odpusťte, Petře!“ A utíkal po schodech dolů, jako by měl pláč na krajíčku. Opět jsem se musil dát do smíchu. Již dávno jsem něco podobného nezažil.

A Soňa? Tenkrát mě překvapila poprvé, ne však naposled. Byla tak nevyzpytatelná a přitom tak mlčelivá! Když jsem se jí zeptal, co mínila u tety svými podivnými řečmi, podívala se na mne udiveně a odpověděla, že neví, co tou otázkou myslím. Divila se tak přirozeně, jako by opravdu nerozuměla.

A Cyrila si vzala do hlavy. Vzala si ho do hlavy svým zvláštním, nevyzpytatelným způsobem. Dnes ovšem, kdy to vše je minulostí, chápu velmi dobře všechny souvislosti, tehdy jsem však ještě nechápal. Tenkrát jsem na ni zůstal hledět překvapeně, neschopen slova, když mě požádala, abych pro ni u otce vymohl dovolení navštívit strýcovu opuštěnou komůrku.

„Říkala jsem mu již několikrát,“ vysvětlovala, „ale on nechce. Nevím, proč nechce, není na tom přece nic zlého. Má klíč někde schován. Peťo, byla bych ti velice vděčna, kdybys mi ten klíč nějakým způsobem opatřil!“

„Ty – a do bláznovy komory!“ žasl jsem. „Nikdy jsi tam nohou nevkročila! Nesměl jsem se ti nikdy ani zmínit, že jsem tam byl! Co tě to jen napadlo? Naprosto ti nerozumím!“

„To nevadí, že mi nerozumíš,“ ťukala špičkou střevíčku o podlahu a byla celá nervózní. „Nechceš-li, odmítni prostě, a nevyslychej mě.“

Bylo mi proti mysli takové temné poselství, jehož podněty jsem nechápal, naproti tomu jsem však hořel zvědavostí. K Hajnovi jsem poslušně šel. „Nevěděl jsem,“ řekl jsem mu, „že od vás Soňa již několikrát chtěla klíč od komory Neviditelného!“

Svěsil hlavu a jal se chodit vzrušeně po pokoji. „Nu, a co tomu říkáte, Petře?“ „Co tomu říkám?“ Tvářil jsem se nevinně. „Nic tomu neříkám. Pravděpodobně jde o nějaký rozmar.“

Reakce. Lituje blázna, že je v blázinci. Snad by jí bylo lépe vyhovět. Nenechal bych ji tam jít samotnu. Šel bych s ní.“

A tak se stalo, že jednoho dne jsme putovali se Soňou sami dva nahoru do podkroví s pokrouceným starým klíčem. Hajn s námi nešel. Nechtěl s tím nic mít.

Jak jsme se blížili k půdě, zavanula nám vstříc vůně svatojanského chleba. Soňa ji vdechovala rozšířeným chřípím, klopýtala, jako by jí nohy nesloužily, zorničky měla černé vzrušením a bojácně se tiskla k mému rameni. Mluvila jako o překot, bez oddechu a horečně – a přece byla v poslední době tak zamlklá!

„Cítíš tu vůni? Cítíš ji? To je jeho vůně. Vůně dítěte, nemyslíš? To děti jírají rády svatojanský chléb. A teď už vlastně ani ne. Teď mají docela jiné mlsky. To je právě to nejdojemnější, že měl samé takové chudé radosti. Ano, chudé radosti. Zdalipak – co myslíš – dostane on tam v ústavě také svatojanský chléb?“

Věděl jsem již tedy, na čem jsem. Ubírali jsme se k sentimentální seanci, k jakési trapistické orgii nebo k něčemu podobnému. Zakabonil jsem se. Houpal jsem klíčem zavěšeným na prstě a byl jsem poněkud na rozpacích. Avšak Soňa asi vystihla nebezpečí, vězící v mém přemítavém mlčení, a snažila se ze všech sil, aby vypadala co nejstatečněji. Dokonce se pokusila o odhodlaný trylek.

A tak jsem vrazil klíč do zámku, kde pronikavě zaskřípěl, dveře se vesele rozlétly a ze světnice nám zavanul vstříc dusný vzduch nevětrané a dlouho uzavřené místnosti. Soňa se na okamžik zastavila na prahu. Jako by to, co ji očekávalo uvnitř, bylo příliš silné, jako by bylo nutno se proti tomu dobře obrnit.

Pootevřenou skříní bylo lze spatřit bláznovu skrovnou výbavu. Hubené a zplihlé šaty činily dojem hadrů, svlečených z mrtvoly. Vůbec tu vše připomínalo nedávný pohřeb. Bylo jaksí nepochopitelné, že obyvatel této opuštěné komory ještě někde marně a beznadějně žije. Na jedné z obou židlí leželo umyvadlo, zpola naplněné vodou. Na dno přilnul rozmočený, potopený list.

Soňa se nad tímto listem zahloubala jako médium, které upadlo v trans: zuby vtisknuté do dolního rtu, ruce sepnuté na hrudi, hlavu skloněnu.

„Co tam, prosím tě, vidíš?“ zeptal jsem se, když se její strnutí nepříjemně protahovalo.

Rázem se probrala a počala opět chvatně a nesouvisle hovořiti: „Necítíš to, nechápeš to? To zde je nejsmutnější věc z celé místnosti. Nemohu ti popsati, jak se mi nad tímto listem svírá srdce. Peťo, jak málo potřeboval k štěstí! A my ho o jeho dětinské radosti připravili. Opravdu, je na světě málo lidí, kteří by měli tak skrovný majetek, a ještě méně těch, kteří mají odvahu to málo těm ubohým bráti. My však jsme takoví. Ne, ty snad ne – ale já. Dnes již vím, že všechna má zaujatost proti němu byla hrozně nespravedlivá, mé hrůzy docela směšné. Chápu již, co jsem dříve nechápala. Bohužel, je již pozdě.“

„Vidím,“ řekl jsem chladně, „že jsi přišla, aby ses vzrušila. Máš podivnou chuť se trýzniti. Víš dobře, že co tvrdíš, je nesmysl. Ten pokojný člověk ti dal co proto svou útočností. Skromný chudáček měl tolik požadavků, že všichni v domě musili tancovat, jak pískal. Žil si spokojeně a bez práce, zatímco ostatní se starali. Nemám však chuť přit se. Chce se ti dělat Jeremiáše, lkajícího nad zkázou Jeruzaléma – pro mne a za mne, bav se, jak chceš. Nemíním tě připravovat o drahocenné potěšení.“

Dělala, jako by neslyšela, co povídám. Zastavila se u skříně a pohladila něžně pomaštěné šaty na věšáku: „Již je nikdy neoblékne, ubožák!“ Seškrabala šetrně nehtem skvrnu z voskovaného plátna na stole, s nábožným úsměvem vytáhla zpod postele bláznovy trepky a prohlížela je jako bůhvíjakou vzácnost.

„Zdá se,“ řekl jsem jedovatě, „že strýček Cyril bude u Hajnů dámami prohlášen za svatého. Jakýsi společný kultus mezi tebou a tetou jsem již postřehl.“

Pohlédla na mne zvědavě a jasně, a opět jako by nepochopila. Šla k oknu a otevřela je. Dívala se do zahrady, jako by ji jakživa neviděla. „Víš,“ řekla radostně, odstupujíc od okna, „když se tak dívám dolů, připadá mi, jako bych se dívala jeho očima. Já vím, ty mi nerozumíš, nechceš mi rozumět, ale představ si! Kolik let se odtud nedíval nikdo jiný než on! Nyní tu stojím a vykláním se, a mé oči vnímají tentýž obraz. Jeví se mi totéž, co jemu se denně jevilo. Nemohu si pomoci, ale cítím jakousi povzbuzující souvislost.“ Svráстила čelo. Sklonila hlavu a jala se třítí spánky znavenýma rukama. „Chtěla jsem – byla bych chtěla ještě něco,“ šeptala, „nevím však již, co jsem chtěla.“

„Myslím,“ řekl jsem posměšně, „že jsi chtěla plakat!“

„Plakat?“ podivila se. „Ne, plakat jsem nechtěla. Něco jiného jsem chtěla, něco lepšího. Ted' však nemohu na to již přijít.“

„V tom případě bude ze všeho nejmoudřejší, půjdeme-li zase pěkně dolů,“ pravil jsem energicky. „Pokládám tu smuteční slavnost za skončenu. Myslím, že jsi neopominula nic, čím bys mohla uctít duši neviditelného strýčka Cyrila. Necht' óóódpocívá v svááátéém póóókojííí!“ zazpíval jsem gaminsky a zlostně.

Zakryla si uši, jako by něco hrozného uslyšela. „Ne, Pet' o, nedělej to – slyšíš? Nedělej!“

Při této naší podivné návštěvě v komůrce strýčka Cyrila bylo nejvýznačnější právě to, jak se naše nápady nekryly, jak se osudně rozcházely, jak se nedorozumění kupilo na nedorozumění. Vlastně jsem mohl již dávno konstatovat, že od Sonina uzdravení její duševní procesy jdou jinými cestami než moje. V komoře strýčkově se to jevílo přímo překvapujícím způsobem. Když jsem se smál, byla neúčastná a němá, když ona tesknila, já se nudil a zlobil, když jsem nasadil posměšně tragický tón, polekala se a hleděla na mne jako malá zlodějka při zlém činu překvapená.

„Necht' óóódpocívá v svatém póóókojííí,“ zazpíval jsem ještě mocněji z pouhé zlomyslnosti a s pekelným hlaholem – a dal jsem se do smíchu. Můj smích ji zastihl již na útěku. Prchala, jako by dosud byla sama na opuštěném místě pod šibenicí, uprostřed romantické noci mládí, zkoušejíc svou odvahu, a jako by se byl právě ozval tradiční sýček. Prchala zbaběle, na posledním schodu se smekla, div se nesvalila.

Smál jsem se ještě více, když jsem zamykal komoru těžkým klíčem, a ona dole stála a hleděla vytržetně do prázdna. Již byla opět zamyšlena, již se zase nořila do neproniknutelného mlčení.

Doktor Milde k nám občas dojíždíval. Tvrdil, že nepřichází jako lékař, ale spíše jako host, jako známý, nikdy však se neopominul zastavit u Soni a poptat se, jak se jí vede. Ušetřoval jí drobné rady, týkající se jejího stavu.

Hajn si mu postěžoval na náš podivný nápad vypraviti se do Cyrilovy komory. „Nevím, co ji tam vedlo. Petr mě nakonec přemluvil, abych mu půjčil klíč. Myslím, že jsem to neměl dělat.“

„Ech,“ usmíval jsem se, „to byl jen takový pošetilý vrtoch. Pro svou osobu dávám přednost tomu, neškodným vrtochům vyhovovat, aby se předešlo horším.“ Později, když jsme již byli zase s Hajnem sami, připomenul jsem mu: „Vy si na mne stěžujete, ale to jste doktorovi neřekl, k jaké povedené návštěvě jste Soňu dostal!“

Ostatně se lékař o naši výpravu do komory ani příliš nezajímal. „No to jsou divné nápady, milostpaní!“ Usmíval se jako já. „Jsou to nápady nemoudrých dětí. K čemu tahat čerta za ocas?“

„Nezdálo se mi o tom, nemyslete,“ řekla s podivuhodnou nelogičností Soňa.

„A proč by se vám bylo o tom mělo zdát?“ žasl doktor a povytáhl obočí.

„Nevím,“ pravila váhavě, mnouc si bezmocně čelo. „Snad proto, že to byl takový silný dojem. A o strýčkovi se mi velmi často zdává.“

Doktor byl dalek toho, aby šel po stopách záhadné Soniny poznámky. Nechtělo se mu již v tomto domě pořádati vleklé a únavné přednášky. Dal Soni několik bezmyšlenkovitých napomenutí, aby se zaměřovala radostnějšími věcmi a aby obrátila zřetel k nadějně budoucnosti, nechávajíc minulost klidně spáti, a pokračoval s Hajnem v planém, všedním povídání. Z jakýchsi příčin mu záleželo na tom, aby se před námi blýskl nejen jako pozorný lékař, ale také jako snesitelný společník. Pil naše víno a kouřil Hajnovy doutníky.

Já jsem však pozoroval opět, že má žena chová uvnitř své pěkné malé hlavy podivné myšlenky, které nikomu nesvěřuje, jichž si nekonečně váží a s nimiž provozuje zvláštní, nebezpečnou hru.

Možná, že bych se byl více pozastavoval nad tehdejší Soninou zádumčivostí a nad jejími podezřelými náladami, nebýti toho, že jsem byl právě cele zaujat podnikem, do kterého jsme se s Hajnem dali. Zakládali jsme při továrně oddělení kosmetických potřeb.

Dalo mi notnou práci, než jsem tchána přesvědčil, že je již čas, abychom se pokusili zásobovati svůj okres vlastními pudry a voňavkami, než jsem mu vyložil, jaká je to pro nás hanba, že nám až dosud v revíru lovili cizí lovci. Bylo velikou výhodou, že Hajn byl po několikátýdenním odpočinku žízniv nové, produktivní práce. Předhodil jsem mu sousto. Nějakou dobu nedůvěřivě vrčel, potom se však do něho zakousl.

S výrobou prvních voňavkářských tret jsme začali již koncem srpna. Ještě dnes mi je do smíchu, vzpomenu-li na naše první humpolácké krabičky a na naše první nepodařené voňavky! Ono období bylo vlastně téměř dojemné. Stáli jsme u vytržení nad každým vzorkem a navzájem jsme si namlouvali, že jsme jím předstihli všechno očekávání, ač jsme byli uvnitř plni nejistoty.

Jest pozoruhodné, že Soňa o naši práci neprojevila sebemenšího zájmu. I Hajn se zlobil, když viděl, že je Soňa k našemu novému podniku lhostejná. Když jsme ji přece jen přiměli k tomu, aby některou drobnůstku vzala do ruky, obrátila ji jen několikrát v dlani, čichla k ní, pohrála si s ní, a pak ji neúčastně položila na roh stolku. Kosmetické výrobky jsou však vymyšleny pro ženy. Potřebovali jsme ženu, chtěli-li jsme býti souzeni a chváleni, a tak se do našeho výrobního středů nepozorovaně dostala Katy. Ne Soňa, ale díblík Katy se těšila z každé nové, vkusné věčičky. Katy se malovala našimi pastely a postříkovala se našimi fialkami a konvalinkami.

Hrála nám divadlo. Dělalala velikou dámu. Zdětinštělý Hajn, který se bál, jak asi budoucnost naloží s našim novým odvětvim, potreboval něčího smíchu, aby mohl nabývati důvěry. Smích obstarávala Katy. Halila se do exotických úborů a nadnášela se kolem nás exaltovaným krokem primadony, její rty žhnuly smyslnou červení a pod její rzivou čupřinou se černala pekelná obočí.

Byla to jen pošetilá hra, byla to jen povedená imitace, ale když se Katy s hlubokým výstřihem, naznačeným jen přehozem, lehkou šálou, vonící růžemi, s vyzývavým pohledem a s krvácejícími rty točila kolem mé židle, smál jsem se jen povrchem úst. Mé chřípí se chvělo a byl jsem tak rozrušen, že jsem se bál, že bude slyšet divoký tep mého srdce.

Dlužno připomenouti, že mé soužití se Soňou bylo okleštěno nedávnou lékařovou výstrahou. Dosud nás ještě dělila hráz tělesné zdrželivosti. Jedinými lichotkami, jež jsem si k ženě dovoloval (pokud o ně totiž stála), bylo hlazení líčka, letmé čechrání kadeří nebo cudný polibek na čelo.

Po vzrušujících Katiných představeních jsem chodíval dlouho sám zahradou, hlava mi třeštila. Jak jsi bláhový, jak jsi nespolehlivý – vyčítal jsem si hluchými slovy, která ne a ne se ujmouti ve vyprahlosti mého srdce – počínáš si chlapecky, tvé nadšení je nebezpečné! Jak je tomu dávno, co jsi odsuzoval v sobě takové vzněty při zprávě, že se staneš otcem? Marně jsem k sobě mluvil, má slova jako by byla mrtvá. Co zmohou mrtvá slova proti živému obrazu? Viděl jsem ji před sebou, jak se její pevná prsa rýsují pod tenkou látkou, před očima se mi stkvěla křehkost vystupujících, bělostných klíčních kostí.

Předně – říkal jsem si přísně, když mé čelo počalo chladnouti a rozvaha počala nabývati vrchu – musí být konec tomu, co tě stravuje, konec nepřirozenému stavu muže, který se oženil jen proto, aby se na svou ženu díval, aby ji nemiloval. Jsou případy, kdy lékař má jen polovinu

pravdy, nebo také žádnou. Je na čase uvést manželský život do normálních kolejí. Kdo ví, zdali také Sonina tajemnost, její zvláštní stavy a nepřírozené meditace nejsou jen výsledkem fyzické neukojenosti?

Myšlenka se upevnila a uzrála. Jednoho odpoledne v továrně jsem plul na sladkých vlnách milostného toužení. Byl jsem rozhodnut. Jel jsem domů rozechvělý a opilý pošetilými představami jako student, který si umínil vymámiti od své milé první polibek.

Choval jsem se po celý večer k Soni nezvykle něžně. Doprošoval jsem se jí očima. Vyhledával jsem kdejakou příležitost, abych se jí mohl dotknouti, zachytit její vůni, dáti se zašimrati jejími vlasy. Zajíkal jsem se nedočkavostí. Dívala se na mne překvapeně a nedůvěřivě.

Když se v ložnici pomalu a pečlivě svlékala, strhl jsem ji neočekávaně do svého náručí.

Vykřikla.

Dychtivě jsem ji políbil na ústa.

Počala zběsile bítí kolem sebe rukama.

Když jsem ji konečně pustil, nedosáhnuv svého cíle, se rty ztvrdlými hněvem a studem, podívala se na mne tak chladně, nepřátelsky a zároveň tak vítězně, že jsem pocítil strach. Neboť tuto Soňu jsem neznal. Tu jsem v svém životě ještě nikdy neviděl.

Jako bychom se byli smluvili, ulehli jsme beze slova každý na své lůžko.

Od onoho večera, kdy jsem byl Soňou tak hrubě odmítnut, přivykl jsem si před spaním vycházeti na balkónek vily, přilehlý k našemu salónku, a vykouriti si tam svůj doutník.

Onoho roku bylo mnoho létavic. Stával jsem na balkóně s hlavou nepokrytou, s očima upřenýma k obloze, s žhoucím chvostem doutníku v zubech, nohu zaklesnutou v litinovém zábradlí, ruku v kapse u kalhot, zasmušilý, jak se sluší na uraženého manžela, a čekal jsem bez zvláštních myšlenek, až na nebi završí nový, tichý, tragický ohňostroj.

Tato večerní komedie měla dvojí důvod: chtěl jsem ukázati Soni názorně, že se cítím hluboce pohaněn, a chtěl jsem zůstatí vzdálen vzrušujícího obrazu ženy ukládající se na lůžko. Teprve tehdy, když mi z ložnice dolehlo k sluchu zaskřípění pérové matrace a šelest příkrývek, odhazoval jsem svůj nedopalek a vstupoval zvolna a vážně do místnosti.

Pořád jsem se ještě nevzdával naděje, že se všechno zas uspořádá. Zřejmě šlo jen o nový Sonin vrtoch, jehož příčiny mi nebyly známy. Mé večerní táčky s hvězdami měly na rozmarnou ženušku působit – přiznávám se – také sentimentálním dojmem. Šlo o to, abych v ní tímto korektním, mlčelivým způsobem vyvolal představu, že se mi stala zlá křivda.

Jednou jsem tak stál na balkóně, pamatuji se, že se nehýbala ani větévka a zdálo se slyšet táhlé a tesklivé hvízdání vlaku. Vlak jel a jel neustále, neustále se kdesi vlekl a supěl pod mrkajícími hvězdami. Náhle jsem zbystřil sluch. Zaslechl jsem tichý rozhovor. Dvojí hlas – dívčí a mužský. Jak vábně zní ženský hlas za vlahých večerů! To Katy rozmlouvala s Filipem.

„Chudáčku,“ posmívala se Katy hochovi, „když jsi byl malý, tvrdíval jsi, že budeš generálem. Místo toho teď zraješ na kuchařku.“

Filip se ohrazoval proti tomu, aby si z něho Katy tropila šašky. Není to prý od ní hezké. „Kdybych aspoň všechny ty věci do kuchyně mohl donášet v aktovce! Nosit na ruce košík je tuze hloupé!“

Naklonil jsem se přes zábradlí, abych lépe slyšel. Přitom jsem se ztišil, snaže se zůstat nepozorován. To, co hovořili, mě zaujalo. Jak to – cožpak Filip pořád ještě opatřuje nákupy? Proč? Vždyť přece Soňa si obstarává domácnost sama. A co dělá vlastně Katy?

Dívka se mu posmívala, že se tím tak rmoutí. „Nemysli si, že jsem tak nadutý,“ horlil Filip, „víš přece, že jsem se nevzpíral dělat to, dokud to jinak nešlo. Ona stonala, a tys byla u ní. Teď je však zdravá. Řekni, proč místo toho, aby si sama vařila a trochu se starala o drobnou denní práci, dřepí po celé hodiny dole u tety?“

„Pro slepičí kvoč!“ odsekla Katy.

„Jenže já vím, co tam dělá,“ durdil se Filip. „Plácají tam spolu o bláznivém Cyrilovi, obracejí listy alba a ukazují si jeho fotografie, roztrásají jeho staré, dětské prádélko. Sama jsi řekla, že se ti ty návštěvy nelíbí. Ale já vím, co udělám, až toho budu mít dost. Povím o tom pánovi. Udělá si doma pořádek a já budu mít pokoj od nakupování masa a zeleniny a od chození po krámech.“

Katy se rozhněvala. To by bylo úplně bezcharakterní jednání. Filip jí přece nebude tvrdit, že by byl schopen dělat udavače!

Věřu že jsem slyšel dosti. Více jsem nemohl zvědět, byť bych tu i sebeděle stál. Pomalu, opatrně, aby to ti dole nezpozorovali, odklonil jsem se od zábradlí a po špičkách jsem se odšoural do pokoje, zavřev za sebou bez hluku dveře. Pěkně pohodlně jsem se rozložil se svými myšlenkami do lenošky.

Tak! To jsem přišel na zajímavou věc! Přece jen se tedy stařeně podařilo uplatnit u Soni svého Cyrila! Kdo by to byl řekl? Soňa tenkrát o své první návštěvě u pratety nemluvila do větru. Rozumí se, že mi přitom ani za mák nešlo o mládence Filipa, naříkajícího nad svým úřadem kuchyňského nakupovače.

Přeložil jsem si nohu přes nohu. Padla mi do oka špička mého střevíce. Byla pečlivě vyleštěna. To ovšem Katy. Všechno mám tedy jen od Katy, snídani, oběd i večeři. Dosud mě to ani nenapadlo. Soňa se mi nezpovídala, jak tráví své dny od rána do mého příchodu.

Návštěvy nahoře, návštěvy dole. Cyril na programu. Fotografie, slzy, prádélko. Proboha, snad nemíní prateta vpašovati Soni něco z toho, co by se ještě dalo donosit! Bláznova výbava pro mé dítě! To by tak ještě scházelo!

Co vlastně chce ta stařena? Chápal jsem to. Našla ornou půdu v Sonině pošetilém soucitu s bláznem a chce jí vštípit ještě kult zbožňování. Nebo snad má na mysli ještě něco jiného? Neustálým stavěním té příšery Soni na oči způsobiti, aby jí jeho podoba nikdy nevymizela z hlavy? Má snad být Neviditelný na Soni pomstěn?

Premítal jsem. Prateta tedy našla v Soni trpělivou posluchačku. Msta se však nijak nedaří. Místo hrůzy spíše jakási dychtivost. Soňa sama začíná vlastně všechny rozhovory o něm. Z vlastní vůle si chodí dolů pro své dávky jedu. Nábožně poslouchá. Nekřičí, neomdlévá, nepláče, jak by teta chtěla. Marně stařena stupňuje své vypravěčské umění, vytahuje nové a nové podobizny. Soňa je tvárná jako děcko. Střely ďábelských očí se od ní odrážejí jako od žíněnky. Není ji možno raniti. Zdánlivě ovšem. Teta Karolína, dáma s hůlečkou, na níž je nabodnuta šerá noční můra, nechápe, je s výsledky nespokojena, začíná znovu své nekonečné povídačky.

Avšak – kdo je ta Soňa, která pro tohle se vzdala zaměstnání hospodyňky, jež ji kdysi bavilo? Proč stojí o příběhy, týkající se šeredného blázna, kterého si dříve oškivila? Všechno nelze vysvětlit jen pouhým soucitem.

Špička mé boty se leskla. Zdola zazněl jiskřivý smích. Ti dva se asi již smířili. Filip se podrobil – nic mi neřekne. Nu, nevádí, já už všechno vím. Vedle je ticho. Soňa buď spí, nebo dělá, jako by spala. Proč se chová Soňa, jako by mě nenáviděla? Ne – řekl jsem si – tak to dál nepůjde. Něco se musí udělat. Domníval jsem se, že Soňa časem roztaje. Chtěl jsem svou věc vyhrát sentimentální komedií. Dosud jsem ve všech rozepřích vítězil čekáním, protože jsem měl pevnější vůli – a také proto, že jsem lépe rozuměl takové hře. Mé čekání se poprvé neosvědčilo. S mými záležitostmi je to den ode dne horší.

Rozhodl jsem se, že při první vhodné příležitosti si se Soňou promluším.

V neděli jsem Soni nabídl, že bychom si mohli sami dva vyjet na výlet autem. Neprojevila o podnik zvláštního zájmu, nebyla mi však zvyklá odporovati, když jsem o něčem rozhodl. Jeli jsme.

Volil jsem silnici k severu, mezi lesy a vrchy. Podobala se obrovské, protáhlé skluzavce. Přitom byla dokonale stavěná a bezpečná. Čím jsme se dostávali výše, obzor se šířil. V září bývá vzduch čistý a dálky jasné. Počasí se podivuhodně vydařilo.

Držel jsem jednou rukou volant, upozorňoval jsem ji na krajinu, bavil jsem ji velmi dobromyslně. Snažil jsem se být bezstarostný, veselý – avšak Soňa se nerozehřívala. Dívala se přímo před sebe, s hlavou poněkud skloněnou, jako by, bůhvíproč, vzdorovala. Příkyvovala k mým dotěrným, ustavičným otázkám, neříkala však nic.

„Kdybys chtěla,“ lákal jsem ji, „zvýším rychlost a můžeme dojet hodně daleko. Odpočineme v nějaké výletní restauraci a pojedeme zpátky až s večerem.“

Soňa však nechtěla jet nikam daleko.

„Proč?“ divil jsem se.

„Byla bych ráda, kdybys jel hodně pomalu. Pomaleji než dosud. Je mi to vhod, jen tak se volně kolébat. Jako v kocábce na moři, z vlny na vlnu. Zamhouřím oči. Je to milé, jet se zavřenýma očima.“

Alespoň byl hovor zapředen. „Proč nechceš jet za nějakým cílem?“

„Nemusíme přece mít žádný cíl,“ řekla. „Můžeme jet jen pořád dopředu. Až bude čas na návrat, udělej to tak, abych ani nezapozorovala, že otáčíš. Chtěla bych se vracet po téže silnici.“

„Dobrá.“ Zvolnil jsem, jak si přála. Konečně – taková volná jízda je právě nejvhodnější k projednávání naší záležitosti. „Soňo,“ řekl jsem znenadání, když jsme se již chvíli sotva ploužili, „pročpak teď trávíš celé dny u tety, proč ji zveš pořád k nám nahoru, abyste si jen mohly volně popovídat o strýci Cyrilovi?“

Teď jistě rozhněvaně vyskočí – myslil jsem si. Začne mě vyslýchat, jak jsem se to dozvěděl. Zmýlil jsem se. Ani slůvkem mi neprozradila, že ji má otázka překvapila. Ani dost málo se nevzrušila. Dovedla se snad tak dokonale ovládati? Pozdvihla malátně víčka. „Dělám to proto, že mě to baví.“ Řekla to beze zloby.

„Dříve, Soňo, tě bavívala spousta jiných věcí. Čtla jsi knihy, hrála jsi na piano.“

„Já vím,“ připouštěla, „sama se divím, že mě to všechno již nezajímá. Musím pořád na cosi myslit. Teta je hrozně moudrá...“

Odpověděl jsem jí, že se mi nezdá teta pro ni dobrou společnicí. „Velmi by ses mi zavděčila, kdybys pustila Neviditelného z hlavy.“

„Ale to já právě nechci,“ řekla živě. „Totiž – já ani nemohu.“

„Člověk může vždycky, když opravdu chce,“ tvrdil jsem.

„Ráda bych ti to vysvětlila.“ Mnula bezradně rukou čelo. „Je to však příliš těžké. Jak bych ti to pověděla? Připadá mi to – třeba jako tahle jízda. Víš, když jedeme tam, dívám se na domy, lesy, aleje z jedné strany. Až se budeme vracet, uvidím totéž z jiné strany. Zнала jsem strýčka Cyrila také jen z jedné strany. Připadá mi, že je mou povinností přesvědčiti se, jak vypadal z druhé. Chtěj nechtěj musím se zabývat jeho druhou tvářností. Dříve jsem ho posuzovala zle. Je mi asi souzeno, abych teď, když se vracím, dívala se na něho dobře. Ten druhý pohled je den ode dne zřetelnější a věrnější – jenže se ho také trochu bojím.“

Zbystřil jsem pozornost. Ani dost málo jsem jí nerozuměl. Co myslí tím vracením? Zeptal jsem se na to.

Úporně přemýšlela. „Nu, jak bych to řekla? Dejme tomu, házíme-li míčem, míč narazí na zeď a letí zpátky. Tak asi. Jako bych byla narazila na nějakou zeď a teď letěla zpátky“

„Nechápu,“ pravil jsem bezradně. „Jdeme v životě neustále kupředu. Přijde-li nám do cesty překážka, nejvýš nás trochu zdrží, jdeme však přes ni – dále dopředu.“

Neposlouchala mě. Byla zaujata svým přirovnáním. „To ti je zvláštní, Peťo, ten druhý pohled na strýčka! Jako bych ho byla v životě pořádně neznala. Tu druhou, zpáteční cestu musím projít za trest, že jsem se na něm provinila.“

„To ti ovšem nakukala teta!“ hádal jsem popuzeně. „Pořád ti o něm hučí do uší, a ty ho máš plnou hlavu. Jsi jím stále více a více zaujata. Nakonec budeš prosit otce, aby ho vzal zpátky domů. – Aj!“ zvolal jsem vítězně, „to je asi to, čeho chce teta dosáhnouti! A já, hlupák, na to nepřišel hned!“

„Není třeba bráti ho znovu domů,“ řekla rozšafně. „Cítím, že toho není třeba. Kdybych si myslila, že by se měl vrátit, dávno bych byla o to usilovala.“

„Od kdy se vlastně řídíš vnitřními osvíceními?“ řekl jsem kousavě. „Jsi snad nějaká jasnovidka, nebo něco podobného? Máš představy, jež těžko vysvětluješ, mluvíš nejasně a mátožně, říkáš cosi o odplatě, o zpáteční cestě a odrazu od zdi. Nemyslíš, že by bylo rozumnější, kdybys mi zřetelně vysvětlila, proč jsi mě onehdy tak hrubě odmítla, když jsem tě chtěl políbit?“

Kousala si malíček, ale neodpovídala.

„Nu tak, řekni konečně něco! Snad přece víš, že takové odmítnutí je pro muže velice ponižující.“

„Byla bych ráda,“ řekla po chvíli, „kdybychom o tom přestali mluvit.“

Nemínil jsem se jen tak pro nic za nic vzdáti. Naléhal jsem na ni.

„Já teď, Peťo – já teď naprosto nemohu chtít nic takového, co ty bys chtěl. Nepřej si, abych ti to vysvětlovala.“ Zakryla si tvář rukama. Připadalo mi to jako nechutná komedie.

„Nesmíš se divit, že se nespokojuji tak mnohosmyslnou odpovědí,“ procedil jsem mezi zuby.

„Čtla jsem kdysi,“ řekla nesměle, „že v době, kdy čekáme děťátko, je lépe se vyvarovati – pohlavních styků.“ Poslední slova sotva zašeptala. Nepřestávala si zakrývat tvář.

Zaradoval jsem se. Příčina vězí tedy v tak nepatrné překážce! Nu, to nebude tak těžké jí vymluviti. Šeredně jsem se však mýlil. Brzy mě vyvedla z bludu.

„Ne, ne – to není jen to,“ řekla chvatně. „Mohl bys mi špatně rozumět. Já – zkrátka nechci. A více o tom nepovím.“ Nyní teprve sňala ruce s obličeje a já viděl, že má rty zaťaty a kolem úst krutý a rozhněvaný rys.

Po chvíli jsem se zeptal tiše a se znatelnou trpkostí, jak dlouho ještě má potrvat tento nepřirozený stav její odmítavosti.

„Nevím,“ řekla tvrdě. „Nevím. Tak dlouho, pokavad – pokavad – nevím, co pokavad,“ dokončila beznadějně.

„Dokud mě nebudeš zas mít ráda?“

„Ráda?“ zeptala se táhle. A najednou se zasmála, krátce a zlobně. Vzápětí však byla její tvář zase pokojná. Přelétla oblohu nad sebou, jako by si tam přečtla jakousi bolestnou, trpkou větu, která tam byla napsána jen pro ni. Potom položila hlavu do polštářů a zavřela zase oči, jako by chtěla spát. K jakým snům ji přivedla má zmínka o lásce? Zůstalo jí snad přece v srdci vězet mé poslední slovo, které jsem jí vrhl k nohám jako poslední hráčův peníz? Zachytí svou vizi a odpoví? Netroufal jsem si ji vyrušovat. Odpoví – utěšoval jsem se. Jel jsem a chvilkami jsem se na ni ohlížel.

Náhle prudce oddechla. Vztyčila hlavu a protáhla se v zádech. Podívala se na mne přísně a rozkazovačně. „Jeď nyní, prosím, rychleji. Je mi zima.“

Více jsem z ní na tomto výletě nedostal. Když jsme se o chvíli později vraceli po téže silnici, jak si přála, rozhovořil jsem se sám, pomalu a zřetelně. Řekl jsem, že si zkrátka nepřeji, aby neustále seděla u tety. Mám za moudřejší, bude-li se nadále zaměstnávat svými domácími záležitostmi jako dříve. Kdyby mě nemínila poslechnout, povolám si na pomoc autoritu otcovu, nepostačí-li to, autoritu lékařovu. V nejhorším případě si pohovořím od plic s tetou. Zakáži prostě, co nemíním trpět. A pokud se týká její lásky – její mlčení mám za nejpriléhavější odpověď. „Ne,“ pravil jsem, „nejsem z mužů, kteří se doprošují, nejsem z těch, s kterými lze žertovat.“ Mystika mi nestačí. Tajemnůstkářství nesnáším. Všechno své příští chování k ní si zařídím podle dnešní, poněkud hořké lekce.

Nepřela se. Nepronesla ani slůvka na obranu. Sklopila oči a zůstala klidná. Díval jsem se jinam. Doufal jsem, že to přece jen nakonec nevydrží a rozpláče se. Ale nezaplakala. Ústa se jí otvírala, jako by sobě samé něco důležitého sdělovala, avšak z jejích rtů nevyšel ani hles.

Její výraz byl nekonečně znavený. Vypadala dokonce dojemně v své mlčelivé tesklivosti, s rukama bezmocně složenými v klíně.

12

Tanec nad propastí

Jsem velmi citlivý na jakákoliv opomíjení, těžce snáším urážky. Nejsem však z těch, kteří po utržené ráně zalezou do kouta a tam se buší do prsou a tiše naříkají. Míti málo lásky, to není nic pro mne. Nežli málo, raději nic. Raději nic – pravím. Švajcaři dovedou ukázati zuby, když je třeba. Ukázal jsem je – proč bych to zapíral?

Soňa mě znala již dost, aby věděla, že mých nařízení je nutno uposlechnouti. Podvolila se. Jak si tu věc vyřídila s tetou, nevím. Nikdy jsem se jí na to neptal. Je však jisto, že návštěvy nahoře i dole rázem přestaly. Od pondělí, které následovalo po památné vyjížďce, nemusil již Filip s košíkem na nákupy. Na jeho místo zas nastoupila Katy.

Hajn, který nebyl zasvěcen do tajemství Soniných schůzek s tetou, vystihl jen tolik, že jsem si zamlouval odloučení Soňu od rodiny a nutiti ji k drobným domácím úkonům, které ji nebaví. Nebylo se ovšem čemu diviti, když všechny své informace měl jen od tety a od dcery. Byl velmi rozhořčen, bral to jen se své nedůtklivé, panské stránky. Zakázal jsem něco, co se přímo týkalo jeho milovaného děťátka. Urozená princezna se marně bouřila a kroutila, musila poslechnout. Co jsem si to, můj ty bože, dovolil?

Na přímou opozici si ovšem netroufal. Nepřišel a neřekl: Petře, vy jste učinil něco, proti čemu mám zásadní námitky. Nepožádal mě o vysvětlení. Jenom mi při každé příležitosti něco špičatého nadhodil, něčím do mne zaryl.

„Měl jsem v úmyslu,“ stýskal si, „zaříditi vnitřní život v domě tak, aby zde vládla jen vzájemná shoda a láska. Tak tomu bylo u nás dvacet let. Nemiluji mrzutostí.“

„Teta se na mne zas už hněvá?“ ptal jsem se s líčeným údivem. „Pokud vím, nic jsem jí neudělal!“

„Bůh chraň,“ unikal mi Hajn, „nejvýš si časem postýská na svou osamělost.“

„Je-li třeba tetě něco vysvětliti,“ nabízel jsem se, „jsem ochoten ji navštívit a říci jí ve vši úctě své mínění.“

Rychle a poplašeně couval. Kdo ví, jaká nová nedorozumění by z toho zase mohla vzniknouti?

Nacházel tisíce důvodů k tomu, aby neustále můj zákrok vážil, přetřásal a činil jej sporným. Nejen prateta, ale i Soňa je nyní příliš osamělá. Když my dva ráno odjedeme do továrny, dům je příliš prázdný. Katy si – koneckonců – také musí jít po svých. Měl bych si uvědomiti, že to není nic pro dívku náchylnou k smutkům.

Namítal jsem, že žena, která má co na práci, nemá na zádušnost čas. Odvážil se operovati přede mnou s okolností, že dívka tak zámožná jako Soňa není odkázána na zaměstnání, které ji netěší.

„Tak?“ urážel jsem se, „pro mou ženu je to snad příliš špinavé, pečovati o muže? Nebude-li Soňa vařit a starat se o domácnost – co vlastně bude dělat?“

Hajnovi neustále vrtalo hlavou, co jsme si vlastně se Soňou udělali. Kdo má oči k vidění, vidí. On je starý, zkušený člověk. Slyší trávu růst. – Jak by ne! Jak by ne, poškleboval jsem se v duchu. Jen řekni, co víš, zkušený starý pane! Nevíš nic.

Usmyslil jsem si, že Soňu vytrestám. Ne, nebyl jsem k ní hrubý, to at' si nikdo nemyslí. Nejvýš poněkud strohý. Poněkud úsečný a málomluvný. Jednal jsem s ní tak, jak zasloužila. Opakuji: Jednal jsem s ní tak, jak zasloužila. Cožpak jsem se za její nemoci dosti nerozplýval něžností? Neodpustil jsem jí kavalírsky všechno, čím mě ranila? Přemáhal jsem se víc než dost, když jsem dřepěl u jejího lůžka a vyluzoval sladké úsměvy. A já nejsem na to, hladiti líčka a dívati se někomu po očích. Přísahám, byly doby, kdy jsem to dělal! Před její nemocí i po ní. Nezasloužil jsem si, aby se se mnou jednalo tak, jako ona se mnou jednala. Odepřítí polibek! Odepřítí manželský život.

Ne snad že bych byl na ni někdy křičel. Dovedu rozkazovat, aniž bych zvýšil hlas. Každý zná onen ledový chlad v oku, jímž se vítá mocný muž s člověkem, po jehož společnosti zvlášť netouží. Svou nadřaděnost je možno dávat najevo všemožným způsobem, vším možným nehlučným způsobem. I úsměv může býti výmluvný. I vlídné slovo může znít nepřátelsky. Nikdy jsem nevypadl z role. Přicházel jsem domů s hlavou vztyčenou, jako přichází soude do trestní síně. Četl jsem noviny po obědě tak zaujatě, že nikoho nenapadlo, aby si troufal

myslit, že kromě obsahu mého žurnálu pro mne něco existuje. Vyrušení jsem přijímal s chladným, odměřeným údivem. Brzy si Soňa odnavykla vyrušovati mě. Brzy ji přešlo matně se na mne usmívati.

Konečně poznala, zač je toho loket, dáti se do sporu s mužem, jako jsem já. Však ty změkneš, zatvrzelá, přemrštěná hlavičko! Však ty si to podruhé rozmyslíš, pokořovati mě!

„Petře,“ šeptával mi Hajn rozechvělým hlasem, „nemohu se dívat na to, jak to dítě trýzníte. Člověče, nebudte přece jako kámen! Vždyť vy vůbec nejste lidský! Takové tváře, jakou vy ukazujete Soni, jsem za celý život neviděl! Svěřte se mi, spolehněte na mou nestrannost! Zdali vám Soňa něčím ublížila, vyčiním jí. V každém manželství občas dojde k neshodám. Můj Bože, chybujícím má býti odpuštěno!“

Obyčejně jsem ho odbýval udivenými úsměvy. Co se mezi námi přihodilo? Ale naprosto nic, opravdu nic. Nejvýš snad jen to, že oba máme poněkud tvrdé hlavy.

Jednou mi dokonce vyhrožoval: „Petře, předpokládal jsem, že jste myslící člověk. Věříte opravdu, že lásku je možno získat násilím? Chápete, co tím způsobíte, urazíte-li hluboce cítícího člověka?“

„Já nikoho neurážím.“

„Vy nikoho neurážíte,“ povzdechl zlomeně, „och, Petře, vy jste snad nikdy v životě nebyl opravdu něžný.“

„Nenavykl jsem si to. Ani ke mně nikdo nebyval zvláště něžný.“

„Nejste mstivý, Petře? Nehojíte se na nevinné za to, čeho vám v dětství nebylo dopřáno?“ ptal se vyčítavě.

Zase jsem se již usmíval. „Hubičky, tisknutí rukou, mžourání očima – to není přece pravá něžnost. Manželství je věc velmi vážná. Předpokládá vzájemnou důvěru.“

Když byl příliš neodbytný, doporučoval jsem mu, aby se na příčinu našeho odcizení pozeptal Soni.

„Soňa není ke mně upřímná,“ vrtěl truchlivě hlavou. „Když se jí zeptám, ujišťuje mě, že spolu žijete jako dvě hrdličky. Zřejmě se posmívá. Ironie je zbraň nešťastných. Soňa je nešťastná. Jak by nebyla nešťastná, když žije bez lásky a přímo v středověké podrobenosti?“

„Odpusťte, že jsem poněkud jiného názoru,“ řekl jsem chladně. „Soňa není ani dost málo nešťastna. Naopak. Je nyní dokonce až příliš veselá. Cožpak to nepozorujete? Řekněte – smála se od své nemoci někdy tak bezstarostně jako teď? Ne, nesmála. Lékař je s ní spokojen. On sám jí předepsal dobrou náladu.“

„Dobrou náladu,“ slabikoval po mně, „dobrou náladu!“ A hleděl mi vyčítavě do očí a vrtěl svou profesorskou hlavou.

Právě jsem to řekl: ano, Soňa opět bývala veselá. Velmi často se smála. Bývala dokonce pozoruhodně vtipná. Opravdu, nepřepínám, byla nyní zase samý žert a smích. Přímo jiskřila veselostí, obzvlášť když já jsem se vrátil domů. Pravím důrazně: zvlášť když jsem se vrátil domů. Jenže se tomu musí poněkud jinak rozumět.

Byla samý žert a smích – ale ne v jednání se mnou. Ke mně se chovala upjatě, právě tak jako já k ní. Nejsem tak hloupý, abych nechápal. Vyznám se také trochu – ovšemže po svém – v takzvané psychologii. Jala ji hrozně dobrá nálada, sotva jsem vkročil do dveří. Známe to! Mělo mi tak býti naznačeno: Vidiš, jak dovedu být šťastna a veselá i při tvém hněvání! Vidiš, že se dovedu smát i bez tvého povzbuzování! Jen si všimni, jak málo si dělám z tvé úsečnosti, z tvého přezírání!

Když jsem vystupoval po schodech, bývalo nahoře ještě ticho. Docela mrtvo a ticho. Jakmile mě uslyšeli, již počala švanda. Samé chichtání, samé prozpěvování. A Soniny tváře planuly nepřirozenou, temnou červení.

Starý Hajn se starostlivě ptával: „Holčičko, není ti snad něco? Nemáš horečku?“ A obracel se ke mně: „Víte, ona si vždycky odstonala každou nezvyklou vzrušenou náladu, když byla malá. Být přemrštěně veselá, to u ní znamenalo počátek nemoci.“

Nesmysl! Rozuměl jsem tomu všemu líp než on! Neměl jsem však nejmenší chuti mu to vysvětlovati. Marně si stýskal, že stálé rozčilování není zdravé jejímu mateřství. Věděl příliš dobře, že celou duší lnu k děťátku, a domníval se, že se vynasnažím, abych ho stůj co stůj zbavil všech nepříznivých vlivů. Ne, mazaný politiku, nedám se nalákati na vějičku drahého života, vyrůstajícího pod Soniným srdcem!

Och, ne snad že bych nebyl schopen nějaké oběti v jeho jménu! Nyní však přede mnou ležela jako kámen tvrdá nutnost: vyřídit si tu záležitost se ženou, vyřídit ji vítězně. Nepochyboval jsem o tom, že úspěch mne nakonec nemine.

Sonin smích! Bylo to zcela jisté, usmyslila si mě vyprovokovati. A pak si na mne vymyslíla ještě jednu věc – ještě jednu nepěknou a velmi nepříjemnou věc. Lze ji nazvat malou ženskou mstou, opravdu, pěknou, vypočítavou ženskou mstou. Zarazil jsem jí tetu a sentimentální třesky plesky o Neviditelném. Nuže, našla si jiný způsob, jak blázna nenápadně dostat na program. Je však nutné, abych se o tom zmínil podrobněji. Je nutné, abych pověděl vše od začátku.

Seděli jsme jednou v neděli v jídelně kolem stolu: Hajn, krasořečník Kunc, Soňa a já. Kunc kázal, hlaholil, to se samo sebou rozumí. Vedl prim. Hajn seděl tiše, opíraje o stůl ruku s doutníkem, a hladil si shovívavě knír. Soňa si pohrávala třásněmi ubrousku, bloudila v jakémisi zamyšlení. Z výrazu její tváře se dalo vyčísti, že ji horlení obřadníkovo ani dost málo nezajímá. Také já jsem již byl rozmrzen Kuncovými žvásty. Poklepával jsem lžičkou o talířek, dávaje tak najevo svou netrpělivost. Kunc však nebyl citlivý na podobná jemná upozornění. Byl tak ješitný, že ho ani nenapadlo, že by se mohl někdo při jeho vlasteneckých přednáškách počestně nudit. Protože oba páni kouřili, byly dveře do chodby otevřeny. Vždycky jsme otvírali dveře, když se u nás kouřilo. Nechtěli jsme míti byt načpělý doutníkovým dýmem.

A tu se zčistajasna přihodilo něco, co se velmi snadno přihází – stala se docela prostá, bezvýznamná příhoda, již dospělí nechávají bez povšimnutí a která může polekati leda vznětlivé dětské mozky. Snad vanem ode dveří, snad špatným uzamčením, nebo nenadálým otřesen učitelovy bouřící pěsti otevřela se pomalu dvířka příborníku. Pomalu, lehce, jako když unuděný člověk zívá.

Jak se Soňa polekala! Jak se vzrušila! Podivil jsem se. V té chvíli zbledla jako křída. Teprve po chvíli se jí vrátila do tváří červeň, a byla to pak červeň zrádná, nezdravá. Možná, že červeň studu. Nyní však vyskočila se vztaženou paží a ukazovala ke dveřím: „Tam – tam!“ volala zajíkajíc se, „hle!“ A na rtech se jí kreslil úsměv bezmála blažený. Jako by se bylo vyplnilo, o čem právě snila! Jako by ji potkalo něco neskonale příjemného!

„Bože, co je ti?“ podivil se Hajn. Ne snad poděšeně, byl příliš zaneprázdněn Kuncem a jeho tlacháním. Zeptal se jí právě tak líně, jak by se byl asi zeptal otec malého dítěte, proč bere vážně hříčku náhody.

A tu Soňa řekla s vyloženým posměchem (jak jsem se tehdy domníval), s přepjatě důležitým přednesem: „Všimli jste si? Bylo to právě tak, jako by tudy přešel neviditelný strýček Cyril.“

Hajn se zatvářil zklamaně, ale rozjařený Kunc nalezl ihned pravý tón: „Aj, aj, mladá paní žertuje! Nebo se snad opravdu polekala otevřené vrátně? Myslíla si snad, že u Hajnů straší? Ovšem, ovšem, chápu docela dobře! Vznětlivá, náchylná k dojmům, podléhající náladám. Naprosto se nedivím! Známe je, známe je, ty zvláštní stavy! Jakkak bychom je neznali, vidíte, vy mladý muži?“ A mrkl na mne spikleneckým okem. „Jak bychom neznali ty zvláštní stavy mladých maminek!“

„Že se ti chce, mluvit tak naplano,“ zlobil se Hajn. „Ani se to již pro tebe nehodí, přiznávat se k takovým dětinským nápadům. A žertovat tímto způsobem o nešťastníku, to je už dokonce nevkusné.“

„Ale, tatínku,“ omlouvala se nevinně Soňa, „proč bych to neřekla, když mi to tak opravdu přišlo. Nu, řekni sám – jako by byl vešel a tu skříň otevřel. Proto se na mne nemusíš mrzet. Ani mě nenapadlo dělat si snad ze strýčka dobrý den!“

Nikdy nepodceňujte ženy! Nikdy! Jak dovedou být podšité, vypočítavé! Zakázal jsem Soni Neviditelného. Věděla dobře, že mě pozlobí, bude-li se jím navzdory zabývat. Podloudnice! Našla svou příležitost při otevření vrátní přiborníku. Čekala na ni snad již dlouho?

Vy, kteří čtete tento příběh, nevidíte ovšem, jak se smějí pod vousy, píše tyto řádky. Neboť v těchto řádcích nejsem já, jak tu sedím u svého psacího stolu, ale onen Petr Švajcar, mladší o deset let. Onen praví: Nikdy nepodceňujte ženy! Nový Švajcar by mohl říci: Nikdy nepřeceňujte svůj rozum! Nechci však být i moralistou, nepíši pro čítanky. A chtěje býti důsledný a přesný, musím vycházeti z oněch hledisek, která mi tehdy byla dostupná.

Soni se tedy podařilo vpašovati opět Neviditelného do Hajnova domu.

Jak tomu bylo dávno, co se plížil chodbami, slídlil, lezl do pokojů, pozoroval, úkradem hltal své nastražené snídaně a obědy, psal manifesty, snil o své příští velikosti? Sotva tři měsíce. Stál jsem na prahu a viděl jsem, jak ho lopotně odvlékali, slyšel jsem na vlastní uši, jak za ním zapadla dvířka nemocničního auta. Jak jsem si oddechl, když zmizel – a hle – již je tu zase! Již zase straší! Podivný vetřelec, jež nelze vypuditi! Opět budeme žíti v jeho jménu, opět se budeme lekati, opět ho budeme respektovati? Hůř – hůř – stokrát hůř! Tamten byl tak dalece tělesný, že ho bylo lze v nejhorším případě vyhodit, tento nový je nezranitelný. To je teprve ten pravý Neviditelný!

„Jakpak bychom je neznali, ty zvláštní stavy!“ Kuncova slova se stala heslem Soniných podivnůstek. Byla výtečným krytem, za kterým nalézala azyl její zvláštní, nově se objevivší zlomyslnost. Ať se přihlásila s jakoukoli nezvedeností, s jakýmkoli za vlasy přitaženým vtípem, vždy se zavčas objevovaly na talíři tyto „zvláštní stavy“, které vše vysvětlovaly, jsouce servírovány Hajnem nebo Kuncem. Mladá maminka má právo na nějaké ty podšitosti, na nějakou tu podezřelou náladu, čpící ukrutností.

Když Filipovi v síni upadla lžice z podnosu, Soňa se lekala. (Později jsem věděl vždy napřed, že se lekne.) Vyskočila z židle, dokonce vybíhala na chodbu zjišťovat, co se stalo. Hajn se za ní díval starostlivě. Vracela se hrozně veselá, lámajíc se v křečovitém smíchu, s leskem v očích. „Ach bože, to ten nešika Filip – a víte, co já si myslila? Opravdu jsem si myslila, že to strýček Cyril!“ A když se Hajn kabonil, cuchala mu velmi neuctivě vlasy nebo mu čmárala všemi pěti prsty po obličejí: „Ale, tatínku, vždyť to přece musíš chápat! Tak dlouho tu žil svým zvláštním způsobem. Cožpak je možno jeho existenci tak nadobro vymazat z paměti? Byl to takový podivín! Nemůže tě přece překvapovat, když mě na něho něco občas upomene!“

„Je to poněkud nepřírozené,“ namítal otec. „Najednou na něho pořád vzpomínáš. Dříve jsi neměla tak podivné nápady.“ Já jsem se jen usmíval. Neříkal jsem nic. Rozhodl jsem se, že nic neřeknu, i kdyby se Soňa na hlavu stavěla.

Katy v kuchyni vypadl z ruky smeták. Soňa se dlouho potutelně divila. „Ukaž, Katy, jak ti vypadl? Předved' to, Katy! Nu, ukaž to, nestyd' se!“ Katy byla vždy ochotna ke každé legraci. Vzala smeták – bác – ležel – byla to právě taková rána. „Vidíš, Katy, a já myslila, že máš tajnou návštěvu. Nesměj se! Přišlo mi, jako by to strýček Cyril.“

Mohl jsem vstáti a říci vlídně: Soňo, Soňo, máš malou, nemoudrou hlavičku. Mohl jsem se usmáti, pohladiti ji po tváři a říci: Jsi má drahá, ale trochu směšná malá holčička. Chceš mě dopálit, ale já se nedopálím. Víš co, smažme všechna stará nedorozumění a začněme psáti na čistý papír! Ledacos jsem mohl říci a udělati, kdybych byl chtěl, ale já – nechtěl. Leckdy mi bylo až smutno z toho častého a důmyslného, únavného přepínání, leckdy mě dojímalo, jak se upřímně snaží přivésti mě z rovnováhy. Pouhé zaharašení v hodinách jí bylo znamenitou příležitostí, aby předvedla některou ze svých scén, ovšem, vždy v přítomnosti nějaké třetí osoby, nikdy, když jsme byli sami dva. Nebyl-li jsem právě přítomen, dovedla se již postaratí, aby se zpráva o jejím novém kousku jistě ke mně donesla.

Může se říci, že k svým improvizacím si vybírala raději Filipa než Katy. Snad proto, že byl hloupý, že se zakoktával, že nevěděl, jak nejdůstojněji sehrátí svou roli moudrého chlapíka, který vysvětluje a poučuje. Přistihl jsem ji několikrát, jak drží toho hochu za knoflík kabátu a dotírá na něj s planoucím zrakem: „Myslíte, Filipe, že je to tak docela běžné, když zapraská v nábytku? Vidíte – mně to připadá divné. Náš nový nábytek není přece plný červotočů! Spíš to vypadá, jako by někdo těžký opatrně dosedal na židli.“ Poněkud mě dopalovalo, že si vybírá hlupáka a darmojeda Filipa za důvěrníka. Nebyl jsem snad jejím mužem, abych odpověděl na její otázky, třebaš i pošetilé? „Filipe, oheň!“ volal jsem ostře, vyjímaje doutník z pouzdra. Nebo jsem se ho s ledovým klidem ptal, co vlastně dělá od té doby, co Neviditelný byl odvezen. Bylo mu dobře občas připomenouti jeho zbytečný pobyt v domě.

Někdy Soňa dělala, jako by se jim nepodařilo ji přesvědčiti, že ten neb onen úkaz byl zcela přirozený. Vrtěla hlavou, sedala do koutku, mnula čelo, jako by o věci ještě dále, po svém přemýšlela. Většinou však hned po výstupu vše měnila v žert. Možná že by to bylo tenkrát mělo všechno jiné zabarvení, kdyby tak snadno a s takovým zápalem nebyla své nápady včas obracela v žert. Nejdříve nedůvěřivé obličejce, otázky, točící se v kole, a náhle bylo vše smazáno smíchem. Její smích říkal: Hleď, ty hloupý Filipe, ty pošetilý tatínku, ty veselá a přizpůsobivá Katy, jak jsem si z vás vystřelila! Dali jste se oklamat na chvíli mým vážným vzezřením, začali jste již dělat starostlivé obličejce. Nevěřte mi! Já jsem taková tajná taškárka. Uzdravila jsem se. Nevím, co počítí se svým překypujícím zdravím. Vy tu žijete stařecky, ty se svou těžkomyslnou starostí – a ty zase se svým vražedným mlčením, kterým mě chceš přiměti, abych se před tebou plazila v prachu. Nade vše necht' plane můj vzrušující vtíp! Vždycky vás v pravou chvíli vytrhnu z vašeho spánku. Vždycky, kdykoli budu chtít!

„Já vím, že žertuje,“ říkával zmučeně Hajn, „já to vím a směji se tiše s ní, jen by neměly být ty její šprýmy tak pořád stejné!“

Hajn se nyní častěji a častěji v kanceláři vymlouval: „Petře, není mi nějak dobře. Necítím se v své kůži, pojedu dřív domů. Však vy to tu spravíte sám!“

Předčasně se z továrny vytrácel a ráno z domu později vyjížděl. Jakmile jsem při snídani slyšel po schodech stoupati těžké Anniny nohy, obuté do bačkor, věděl jsem vždy najisto: ta bába jde se vzkazem. Pak zaklepaly bouřlivě její prsty na mé dveře: „Milostpán prosí, abyste na něho nečekal.“ Záminky byly různé: jednou to byla bolest v kyčli, podruhé bolení hlavy nebo rýma. Později dokonce jen pouhá ospalost.

Je jisté, že v Hajnově nechuti k práci působila také změněná továrna. Stále zřetelněji se tam jevil nový, cizí způsob, cizí moc – řekněme třeba můj dráp. Mnoho se změnilo od té doby, co jsem vstoupil do podniku. Hajn pozbýval zájmu o dílo, které již nebylo jen jeho. Blížil se své penzi, o tom nebylo lze pochybovat.

A tak v téže době, kdy mi Soňa působila tolik trampot a tak důmyslně si mě dobírala, tančíc zlomyslný kankán před mou klidnou vyčkávavostí, blížila se ona toužebná chvíle milovými kroky. Viděl jsem v tom důkaz, že v životě není nepříjemnosti, která by vzápětí nebyla vystřídána něčím příjemným.

Hlavní příčinou tchánova odlučování od podniku byla ovšem Sonina výstřední žertovnost, její neustálé vracení se k Neviditelnému. Neměl již stání, neměl již klidu. Počal snad chápati, ten muž, osudem krutě poučený, že strašidlo, zahnané v noc, vystupuje znova z propadliště, zaclánějíc si známou tvář novou maskou?

Často chodil po kanceláři, utopen v chmurných myšlenkách, dívaje se nerozhodně na hodinky. Jako by ho jímala hrůza z prchajícího času, jako by bojoval s nutkáním vzít klobouk a ujíždět domů, kde snad právě hrozilo nebezpečí, že nějaká příležitost k záchraně opět bude promeškána. Jakmile se rozhodl, měl najednou hrozně naspěch. Jeho hlas byl suchý, výraz v tváři nepřítomný. „Co tady? Jste tu vy – mohu jít. Haló! Připravte mi vůz.“ Pak bubnoval prsty o stůl. „To to trvá! Bože, to to trvá!“ Byl všecek naplněn nepochopitelnou úzkostí.

Jednou se dočkal nepříjemnosti, již tak tvrdošíjně volal na svou hlavu. Možno-li to totiž vůbec nazvat nepříjemností! Opět to byl jen šprým, jeden z mnoha v sérii Soniných trapných šprýmů, které byly dobré jen proto, aby člověk nad nimi pohrdavě pokrčil rameny.

Přišel domů a sháněl se po Soni – a hle, Soňa nikde. „Soňo! Soňo!“ volal, jat zlým tušením. Přiklopýtal se rozespálý Filip. Nemaje co na práci, válel se nahoře v své posteli. Statečně se snažil zakrýtí zívání. „Ale ano, mladá paní je doma!“ ujišťoval Hajna. „Myslím, že je v komůrce Neviditelného. Zavřela se tam hned po obědě a nepozoroval jsem, že by odtamtud byla vyšla. Je tam však tiše. Asi tam spí.“

Hajn běžel rozhořčeně po schodech.

Filip se mýlil; Soňa nespala, seděla u stolu a nad něčím přemýšlela. Hajn na ni už ode dveří hrozil otcovským prstem, ona však byla tak do sebe zabrána, že si nepovšimla jeho příchodu.

„Co tady děláš?“ ptal se Hajn vyčítavě.

„Ale nic, tatínku! Docela nic!“ Zmačkala spěšně papír, který měla pod rukou.

Hajn chtěl ovšem vědět, co si zde, v pokojíku starých hrůz, tak zaujatě zapisovala. Chtěl od ní slyšet, co ji přivedlo do této místnosti, která pro ni znamenala jen trapné a nejvýš nepříjemné vzpomínky. Dávala mu vyhýbavé odpovědi a odbývala ho smíchem. Bylo mu to asi příliš hloupé, rozhněval se. A když vztáhl ruku, aby se zmocnil jejího tajemství, které skrývala za zády, prchla k oknu a jala se zuřivě svůj papír trhati na drobné kousky.

„Jen ten,“ hlásal prorocky Hajn, „kdo se má zač stydět, se nepřiznává!“

„Není to pravda,“ durdila se. „Nedělala jsem nic zlého. Já – já – já jsem psala báseň. Psala jsem báseň o Neviditelném. Je to takový úchvatný motiv –. Nevěříš? Takový zvláštní!“

Byl v rozpacích a nevěděl, jak se zachovati k tomuto podivnému přiznání. Koktal cosi o pošetilem sebevzrušování, o nebezpečném přivolávání plačtivých nálad, které se pramálo hodí k jejímu stavu. Vpadla mu do řeči málem ohnivě: „Copak jste všichni již na strýčka zapomněli? Já jsem, myslím, již jediná, které v domě schází!“

„Zas se jím zabýváš!“ chmuřil se Hajn.

„To proto, tatínku, že mi to prostě nedá. Hled’,“ rozváděla vášnivě svůj námět, „vždycky si přál, aby mezi námi žil, nejsa viděn. Představ si tohle: jeho pokusy se konečně podařily, našel onu lučebninu, o níž se dosud jen domníval, že ji zná. Chápeš již? V domě je vlastně všechno při stejném, jako když tu ještě strýček byl. Nedělal žádný hluk, nic od nás nežádal jiného, než abychom se chovali, jako by tu nebyl. Stačí si jen říci: Je zde, jenže ho nevidíme, a podivuhodná fikce může docela dobře trvati. Žijeme, a nepozorujeme jeho neviditelnou přítomnost. On tu mezi námi tiše, po špičkách chodí, ujídá z našich talířů, spí v své komoře. Ne, nedívej se tak na mne, co říkám, je docela rozumné. Jen si rozvaž, jaká je to ryzí, básnická myšlenka. Jenomže – jenomže – já nedovedu dělat rýmy.“

Starý Hajn měl asi stejně živou fantazii jako jeho dcera. Když si odbyl svou kocovinu z této příhody, našel pro sebe jakési útěšné hledisko a Soniny nápady mi docela vážně vychvaloval. „Má pravdu,“ rozumoval, „něco v tom je. Žil, jako by tu nebyl. Není tu – jako by tu byl. Zajímavé – ne? Och, Soňa je důvtipná, to mi neupřete!“

Díval jsem se Hajnovi dobrácky do očí a usmíval jsem se.

Hajn si přece jen Mildemu jednou na Soňu postěžoval. Že prý se hystericky směje, že je taková zvláštní a neustále podrážděná, že se zarputile zabývá Neviditelným. Dokonce o něm píše básně. My ovšem víme, že nás jen chce pozlobit, je teď nesmírně škádlivá, jako by si chtěla vynahradit svou nedávnou zádumčivost. Hajn sděloval lékaři své stesky co možná žertovným tónem, jen tak mezi řečí, aby to nakonec doktor nevzal doopravdy. Je to jakási sebeochrana před neštěstím, která postiženému našeptává taková bezstarostná slova. Postižený nechce býti usvědčen, netouží po tom, aby mu jeho rádce řekl: „Ano, pane, vy máte pravdu, něco zde je!“ Naopak. Usmívá se a snaží se ze všech sil, aby diagnózu ovlivnil a učinil ji pro sebe příznivou.

Ani se nemusil příliš namáhati. Milde špatně poslouchal a špatně pochopil. Jen ze společenské slušnosti si vzal Soňu stranou, zaclonil jí zornice, klepal jí na kolena, přiměl ji stát se vzpaženými rukama a se zamhouřenými očima, zkoušel jí nehtem rýhy na obnažených zádech. Soňa se chovala ledově vážně. Lékařovo resumé vyznělo v ten smysl, že je silně nervózní, což je zřejmě ovlivněno pokročilým těhotenstvím.

„Víte, podráždění, přelétavé nálady, pláč i šibalství v jedné směsici, to není u mladých paní v tomto stavu pranic neobyčejného,“ namlouval Hajnovi, tváře se co nejvlídněji: „Ani byste, pane továrníku, nevěřil, co takové maminky všechno provádějí! Jenom když nemá milostpaní,“ ztišil hlas, „ty své staré pochybnosti ohledně otcovství dítěte. Nebo snad ještě tak někdy blouzní, jako tenkrát blouznila?“

„Ne,“ vrtěl hlavou upokojený Hajn, „také však o děťátku nemluví.“

„Lépe, když o něm nemluví vůbec, než aby o něm mluvila tímto způsobem,“ rozhodl šalomounsky doktor.

Soňa se vrátila ustrojena a prozpěvovala si. Díval jsem se po očku na její kulatíci se postavu. I tvář počínala nabývatí důstojných, mateřských rysů. V pohybech i úsměvech jakási vláčnost, opatrnost. Zaplavila mě hluboká něžnost – ne k ní, ale k onomu vzdutému životu, v němž bylo skryto mé dítě.

Lékařská prohlídka mimochodem byla odbyta. Ještě několik otázek z otcovy strany a chlácholivých slov Mildeových – a mohli jsme přikročití k všední, společenské zábavě. Nic neleželo v cestě tomu, aby se Soňa přihlásila s novým žertíkem. Tentokrát si vybrala za objekt starého Paříka.

Sešla proto až do jeho ševcovské dílny. Stařík byl ovšem náramně nadšen. Nebyl zvyklý návštěvám mladé paní. Rozplýval se pochlebováním. Poněvadž se v domě se Soniným stavem nedělaly žádné tajnosti (ostatně jej bylo asi těžko v oněch dobách ještě skrývati), začal Pařík právě o tom. Prý mu připadá, jako by on sám se měl státi dědečkem. Těší se na nemluvíátko nesmírně! Sliboval hory doly, co všechno bude s dítětem dělat – bude mu chůvou, koníkem, bude s ním chodit na procházky, nosit je na zádech.

Soňa ho chvíli neúčastně poslouchala, pak začala hovořit sama. „Paříku, co byste tomu řekl, kdybych vám svěřila, co ještě nevíte?“

„A copak je to, má milá milostpaní?“

„Strýček Neviditelný se k nám vrátil.“

„Nu, milostpaní si dělá ze starého dědka blázny.“

„Vrátil se, Paříku, a je teď opravdu neviditelný. Konečně se mu to podařilo. My dva jsme spolu smluveni, víte? Jedině mně se projevil, nikomu jinému v celém domě! Nikomu jinému, považte! Víte – že jsem ráda? Lichotí mi to. Musila jsem mu slíbit, že to zůstane jen mezi námi. Vy jste ho ale měl vždycky rád. Vy jste se s ním dobře snášel. Zvu vás jako třetího do tohoto tajemství.“

„Milostpaní, není možná,“ snažil se starý chud'as přizpůsobiti záhadnému žertu, jehož smysl nechápal.

„A nyní stojí zrovna za vámi,“ vyzpěvovala Soňa. „Stojí za vámi, jako stával, a dívá se, jak krájíte své kůže. Pamatujete, jak se od vás nehnul, když jste kropil zeleninu? Zrovna tak bude zase stávat – zrovna tak půjde za vámi krok co krok, jenže ho již nikdy nevidíte.“

„To je mi ale zpráva – to je věc,“ koktal Pařík. „Docela neuvěřitelné. Milostpaní je šibalka.“

„Paříku,“ nedala se vyrušit Soňa, „to vám říkám, je to báječné, být neviditelný! Co on teď všechno může udělat! Paříku, kdyby se na nás rozhněval, mohl by nás zle vytrstati. On je však hodný, bude s námi se všemi zacházet slušně, ač by nemusil. Za to ho musíme uznávat a mluvit o něm vždycky jen dobře a jednat tak, aby proti nám nikdy nic neměl. Pak nebudeme musit mít žádný strach. Ale ti, kdo to nevědí, nebo tomu nevěří, nebo k němu dobří být ani nedovedou – ti ať jen se těší!“

Díval se na ni vyjeveně, s pootevřenými ústy.

„Tak se mi líbíte, Paříku, takhle omráčený! Vidíte, že jim to také přejete, těm zlým a nevěřícím, že s nimi strýček zatočí, až ho nějak urazí? Já – já jsem docela spokojena. Ach! Jak jsem spokojena!“ A smála se a tleskala do dlaní. Slzy jí tekly z očí samým smíchem. Ovšem, na starého Paříka také musila být podívaná. Jeho malá očka mžikala, bezzubá ústa bezmocně přežvykovala – kroutil rozpačitě svým žízalím tělem a poposedal s rukama na kolenou.

Ještě ode dveří na něj Soňa volala, kladouc si prst na rty: „Avšak, Paříku, pozor na řeč! Jsme spojenci! Zasněbila jsem vás. Je to veliké tajemství!“ A odešla v jediném, velikém záchvatu smíchu.

Pařík si posteskl Filipovi a Filip Katy – a přes ni se kolosální Sonin šprým dostal až k sluchu starého pána.

„Tak co tomu říkáte?“ zeptal se mne Hajn, když mi to všechno vypověděl. „Ona je nenapravitelná. Je marno jí domlouvati. Proč mě neposlechne? Trápí mě to, Petře. Víím, že to je všechno od ní jen nepěkný, zlomyslný žert, nevím však, čím to je, již se těm jejím žertům ani nedovedu zasmáti.“

Chodil roztrpčeně sem a tam s rukama za zády a přemýšlel. Nechal jsem ho přemýšlet. Proč bych si pálil prsty? Znal jsem příliš dobře systém jeho myšlení. Jakmile bych pronesl některý ze svých názorů, ihned by se přiklonil na Soninu stranu.

Náhle se přede mnou zastavil. „Nemohl byste, Petře, nějak zařídit, aby se ty nesnesitelné žerty o Neviditelném již neopakovaly? Já víím, kdybyste vy chtěl, dokážete to. Ve vašem vystoupení, když si dáte záležet, je něco, čeho je nutno uposlechnouti. Já – já již pro ni nejsem autoritou. Udělejte to kvůli mně, můžete-li! Nemám klidu, probdím většinu nocí, opravdu, jsem již všecek churav z těchto věčně se opakujících výstředností!“

Odkáslal jsem si, aby znělo pádněji, co jsem chtěl říci, pozvedl jsem slavnostně hlavu. Nyní nastala chvíle mého úplného morálního vítězství. „Já bych mohl učinit jen jedinou věc,“ pravil jsem zvolna, „dovedl bych zakročiti jen jediným způsobem, a tento zákrok by měl okamžitý výsledek. Všechny podobné zábavy bych jí jednou provždy kategoricky zakázal. Bohužel, nabyl jsem však již v tomto domě jistých zkušeností a víím, že se vám tento způsob nebude zamlouvati.“

Díval se na mne chvíli vyčítavě, pak odešel s hlubokým povzdechem, neodpověděv ani slůvkem.

Neměl jsem doma nic, po čem bych zvláště toužil. V továrně Hajn pomalu vypřahal a všechna odpovědnost a práce ležela na mých bedrech. Výsledkem bylo, že jsem si navykl časně vyjížděti a pozdě se z kanceláře vraceti.

Není to sice důležité, přesto však přispěje k osvětlení naší podivné domácnosti v oné době, podotknu-li, že jsme se Soňou společně jedli jenom v neděli. Všedního dne jsem obědvával většinou až k jedné hodině. V tu dobu byla Soňa již dávno po jídle.

Sedávala neúčastně v staré Hajnově houpací židli, která zde zůstala od dob její rekonvalescence, a kolébala se, hledíc střídavě na mne a k oknu. Hou – hou, nahoru, dolů – a poněvadž to bylo pro mne téměř každodenní divadlo, nebylo mi to právě příjemné. To hup sem, hup tam vyjadřovalo nervozitu, kdežto oběd sám je spíše výrazem klidu. Zdávalo se mi dokonce, že Soniny kradmé pohledy jsou plny posměchu. Pro toho, kdo jí, není to nic příjemného, být pozorován kritickým okem. Když jíte a váš spolubesedník potměšile mlčí, brzy uslyšíte znít velmi nestoudně mlaskání vlastních dásní, chrupot sanic, hlučné polykání.

Večery bývaly mnohem hlučnější než obědy. To již obyčejně u nás seděl Hajn a Soňa vyhledávala kdejakou příležitost, aby mě vyčastovala vybranými ukázkami své nezbednosti. Mohu bez nadsázky říci, že s Hajnem bylo nakládáno den ode dne hůř. Jako by si byla vzala do hlavy, že tímto systémem musí proraziti stůj co stůj! Snad si pořád ještě připadala málo veselá. Znásobovala svou veselost i svou troufalost k pramalé otcově radosti.

Hajnovi byla odstavována židle, když si sedal, byla mu sypána sůl do černé kávy, cvrkáno mu zespodu do novin, které si otevřel. Stával se opatrným a přitom nesmírně komickým. Šlo-li Soni jen o to, aby ho zbavila důstojnosti, pak se jí to povedlo dokonale. Neusedl, aby se neohlédl po své židli, poněvadž ze zkušenosti věděl, že tam bývá nastražen jehelníček, rýžový kartáč, holicí miska s vodou. Byl celý poplašený. Dotkla-li se Soňa jeho šíje, již se krčil, již se zoufale ohlížel – nebyl si jist, neměla-li mu být nalita voda za límec nebo zda mu nemělo být zavěšeno něco vzadu na šos kabátu. Sonino neustálé pošťuchování a chichtání bylo nekonečně protivné, stálo však za to, poslouchati zlomené napomínání Hajnovo, smíšené s dědečkovskou, shovívavou něhou. Ostatně se mu jeho kázání nikdy nevyplácelo. Než je dokončil, kolem jeho krku bylo hozeno bavlnkové laso nebo byl na jeho ctihodnou hlavu vysypán popelníček.

„Soňo, Soňo,“ stýskával si znova a znova zneuctíváný továrník, „vždyť tys taková nikdy nebyvala!“ Byl-li přítomen Kunc, šeredně se mračil, jakmile žerty překročily míru, kterou on ráčel míti pro poměr dcery k otci.

„Soňo, Soňo,“ opičila se Soňa po Hajnovi v nesčíslných variacích, vzlykavých i kňouravých, sopránových i basových.

Když mě omrzelo dívati se na Hajnovo trýznění, vstával jsem a odcházel do svého pokoje pod tou neb onou záminkou: buď jsem chtěl vyřešiti jakousi důležitou odbornou otázku, nebo jsem si potřeboval napsat naléhavý dopis. A hle! Jen docela malou chvíli ještě zněl z naší jídelny Sonin vyzývavý smích a mumlavé napomínání, pak náhle všechno ustrnulo v klidu. Bylo slyšeti již jen pokojný hlas Hajnův, který se snažil zavésti důstojnou rodinnou rozprávkou. Jakpak by ne! Obecenstvo odešlo. Ten, pro kterého byly produkce pořádány, se vzdálil – divadlo pozbylo svého opodstatnění.

Pamatuji se živě na jeden takový bláznivý večer. V Hajnových prošedivělých vlasech byly již natočeny dva cůpky, podobné růžkům, a Soňa se přes hrozbné protesty otcovy snažila totéž provésti s jeho bradkou. Odešel jsem do svého pokoje. Uvelebil jsem se rozmrzele u psacího stolu a nečinně zíral k oknu. Hustá podzimní mlha se lepila na sklo jako průsvitný papír. Znenadáni bylo na mé dveře tichounce zaklepáno. Neměl jsem ani času, abych se ozval. Do mého pokoje vklouzla ostražitě Katy.

Bylo zřejmé, že si přála, aby o její návštěvě u mne nikdo nevěděl. „Katy!“ podivil jsem se, příjemně překvapen, „vy zde?“ Polichotil jsem jí, jak mi je milé, že ke mně také jednou přišla. Usmívala se a čekala, až se vymluvím. Hle, co měla Katy na srdci:

Soňa měla ráno velmi podivný nápad: Na síň, před dveře jídelny, postavila židli a na ni položila hrneček s kávou a dva rohlíky. Katy se zastavila překvapeně u podivné snídaně a chystala se ji odnésti. Domnívala se, že Soňa z jakýchsi nepovědomých příčin hodlala posnídati na chodbě a pak na svůj nápad zapomněla. Sotva však pohnula židlí, již tu byla Soňa.

„Nech to tady, Katy, pročpak to nenecháš, vždyť jsem to sem dala úmyslně!“

„Ale proč?“ divila se Katy.

„No – vždyť je to snídaně pro strýčka Cyrila. Možná, Katy, že on již, chudáček, dlouho nejedl.“

„Prosím tě, Soňo – co to povídáš?“

„Můj ty bože, Katy,“ lamentovala Soňa, „cožpak i ty chceš dělat nechápavou? Ani ty ještě nevíš, že on je doma a musí také jíst? Nevšimla sis ještě, že se k nám chodí přiživovat do špiže? Nepozorovala jsi, že se nám ztrácí chléb a že nám je upíjeno mléko? Opravdu jsi to nepozorovala? Nebo jsi také takový nevěřící Tomáš?“

To bylo ovšem na Katy trochu mnoho. Zažila již mnohé podivné šprýmy Soniny, žádný z nich však dosud nebyl tak výstřední a předváděn s tak vážným vzezřením jako tento. Musila se asi tvářit vyděšeně a znepokojeně, neboť Soňa jako by byla náhle procitla z nějakého sna. Její tvář zahořela úlekem a zároveň se počala hystericky smáti. Smála se a třela svou tvář o dívčinu a ujišťovala ji: „Hloupá, to já jen tak. Přece jsi to nemyslela doopravdy! Já jen žertovala. Nu, řekni, nebyl to povedený žert? Ty ses ale vylekala. Bylo to opravdu tak hrozné? Co sis vlastně myslila?“

Ale Katy v tom všem neviděla právě pěkný vtíp. Jen proto mě přišla vyrušit, však ona ví, že nemám právě nic na práci, že jsem jen odtamtud utekl, protože se již nemohu dívat na Sonino třestění. Katy nemá ta představení s Neviditelným za tak nevinná, a kdyby byla mnou, udělala by všechno na světě, co jen se udělat může, aby Soňa zanechala svého podivínství. Katy ovšem mluvila bodře, netvářila se nijak nešťastně, její rty se usmívaly, její hlas se mazlil, ale taková Katy byla vždycky, ať se jednalo o sebevážnější věc.

Stál jsem proti ní a nevěděl jsem dosti dobře, co jí na to říci. Měl jsem své známé teorie, jimiž se to vše dalo vysvětliti, ale tyto teorie se v poslední době také jaksi počínaly kolísati. A pak – zde stála Katy – a já byl od Soniných rozmarů odveden daleko – velmi daleko.

Umínil jsem si, že se jí za její dobře myšlenou návštěvu odměním důvěrou. Vyprávěl jsem jí, jak jsme se se Soňou nepohodli, jak jsem jí zakázal návštěvy u tety a jak se ona na mne proto rozhněvala. Naznačil jsem jí, jak jsem si vysvětloval vznik mánie s Neviditelným, mluvil jsem o Sonině tvrdohlavosti, vzdoru a o způsobu, jakým doufám tento vrtoch potříti. „Jde jen o to, Katy, kdo to déle vydrží. Jsem pevně přesvědčen, že to budu já.“ Připomenul jsem jí okolnost, že Soňa již všechny vystřídala svým hloupým vtípem, jen na mne se ještě neodvážila. „Víte, Katy, dokud se Soniny žerty odbývají bez mé přímé účasti, jsem docela klidný. Vystihuji v nich záměrnost, a záměrnost předpokládá přece zdravý rozum. Ovšem, kdyby se stalo, že by Soňa proti všemu očekávání do toho zatáhla i mou osobu – kdyby můj plán s vyčkáváním neměl být v nejbližší době korunován úspěchem – pak...“

Co bych byl udělal pak, nepodařilo se mi Katy dosti dobře objasniti. Odešla, a já jsem zůstal sám s jejím obrazem v očích, vyhladovělých celibátem. Šel jsem zase k oknu a hleděl jsem tesklivě do oné husté listopadové mlhy, která tenkrát obklopovala temný, běsy pronásledovaný Hajnův dům.

Dnes, když se dívám zpátky na tehdejší děje, nemohu pochopiti, jak jsem mohl – jak jsme všichni mohli být po takovou dobu slepí. Nechápu, jak jsem mohl pořád ještě od budoucnosti očekávati nějaké zlepšení, nějaké vítězství. Mohu se snad uchláholiti jen tím, že jiní na mém místě by byli také jen vrtěli hlavami nebo čekali na rozuzlení. Co vzniká pomalu, vzniká nezřetelně. Porucha, která by byla viditelná na první pohled náhodnému návštěvníku, uniká dennímu pozorovateli. Je potřeba mnoha drobných změn, mnoha pomalé, podryvné práce, času, aby si člověk sáhl na čelo, zrosené studeným potem, a řekl si: „Tady začíná hrůza!“

13

Propast se otvírá

Sobota, osmadvacátého listopadu. Lilo, vítr hvízdal – pravé psí počasí. Vracel jsem se večer z továrny. Kola auta pleskala v blátě, kužele světel se rozptylovaly v dešti. Byl jsem unaven. Déle než týden jsem jezdil již do továrny sám. Hajn si ulovil chřipku a léčil ji lůžkem a horkým čajem.

Když jsem si pod hřbitovní svítilnou otíral obuv o rohožku a setřásal krůpěje ze svého huňatého pláště, zaslechl jsem divoké, burácivé zvuky klavíru. Podivil jsem se. Kdo to u nás tak bouřlivě hraje? Soňa hrávala tlumeně a způsobně, jako dobrá žačka. V poslední době nehrála vůbec. Bože – ulekl jsem se – snad nemáme nějakou návštěvu?

Kvapně jsem vyběhl po schodech a šel jídelnou a salónekem vstříc podivné hudbě. Na prahu Sonina pokoje jsem stanul překvapen. Byla to přece jen Soňa sama, která tak bláznivě hrála!

Pohlédla na mne nepřítomně, hned potom se však zase její zrak sklopil do not. Stál jsem ve dveřích a díval jsem se na ni. Svým vyzývavým prodléváním jsem jí chtěl naznačit, že jsem se vrátil po celodenní lopotě a že mi není do poslouchání tak hlučných koncertů.

Nevšímalá si mne. Zpozoroval jsem, že na stoličce u klavíru leží celý stoh not. Právě dohrála list, který měla před sebou, chvatně jej shodila mezi sešity na stoličce a zároveň rozevřela

nový. Vypadalo to, jako by z hudební náruživosti mínila přehrát všechno, co měla po ruce. Její čelo bylo ovlhlé potem a tváře jí planuly. Z nejasných důvodů na mne působil obraz hrající Soni velmi nepříjemným dojmem.

Rozladěn jsem šel do jídelny. Katy mi přinesla večeři. Padlo mi do oka, že se vůbec neusmívá. Sotva mě pozdravila. Teprve když se vracela do kuchyně, zastavila se na prahu, jako by na něco zapomněla, a stručně mi oznámila, že Hajn mě prosí, abych k němu po večeři přišel. Nic víc než to. Jedl jsem a v Sonině pokoji pořád ještě bouřilo to nepochopitelné běsnění klavíru.

Náhle jako když utne. Víko zarachotilo, sklapnuto energickou rukou. Jaké nastalo podivné ticho! Mimoděk jsem utkvěl zrakem na dveřích. Otevřely se. Soňa vstoupila do jídelny. Zamyšleně se usmívala. Spěšně, dlouhými, mužskými kroky začala chodit podél oken sem tam s rukama založenýma za zády.

„Hrála jsi nějak odvážně!“ řekl jsem s mrazivým úšklebkem.

Neodpověděla. Jenom se na mne poplašeně podívala a pokračovala ve své zvláštní procházce. Jako by někam pospíchala, někam, kam ještě dnes musila dorazit. Jímala mě tíseň z tohoto jejího nového podivínství. Občas jsem na ni od talíře vrhl znepokojený pohled. Ty dlouhé a v kolenou poklesávající kroky mi cosi připomínaly. Co jen mi připomínaly? Tu jsem si vzpomněl. Jako malý chlapec jsem spatřil v městečku poprvé průvod Božího těla. Praporečníci šli nábožně podle hudby za nebesy s vystrčenými břichy. Jejich pompézní krok mě uchvátil. Vyrobil jsem si v dílně cosi podobného korouhvi a nosil jsem to, prozpěvuje si, kolem „ponku“. Nyní Soňa nosila po pokoji neviditelnou korouhev.

Co to má asi znamenat, uvažoval jsem. Nejspíš se chystá k výbuchu. Ta hudba prve, to byla asi jen ouvertura. Nyní začne komedie. Kéž by tomu tak bylo! Konečně mezi námi dojde k projednání našeho vleklého sporu. Měl jsem už po krk toho nesrozumitelného, zakletého domácího života. Jenom se mi jaksi nechtěl líbit způsob, jímž se k útoku chystala.

„Nu, tak přece odpověz!“ řekl jsem zhurta, abych uspišil to, co mělo přijít. „Proč jsi tak ztřeštěně hrála?“

Ohlédla se, ale nepřestala v své rozčilující chůzi. Ke všemu počala ještě vzdorovitě pohazovati hlavou ze strany na stranu. Bylo to pitvorné. Již jsem si myslil, že se odpovědi nedočkám, když se znenadání rozhovořila posměšným, zpěvavým hlasem: „Hrála jsem

někomu, ale tobě ne. Pro tebe jsem nehrála. Hrála jsem komusi, kdo mě poslouchal. Tys mě nikdy neposlouchal.“

„Nevím, co tím chceš říci,“ řekl jsem zaraženě, sahaje po novinách. To jsem však již lhal, zbaběle lhal. Rázem jsem pochopil, co tím myslí. Tušil jsem, kdo byl tím šťastným posluchačem. Můj zdánlivý klid byl jen troskou klidu. Písmena novin mi skákala před očima. Viděl jsem se v pokojíku s okny zakouřenými mlhou, jak lehkovážně rozprávím s Katy. Cože učiním, až Soňa počne také se mnou vtipkovat o Neviditelném? Jaké z toho vyvodím důsledky?

Střílela po mně zlomyslnými pohledy, jsouc zřejmě zvědava, co tomu všemu říkám. „Tys mě nikdy neposlouchal, on mě však poslouchá rád. Hraji a on mlčí. Nevidím ho, ale tuším, kde leží jeho ruka, již se opírá o klavír. Přehrála jsem mu všechno, co mám. Budeš mi musít koupit nové noty!“

V hlavě mi vířilo. Myšlenky se točily v kole. Strašlivé podezření ve mně rostlo, mohutnělo, až zastiňovalo celý můj vnitřní obzor. Staré, důvěřivé bludy bledly. Zůstala nakonec jen zlověstná jistota, rozpínající netopýří křídla.

„Alespoň si sedni!“ rozkřikl jsem se zuřivě.

Zastavila se a zadívala se na mne s vyzývavou koketností, skoro útrpně. „Ty si tu na mne řveš a myslíš si o sobě, kdovíjaký jsi znamenitý člověk, a zatím – jsi k smíchu. Cožpak nechápeš, že ten, kterému jsem hrála, je mým milencem?“

„Soňo,“ řekl jsem chřaptivě, nutě se do klidu, „já nejsem z těch, kteří sednou na lep tvým zlomyslným šprýmům. Nezačnu tě prosit, abys přestala, abys mě neděsila. Dobře vím, že jen to bys ráda dokázala. Máš to však marné, mluv si, co chceš, já nevěřím v tvé fantazie.“

„Hleďme, ty mi tedy nevěříš?“ Její hlas se stal chlubitě tajemným. „Ovšem, ty snad ani nevíš, že frivolní ženy mívají milence. Och, mají své milence mnohem radši než muže. Frivolní ženy nikdy nezrazují své milence!“ Poťouchle se ušklebovala. „Pátrej, hloupý manželé! Některé milence je však těžko lapiti. Můj je z těch, které nikdo nikdy nelapí!“

Seděl jsem mlčky, zlomen, a ona mě častovala vyprávěním o nedostižném milenci. Je prý mocný, ten její miláček, mocnější než ostatní lidé. A měl bych si na něj dát pozor. Nikdy nemohu vědět, zdali mě neposlouchá. Mohl by mě pořádně prohnat pro nějaké rouhání.

Neboť on je všudypřítomný milenec, všemohoucí milenec! Jak by dnes nebyla Soňa veselá? Vždyť přišla na zajímavou věc: nemůže se jí již nikdy nic zlého státi. Jest pod jeho ochranou.

Hleděl jsem tupě před sebe a šeptal jsem si: chleba – chleba – chleba. Mé bláhové domněnky přede mnou ležely sesuty jako domečky z karet. Ne, nevymyslila si svého Neviditelného, aby mě jím dráždila, neučinila tak z pouhé ženské msty. On jen nenápadně uzrával v její duši. Nebyla přemrštěně veselá, aby mě potrápila, ale byla taková proto, že se mátlá, že bojovala, že se styděla a že si zoufala. Nyní již nebojuje, nyní si již nezoufá.

„Jak bych nebyla veselá,“ radovala se Soňa, „když vím, že nejsem v domě již sama; teď mně už nemusí na tom záležet, že mě manžel přezírá! Jak bych se nesmála, když jsem poznala, že tu je přece jen někdo, kdo při mně miní věrně a poctivě stát! Můj milenec je ke mně laskavý svým mlčelivým způsobem. Neopustí mě, co bude živ! Jak by mě také mohl opustit teď, kdy ode mne čeká dítě? Jak by mě mohl nemilovat, jak by mohl být ke mně krutý, když ví, že očekávám narození jeho dítěte!“ Vyzpěvovala tak horoucně a vášnivě, až se jí hlas třásl slzami.

Ještě jsem si mohl namlouvati, kdybych byl chtěl, že tou básnickou symbolikou chce ke mně promluvit o svém osudu. Zahnal jsem mávnutím ruky tuto poslední naději. Snad se domnívala, že toto gesto platí jí, že jsem se rozpřáhl, abych jí udeřil. „Mohla jsem si myslit,“ schoulila se polekaně, „že se budeš mrzet, až se ti přiznám k milenci.“ A propukla v usedavý pláč.

Počkám – řekl jsem si – počkám, až se vypláče. Vstal jsem a chodil jsem kolem ní, přikrčené v koutě za záclonou, krok za krokem, houpaje svou vlastní černou korouhví. S hrůzou a úzkostí jsem myslil na dítě, které ta bláznivá nosí pod srdcem. Jak je uchrániti od nebezpečí matčiných nespolehlivých nálad? Jaké světlo může rozžehnouti v jeho hlavě její mátožná duše?

Neočekávaně vyskočila, zasmála se, vyplázla na mne jazyk. Odstrčila židli, která jí byla v cestě, a utíkala do svého pokoje.

Čekal jsem.

Klavír se znova rozběšnil.

Šel jsem za ní. Volal jsem ustrašeně: „Soňo! Soňo!“ (Pozdě.) Mluvil jsem prosebně, zlověstně – ale neslyšela. Byla nadobro zabrána do své šílené hry. Noty se válely po podlaze, hrála něco

vlastního, jásavého, nespoutaného, co se snad opravdu mohlo líbit jen jejímu neviditelnému hostu.

„Soňo!“ křičel jsem, snaže se přehlušit klavír. Nevšímal si mne, oči měla planoucí, tváře rozpálené, chvat v ruku, chvat v celém těle.

Zavřel jsem za sebou opatrně dveře. Potmě jsem kráčet přes chodbu do svého pokoje, vytáhl si z krabice doutník a pomalu, úmyslně zdlouhavě, abych přemohl zrádné chvění rukou, jsem si jej zapálil.

Pak jsem šel navštívit tchána.

„Co tomu říkáte? Promluvte přece, Petře, jak se na to díváte?“

Připadal mi pojednou hrozně zpustlý se svými rozčuchanými vlasy a vousy, ubohý, bezbranný, sobě nepodobný. Tento dojem byl zesilován ještě tím, že ležel v posteli. Rozhalená košile, vlající rukávy, huňaté bílé paže, vrásčité stařecký krk. Prateta stála u hlav lůžka jako zlý duch, číhající na duši umírajícího.

„Je velmi podrážděná,“ vykládal jsem co možno chladnokrevně. „Dala se do hry na klavír. Jak je vidět, hudba jí nesvědčí. Bude nutno učinit tomu přítrž.“

„Začalo to, Petře, asi za půl hodiny po tom, co jste odpoledne odjel do továrny,“ vyprávěl mi Hajn. „Nikdo neví, co to do ní vjelo. Katy tvrdila, že byla dopoledne docela tichá, ba spíše zamklá. Teprve později se začala pro sebe usmívat a jevila nepochopitelné vzrušení. Kdyby aspoň přestala hrát! Je mi, jako by mi bušila do hlavy kladiva. Někdo by ji měl uklidnit. Také já bych potřeboval, aby mě někdo uklidnil. Jsem nemocen. Měl jsem horečky. Jdou mi do hlavy myšlenky, při nichž se mi zadržuje hrdlo.“

„A to tak hraje pořád? Celé odpoledne?“ ptal jsem se opatrně.

„Když jste odešel, přišla ke mně dolů a sedla si na kraj mé postele. Nedívala se na mne, hleděla pořád na druhou stranu, k zemi. Myslil jsem, že plakala a že se stydí za svá zarudlá víčka. Vzal jsem ji jemně za ruku, ale vytrhla se mi a přitom mi ukázala obličej. Tu jsem teprve viděl, že se ošklivě a bez hlesu směje.“

„A pak mu povídala,“ ujala se slova prateta, „jsi už starý, tatínku, měl bys už umřít. Ano, to mu řekla.“

„Měla v poslední době tuze divné žerty, snad to patřilo do série těch jejích zvláštních žertů. Tohle mi však připadalo přece jen příliš zarážející,“ přiznával se Hajn. „Rozzlobil jsem se, řekl jsem, že se takhle s otcem nemluví, že by snad také měla znát meze.“

„A co ona?“ ptal jsem se se zájmem.

„Nahlas se zasmála a řekla, že by bylo dojisty lepší, kdybych umřel, protože mě bude asi hrozně mrzet, až se dozvím, koho si vyvolila za miláčka. Prý by pro mne bylo lepší, kdybych se nedočkal dne, kdy se stanu dědečkem.“

„Zlobil jste se pak ještě na ni, když to řekla?“

„Ne, pak už ne, protože jsem si myslel, že je nešťastna, že tím myslí jen něco nesmírně smutného, například že bych měl být raději mrtev jen proto, abych neviděl, jak se na světě trápí. Domníval jsem se, že u mne posedí a své zármutky mi svěří. Ona však najednou vstala, zatahala mě za vlasy a zmizela. Od té doby tam nahoře hraje.“

„To není šprým,“ řekla prateta temně, „to je něco jiného.“

„Měli jste poslat pro Mildeho,“ poznamenal jsem chvatně, abych tu poznámku zamluvil.

„Už jsme to udělali, Petře,“ pravil Hajn zlomeně. „Nejdřív nebyl doma. Je podzim, doba nemocí, jezdil po návštěvách. Když jsme telefonovali podruhé, slíbil, že přijede hned po večeři. On ovšem netuší, že jde o něco opravdu vážného.“

„Velmi rád bych ho tu už viděl,“ pravil jsem tiše. „Už jen proto, že pro mne je rozhodující, jak s ním bude Soňa mluvit. Bude-li i k němu nezpůsobná, potom nezbude, než abychom se připravili na skutečnou chorobu. Myslím silné nervové podráždění nebo něco takového.“

„Nervové podráždění!“ zasténal Hajn, „Je-li nervózní, pak se takovou stala jen z vás!“

Pozor, útok začíná – řekl jsem si uvnitř. Důlky v mých tvářích se prohloubily, zuby se pevně semkly.

„Jak by z něho nebyla nemocna?“ vmísila se prateta. „Kdo by z něho neztratil rozum? Tak se nejedná s člověkem, jako on jednal s ní!“

Musíš se ovládnout stůj co stůj – uvědomoval jsem si. Řekl jsem, že chápu stav jich obou a že nemíním z jejich výtek vyvozovati žádné důsledky. Jen by měla paní teta připustit, že ten, který je zatím nejvíce postižen, jsem já. Jde nejen o mou ženu, ale také o mé dítě.

Tetin ukazovák proti mně vystřelil jako dravčí zoban. „Vás jediného budu obviňovat, stane-li se v domě neštěstí! Já jsem trpělivá, ale přísná svědkyně. Kdo znal Soňu líp než já? Snad byste nám tu chtěl namluvit, že Soňa se rozstonała proto, že nikdy nebyla zdráva? Holenku, s takovou si na mne nepřijdete! Jednal jste s ní po celé měsíce jako se služkou, která ukradla lžici. Neráčil jste jí věnovat svůj ctěný zájem. Chtěl jste dokázat, aby se k celé rodině obrátila zády. Co jste jí za to dal? Jen své sobectví! Objevila ve vás krutého člověka, a vy jste se jí mstil za to poznání. Nezvala vás k sobě v době nemoci. Proč? Protože k vám neměla důvěru. Místo abyste si uvědomil odpudlivost své povahy, měl jste tím větší vztek! Zklamal jste ji jako manžel i jako člověk. Má jemnou duši, cítila se nešťastna. Ale vy ještě teď nechápete. Jste necitelný hrubec, jste hladový povýšenec, jste katův pacholek – ano, to jste!“

„Teto Karolínó,“ spínal Hajn ruce, „zadržte, prosím vás! Nechci teď svárů! Případá mi to hrozné, vyčítat si vzájemně viny, když má jít jen o jediné, o Sonino zdraví. Možná že jsme všichni vinni, každý jinak. Petře, spoléhám na vaše sebeovládání, na vaši moudrost!“

Však jsi sám začal, myslil jsem si vztekle. Nahlas jsem jen mumlal, že vím, co je mou povinností. Prateta mi křivdí jen ze soucitu se Soňou. Nevydržel jsem déle seděti v klidu. Přecházel jsem a přežvykoval v duchu pohany, jichž se mi dostalo. Tak vida, já za to mohu, že chovali v domě blázna, kterému se zachtělo stopovat pár mladých manželů. Já se zasloužil o Sonin záchvat, který měl za následek vleklou chorobu, já jí našeptal, že je blázen otcem jejího dítěte! Já ji ponoukal k pitomým, vzdorovitým žertům tak dlouho, až uvázla v síti vlastní zrůdné fantazie!

Nahoře bouřil klavír, srdcelomně, zoufale, jako by nemínil přestati. Jak jsem se procházel, tančil vedle můj stín jako ďábel na námluvách. Dovedl jsem mlčeti k tetiným urážkám, nedokázal jsem však vykouzlit na tváři lživý úsměv. Vrhla jsem kolem sebe vražedné pohledy.

„Petře, Petře,“ povzdechl Hajn, „vy nejste z těch, kteří se dají přemoci soucitem! Čtu zlobu ve vašem obličejí. Vy se nikdy neskloníte před žádným majestátem! Nepokoří vás ani vaše vlastní neštěstí. Víam, že nevěříte v Boha. Dovedl byste v něho však věřit, kdybyste věděl, že se s ním budete moci svářiti!“

Doktor si vymínil, že v rozmluvě se Soňou nebude vyrušován. Dovolil nám však, mně a Hajnovi, abychom ze sousedního pokoje byli svědky jeho pokusu. Dveře byly pootevřeny,

slyšeli jsme každé slovo. Hajn byl jen v trepkách a v županu, zimomřivě se choulil v křesle a statečně bojoval se záchvaty kašle.

Sotva Milde vstoupil, klavír rázem umkl. Soňa vykřikla, nějaké noty se sesypaly na podlahu. Doktor byl však na její uleknutí připraven a již se rozplýval nenuceností. Měl prý dnes špatný den, mnoho smutných pacientů, samá chřipka. Zachtělo se mu podívat se také na zdravé, veselé lidi. Nu, milostpaní je červená jako růžička – a hraje jako virtuos. Je zřejmě v dobré náladě. Odmlčel se na chvíli, aby svým slovům dodal náležité pádnosti. „Kdo by to byl řekl? Tak prý se neviditelný strýček vrátil domů. A tentokrát je prý opravdu neviditelný.“

Malá chvíle nedůvěřivého mlčení, která nám v salóнку připadala jako věčnost. Doktor se zeptal ještě jednou, důtklivěji než prve: „Vskutku – je tomu tak? Zprvu jsem tomu ani nevěřil, abych tak řekl. Neměl jsem totiž nejmenšího tušení. Nemohla byste mi, milostpaní, vysvětlit, jak k tomu vlastně došlo? Vždyť tomu není tak dávno, co ho odtud odváželi!“

Chtěl asi přiměti Soňu, aby se vrátila k logickému způsobu myšlení. Domníval se, že se přece jen zarazí, bude-li postavena před zřejmou nepravděpodobnost. Avšak Soňa měla odpověď pohotově: „Bože můj, to je přece docela jednoduché. Utekl odtamtud!“

Doktor se ovšem hrozně podivil. Jak mohl strýček z blázince utéci? On má totiž jisté zkušenosti s takovými místy a ví, že to tak jednoduše nejde, aby se chovanec z ústavu vzdálil.

Soňa frkla opovržlivě nosem. Co je na tom zvláštního? Vždyť on je přece neviditelný a takovému se docela dobře utíká. Jednou byl pryč a bylo to. „Povím vám dokonce, že přijel po železnici. Ani lístek si nekoupil.“

„Tak vida,“ žasl doktor, „to jsou mi zprávy! Tím se ovšem vysvětluje všechno. Nu, musí se říci, že to byl hloupý nápad, zavřítí do ústavu neviditelného člověka. Teď se ovšem strýček svým hrdinstvím chlubí. Vyprávěl vám podrobnosti? Vidím, že se ptám zbytečně. Jistě jste si spolu o tom již hodně povídali.“

„Ne, to ne,“ přiznávala se Soňa. „Ještě jsme o tom nemluvili.“

„Ale to snad není ani možné,“ lekal se doktor. „Jakpak byste o tom jinak mohla být poučena?“

„Nu, musil přece utéci, když tady je,“ řekla Soňa s dojemnou prostotou. Před tímto důkazem musil ovšem kapitulovati i Milde. Přesto si dovolil podotknouti, že není přece jen nemožné,

že se mladá paní mylí. Kdo ví? Třeba přece jen není tak docela neviditelný, a sedí si pěkně v své cele a na Hajnův dům již zapomněl. „Ostatně,“ řekl spěšně, aby zarazil proud Soniny výmluvnosti, „to by se dalo lehko zjistit. Postačil by stručný dotaz.“ Nepřála by si snad milostpaní, jen pro nabytí úplné jistoty, aby se do ústavu napsalo? Mohla by dokonce psát sama a sama by obdržela odpověď. Milde připouští, že tu jakési znaky jeho přítomnosti jsou, je však opravdu škoda, že se dosud hmatatelně neprojevil. Pokud se týká jeho, věřil by přece jen spíš tomu, že strýček z ústavu neutekl. Kdyby se byl totiž vzdálil, jisté by to bylo jeho příbuzným oznámeno. „Obyčejně,“ pravil jemně, „obyčejně se takové zprávy příbuzným dávají.“

„To je docela možné,“ řekla živě Soňa. „Snad jim to oznámili. Oni však přede mnou jeho útěk tají.“

„A kdo by to před vámi tajil?“

„Nu, kdo jiný, teta, tatínek, Petr.“

„A proč by vám to tajili?“ ptal se přívětivě.

„Bože, proč by! Protože nechtějí, abych se s ním scházela. Vědí, že ho už nikdy nedostanou, když je neviditelný. Vědí, že my dva se proti nim spojíme, až se domluvíme. Jsem jista,“ tleskala rukama, „Jsem jista, že je tomu tak!“

Doktor chvíli mlčel. Přemýšlel. Věc byla povážlivá. Sonina logika byla nerozborná. Ubožáčka bude zuby nehty brániti svůj šílený sen jako pravý autor, jako rodička.

„My dva,“ poznamenala nesměle Soňa, „jsme totiž milenci, víte?“

„Ale to snad ne!“ ožil doktor. „Vždyť vy jste přece vdaná paní!“

„Ó, to já dobře vím. Ale nemiluji svého manžela. Nenávidím ho!“ Řekla to s vášnivou zlobou. „Je zlý. A pak – budu mít dítě se svým milencem. Řekla jsem to svému muži, ale on, hlupák, tomu nevěří.“

„Nevěděl jsem,“ pravil tiše Hajn, jektaje zuby, „že to s ní je takové! Och, vše je ztraceno! Je zbytečné dělati si ještě nějaké naděje!“ Z úst mu vyšlo žalostné zaúpení. Potom se jeho tvář zkrivila záští: „A přece jen! Jak vás odhadla! Jak vás odsoudila!“

Zabrebtal jsem cosi, že by bylo šílenstvím bráti vážně slova nemocné – a poslouchali jsme dál.

„Kdysi,“ pravil Milde pomalu, „pamatujete se? Dokázal jsem vám, že se vám narodí manželské dítě.“

„Co mi to povídáte?“ pohněvala se Soňa. „Nebud'te přece tak zpozdilý! Žádný doktor na světě by nemohl s dobrým svědomím takovou domněnku hájit. Co vy o mně víte? Nanejvýš jen to, co jsem vám sama řekla“

„Máte pravdu,“ připouštěl rychle Milde. „Odpust'te, zdali jsem tvrdil něco, co nemohu dokázat. Myslil jsem si, že jste se svým mužem žila jako věrná žena. Nehněvejte se, zdali jsem se mýlil. Nemínil jsem vás podceňovat.“

„Právěže,“ jásala Soňa. „Milovala jsem se často se svým milencem. Měla jsem hojně příležitostí. Můj muž nebýval celé dny doma.“

„Je to pravda, docela chápu,“ přerušil ji Milde, když se chystala vyprávěti mu podrobnosti svých domnělých zrad. „Teď toho zatím nechme. Já bych vám totiž rád něco zajímavého navrhl. Vy říkáte, že neviditelný strýček je v domě, a já tvrdím opak. Lidé, kteří mají odlišné mínění, se přou, nebo se sází. Já bych se hned vsadil. Nechcete? Uzavřeme slušnou a legrační sázku. Já říkám, že tu není, a vy říkáte, že tu je.“

„Ne,“ řekla příkře. „Nebudu se sázet. Byl jste ke mně vždycky hodný. Nechci, abyste prohrál.“

„Nu, prosím pěkně,“ vlichocoval se jí doktor, „vsad'me se přece!“ A když opět odmítala, jal se na ni naléhat, aby mu aspoň řekla, podle jakých znamení nabyla jistoty, že Neviditelný je v domě. „Nezradím vás, opravdu,“ sliboval jí, „ani nevíte, jak mě to zajímá.“

Vyprávěla mu všechno to, co my jsme již dávno od ní znali: že ho slýchá chodit po domě a že se jí ze špiže ztrácí jídlo. Určitě nahoře spí, přestože ráno bývá ustláno. Soňa poznala, že to stlala jeho ruka! Jednou dokonce pocítila jeho dech na své tváři.

„Ano, ano,“ pokyvoval doktor hlavou, „věřím vám, milostpaní, ale my lékaři, my jsme taková protivná, tvrdohlavá chasa. My věříme, a přece jen si žádáme nových a nových důkazů. Například, já na vašem místě – já bych do toho ústavu přece jen napsal.“

„Neřekli by vám pravdu,“ chichtala se Soňa. „Stydí se za to, že jim utekl.“

„Potom,“ řekl rozmyslně, „potom by nezbylo nic jiného, když už bych tu pravdu chtěl do důsledků, po doktorsku znát – než abych se tam jel přesvědčit na vlastní oči. Já – být vámi – já bych se tam jel podívat.“

Logický závěr lékařův, tak pečlivě připravovaný, vyzněl naprázdno. To jsme zase jednou něco uslyšeli! Rozvřeštěla se jako tenkrát, když jí řekl, že bude mít děcko. Jak se rozvášnila. Pane na nebi! A Hajn se hnal dovnitř jako tenkrát, že prý jeho berušce ubližují, a já ho musil vsí silou držet za šňůru županu. A proč vlastně všechen ten křik a pláč?

„Vím, co chcete,“ horlila Soňa, „vím, co chcete udělat! Myslíte si, že jsem bláznivá, a chcete mě dostat do blázince jako strýčka Cyrila! Znáám to! Zrovna tak odvážel tatínek babičku! Nalhali jí něco. Proto mě přemlouváte, abych se tam jela podívat. Chcete, aby mě tam zavřeli, abych se odtamtud již nikdy nevrátila. Jistě v tom má prsty Petr. Je to hrozný člověk. Je všeho schopen. Chce se mne zbavit. Ale já vím, co udělám. Zavolám na pomoc strýčka. Nedá mi ublížit. Strýčku Cyrile! Strýčku Cyrilééé!“

„Zůstaňte, kde jste,“ řekl jsem ostře Hajnovi, „nemáte tam co dělat!“

„Já vím,“ koktal, „ale já bych chtěl být u ní. Tam je moje místo!“ A náhle vyhrkl, jako by byl osvícen myšlenkou: „Až u ní budu, nikdo mne od ní víckrát nedostane!“

Zamyslíl jsem se nad tím, co mýnil říci, a našel jsem to pro sebe výhodným.

„Kdoví,“ pravil Hajn trpce, „možná že jste na to dokonce hrdý, že se vám podařilo dostat ji až sem. Snad si myslíte, že vás tak milovala.“

„Nemyslím si to,“ odvětil jsem prudce. „Nebyla by, kde je, kdyby mi více důvěřovala!“

„Vy ovšem nevíte, jak je otci, který tohle všechno slyší. Vy jste klidný a rozumný. Já jsem šílel žalem, když má žena umírala.“

„Soňa neumírá, ona jen stůně!“ vymlouval jsem se.

„Nezávidím vám, člověče, který nemáte srdce! Jste proti mně nesmírně chudý, přes všechny zdánlivé výhody své chladnokrevnosti!“

„Já mám naději,“ řekl jsem nabubřele, „to mi nemůžete upřít. A zde více prospějí ti, kteří ji mají.“

Náhle, když jsme to nejméně čekali, octl se mezi námi doktor. „Pojďte,“ pravil zhurta. „Nyní pláče. Necháme ji vyplakat. Pošleme k ní tu vaši Katy a sami půjdeme dolů. Tam si teprve pohovoříme.“

Byl to ode mne věru šibeniční vtíp, říci Hajnovi, že mám ještě nějakou naději. Rozhovor lékaře se Soňou ve mně nadobro rozptýlil její prchavé zbytky. Nic jsem si nenamlouval, věděl jsem, že můj rodinný život ohavně ztroskotal. Nebylo to tak lehké, smířiti se s tím, ale co mi jiného zbývalo? Může se říci, že jsem již tuto bolest překonal. Však mi ji také pomohli překonati! Jakmile se ukázalo, že jsem se octl v úpadku, vrhli se na mne jako postižení věřitelé. Není divu, že jsem se zatvrdil. Je-li něco osudně zkaženo, pak je to především mé vlastní štěstí. Byl jsem snad povinen klásti někomu účty ze svého jednání? Hájit se? Stejně by mě byli nepochopili. Lidé jako já jsou samotní v svých radostech i žalech. Nikdy jsem si nedělal klamně představy o tomto domě. Byl jsem zde samotný od první chvíle, co jsem sem vstoupil. Nyní bylo mé osamění teprve úplné. Z podezření, s kterým na mne odedávna hleděli, vyvinulo se zjevné nepřátelství. Neměl jsem příčiny, abych na kamení odpovídal chlebem. Raději sám být nespravedlivý než úpěti pod nespravedlností jiných.

Poslouchal jsem netečně Mildeovy výklady o Sonině nemoci. Ani jsem se nesnažil svou neúčast skrývati. Co jsem se také mohl v této věci dozvědět nového? Všechno jsem věděl napřed. Nebylo mi do přetvařování. Měl jsem plnou hlavu vlastního závažného problému, na nějž jsem se nesměl odvážit zeptati lékaře v tomto ovzduší, zamořeném tchánovým hořem a pratetinou pomstychtivostí. S jakými vyhlídkami vstoupí do života mé dítě? Díval jsem se ospale na stařenu, trůnící na výšinách svého křesla, a na tchána, zapadlého v pohovce. Doktor si přes tu chvíli rozpačitě otíral kapesníkem skřípec a hleděl na své posluchače nevidoucíma očima. Čekal jsem trpělivě na okamžik, kdy se také já dostanu k slovu.

Milde ovšem mluvil s řemeslným optimismem, v nějž sám nemohl věřiti. Tvrdil, že přímou příčinou choroby je nedávno prožitý nervový otřes, zkomplikovaný těhotenstvím. Připouštěl vliv dávných obav, pramenících v dětství, které našly vhodnou půdu v příliš citlivém svědomí a bohaté představivosti. Vyslovil jméno nemoci – choromyslnost – jen proto, aby je ihned zase smazal. Prohlašoval, že nemůže určit, jde-li o stav přechodný nebo trvalý. Obojí je prý stejně možné, uzdravení jako zhoršení. Jedinou jeho radou bylo – vyčkati.

„Čas bude pracovati za nás, nebo proti nám. Čím víc se bude blížit narození dítěte, buď bude choroba nabývati půdy, nebo zájem o robátko ji zaplaší. Zvítězí-li matka, rozplyne se temno a s ním i Neviditelný.“

Prosil nás, abychom se všichni svorně přičiňovali o vítězství dítěte. Máme jí je připomínat sterým způsobem. Přinutit ji, aby na ně myslila. Chystati mu prádélko, kolébku, snad i hračky. Nedávati se strhnouti Soniným blouzněním, že dítě je strýcovo. Sliboval, že se znovu pokusí vyvrátiti jí tuto domněnku, jakmile se mu naskytne vhodná příležitost. Míni v té věci pracovati opatrně a systematicky. Byli jsme dnes svědky, že se činil, seč byl, aby v ní probudil zdravou soudnost. Bohužel, narazil na příliš tuhý odpor, a proto jeho pokus neměl úspěchu. Snad již zítra bude její víra v neskutečné méně odolná. Škoda – věčná škoda – že jsme si nepovšimli jejího bláhového zaujetí důkladněji dříve, než blud zapustil kořeny, dokud její zdravý úsudek s ním ještě bojoval.

„To neříkám ovšem proto, abych vám něco vyčítal. Musil bych na prvním místě vyčítati sám sobě, neboť jste mě přece upozornili!“

Hajn několikrát horlivě zakýval hlavou. Pozoroval jsem, že má čelisti pevně semknuté. Zřejmě úporně bojoval proti tomu, aby se mu neroztřásl. Raději mlčel.

Milde mluvil o klidu, který pacientka nutně potřebuje. Nutno jí ve všem vyhovovati, jednati s ní jako s dobrým, jen poněkud svéhlavým dítětem. Nevzpírati se jejím vrtochům, naoko věřiti všemu, co nám bude namlouvati, ne ovšem tím způsobem, abychom byli ve vymyšlení pošetilostí vynalézavější než ona sama.

„A nezapomeňte,“ dodal nakonec, „že je vysoce inteligentní a že by pro ni mohlo být osudné, kdyby jednoho dne vystřízlivěla a pochopila svůj stav v celé jeho bědnosti. Mějte se na pozoru před změnami nálad. Kdykoliv bude nadměru výstřední, nebo neobvykle tichá, nenechávejte ji o samotě.“

„Jak? Jak?“ polekal se Hajn. Třel si spánky, zajíkal se, naprosto nevěděl, jak vysloviti svou hroznou otázku. „Tak vy tedy, pane doktore, máte obavy, že by se mohla dopustit nějaké – nerozvážnosti? Máme ji dokonce hlídati?“

„Ano,“ pravil Milde, dívaje se mu soucitně do očí. „Je nutné, aby byla zvolena důvěryhodná osoba, která by na sebe vzala odpovědný úkol bdíti nad ní.“

„Katy!“ navrhla prateta, přiklepuvši svůj nápad pitvornou hůlkou. Hajn však nedal ani dozníti tomuto jménu a vykřikl touživě a slzavě: „Já!“

Doktor se na něj uznale podíval a zakýval hlavou. „Ano, mám ještě v živé paměti, jak se již jednou otcovská péče osvědčila.“ Lichotil mu zřejmě jen proto, aby mu udělal nějakou

ubohou radost. „Jenomže,“ dodal naoko, tváře se starostlivě, „vy jste snad na tak únavnou službu příliš zaměstnán?“

„Nebudu chodit do továrny!“ vyjekl Hajn. A snad právě tím, že se odřekl továrny (která ho tak jako tak již dávno nezajímala), zbaviv se tak poslední opory, která ho ještě činila mužem, zhroutil se na stůl a dal se do přerývaného vzlykání. Zarýval křečovitě prsty do prošedivělých spánek.

„To by tak hrálo, pane továrníku!“ povzbuzoval ho doktor. „Hlavu vzhůru! Nikdy nenaříkáme, dokud jsme úplně neztratili!“ Avšak podívaná na slzy, řinoucí se po Hajnových lících, byla mu asi vrcholně nepříjemná. Jako všichni lékaři bál se citů jako úhlavního nepřítele svého povolání. Chlácholil starého muže, ale zároveň hledal způsob, jak se co nejdřív a nejnenápadněji dostat ze dveří.

„Pro vás, lidi minulé generace,“ pravil s lživým povzdechem, „je tu ještě něco, čeho se nám mladým nedostává. Pro vás žije ještě Bůh! Můžete se mu svěřit a můžete v něj doufat.“

„Věříme i doufáme,“ řekla prateta tvrdě, „ale máme za sebou již mnohá léta, kdy jsme věřili a doufali zcela zbytečně.“

Marně přede mnou Milde upaloval po schodech, dohonil jsem ho dříve, než se octl dole v síni. Podržel jsem si ho za rukáv zimníku, aby mi neutekl.

Podíval se na mne přimhouřenýma očima, náhle cizí a ostražitý.

„Pane doktore,“ žádal jsem ho co nejzdvořileji, snaže se tak čelit jeho ironickému pohledu, „rád bych věděl, je-li nějak ohroženo dítě, které se má narodit.“

„Ovšemže ano,“ odpověděl posměšně, „hrozí mu nebezpečí matčina úrazu. Žena se zatmělým rozumem je schopna nesčíslných pošetilostí. Je třeba ji ostražitě hlídati. O tom jsem však již dnes mluvil. Škoda, že jste mě špatně poslouchal.“

Věděl jsem již, na čem jsem. Milde se urazil, že jsem prve nehltal jeho slova jako poslušný žák. „Snad jste mi dosti dobře nerozuměl,“ řekl jsem drsně. „Děším se, že se má stát pomatená žena matkou. V rodině se vyskytlo několik případů šílenství. Jde tu o zřejmé zatížení. Je nějaká naděje, že dítě bude normální?“

„Milý pane,“ pravil po krátké úvaze, „předně byste neměl vy, laik, tak lehkomyšlně užívatí slov jako rodinné zatížení. Zvláště z vašich úst to nezní právě pěkně. Za druhé se ptáte zbytečně. Nemohu vám nic slíbiti.“

Byl jsem vzdálen toho, abych se s ním přel. Bylo mi jedno, co si o mně Milde myslí. Naléhal jsem na něho, aby mi pověděl, je-li v každém případě třeba počítati s touto zlověstnou dědičností.

Mračil se. Dědičnost šílenství prý neexistuje. Nejvýš jen dědičnost náchylnosti.

„To je jedno a totéž,“ řekl jsem hořce. Začalo mě již dopalovat to jeho povýšené odbývání.

Doktor tvrdil, že není. Náchylnost nemusí vždy propuknouti v nemoc. Záleží na okolnostech, v jakých člověk žije a roste. Sonin případ je typický. Ke katastrofě došlo jen vlivem známých událostí. Nelze také přezíratí, že dítě bylo počato před otřesem. „Ovšem,“ dodal chvatně, „zde není vůbec nic pozitivního, na čem by se dalo stavěti.“

Nu, to se musí říci, tahle útěcha se doktorovi nepovedla. Krátce jsem se zasmál. „A co Cyril Hajn? Jak ten přišel k svému šílenství? Jeho matka byla také zdráva v době početí!“

Má námitka se doktora hluboce dotkla. Doufá prý, že nestojí před katedrou, aby mnou byl zkoušen. A co vlastně chci, aby mi dokázal? Snad to, že mé dítě bude nemocné? „A víte co?“ řekl rozmrzele, „já bych se také rád dostal ještě dnes domů. Pranic mě netěší, že mě tu ještě zdržujete.“

Šeptal jsem málem pokorně, že nechci být těšen, že bych se jen rád dozvěděl pravdu.

„Pravdu?“ Nyní se dokonce hloupě usmíval. Najednou se mi vytrhl a spěchal k svému autu. Běžel jsem za ním. Usedl do vozu a chystal se přibouchnouti dvířka. Zeptal jsem se ho, stěží se ovládaje, nemá-li opravdu již nic, co by mi řekl. „Ne,“ odpověděl ledově, popuzen mou neodbytností, „řekl jsem vám již všechno, co jste chtěl věděti.“ A odjel. Křičel jsem za ním, zrudlý vztekem, že by neměl být tak úsečný a odmítavý, že na tom není nic divného, když se otec zajímá o osud svého dítěte, nemohl mě však již slyšeti. Nebo alespoň dělal, jako by mě neslyšel.

Chlácholil jsem se, že jen pro dítě mi bylo nutno snést toto pokoření. Stál jsem před vraty, rozpačitě se šklebě, bičován lijákem. Za límec mi stékaly studené stružky. Světlo od vchodu

promítalo mou postavu v dlouhý stín. Nějaká bludná noční můra se dotkla v letu mého čela. Zuřivě jsem se po ní rozehnal.

Vracel jsem se do domu. Pomalu jsem se uklidňoval. Přemýšlel jsem o tom, co mi řekl doktor. Bylo to dobré, či zlé? Nedalo se říci. Přinejmenším tu byla trapná nejistota, která mě hrozila hlodat po celé měsíce a pak dále po celá léta! Byl jsem bezesporu v podobné situaci jako tenkrát, když jsme po mém příjezdu do Jesenice se Soňou chodili v noci parkem. Tehdy mi také nezbylo, než abych pustil z hlavy, co jsem slyšel od Hajna. Žítí neustále s věčným strachem v srdci? Nebo se pokusit o novou důvěru v budoucnost? Tenkrát mě šeredně zklamala, ta blahoslavená důvěra! Zachová se snad v tomto případě osud přívětivěji?

Otázka narážela na otázku, odpovědi kvílely jako falešné tóny v orchestru. Co platna v takovém případě člověku všechna moudrá předsevzetí? Rozum dovede jít mužně a statečně vstříc nejistotám, ale cit se chová jako malé dítě, vzpírá se ještě a bojí se tmy.

Na doktora jsem si nemohl vzpomenouti bez rozhořčení. Vida – tam nahoře před chvílí Hajna div neobjímal. Vzdychání a bohopusté zoufalství přece jen ještě na světě něco znamená. Nebo se snad odměňuje vřelejšími útěchami vždy tomu, kdo platí? Umiňoval jsem si, že si tento účet s doktorem ještě někdy vyrovnám.

Podíval jsem se na hodinky. Bylo několik minut přes deset. Ještě nebylo tak pozdě, abych byl nemohl jít navštívit Hajna a pohovořit s ním o všem, co se událo a co říkal Milde. Avšak – stírati jeho slaboduché slzy? Cpáti ho cukrátky útěchy? To se mi zrovna nechtělo. Nebo usednouti v svém pokoji a rozjímati o samotě s doutníkem v ústech? Ani to ne. Nejsem z těch, kteří si potrpí na romantické pobesedování s havranem. Raději jsem šel spat.

Soňa již ležela v posteli, zachumlána až po bradu. Myslil jsem si, že spí, a choval jsem se co nejtíšeji, abych ji neprobudil. Nespala však. Když jsem zhasil noční lampičku, uslyšel jsem, že se tlumeně chichotá pod pokrývkou. Byla ke mně obrácena zády. Smála se a cosi nesrozumitelného si šeptala.

Jen se směj – myslil jsem si. V hlavě mi trčela jako hřeb starost o dítě. Bylo to poprvé, co jsem usínal vedle pomatené. Hle – říkal jsem si – nový blázen v Hajnově domě. Nelze se domnívati jinak, než že tento dům je opravdu prokletý. Snad do jeho základů napsal kterýsi ďábel strašlivou sudbu, že zde neustále bude žítí někdo, kdo se minul rozumem.

Netušil jsem, že v myšlenkách pronáším proroctví.

Katy

Dlouho jsme nespali se Soňou v společné ložnici.

Zčistajasna počala projevovati přímo dívčí ostych při svlékání. „Nedívej se na mne! Jdi za dveře! Že se nestydíš, tak se na mne dívat!“ Vyhovoval jsem jí vždycky. Odvracel jsem se, mlčel jsem. Ostatně mě neprávem podezírala. Spočinul-li jsem na ní někdy pohledem, byl to jen pohled věnovaný jejímu životu. Jen tam vězelo něco ze Soni, co mě ještě vůbec mohlo zajímat.

Má šetrnost, mé odvracení, mé vycházení z místnosti – to všechno mi nebylo nic platno. Začala plakat, trpíc představami, že se jí dotýkám, když spí. „Vím to,“ hašteřila se, „cítla jsem to. Proč mi lžeš? Já k tobě nepatřím. Nechci s tebou nic mít.“ Nebo mi vyhrožovala: „Počkej, řeknu mu to. On s tebou zatočí! Má tě jistě už dost. Budeš litovat, uvidíš!“ Usmíval jsem se shovívavě, mluvil jsem k ní jako k dítěti. Když se mne ptala, zdali se ho bojím, ujišťoval jsem ji, že ano. Pak se rozplývala spokojeností. Ne však nadlouho. Přihlásila se zase s novým vrtochem.

Konečně přišlo to pravé: „Chci pryč od tebe! Ano, ano, chci od tebe pryč!“ A z radosti, že dostala tak dobrý nápad, tleskala do dlaní. Neopominula mi jej osladiti nadějí, že její mileneček, až mě neuvidí po jejím boku, přijde zcela určitě za ní. Ne, nezpěčoval jsem se, a tak šlo všechno jako na drátkách. Hajn dostal svou berušku zpátky. Byla pak opravdu již jen jeho. Proč bych se o ni pral? Nechtělo se mi soutěžit s jeho ošetřovatelskými vlohami. Má ji u sebe beztoho celé dny, proč by ji neměl mít v noci? Tak jsem se stal bezmála zase starým mládencem.

Když byly její věci odneseny, obraz mé svobody se ustálil. Katy se stala mou hospodyní. Nenaletěl jsem totiž na málo lákavý návrh stravovati se také u Anny jako celý ostatní dům.

Nepostrádal jsem Soni. Jen to tajemné, skryté dítě, které s sebou odnesla, mi scházelo. Škoda, že nebylo možno je odtrhnouti od jedovatého mateřského stromu! Bylo to s ním opravdu jako s jablkem příliš dlouho zrajícím! Strom nelze ještě očesati, ač zahradníkův pes se může po celé noci uštěkati na tlupy zlodějů ovoce, slídící kolem sadu. Každého jitra jsem se probouzel s obavami, nestalo-li se něco mému jablku. Avšak voják, který dovede usnouti v kanonádě,

zvykne konečně i hluku bořících se nebes jako dennímu chlebu, a muž, který se denně obává zlé příhody, která nepřichází, zvykne si konečně usínati v naději, že nepřišla-li dosud, nepřijde nikdy.

Zvykl jsem si na fyzickou – abych tak řekl – část důvěry, ale uvnitř, potají, neustával hlodati strach. Jaké to vlastně bude potom, až mé jablko dozraje? Nesklidím je červivé? Žíznil jsem přímo po onom blížícím se dnu, a současně jsem se ho bál. Měl jsem na tyto vnitřní nejistoty jediný, ale působivý systém: do bezvědomí jsem se otupoval prací. Dřel jsem tak, že jsem zapomínal jak na své trampoty, tak na svou nedočkavost.

Dávno jsem přestal věřiti tlachům doktorovým, z nichž občas prýštil tenounký pramínek naděje pro chudokrevné dětičky. Věděl jsem přesně: Soňa je blázen a zůstane jím. Tuto kapitulu svých životních plánů, týkající se vlídného domácího života, jsem měl za uzavřenu. Jak se zařídím po narození dítěte, zatím jsem nevěděl. V této přechodné době bylo nejlépe pouze čekati. Jen tím jsem si byl jist, že pak nebudu milosrdný a že nebudu ustupovat před nutností z nějakého falešného citlivůstkářství.

Pro tuto chvíli bylo lze říkati po způsobu starých, rezignovaných lidí: Není to dobré, ale mohlo by to být horší. Jen ať to raději zůstane aspoň takové, jaké to je! Soňa bláznila tiše, možno-li totiž nazvati tichým ono hlomozné šílenství, které bušilo zběsile do klavíru nebo jektavým hlasem přezpívalo celý repertoár operních a operetních melodií. Velmi ráda se vracela k myšlence, že hraje svému neviditelnému příteli. Hrála, namáhala si hlasivky až do ochraptění, avšak její sblížování s fantomem nikam nevedlo. Pak následovaly hodiny – dni – lkání a žalob, patetických procházek a samomluv, v nichž myšlenka horečně stíhala myšlenku a z dějů byly skládány fantastické romány. Soňa nespisovala své příběhy jako lord Hakerley slavné paměti, ona je žila.

Vlastně jsme neměli na vybranou, které z jejích nálad dáti přednost. Běsnila stejně nepříjemně ve smutku jako v radosti. Stačilo, aby zakotvila v jakési příliš blahé kapitole, a již se na všechny v domě dívala s dravou povýšeností. Vyzývavě se usmívala, vyzývavě rozprávěla se svým milencem, který v oněch chvílích byl u ní.

Tyto vzrušené dni byly pro Hajna hotovou trýzní. Někdy jsem ho upřímně litoval. Míval čelo zvarhanělé starostí jako starý nemocný pes. Jeho oči hleděly horečně. Pomoc však nemohla odnikud přijíti. Neméně trpěl Soninými tichými vrtochy, vším tím marným uschováváním snídaně pro návštěvníka, který nikdy nepřijde, vším tím neustálým respektováním jeho

vymyšlené existence. Pomalu to bylo ve vile stejné jako za Cyrilovy přítomnosti. Vše, od svatojanského chleba, jímž musily být nahoře proloženy podušky i zásuvky, až po přebytečné obědy, zapomínané na stole. Nebylo by divu, kdyby se byl ještě někdo v tomto domě minul rozumem pod zdrcující tíhou hry, která byla hrána jen proto, aby jeden blázen nepřestával věřit v druhého.

Seznal jsem, že hajnovské šílenství má svůj rodinný rys: paličatost. Nebylo to nic jiného než paličatost, tak tvrdošíjně a důsledně trvati na svém bludu přes všechny zjevné rozpory. Soňa byla v této věci právě taková jako Cyril. Právě tak jako on si kdysi usmyslil, že je neviditelný, tak ona nyní věřila v neviditelnost a přítomnost nepřítomného. Pečovala chorobně o to, aby jeho přízračná osobnost neutrpěla úhony. Má strýček všechno, co potřebuje? Má nahoře dosti papíru, aby mohl psát? Má čistě povlečené peřiny? Nebylo na něho zapomenuto se snídání? V těchto starostech praktického rázu byla téměř rozumná. Pečovala o jeho stín více, než v dobách nejužšího soužití se zajímala o mne. Pranic jí nevadilo, že peřiny nejsou špiněny, že jídlo není snědeno, že papíry nejsou popsány a svatojanského chleba že neubývá!

Právě tak jako byl Hajn někdy malátný a zoufalý, vyskytovaly se u něho občas i nálady, z nichž hleděla naděje jako ukradený klenot z žebrákovy děravé mošny. Oddával se naději jako zhýralec kokainu. To bylo obvyčejně tenkrát, když Soňa promluvila několik rozumných vět, když ho pošťuchovala a unavovala méně než jindy. „Vidím, Petře,“ nadouval se, „že bude u nás zase všechno dobré, ba jsem o tom nyní přímo přesvědčen!“ A když jsem se ho zdvořile ptal po příčinách jeho optimismu, tajemně umlkal: „Ne – to se nesmí nahlas říkat. Mohlo by se to zakřiknouti!“ Byl čím dál dětinnější. Šlo to s ním den ode dne víc a více z kopce.

Osou Hajnova domu se stal vlastně člověk zvenčí – doktor.

Přicházel do vily již jako domů. Vlastně na něj bylo vždy už toužebně čekáno. Co řekne? Co udělá? Většinou neudělal a neřekl nic. Naučil se klepati hůlkou na naše vrata, nebylo-li mu hned otevřeno. Možná že tímto způsobem se domáhají vstupu do ústavu lékaři, kteří pospíchají k vizitě. Měl asi náš dům za nějaký soukromý blázinec.

Tím naprosto není řečeno, že by snad byl hrubý nebo neochotný. Ne, jenom se stal o maličko více familiárním. Jednal více svrchu, než se hodilo na jeho mládí a na jeho stav. Tím vším byl vinen hlavně Hajn, který před ním přímo žebral o dávky nadějí. Dostával je zřídka a milostivě, jako umírající na rakovinu morfiové injekce. Tenkrát jsem Hajnem opovrhoval více

než dříve. Vystihl jsem, co ubohosti a nestatečnosti se skrývá pod jeho krunýřem slušně vychovaného člověka.

Doktor se naučil předem laditi tvář k shovívavému a posměšnému výrazu, jakmile někdo z nás, Hajn, prateta nebo dokonce i já, se chystal k nějakému dotazu. Netrpěl jsem tento zlozvyk, trestával jsem jej – stejně stejným. Ostatně, jak známo, měli jsme spolu ještě jakési staré, nevyřízené účty. Stačilo, aby Milde naklonil k Hajnovi blahosklonně tvář, stačilo, aby vypustil jednu ze svých mýdlových bublin, již jsem se jizlivě uškleboval, útrpně pokyvoval hlavou a mhouřil oči. Ihned umlkal a brzy odcházel, těžce dotčen. My dva jsme si náramně dobře rozuměli. A tak se stávalo, že Hajn dostával jen poskrovnu svého morfia, neboť doktor čím dále tím více se měl přede mnou na pozoru.

To, co provozoval Milde v domě, nemohlo se tak jako tak nazvati léčením. Spíše občasným těšením, řídícím se jeho vlastními náladami. Kdysi přišel s listinou, vydanou správou ústavu, v němž dlel Neviditelný. Bylo to oznámení, psané velmi úředním slohem, jímž měla být prokázána bláznova přítomnost v útulku. K spisu byla přiložena fotografie, opatřená podpisy a datem. Na fotografii byl zobrazen strýček, sedící na kraji železného lůžka s rukama položenýma na kolenou a hledící vytřeštěně do hořčického blesku.

„Ale vždyť to není on!“ pošklebovala se Soňa doktorovi. Byla dokonce drzá. Položila si na kolena Mildeův tvrdý klobouk, naladila přihlouplý výraz a tvrdila, že představuje doktora. „Spíše jste to vy! To vy jste se tam dal fotografovat! Zrovna tak se teď na mne díváte. Vy jste to na té podobizně!“ Ještě nikdy si k němu tolik nedovolila. Byl hluboce zarmoucen. „Myslil jsem to dobře, opravdu,“ dokazoval tklivě. Snad chtěl, abychom ho litovali. Och, lékaři v své nebetyčné domýšlivosti bývají lehko zranitelní!

Leckdy jsem se divil, že Hajn nepsal, netelefonoval na všechny světové strany a nesezval k Soni všemožné psychiatry. Dá se to ovšem velmi snadno vysvětliti. Předně měl k Mildemu takzvanou důvěru. Tento doktor ho aspoň těšil. Těšili by ho i ti ostatní? Nejspíše o tom pochyboval. Chtěl zůstat v svém příjemném bludu. Také tu asi působil zároveň jakýsi ostych. Hajnovi se nechtělo roztrubovati rodinné neštěstí. Snad měl obavu, aby mu jeho dítě nechtěli léčit v sanatoriu.

Dočkal jsem se i dne, kdy se prateta přihlásila se zajímavým léčebným návrhem. Tušil jsem, že již dlouho čekala na svou příležitost. Když doba podle ní dosti uzrála, vytasila se s nápadem. „Nebylo by dobře,“ zeptala se důstojně doktora, „aby byl teď Cyril přestěhován

zase domů? Soňa se ho už neděsí, chová k němu přátelské city, touží po něm, byla by to snad náplast na její ránu. Kdo ví, zdali by nevystřízlivěla, až by seznala, že je stejně viditelný jako dřív?“ Doktor o jejím návrhu ani dlouho nepřemýšlel. „Ne, naprosto ne, není to možné,“ řekl, tentokrát bez ironie. „Nesmíme ji vydávati nebezpečí dalších komplikací.“ Tak se teta odšourala, zdánlivě smířena, v hloubi duše však asi uražena, že se jí nepovedlo. Nedala-li se tato jedinečná příležitost vyžítkovati, kdy se zase naskytne podobná?

Prateta! Ne, ta nebyla nikterak nešťastna Soninou chorobou. Podezíral jsem ji, že s ní byla dokonce srozuměna. Ve spolku se svým Bohem, v kterého věřila, usoudila snad, že se tak projevila nejvyšší Spravedlnost. Její odloučení od miláčka bylo krutě pomstěno. Potom ten její pěkný přítel, Kunc! Již k nám tak často nechodil jako dřív, příjemný krasoduch! Ovšem, nebylo divu, dům nebyl již vhodným místem pro kázání a vlastenecké zábavy.

Jeho pojmání Sonina šílenství bylo naprosto neoriginální. Přivlastnil si všechny názory lékařovy, všechnu lživou rezignaci tetinu, všechny Hajnovy naděje. Kdykoli jsem si představil, že Kunc, rodinný přítel, pomáhal kdysi rozřešiti složitý rébus s Cyrilem, bylo mi to k smíchu. To už i dřevo bylo by lze nazvati důvtipným! Ten muž dovedl nejvš cítit družný zármutek se svým kamarádem Hugem. A na mne se díval dokonce s opovržením. To, co si asi nejvíce přivlastnil z citovaného náradí domu, bylo podezření proti mé osobě. Měl mě za hlavního viníka a v hloubi své mělké duše mě nepodmínečně odsoudil.

Kunc nyní přicházel do domu jen proto, aby si pobesedoval s pratetou. Zůstala jedinou vznešenou osobou v domě, neboť ustaraný a dětinský Hajn měl daleko do každé vznešenosti. Hugo byl ztracen. S ním se zatím nedalo nic poříditi. Teta byla neměnná. To, co parazit Kunc hledal vždy ve vile, byla jakási sláva. Sláva moci, sláva bohatství. Nyní tuto slávu představovala již jen prateta. Imponovala mu její nesmírná troufalost všechno posuzovati, všemu rozuměti. Byla mu něčím vyšším než peníze. K ní si přece nechodil pro mecenášské almužny, neboť byla dokonale skoupá!

Pokud jsem mohl, vyhýbal jsem se tomu domácímu ráji. Bohužel, nepřicházet vůbec mezi ně nebylo možné. Alespoň hodinu denně jsem si musil odsedět v této roztodivné společnosti. Vnímал jsem jejich řeči, jejich gesta, naděje a obavy jako člověk na smrt ospalý. Splývali mi v jakési špinavé vlnobití na rozvodněném potoce. Nyní – po letech – lovím je z hloubi. Slyším ponurý jekot proudu. Z tříště pěn se na mne upírají – tesklivé a skelné – mrtvé oči utopence Hajna...

Přiblížily se vánoce.

Nerad bych byl v podezření, že jsem nad blížícími se svátky, které hrozily být notně ponuré, předem lkal jako nad ztraceným štěstím. Přece jen to však bylo období, o němž bylo již dávno a mnoho hovořeno. Naše první vánoce – nebo tak nějak, v sentimentálních poznámkách, plných hlubokého významu. Hajnovské Štědré dny bývaly asi hřejivě sladkými chvílemi. Nebyl jsem proti tomu, okusiti také jednou něco takového. Jako dobře placený muž směl jsem si dopřáti přepychu štědrosti. Žádný, ani sebestřízlivější člověk neodolá někdy příjemnému nutkání udělat někomu radost.

Nyní bylo ovšem nadobro po všech citových plánech a po přemýšlení, jak nákupem dárků dosáhnouti co největšího efektu. Jaképak vánoce? Jaképak prezenty? Soňa se bavila výhradně malichernostmi. Neměla pražádný zájem o věci, jež ji kdysi těšily. Když byla nejsnesitelnější, stačilo jí vystřihovati panenky z papíru a navlékati na ně primitivní šatečky. Nejsem romantik, nedovedu se vkouzlit do tajů chorého mozku. Jaké dárky se kupují pomateným ženám? Měl jsem sto chutí zeptati se Hajna na radu, ale jeho pohořelé oči mě napřed zrazovaly od toho úmyslu. Nakonec jsem koupil platinový náhrdelníček s brilantem a bonboniéru. Věděl jsem však, že je to stejné, jako bych hodil peníze do řeky.

Předvídal jsem docela správně. Když konečně k obávanému dni došlo, nebylo ani památky po nějaké blaženosti. Hajn byl zlomenější než jindy a ještě mlčelivější. Večeře se podobala mši za zemřelé. Ryba nebyla předložena z jakéhosi – konečně docela pochopitelného – rodinného ostychu. Místo ní byl podáván houbový mazanec – zvyk v tomto kraji – a po mazanci jablkový závin. Pro jistotu jsem se spokojil jen závinem, volil jsem však špatně. Po celý zbytek večera mi sladkost lezla hrdlem. U stolu seděli všichni, i Katy a Filip, Pařík a Anna. Tak tomu bylo odedávna u Hajnů. Pařík pitvorně žvýkal bezzubými čelistmi a Filip byl zaražen jako po výprasku. Byl to plachý hoch a přítomnost pomatené ho rozesmutožovala.

Po jídle byl pratetou přinesen do jídelny malinký, umělý stromeček s liliputánskými svíčkami na větvích. Hořelo to všechno sotva minutu. Při tomto tesklivém plápolu byla zhašena všechna světla. Viděl jsem moře slz pod Hajnovými víčky. Když byla produkce se stromečkem skončena, společnost se potichu rozešla. Zůstali jsme s Hajnem, pratetou a Soňou sami.

Kdo byl obdarován? Filip, Pařík, Anna, Katy – a prateta. Co se týče tety, byl to starý zvyk, hold, setrvačnost. Ne, já jí nekoupil vyšívané trepky a Hajnovi jsem nepodstrčil nepotřebnou

kravatu. Vždyť jsem, zaplať pánbůh, nedostal také nic. Soňa dostala od otce objemný balík, nejspíš všemožné látky pro své robátko. Nevím, co bylo uvnitř, Soňa se toho ani nedotkla. Již při večeři na ni byla trapná podívaná. Jsouc rozrušena přítomností tolika lidí, skotačila, cinkala lžicí o talíř, jedla roztržitě a neustále a zlobně reklamovala devátou židli pro Neviditelného. Když jsme osaměli, jala se prováděti jakýsi zvláštní, zamotaný tělocvik, který jí dal strašnou práci. Pořád se při něm mýlila a vztekala se.

Moje bonbóny jedla plnými ústy, cpala se dvěma i třemi najednou. Collieru použila tímto duchaplným způsobem: pod obrázek nad pohovku zabodla do zdi dva špendlíky a na ně zavěsila šperk jako ozdobu. Vše bylo nesmírně ubohé. Toužil jsem, aby již bylo nejen po tomto večeru, ale i po všech dalších večerech tohoto nežádaného prázdna. Kéž bych mohl zase pokojně usednouti v kanceláři! Venku hustě sněžilo. Vločky tiše zalepovaly okno. Nikdo si toho nevšímal. Konstatoval jsem sněžení z pouhé duševní lenosti, neboť jsem nikdy neměl smyslu pro poezii.

Jediná, která slavila vánoce, byla prateta. Seděla a obřadně pojídala, obracejíc zbožně vyvstalé bulvy ke stropu, nad nímž se otvírala nebesa s pomyslnou hvězdou betlémskou. Ta jistě svítila jen jí jediné! V jejím mlčení byla svátečnost. Přitom na nás hleděla kriticky a posupně. Neuznávala všeobecnou schlíplost. Měla ji za urážku svého malého Boha, který se chystal naroditi na svět pro všechny stařeny světa, spekulující na věčné blaho po skončení ctnostného a neshovívavého pozemského putování.

Ne, neužíral jsem se, mé srdce nebolelo pro to, co mělo býti a nebylo. Radostné hody, všeobecná změkčilost, parafinová iluminace – to jsou všechno žertíky pro malé děti. Och, něco jiného to bude později, dejme tomu za rok, až bude třeba opatřiti malého synka všemi druhy vánočního štěstí! Nejtěžší ze všeho při této večeři bylo, tušiti ho tak blízko sebe a nesměti se s ním dorozuměti ani pohlazením – míti ho uschována tak špatně! Jak mu asi bylo v těch útrokách, hnětených nesmyslným tělocvikem? Bohužel, nemohl jsem Soni naříditi, aby přestala s tím kroucením. Musil jsem se tvářiti podle předpisu – vlídně.

Prateta dala připraviti Annou jakési čajové pečivo, nepříliš chutné. Byla k němu podávána horká punčovina. Srkali jsme ji tiše, my, trosečníci ponurého večera blahosti. Připadalo mi, jako bych nepil příjemně vonící alkohol, ale páchnoucí kyselinu rodinného rozkladu.

Právě když jsem váhal, mohu-li již vstáti a odporoučeti se, skrýti se do svého doupěte, zakoledoval za dveřmi Kunc dojatým hlasem starého flašinetáře. Vzpíral se vstoupiti, tvrdil,

že jen přišel zazpívati vánoční píseň, ale teta ho přece jen dostala dovnitř. Nedal se ani tuze prositi. Nalili mu punče a on seděl, kýval chvostem parádního vousu, mečel ve svatém rozjímání. Hajn měl ruce složeny na stole jako mrtvé dříví. Občas plácl dlaní naprázdno, jako když ocasem zabitě ryby trhne konvulzivní křeč. Studoval vytřeštěně vzor nástrovní malby. Báal se nahlas promluvit, aby pláč, který zachvíval jeho nitrem, nepronikl navenek.

Pak umkl i Kunc. Slyšel jsem zvoniti únavu v uchu jako píseň cvrčka. Teta podotkla nespokojeně, že někdo má křížem nohy. Ulekl jsem se. Byl jsem to já, který jsem je tak měl. Soňa si cucala malíček, majíc oči horečně pohrouženy v prázdno. Věděl jsem ze zkušenosti, že již co nejdříve, v následujících vteřinách, propukne v hlučný smích nebo v nepřičetné štkání. Bylo to u ní vždycky tak, když se na chvíli ztajila.

Konečně jsem se odtamtud dostal. Nejspěně, ale přece. Řekl jsem, že mě rozbolela hlava. Pelášil jsem po schodech nahoru jako postřelený zajíc. Jako by hrozilo nebezpečí, jako by mě ještě mohli zavolati zpátky. Usedl jsem udýchán u svého psacího stolu. Stejně mě tu neočekával žádný slastný odpočinek. Měl jsem vyříditi ještě nezbytnou a celkem nepříjemnou záležitost.

Pozval se k nám totiž milý přítelíček Dont. Lišák si mínil ukousnouti kousek našeho domácího blahobytu. Ovšem, ani Dont, ani štěbetavá Sonina přítelkyně Tina, družka z kláštera, nevěděli, co se u nás děje. Tina byla jen znepokojena tím, že jí už Soňa dávno nepsala. „Či se snad u vás něco chystá?“ ptala se laškovně. Inu, milá, zvědavá Tino, něco se opravdu peče – dokonce je to už upečeno. Jenže je to trochu kořeněný pokrm pro tvé jemné vnitřnosti.

Dont s Tinou se rozhodli, že přijedou na lyže. „Tam u vás v horách,“ básnil malíř, „je sníh, který zde schází. Já jsem, milý hochu, teď také lyžař. Tebe se ani neptám, jak jsi v tom pokročil, jistěže tě Soňa vzala jaksepatří do prádla.“ Vzpomněl jsem si maně, co se u nás o tom sportu namluvílo. Jenže minulá zima byla bídná a k jaru bylo už pozdě začínat. Nebyl bych se vzpíral učit se jezdit; zaměstnaný muž jako já potřebuje trochu pohybu. Teď z toho ovšem po čertech sešlo!

Milý Donte – myslil jsem si, vytahuje z kapsy plnicí pero – z tvé návštěvy u nás ovšem nebude nic. Příliš by ses podívil a ještě víc by se podívala Tina, až by u nás objevila věci, jak jsou. Já vím, navěky to tajit nebudeme, ale prozatím ještě s přátelským svěřováním počkám.

Uděláme to takhle: strašně rádi bychom tě u nás uvítali – ale – tatínek se nám rozstonal chřipkou.

Mohl jsem mu nalhati, že stůně Soňa nebo prateta. Bylo věci pozorného výběru, dáti onemocněti tchánovi. Tina by mohla přijet jen proto, aby navštívila nemocnou přítelkyni. Pratetina choroba byla slabým důvodem k odmítnutí. Mnul jsem si čelo. Musil jsem dopis sestaviti tak, aby se Dontovi neurazili, přitom však voliti tón dosti odmítavý, aby se nerozhodli přijet i přes mé varování. Nebylo by vlastně ze všeho nejrozumnější napsati, že Soňa odjela? Dobrá, pošleme ji tedy k příbuzným, ale kam, do kterého kraje? Nevěděl jsem, má-li ještě Soňa nějaké příbuzné, k tomu účelu se hodící. Napadlo mě, abych se na to zeptal Katy.

Když jsem vstoupil, chystala se právě vklouznouti do postele. Zůstala sedět na kraji lůžka, jen se chvatně až po bradu zakryla peřinou. Zastavil jsem se na prahu s přátelským úsměvem a omlouval jsem se. Zapomněl jsem, že je již tak pozdě. Mám něco důležitého na srdci. Nezůstanu však dlouho.

Díval jsem se jí prostě do očí, jako by pro mne nebylo nijak důležité, že její ramena a paže jsou obnaženy a že se její bílá a hladká kůže leskne vyzývavě v záři noční lampičky. Vykládal jsem jí rozvláčně svou záležitost. Snažil jsem se, abych měl v tváři napsánu jen starost a přemýšlení.

„Tetu již žádnou nemáme,“ pravila vesele Katy. „Já opravdu nevím, jak to udělat. Myslím však, že nepřijedou, když je nepozvete. Snad by bylo dosti času zařídit něco až pak, kdyby se v městě objevili.“

„Katy, to nejde, pak bychom už na nic nepřišli. Lidé tu všechno vědí a jsou zlomyslní, bylo by to venku. Musíme tomu nějak předejít.“

„Pozvala bych vás, abyste se u mne posadil, ale myslím, že ani nemáte kam. Víte co? Jděte do svého pokoje, já se ustrojím a přijdu k vám.“

Mně se však zrovna nechtělo odcházeti. Rozložil jsem se na nízké stoličce u dveří. Nyní mi ovšem Katy zacláněla vysoká pelest její postele, avšak malé bosé nožky se třely jedna o druhou nedaleko mých očí. Mohlo to vypadat, jako bych si tak sedl z pouhé cudnosti. Bylo to výhodné, budit důvěru.

„Jakpak bychom to navlékli?“ vrtěla sebou zlatovlasá hlavička nad dřevěnou přehradou jako hlava loutky v bramborovém divadle. „Já bych byla přece jen pro to, spolehnouti na štěstí. Kdy hodlají Dontovi přijeti? Před Novým rokem? Třebas do té doby přijde obleva.“

Co by se tak asi stalo – přemýšlel jsem – kdybych teď vstal a políbil ji, zajel žádostivými prsty do těch zlatých kadeří? Bránila by se – nebo by se nebránila? Tak dlouho jsem nelíbal rozpálená dívčí ústa – tak dlouho... Klid, klid, upozorňoval jsem se. Žádné nerozvážnosti!

„Oni se tak jako tak urazí,“ domýšlela se Katy. „Nenajdete pro své psaní takovou formu, kterou by se necítili dotčeni!“

Já jsem však již nebyl schopen uvažovati o Dontově návštěvě. Ať jde k čertu, ten nestydatý mazal se svou samičkou. Však to s nimi již nějak zařídím. Teď mám před sebou jinou věc – docela jinou věc – a hleděl jsem smutně na kývající se bosé nožky, visící z postele. „Mám já to podivné starosti – vidíte, Katy?“ Něco mi našeptávalo, že je dobře mluvití vřele a tesklivě. „Nikdy jsem si nemyslel, že budu mít takové!“

„Já bych vám poradila – abyste měl naději. Třeba to jednou bude lepší.“ Nepřestávala se usmívat. „Vy mi však na to odpovíte, že vám vykládám směšné věci.“

„Ne zrovna směšné, Katy, ale poněkud neuvěřitelné!“

„Býváte moc dlouho v továrně,“ pokračovala výbojně, „ještě se stanete záдумčivým!“

Šlo mi již jen o to, utvořiti sentimentální spojení mezi mnou a Katy. Umiňoval jsem si, že zavedu rozhovor na nějaké vhodné téma. Hodilo by se například dáti najevo opovrzení k měšťákům. Pozvednouti cíp své švajcarské minulosti a ukázati nelítostného plebejce. I ona byla plebejkou, sirotek, uvízlý v sítích panské milosti. Hodíme se k sobě! Ano, něco takového bude nutno prokázati. Ostatní uvidíme později.

„Nikdo nemá být tak docela osamělý,“ tvrdila Katy. „To není dobré pro nikoho.“ A já jsem přemýšlel: Ne, ty nejsi, milé děvče, tak naivní, jak se děláš. Víš asi velmi dobře, v jakém duchu mluvíš. Je snad má hra již zbytečná? Což jsme se již shodli?

Když jsem o půl hodiny později zalepoval příteli Dontovi obálku s psaním, nečinil jsem si již žádné starosti s tím, objeví-li se nebo neobjeví se svými zavazadly před vraty vily i přes můj odmítavý list. Uvažoval jsem, že jsem opravdu příliš dlouho a příliš zbytečně zanedbával pudovou část své bytosti, že jsem marně zachovával nikomu nepotřebnou manželskou

věrnost. Se vzrušeným tlukotem srdce jsem si umiňoval, že získám v Katy půvabnou a spolehlivou milenkou.

Zapomněl jsem na pohřební scénu se stromečkem, na Sonino třestění, na Hajnovy slzavé oči. Převaloval jsem se na lůžku, trpě bolestnou touhou. Snil jsem. Čtyři hajnovské zdi kolem mne byly stěnami rakve a strop jejím víkem. Pohřbili mě zaživa. Nyní jsem měl opět starou sílu v svalech a krev vesele kypěla k srdci. Vzepjal jsem paže – zpuchřelá prkna zapraštěla. Těšil jsem se, jak budu triumfovati nad svými hrobníky, kteří pro mne měli jen chudokrevné oduševnělosti a poddajnost zpestřenou hrůzami.

Bylo mi jako cestovateli v polárních krajích, který se právě vrátil z říše věčného ledu a poprvé po letech zase spatřil záhon růží, vonících sladce večerem.

Ustaraný Hajn, prateta, Kunc, celý soubor strašidel nejrůznějšího ražení. Žil jsem s nimi osaměle. I Katy to postřehla. Býti sám je krásné. Příliš dlouhá samota však rozřeďuje krev a otravuje mozek. Proč se mučiti? Pro jakou slávu? Pro koho?

Je to však k smíchu, snažím-li se cokoliv odůvodňovati. Proč bych to dělal? Bylo nade vši pochybnost, že jsem byl ošizen. Nelze mi upříti, že jsem dostal čestně závazkům i potom, když jsem zjistil, že mě podvedli. Místo věna mi vpašovali rodinné bláznovství. Ne, to jsem neměl v manželské smlouvě. Kdo byl první odmítnut? Byl jsem to já. Kolikrát jsem byl uražen! Ostatně – měla milence. Relativně ho měla. Věřiti v hřích a toužiti po hříchu je totéž jako hřešiti. To říká i církve katolická. Smím dokonce jít až tak daleko, že mohu prohlásiti, že pomatenost právě tak jako sny prozrazují jen skryté sklony člověka. Ale nač tolik filozofování? Stačí postavit se na stanovisko rozumného člověka: ztratil jsem ženu, měl jsem tudíž právo na milenkou.

Dont nepřijel na Nový rok, nepřijel ani na Tři krále. Po odpovědi na můj dopis ani památky. Najednou ztratila Tina zájem o chudinku Soňu. Nu – urazili se, ať se tedy urazili. Pan profesor asi máchl rukou nad mým přátelstvím. Jako když ho slyším: Dokud ničím nebyl, potřeboval mě, byl jsem mu dobrý. Jakmile se zmocnil mamonu, obrátil se k své minulosti zády. Nu, jen si pokyvuj svou ptačí hlavou, tahej se za absurdní vousiska, myslí si, co chceš! Hlavní věcí je, že jsi mi nezpůsobil vážné nepříjemnosti. Budiž ti za to čest a sláva!

Dontovi nepřijeli, ale jejich případ mě sblížil s Katy. Stal se naší společnou starostí. Denně, když jsem se vrátil z továrny, šel jsem nejdříve do kuchyně a ptal se, jak vypadá situace. Žádní hosté? Žádná pošta od přítelíčka? A pak následovaly četné narážky před ostatními a

spiklenecké úsměvy. Vzájemná starost a vzájemné radování – to budí důvěru. Nejsem tak pošetilý, abych se hrnul do hry jako chlapec, ochotný provádět hlouposti. Nechtěl jsem vsadit ani svůj stav, ani svou samolibost. Úsměvy a důvěrnost – to mi pro první dobu stačilo.

Muž, který něčím je, má určité požadavky. Potrpí si na styl. Necht' se to vezme jakkoliv, byli jsme přece jen pán a služka, my dva. V této púťce jsem musil zvítěziti s naprostou převahou.

Dopřával jsem Katy iluzi, že spolu žijeme nahoře v poschodí Hajnova domu jakési abstraktní přátelství, harmonické manželství ve stavu bezmezné čistoty na vrcholcích velehor. Ohledy na obou stranách, vlídná přímota, vzájemná úcta, snaha být druh druhu prospěšný. Chtěl jsem učiniti Katy svou každodenní společnost nejvyš drahou. Vočkovati jí do těla jed, který by imunizoval její čestné předsudky, její oddanost k Soni, který by zachvátil krev, duši, způsobil revoluci v jejím smýšlení: a teď zas jednou já budu královnou! Šlo o to, ukázati se v nejlepší světlo, sehráti roli, hodící se k ideálu, který ona v hloubi srdce chovala pro muže.

Jak si asi Katy představovala svého příštího milence? Jistěže jako silného chlapíka v plné slávě mužnosti. Jemného dobyvatele, opovrhujícího zdravě vším citlivůstkářstvím. V obou případech byla všechna esa v mé ruce. Katin milenec musí překlenouti propast, která zeje v jejím nitru mezi romantismem, tíhnoucím k vyšším hodnotám, a skepsí, vyplývající z málo nadějně skutečnosti. Nikdo nemohl mít u Katy více výhod než chud'as, který se stal pánem. Katy je bytost milující svobodu a ochotná dáti za přelud lásky jakoukoliv cenu. Její příští milenec musí budit dojem, že po jejím boku je ochoten souboje třeba s celým světem.

Choval jsem se ke Katy s vybranou zdvořilostí, s jemnou světáckostí, zajímal jsem se i o sebebezvýznamnější její příhody, dával jsem jí drobné a laskavé rady, zaměstnával jsem ji, pokud se dalo, poblíž své osoby. V důvěrnosti jsem nezapomínal na odstup. Nikoliv na odstup vládnoucího vůči podřízenému, nýbrž vychovaného muže vůči dámě. Lichotilo jí to. Pozbývala posledních zbytků rozpačitosti.

Jako by se vzduch kolem nás neustále pročišťoval. Jednala se mnou den ode dne nenuceněji. Když mi kartáčovala rukáv, který jsem si oťrel o zed', šos, který jsem si omočil v kádi, držela mě za ruku nebo se zachytila mého ramene. Zpívajíc sbírala mi spadlé vlasy s ramene. Ráno mi laškovně dala na hlavu klobouk. Podávajíc mi kávu, špulila rty, jako by mi přinášela polibek. Při přiřívání knoflíku mě častovala bleskově rychlými, šibalskými pohledy zespoda, které jsem velmi miloval.

Bylo mi dobře za její péče. Cítil jsem se v dokonalé rovnováze uprostřed tohoto galantního a naprosto bezpečného zápolení. To, co jsem s ní získával, nebylo nepodobno představě, s níž jsem se kdysi díval vstříc soužití se Soňou. Naprostá vyrovnanost mezi domovem a prací. Jenomže dítě, chystající se vstoupiti na scénu, bylo na nepravém místě.

„Katy,“ pravil jsem jednoho dne děvčeti, „pamatujete se, jak jsme se spolu před Soninou svatbou schovali v parku a jak se na nás Soňa rozzlobila, když nás spatřila v koruně lípy?“

Bylo to náhlé. Zpozoroval jsem s potěšením, že se stalo, co jsem si přál: její tvář se do ruda zapálila. Chvilku nevěděla, co říci. Díval jsem se jí s úsměvem do obličeje. Četl jsem její myšlenky. Viděl jsem, že si v té chvíli představila totéž co já, ono ztajené objetí, blízkost mé hrudi u své tváře.

„Věřte mi,“ pravil jsem pomalu a střízlivě, „už tenkrát se mi nelíbilo, že tak vzplanula pro tu malichernost. Víte? Náchylnost k neodůvodněnému žalostnění. Bolení hlavy – hysterie. To byly začátky.“ Tvářil jsem se nevinně. Postřehl jsem, že mi podezíravě pohlédla do očí. Nechtělo se jí věřiti, že jsem na onu příhodu vzpomněl jen ve spojitosti se Soninou chorobou.

Usmál jsem se. Zamnul jsem čelo a požádal o černou kávu. Bylo to po obědě. Odběhla jako v polosnu. A když mi kávu přinesla, zjistil jsem, že její ruka se chvěje a prodlévá před mýma očima déle, než je zapotřebí.

Káva byla horká. Povstal jsem, míchaje lžičkou cukr, a jak vedle mne nerozhodně stála, vzal jsem ji mlčky okolo ramen jako dobrou kamarádku a jal se s ní zamyšleně choditi beze slova sem tam. Kráčela vedle mne poslušně se sklopenou hlavou. Kdoví, možná že už tenkrát dychtila, abych ji začal líbat.

„Ano,“ řekl jsem, jako bych se nedovedl vybaviti ze své zasmušilosti, „jsou dni, kdy jako bychom viděli jasně do budoucnosti. Zahlédneme něco, avšak to, co se nám mihlo, nemá ještě obrysu ani jména. Pojmenujme to předtuchou!“ A náhle jsem ji pustil jako věc, jako kus nábytku. Viděl jsem, jak zůstala zaraženě státi a jak je dokonale bezradná a zesmutnělá.

Zdržoval-li jsem ještě tenkrát prostý chod událostí, bylo to jen proto, že jsem chtěl vypočítavě zmnohonásobiti rozkoš, která mi nemohla ujíti. Jistěže už byla Katy také rozhodnuta. Ne mozkiem, tam ještě stála na strážní stará, pošetilá věrnost. Určitě však byla odhodlána srdcem.

Třicátého ledna byla sobota. Jsou lidé, jimž je sobota dnem radosti z nastávající neděle. Pro mne byla již dlouhý čas jen předtuchou zítřejší neodvratné bezradnosti. Cely dlouhý den v blízkosti Hajnů! Zvuky klavíru, divoká bláznovství, vzdechy, koulení obrovských očí!

Sobota byla také dnem horečného čištění ve vile. Ani pod dojmem chmurné choroby, která nad rodinou visela v inkoustovém mračnu, nebylo ani o vlas ustoupeno od této zvyklosti. V sobotu byly vyklepávány koberce, v sobotu bylo drhnuto schodiště. Večer, při návratu z továrny, nalézal jsem neustále kolem sebe něco kalného. Kalně se leskly dlaždice domovní síně, kalně se kývala voda v zapomenutém kbelíku. Kalná únava po shonu, který měl ráz marnosti.

Přišel jsem uprostřed seance. Milde, aby vykázal zas jednou nějakou činnost, obíral se pomatenou. Nebyli ještě daleko. Hajn mě vyzval mlčelivým gestem, abych se posadil. Právě tak vítá předseda na důvěrné schůzi návštěvníky, kteří se opozdili, když hlavní řečník je již v proudu.

Tentokrát začal Milde zdaleka, bledně, sentimentálně. Podle něho to měl být pokus o upamatování. Podle mne to byl nesmysl. Doktor vedl rozhovor ponejvíce s tetou. Nemocnou sledoval krátkými zpytavými pohledy. Zatahoval ji do rozmluvy jen zřídka. Tetě dával promyšlené otázky, vyžadující odpovědi, z nichž mělo vyplynout, že Soňa byla v dětství velmi veselá, živá, rozumná děvčátko. Šlo o to, učiniti Soni tento propadlý svět nevýslovně drahým, probuditi v ní touhu vrátiti se v myšlenkách do této jarosti a bezstarostnosti.

Důstojná Karolína byla v svém živlu. Mohla vzpomínati. Vzpomínala pro sebe, ne pro Soňu. Hajn byl při tom obřadu špatným pomocníkem. Příliš se zamýšlel, často zapomínal odpovídati, když byl vyvolán. Byl to špatný žák, špatný hráč hospodské hry „Pějme píseň dokola“. Já chtěj nechtěj musil jsem se také zúčastniti. Byl jsem pověřen úkolem toho, který nebyl přítomen v oněch blažených dobách a který se o ně živě zajímá.

„Tenkrát,“ vykládala prateta pod doktorovou taktovkou, „Soňa nosila vlasy sčesány do růžic na uších. Uprostřed čela pěšinku. Jak se, můj ty Bože, těm účesům říkalo? Za mých dnů se nosily copy. Všechno bylo přísnější a vážnější...“

„A co naše milostpaní,“ netrpělivě přerušil doktor stařenu, která zabíhala, „měla ráda červené nebo tmavé šaty?“

Teta odpověděla, že Soniny šaty byly vždy spíše veselé než vážné.

„Tatínek byl ovšem tehdy také jiný než dnes – nezdá se vám?“ obrátil se Milde na Soňu.
„Neměl tak prokvetlé vlasy!“

Soňa, která si skládala z novinového papíru parníček, nepřítomně pohlédla na lékaře a neodpověděla. Hleděla si svého. Byla velmi pokojná. Polohlasný rozhovor ji ukolébával. Žádné zbystření, žádná pozornost se nedostavovaly.

„Zdalipak měla také nějaké přítelkyně?“ zeptal jsem se líně na výzvu Mildeových očí.

„Byla taková,“ řekl znaveně Hajn, „že jsme s ní měli pořád dost trampot. Vzadu, ve zdi parku, si udělala schůdečky v maltě a dovedla po nich vylézat až na vršek ohrady. Mívali jsme strach, aby nespádla. Byla ráda, když se octla hodně vysoko. Přítelkyně? Ne, my jí nebránili, aby si je přiváděla, ale ona o ně valně nestála. Byla chvilková a vznětlivá. Sotva jsme ji nechali bez dohledu, vjela si s některou dívenkou do vlasů.“

„A dovedla jste se prát?“ dotíral na ni doktor.

„Nevím,“ pravila Soňa neochotně, postrkujíc parníček po stole. „Vidíte, jak pluje? Hle, to jsou vlny!“ Vzala loďku do prstů a houpala jí nahoru a dolů. „Nyní přijde ztroskotání. Vidíte? Již je na boku. Cestující zpívají: Tobě Bože blíž – jako na Titaniku. Kapitán setrvává na velitelském můstku.“

„Byl by to špatný kapitán, kdyby loď předčasně opustil,“ řekl smutně Hajn. Snad myslil onoho kapitána, jehož velitelským můstkem je hrdé lidské čelo a který tak bídně zradil cestující na Sonině lodi.

„Umím také parník se čtyřmi komíny!“ chlubila se Mildemu Soňa. „Chcete? Ukáži vám jej!“ Ale pak to nedovedla a počala se vztekat. „Kdo to umí? Ať mě to někdo naučí, já jsem to zapoměla. Ach, nikdo to neumíte!“

Vzal jsem poslušně do ruky zmuchlaný papír a vyrobil z něho klapačku, která se dala dvěma prsty otvírati a zavíratí.

„Och, nech toho, ať toho nechá!“ vzrušeně se oběma rukama oháněla Soňa. „Je to jako hlava netvora! Nesnesu, aby tak na mne otvírala hubu! Mám strach!“

Zmačkal jsem se smíchem papírovou tlamu, ale pak zas plakala, že jsem jí ublížil, že je papír její a že z něho chtěla ještě něco udělat.

„Tumáš – zde je papír, kolik jen potřebuješ!“ nabízel jí Hajn noviny s úzkostlivou pozorností.

„To není ten papír, který jsem měla! Chci jen ten, žádný jiný!“ A tak bylo po seanci. Soňa uhlazovala záhyby zuboženého papíru a byla nešťastna. Nálada byla elegická. Pratek zlobně blýskala obrovskými bulvami a nadýmala vole. Hleděl jsem po očku na lékaře. Myslil jsem si, že až odejde, budu moci zmizet do svého pokoje.

„Nedaří se to,“ pravil polohlasem Milde, „to však neznamená, že máme složit ruce v klín. Není možné, aby soustavné pěstování vzpomínek zůstalo u ní bez vlivu. Prosím, pokračujte trpělivě v tom, co jsem vám naznačil. Lidská mysl pracuje skrytě. Až se milostpaní vyspí, snad se jí vybaví všechno, co jsme dnes mluvili. A z nějakého toho pláče si nic nedělejte. Pláč, probuzený steskem, by byl dokonce – drahocenný. Znamenal by boj asi tak, jako v rekonvalescenci za pacienta pracuje horečka.“

Byl neodbytný se svými teoriemi. Obtěžoval mě jimi ještě na chodbě, když jsem ho vyprovázela. „Pomněte jen! Jako kapka ke kapce, nu ne? Také nepozorujeme leptání v kameni. Jednoho dne je však důlek hotov. Kapka ke kapce – a konečně přece jen způsobíme v choré mysli revoluci. Potlačení poddaní uslyší ryk polnice shůry. Uvidí dole, v své temné sluji, jak štěrbinou prosvítá paprsek. Jen co naše ruce pohnou prvním balvanem!“

„Jen aby jim hlas té trouby nezevšedněl,“ řekl jsem s ďábelským úšklebkem. Ani jsem to tak nemyslel, jak to dopadlo. Nechtěl jsem dělat surové vtipy.

„Jste divný muž,“ řekl Milde, sinavý vztekem, „když se vám uráčí, mám vám předkládati optimismus. Když se vám nechce, hájíte zhoubu a libujete si v beznaději. Ze všech sil se snažíte, abyste zesměšnil mé podnikání. Pozoruji to již dávno.“

Pokrčil jsem rameny.

Pak jsem opět sám stoupal nahoru po schodech. Zase mi vstoupila do hlavy sobota. Nevím, kterým kalným okem se na mne podívala. U svých dveří jsem se setkal s Filipem. Přál mi uctivě dobrou noc.

Rozsvítil jsem si v ložnici noční lampičku. Váhal jsem, mám-li ulehnutí a v posteli si dočísti noviny, nebo raději zajít do jídelny a vykouriti si u okna doutník? Rozhodl jsem se pro to druhé.

Jak jsem tak tiše stál a pozoroval měsíc, odrážející se od sněhu, uslyšel jsem odkudsi tiché šplouchání. Připomnělo mi to opět sobotu, zároveň však onu veselou, milostnou dívku v kuchyni. To se asi myje! Zbystřil jsem sluch. Šplouchání vody mě dráždilo. Má představivost pracovala s podivuhodnou přesností. Viděl jsem ji před sebou, jak si máčí bílá záda, jak namydlenou žínkou přejíždí pod prsy. Jistě je nahá. Nyní se asi shýbá a omývá si své štíhlé nožky.

Popel mi vystydl na doutníku. Srdce mi přerývaně bilo. Mám – či nemám? Náhle jsem ztratil svou klidnou cestu. Zmocnila se mne nerozhodnost. Mám tam jít – či nemám? Poprvé za té krátké aféry mě jaly pochybnosti. Myje se – je nahá – skandovalo mé srdce. V ústech se mi sbíhaly a rychle padaly do rozpálených útrob omamně sladké sliny.

Náhle šplouchání přestalo. Odstoupil jsem od okna, poněkud jsem zavrával. Jak je to silné! podivil jsem se. Pak jsem zpevněl. Buď v tuto chvíli – nebo již dnes ne! Mé rysy ztvrdly. Jako kamenný panák, jako Golem, pomalu a hlučně jsem kráčet ke dveřím. Zlatý rámeček světla je tence obkresloval. Neváhal jsem již. Neztlumil jsem krok. Tam vedle bylo ticho jako v hrobě.

Kdyby tak bylo zamčeno? Nebylo. Prudce jsem otevřel. Mé rty se rozšířily v úsměv radostné pohody. Katy stála u okna a bojovala se svou uděšeností. Ručnick držela v ruce. Byla po pás obnažena. Neučinila ani sebemenší pohyb, aby zakryla hroty svých ňader. Nepromluvili jsme nikdo ani slova.

Šel jsem až k ní. Zvedl jsem ji do náruče jako pírk. Její ručnick se za ní vlekl až ke dveřím jejího pokojíka. Pak jej pustila. Lehl na zem jako zabítý bílý pták.

Mlčky jsem si ji donesl do ložnice.

15

Továrna

Dobré dva měsíce uplynuly od chvíle, kdy tchán přestal definitivně chodit do továrny, ale továrna přes všechny značné změny, přes nesčíslné reformy nebyla ještě moje, byla Hajnova.

Hajn totiž neodešel z kanceláře, jako se odchází do výslužby, s květinami a s veršíky na rozloučenou. Neoslovil svůj malý národ, neřekl: „Tento jest syn můj milý, v něm se mi dobře

zalíbilo – toho poslouchejte!“ Nedal žádná podobná příkázání. Jednoho dne prostě nepřišel. Bylo lze si docela dobře mysliti, že jeho vzdání je jen přechodné.

Přiznávám se, že lidé mě neměli rádi. Nebyli by nikoho milovali, kdo by byl přišel s tím co já. Netrpěl jsem ledabylost. Zakázal jsem zábavu při práci. Postaral jsem se, aby zpola zaměstnaní byli zaměstnání plně. Z pracovních hodin jsem těžil, co se vytěžit dalo. Nechtělo se mi platit za nic nebo za málo. Uměl jsem překvapovat náhlými inspekcemi, když jsem byl nejméně očekáván. Když člověk šetří, ušetří. Za první dva měsíce mého samostatného hospodaření byl výnos vyšší o deset procent. O deset procent za tak krátkou dobu! Takovou činnost si ovšem člověk u lidí oblíbenosti nezíská.

Nechoval jsem se k dělníkům otcovsky. Na jedné straně zaměstnavatel, na druhé zaměstnanec – takový byl náš vzájemný poměr. Nestaral jsem se o soukromé záležitosti svých lidí. Nejsem lidumil. Následek všeobecné nelásky, již jsem sklízel, byl, že se kdekdo těšil na Hajnův návrat. Věřili, že se pak zase všechno vrátí do starých pohodlných kolejí. Trpěli s Hajnovým jménem na rtech jako první křesťané. Bylo to hnusné. Četl jsem nenávist v planoucích očích, na zakaboněných čelech. Nebýti naděje v Hajna, skrývajícího se v ústraní, nebyli by si něco takového dovolili.

Konstatuji: Lidé nade vše milují svou lenost. Kdyby ji milovali méně, byli by se museli skloniti před stanoviskem rozumu. V mém směru byla výhoda, nikoliv v Hajnově. Hajn – to byla hniloba, neschopnost soutěžení čili počátek úpadku. Já jsem pracoval pro budoucnost závodu a tím i pro budoucnost jejich. Není to snad jasné? A přece se nedovedli vzchopit a přijmouti můj přísnější řád. Stáli za Hajnem. Byli tak pošetilí, že lpěli na naději, o níž mohli také již vědět, že je marná.

Byl jsem syt těchto neujasněných poměrů. Věděl jsem, že je čas dokázati, jak neodůvodněné je spoléhání na Hajna. Teprve pak, až bude odstraněn jeho stín, strašící v pozadí, až bude prokázána naprostá neodvolatelnost mých rozhodnutí, bude možno mluvit v továrně o opravdové kázni a o mé skutečné moci.

Třetího února 1926 tomu bylo rok, co jsem vstoupil do domu a do podniku. Nikdo se mnou neslavil mé jubileum. Zapomnělo se na ně v moři strastí, já však jsem nezapomněl. Všechny mé důvěřivé plány mi ožily v hlavě a s nimi všechna má zklamání.

Dost možná, že to bylo právě toto jubileum, které mě konečně podnítilo k nekompromisním činům. Bolest, vzdor, nebo snad také nová láska? S novou ženou člověk nově myslí, je schopen vymazávat a začínat znova.

Továrna na mýdla není cirkus a není také starobinec. Již dávno mi pil krev hrbatý dělník Dvořák se svými šprýmy, kterými jen ostatní zdržoval, a se svou drzostí, vypočítanou na obdiv davu. Již dávno mě mrzel v továrně jednooký, sešlý opilec Krumf. Šestého února byla sobota. Dal jsem Dvořákovi a Krumfovi výpověď.

Nad dělníkem, který odejde, voda zavíří a zavře se, takový je běh světa. Nestálo za přemýšlení, co tomu ostatní řeknou. Holzknecht sice přišel s podšitou a zamračenou tváří vyřizovati, že deputace dělníků mě chce prositi za propuštění – mávl jsem však rukou. Všechny pokusy jsou marné. Co jednou řeknu, to platí. Věděl jsem, že pro takovou maličkost nepůjdou do stávky. Ostatně si byli všichni příliš dobře vědomi, jakého druhu to jsou dělníci. Tato hromová rána mohla být pro ně jen výborným poučením. Mne zajímalo jen jediné – co tomu řekne Hajn.

Sdělil jsem mu to jen mezi řečí, jako by šlo o něco, co ho vůbec nemohlo bavit. Vytřeštil na mne oči. „Vy jste je propustil?“ A vrtěl hlavou. Snad se domníval, že jen žertuji. Aj, aj – myslil jsem si – to je nějaké překvapení! Dal jsem si však dobrý pozor, aby se má ústa ironicky neusmívala. Nevšímal jsem si Hajnova údivu. „Dva lidé, říkáte. A prosím vás, proč vlastně?“ Hlas mu selhával. Byl na nejvyšší míru roztrpčen. Nevěděl ani, jak se ptáti. Byl nadobro přiveden z rovnováhy.

Sdělil jsem mu své důvody přes rameno stručně, chvatně. Zkrátka byli špatní, a tím byli drazí. Srážeti ze mzdy je nezákonné a nemá smyslu. Nutno také počítati se špatným vlivem na ostatní. Musili zkrátka pryč.

„Co říkali? Jak se tvářili?“ vyzvídal.

„Nevím, nedíval jsem se na ně,“ řekl jsem neúčastně. „Doufám, že nebyli ani příliš překvapeni. Nemluvme však o tom, nemá to smyslu. Vždyť to není žádná světoborná událost.“

„Co tomu však řekne Kunc?“ rozněžňoval se Hajn. „Bude zarmoucen. Dvořák byl pod jeho zvláštní ochranou.“

„Ach, nevěděl jsem,“ řekl jsem chladně, „že při výrobě mýdla je nutno mít na zřeteli též vlastenecké důvody páně učitelovy.“

„Ale, Petře,“ škrtil se tchán samým soucitem, „víte přece, že já jsem nepropustil dělníka již několik let!“

Nyní jsem toho měl již dost. Utrhl jsem se na něho. „Je-li vám to nepříjemné, prosím, vyslovte se jasněji.“ (Poznal jsem již, že v tomto domě se útok vyplácí spíš než obrana.) „Pokud se pamatuji, řekl jste, že si v továrně mohu dělat, co chci. Uznal jsem za vhodné odstranit dva zbytečné lidi. Jednal-li jsem nad svou pravomoc, je to vaší vinou, měl jste mi dát přesnější instrukce. Měl jste si vymínit, že v osobních věcech si přejete být dříve informován. Ale to vám zrovna říkám – takové omezování bych těžko snášel. Chci-li jednati ve prospěch závodu, nesmím míti žádné ohledy. Pro svůj rozmar jsem to neudělal. Pravomoc s výhradou? Se svázanýma rukama nelze dělat divy. Co je to, vojevůdce bez důvěry svého krále?“

„Řekl jsem snad,“ uhýbal krotce Hajn, „že nemáte mou důvěru? Snad také nejste slečinka, abych vám pořád musil pochlebovati. Nebo vám mám denně na dobrou noc říkati: ‚Petře, jsem vámi okouzlen‘?“

„Ne,“ řekl jsem tvrdě, „vy víte, že nejsem na taková vyznání. Důvěra – to je mlčeti a nemísiti se.“

„Tak – mlčeti a nemísiti se,“ tesknil Hajn, „jíti do starého železa. Zapomenouti, že vše bylo zbudováno těmato rukama! Petře, jste opravdu tak zaslepený, jak se děláte? Usmívejte se, chcete-li, avšak, přece – já vykonal veliký kus práce. A nyní mám jen mlčeti a nemísiti se?“

Nevšímal jsem si jeho výčitek. Mluv si, mluv – myslil jsem si – znám tě, jsi Hajn. Na malou ranku v srdci naneseš líbezných a smutných slov. Ukolébáš se svou žalostí. Pro city zapomeneš na příčinu. Tím lépe pro mne. Dnes se vymluvíš, zítra se již o tom neodvážíš začít. Tvářil jsem se lhostejně, a přece jen jsem bedlivě nastavoval uši. Osmělí se, či se neosmělí říci na konec, že si vyhrazuje, abych si příště dal podobná rozhodnutí od něho dříve schváliti? Poslouchal jsem málem s obavami. Avšak ne – ta nebezpečná věta nebyla vyslovena.

Když lev polkne myš, džungle se leda usměje, není zastrašena. Chce-li se lvu trochu blýsknouti, musí sežrati nejméně zase lva.

Propuštění dvou dělníků bylo přijato s posupným mlčením. Sem tam pohled plný nenávisti, vyzývavý úsměšek, který chtěl říci: Nebojíme se! Tvá moc je jen dočasná! Jinak klid. Mohl jsem celkem být spokojen. Já jsem měl však jiné plány než zbaviti se dvou chudáků. Ti dělníci, to byla jen generální zkouška na větší manévr. Hajn opět dříme. Smál jsem se pod vousy. Kdyby věděl! Kdyby tušil!

Mým nejbližším soustem, mým lvím zápasem měl býti Holz knecht. Nikdy jsem nesnášel tohoto prudkého, klackovitého povýšence s trudovitou tváří, s pádnými pěstmi rváče, s drzým vystupováním. Měl jsem po krk toho nadutého chlapa, který kde mohl mi dával najevo, že je má vláda jen provizorní a že se poměry zase s návratem tchánovým změní. Holz knecht byl hlavou podzemního ducha vzpoury, který vládl mezi úřednictvem. Jeho přítomnost v továrně znamenala pro mne neustálé nebezpečí. Holz knecht byl rozený sok. Nikdy jsem nedosáhl soustředěnosti v konferencích, asistoval-li on. Byl vždy pln odlišných rozumů. Měl vždy jakési vlastní stanovisko. A vždy své vývody počínal slovy: „Za starého pána, po tolikaleté zkušenosti...“ Byl konzervativní, ne z přesvědčení, ale ze záští. Nikdy se nesmířil s mým příchodem do továrny a s mým nadřazeným postavením.

Úřednictvo i inženýři byli poslušní jen bez Holz knechta. Před ním se dokonce styděli mi podléhati. Holz knecht byl jako rakovina. Rozežíral všechno, kde já jsem založil organismus. Neustále jsem s ním měl nějaké srážky. On byl jediný, který mi bez obalu vypovídal poslušnost. Dokázal mi do očí říkati slova, na něž by se sotva byl odvážil jiný zaměstnanec. On si ovšem myslel, že si to může dovolit. Byl u Hajna přes dvacet let. Byl jeho nejlepším rádcem, jeho pravou rukou, dokud jsem nepřišel já. Musil jsem se smáti, kdykoliv jsem si připomněl Hajnovo varování před Čermákem. Čermák? Och, to byl chytrý muž! Byl hladký jako had. Přizpůsobil se. Vlastně mi byl nejvěrnější. Věděl asi dobře proč. Věděl, kde mu kyne prospěch.

Každý na mém místě by si byl po výpovědi dvou mužů, která tak starého pána dojala, řekl: Nyní klid. Zatím dost. Počkáme. Dáme hajnovskému svědomí trochu odpočinout. Avšak krutý měsíc únor, měsíc podařeného jubilea, ve mně štvál běsy odvahy.

Ostatně bych si byl jistě dopřál času s touto novou výpovědí, nebýt příležitosti. Jak se zachová odhodlaný a odvážný muž, vletí-li mu do rány příležitost? Nechá ji upláchnout a čeká trpělivě na novou? Chyba lávky. Příležitost přihopkovala. Chytil jsem ji za uši. Och, když si dnes vzpomenu – byly to přece jen slavné časy, tenkrát ty boje o konečnou nadvládu v továrně!

Pětadvacátého února jsme začali s velikou várkou reklamního, lidového mýdla. Šlo o sezónní práci. Když jde o dílo větších rozměrů, je nutno na ně soustřediti co nejvíce lidí. Obvykle se v takové době v továrnách v jiných odborech vynechává, jen aby velká práce byla zdolána. Vychrliti záplavu levného mýdla na jarní trh, částečně na přímé objednávky, není tak zcela jednoduchá věc. Nutno být velmi opatrný, aby se práce nezdrazila, aby vykalkulovaná investice nepřekročila rozpočet. Proto k vedení velikých sezónních prací bývá vždy pověřen inženýr, nikoli mistr.

Várka byla svěřena Holzknichtovi. Vlastně to byla skoro výhradně jeho funkce. Přišel jsem na inspekci právě ve chvíli, kdy hmota měla být vylívána do forem. Díval jsem se – a překvapením jsem pobledl. To mýdlo, které Holzknicht uvařil, nebylo zralé. Zbystřil jsem pozornost. Nebylo radno se mýlit. Nabral jsem na lžici, nechal vychladnouti, vzal do štipce, hnětl, zkoušel lepkavost. Bylo to tak – Holzknicht se zmýlil. Holzknicht klopýtl.

„Pane Holzknichte,“ obořil jsem se na hranáče, „to mýdlo není dobré. Podívejte se, je příliš řídké. Co jste to provedl s velikou várkou? Ta nikdy řádně neztuhne. Co tomu říkáte? Jak se ospravedlníte?“ Byl jsem ostrý. Huboval jsem před dělníky. Nedával jsem si pozor na ústa. Nebylo v mém zájmu Holzknichta šetřiti. Viděl jsem, jak pomalu brunátní.

„Skoro byste se neměl zapomínat, pane Švajcare,“ řekl hrubým, pijáckým hlasem. „Dělám tu práci aspoň počtyřicáté. Počítám-li totiž jen dvě veliké várky ročně. Když něco děláme počtyřicáté, můžeme říci, že to již umíme dělat, že se nezmýlíme.“

„Devětatřicetkrát jste to možná udělal dobře,“ řekl jsem příkře, „ale počtyřicáté jste se zmýlil. Ostatně vám připomínám, že pro vás nejsem panem Švajcarem. Chápu vaši snahu po nivelizaci, ale já tu zastávám poněkud jiný úřad než ten, který byste mi rád přidělil. Ve věci výroby mám právo být soudcem a budu jím. To mýdlo jste zkazil. Musíte škodu nahraditi.“

„Je mi hrozně líto,“ řekl Holzknicht ironicky, „hrozně mi je líto, že s velectěným panem ředitelem nemohu souhlasiti. Mýdlo je totiž dobré a já to dokážu. Ne ovšem vám, ale svému skutečnému představenému. Ostatně se budete moci přijít podívat, až bude zboží připraveno pro balírnu. Myslím, že jste ještě příliš mlád, abyste mě mohl o něčem poučovati.“ Dořekl, a někdo z dělníků se zasmál. Kdo se zasmál, to mě již nezajímalo. Hlavní bylo, že Holzknicht vzplanul a vystřelil. Střelil a trefil – nešťastný čarostřelec – ale sebe sama. Podíval jsem se na něj s jistou zvědavostí a pak jsem beze slova odešel.

O půl hodiny později stál Holzknicht v mé kanceláři.

„Pane Holzknachte,“ pravil jsem klidně a střízlivě, „udělal jste něco, co pro vás bude mít dalekosáhlé následky. Urazil jste a zesměšnil jste mě před veškerým personálem. Dobrá. Jako člověk vám odpouštím, jako ředitel vám odpustit nemohu. Má autorita by brzy byla tatam, kdybych okolo sebe trpěl více podobných lidí, jako jste vy. Shledal jsem dávno, že my dva se dosti nesnášíme. Když dva vedoucí se nesnesou, doplácí na to podnik. Nechci, aby v Hajnově továrně práce doplácela na soukromé žárlivosti. Faktem je, že jeden z nás dvou musí jít. Vy, nebo já. A protože je nemyslitelné, abych šel já, půjdete vy!“

Vypouil na mne oči jako polekaný býk.

„Nemějte mi to za zlé, oceňte mou dobrou vůli. Povšimněte si, že je teprve konec února. Pravoplatnou výpověď dostanete ke kvartálu. Toto období vám přidávám, abyste měl možnost najít si místo, hodné svých zkušeností. Od zítřka nemusíte již chodit do dílen. Plat vám bude poukazován v neztenčené míře až do vypršení zákonné výpovědní lhůty. Je to vděk za vaše staré zásluhy, jež vám neupírám. Prosím, můžete jít. Přeji vám mnoho zdaru!“

„Mýdlo je dobré,“ vyrazil ze sebe krvavě se rdící Holzknacht. „Mýdlo je dobré! Jak se můžete opovážit vyhazovat mě pro dobré mýdlo? To si nedám líbit! Najdu si svědky. Dokáží svou věc. Sám sebe usvědčíte – z intrikánství!“

„Mýdlo je špatné,“ řekl jsem pokojně. „Na mýdle však nezáleží. Příčinou vašeho propuštění není mýdlo, ale má osoba. Porušil jste povinnost přirozené úcty k představenému.“

„K představenému!“ Holzknacht se chechtal. „Podívejme se! Kde jste vlastně byl, když já už byl inženýrem? Na houbách. Nebo jste chodil po vsi s mlíčněm. Co si myslíte? A odkdy máte vlastně právo vykazovat lidi ze služby?“

„Od té doby, co tu jsem ředitelem,“ řekl jsem vážně.

„Dosud však ve všech osobních věcech rozhodoval sám majitel,“ vyhodil Holzknacht poslední trumf.

„Nikdo vám nebrání, abyste se šel dotázat po jeho úsudku,“ pravil jsem sebevědomě.

„Ale jakpak ne – jakpak by ne,“ s kanibalskou veselostí pravil Holzknacht. „Taky že půjdu – a abyste věděl, jdu hned – a uvidíte, jak pořídím, vy – vy troufalý holobrádku!“ A šel, prásknuv za sebou dveřmi. Za chvíli jsem ho viděl oknem, jak uhání s kloboukem v týle po továrním dvorku.

Podíval jsem se na hodinky. Bylo tři čtvrti na jedenáct. Tentokrát jsem se trochu ukvapil. Mohu odejít až po dvanácté. Dopřál jsem svému soku výhody, aby se domluvil s Hajnem dřív, než budu moci sám podat vysvětlení. Ale nechtějí – řekl jsem si, hoře zuřivou touhou po boji. Stalo se – stalo. Nedám se na ústup. Hop, bude to dnes veselé u starého pána! V duchu jsem se již nemohl dočkat.

Hajn již na mne čekal. Byl rozmyšlen, připraven. Co nejhoršího, měl v salóнку pro mne schovaného Holzknechta. Můj nepřítel na mne hleděl vítězně z pohovky. Počítal jsem se vším, jen s tím ne, že se s Holzknechtem sejdu ještě pod Hajnovou střechou. Ovšem, tchán si ho tam podržel jen proto, aby mohl nepříjemnost na místě urovnat.

„Co to slyším?“ šel mi vstříc s dobromyslným úsměvem, „vy dva jste se pohádali? Nechci trpěti žádné podobné nesmysly. Pracujete vedle sebe. Jaképak hádky? Všechno se urovná. Chválabohu, ještě tu jsem já, abych krotil příliš horké hlavy. Víte co? Podejte si ruce.“

Podíval jsem se na něho oním udiveným a chladným pohledem, který ho dosud vždy přiváděl z konceptu. „Myslím, že jste poněkud špatně informován,“ řekl jsem. „Nejde totiž o hádku, ale o výpověď.“

„Výpověď – výpověď,“ ošklibal se Hajn nad odporným slovem, „co jste si vlastně vy dva udělali? Co provedl Holzknecht (jak důvěrné!), že mu hrozíte výpovědí?“

„Nehrozím mu výpovědí,“ pravil jsem roztomile, „já jsem mu ji dal!“

„Jaká si to osobujete práva?“ vybuchl Holzknecht, který dosud vyčkával. Domníval se asi, že stojí na velmi pevné zemi vedle svého kapitána. „Jaké to jsou u vás nové mravy? To je to, co bych hrozně rád věděl. Kde berete odvalu takhle se chovat k starému pracovníku?“

„Holzknechte – Holzknechte,“ uprošoval ho pohledy prozíravější Hajn, který zahlédl v mém oku odlesk spokojenosti.

„Jak by ne! Mladý pán si troufá!“ funěl ryšavý nepřítel. „Roste nám všem přes hlavy. I vám už vyrostl přes hlavu, pane továrníku! Neradil bych vám, abyste si to od něho dále nechal líbit!“ Neznal se vztekem. Nedovedl se naštěstí ovládnouti. Vítězství je vždycky na straně těch, kteří to dovedou.

„Myslím,“ řekl jsem mírně Hajnovi, „že vám je už jasné, jakého rázu je otázka. Otázka je totiž vážná a zní: Máte vůbec za myslitelné, že by muži takových rozporů mohli vedle sebe

pracovati? Ještě není však tato otázka dosti přesně formulována. Lépe by bylo říci: Zdalipak je ještě vůbec otázkou, má-li, či nemá-li v rozepři tak beznadějně být déle mařen čas?“

Hajn se vzepřel. „Zdali mohu spolupracovati! To mi je, Petře, řeč! Vy si snad myslíte, že jsem sám neměl nikdy nesnázi! Ovšemže jsem je měl, jenže jsem se vždycky vynasnažil, aby byly vyřešeny smírnou cestou. Lidé dobré vůle najdou vždycky způsob, jak si věc objasniti. Holzknecht nejednal správně. Ne, nemusíte mi nic vykládat, znám ho, vím, že je prudký. Není již mlád, Petře. Poslouchati mu je zatěžko, ale musí. Není-liž pravda, vidíte, že to připouštíte, Holzknechte?“

„Nepřipouštím,“ vztekal se Holzknecht, „nepřipouštím, aby po tolika letech úmorné dřiny a snažení ve prospěch závodu mohl se mnou takhle jednat někdo nový, který sotva přišel. Jako s klukem! Opravdu, jako s klukem!“

„Nebylo by nejrozumnější,“ řekl jsem usmívaje se, „abych dal panu Holzknechtovi nějaké zadostučinění?“

„To bych si také vyprosil! To se samo sebou rozumí,“ křičel Holzknecht.

Podíval jsem se na Hajna pohledem, který mluvil za všechna má slova. Vidiš – pravil můj pohled – vidíš již? Tvé námitky jsou zbytečné. Zabředá víc a více. Je zbytečné déle se namáhati. Je slepý, je ztracen.

Hajn svěsil hlavu. „Nebud’te přece tak tvrdý, Petře! Já sám – také dovedu odpouštěti!“

Holzkecht asi již nyní poznal, že zašel trochu daleko, že přespříliš spoléhal na podporu a autoritu Hajnovu. Polekal se, když viděl, jak starý zdrceně potřásá hlavou. Počal se nejjistě usmívati. Mínil dát všemu bez jakéhokoliv přechodu ráz pochybné zábavy, tón omšelého: Co jsme si, odpusťme si!

„Nejde o osoby, ale o zásadu,“ pravil jsem ostře. „Řekl jsem panu Holzkechtovi, že jsou jen dvě východiska, abychom buď on, nebo já opustili podnik. Neustoupím ani o píd’ od tohoto požadavku.“

„Jak můžete dávatí takové strašlivé ultimatum?“ řekl smutně Hajn. „Vždyť víte, že vy nemůžete odejítí.“

„Pak je ovšem zbytečné vésti o tom dále debatu,“ podotkl jsem chladně, stroje se k odchodu.

„Pane řediteli,“ měl se ke mně Holz knecht kajícně.

„Pane Holz knechte,“ řekl jsem vážně, „když člověk prohraje svou při, má k sobě ještě jednu vážnou povinnost: zachovat důstojnost. Dnes dopoledne jste mě nenazýval ředitelem. Také jím už pro vás nejsem. Buďte aspoň důsledný a neříkejte mi tak nyní, když už je pozdě. Vypadalo by to, jako byste mě uprošoval. Později byste mě jen tím více nenáviděl, kdybyste se teď o to pokoušel. Já se totiž nedám uprositi.“

„Mizero!“ zařval Holz knecht, necítě se vztekem. „Znám tě! Myslíš, že nikdo nemá ponětí o tvém soukromém životě? Žena se ti zbláznila jen z tvých krutostí. Vrabci o tom cvrlikají po střechách. A kde ji vlastně máte, tu svou pomatenou? Schovali jste ji přede mnou, abych ji neviděl. Docela zbytečně! Já to vím. Jak jen může být některý otec tak zaslepený, aby se stavěl za vraha svého dítěte? Všichni jste shnilá banda. Půjdu! Jsem ještě chválabohu statný chlap, ještě něco svedu, nebojím se. Najdu si místo, kde si mne budou více vážit. Ale na tebe nikdy nezapomenu, bídný nadutče, povýšený otrhanče! Všiváku! Všiváku!“

Proti tomu se ovšem nedalo nic dělat. Nechával jsem stékati sliny slov po své tváři. Měl jsem tajnou radost, že Hajn je také zasažen. Díval se na Holz knechta lítostivým pohledem člověka, jemuž se děje zlá křivda.

Holz knecht konečně pochopil, že tu už nemá co pohledávat. Sebral svůj zimmník a vstrčil jednu paži do rukávu. Druhý rukáv si oblékal již ve dveřích. Měřil nás paličskými pohledy, supěl, ale již mlčel.

„Petře, Petře,“ pravil Hajn těžkomyslně, když Holz knechtovy kroky dozněly v domovní síni. „Ty urážky! Slyšel jste? Takoví jsou lidé. A vy jste zkazil toho člověka.“ Bylo mu do pláče.

„Pravá příčina této scény,“ pravil jsem ponuře, jako bych ho ani neposlouchal, „nevězí v tom, že jsem tomu hlupákovi dal výpověď, nýbrž v okolnosti, že pravý majitel firmy se neúčastní vedení podniku.“

„Ale vždyť víte dobře, že se ho nyní nemohu účastniti!“

„A že ten,“ pokračoval jsem nemilosrdně, „který svého představeného zastupuje, sice nese odpovědnost, ale nebyla mu dána náležitá práva. Když pak po nich sáhne – jsa veden nezbytností – jsou činěny pokusy, aby jeho autorita byla nadobro zlehčena.“

„Máte přece mé svolení – mou důvěru,“ koktal Hajn. „Máte všechna práva!“

„Škoda jen, že jste svým lidem v továrně můj poměr k nim jasněji nevyznačil! Tato nejasnost způsobila, že mi jsou činěny od zaměstnanců neslýchané potíže. Pro ni byl právě zabit – abych tak obrazně řekl – Holzknecht.“

„To se dá lehko napravit,“ zaradoval se Hajn. Větril naději, že rezavý, klackovitý Holzknecht bude vzat na milost, jakmile mi bude učiněno po vůli.

„Bude nutno to napravit,“ opravil jsem ho, „nemá-li býti ještě dalším připraven Holzknechtův osud. Musí být již jednou konec reptáním, pasivní rezistenci, vypovídání poslušnosti. Lituji sice předem postižených, ale znám svou povinnost. Až se přesněji vyjádříte, bude navždy pokoj. Ovšem,“ dodal jsem potměšile, „pro Holzknechta vaše poselství už nebude míti významu.“

Hajn mlčel. Chmuře obočí, chodil po pokoji, ruce křížem za zády. Najednou se přede mnou přísně postavil. „Jaký vy jste politik, Petře! Teď jsem vás teprve jaksepatří prohlédl. Ke všemu, co jste způsobil, ještě jste mi naočkoval myšlenku, že jsem sám vinen Holzknechtovým vypověděním. Nic vám nevadí, že jste spáchal bezpráví, nermoutí vás, že jsem pro vás byl právě pohaněn. Chcete ještě, abych se za vás trápil výčitkami!“

„Bůh chraň,“ smál jsem se drsně, „Holzknecht za to ani nestojí!“ Pátravě se na mne zadíval, pak odešel a nechal mě bez odpovědi.

Byl jsem právem zvědav na věci příští, když jsem ráno shledal, že se Hajn se mnou chystá jet do továrny. Choval jsem se, jako by na tom nebylo nic zvláštního, že časně snídá a nasedá do auta vedle mne, v nitru jsem však byl znepokojen. Co zamýšlí? Nechce snad situaci rozřešit tím způsobem, že by se od nynějška v továrně čas od času ukazoval? Měl jsem snad být potřen svou vlastní zbraní?

Hajn byl dokonale tajemný. Neprozradil se ani slůvkem. Po příjezdu do továrny dlouho něco kutil v své kanceláři. Byl tam tichý jako myška. K desáté zazvonil na zřízence. Následoval chvatný a polohlasný rozhovor – a pak pádění sluhových skoků po schodech. Za půl hodiny jsem dostal oficiální pozvání k závodní schůzi v Hajnově kanceláři. Dostal jsem to pozvání nejposlednější ze všech. Jistě v tom byl úmysl.

Když se všichni inženýři i úředníci sešli, když nastalo napjaté ticho, předzvěst velikých událostí, zabloudil Hajnův zasmušilý pohled ke mně. Byl to pohled vyčítavý, pohled, jímž

říká svedená dívka svému milenci: „Hle, co jsem pro tebe všechno učinila, a ty mě ještě dosti nemiluješ?“

Škrceným hlasem, ale vážně a plyně jal se Hajn vysvětlovati shromážděným, že je již stár, že se cítí churav, že není již schopen onoho pracovního napětí jako před lety. Odmlčel se, jeho hlas se zlomil skrytými slzami. Není mu již možno zastávati své odpovědné místo s onou energií, kterou věnoval budování podniku. Jak to již na světě chodí, po starých přicházejí mladí. Tento mladý jsem já. Dosazuje mě bez výhrady. Mám pracovati za něho a zastávati ho v každém směru. (Co já sváží v továrně, bude svázáno i pro něho, pasiž beránky mé, pasiž ovce mé!) Za jeho nepřítomnosti v továrně se udály jisté nepříjemné aféry, které ho přiměly k tomuto vyjádření. Upozorňuje všechny důtklivě, že jakékoli stěžování si u něho, jakékoli pokusy o zrušení mých nařízení by byly naprosto marné. Připomíná pánům mé vynikající vlastnosti odborníka a vůdce, a radí, aby ve mně uznali svého představeného nejen na podkladě jeho rozhodnutí, ale i z rozumné a věcné úvahy. Všichni měli jistě příležitost poznati, že není nade mne neúnavnějšího dělníka, svědomitějšího a prozíravějšího úředníka, osvětenějšího inženýra. (Spontánní souhlas, projevovaný pochvalným mručením.) Necht' všichni důvěřují mé pevné ruce, která sice nehladí, která však spravedlivě a odvážně vede – a co je nejlepšího – v žádné bouři neopustí kormidlo díla – které – které – a tu Hajn již popadal dech – které je na tomto světě jeho krví zkropeným odkazem...

Kdosi zatleskal, kdosi rozpačitě zakašlal, pak vystoupil Čermák, zvyklý těžiti z každé příležitosti, jako běs rychlý v úsudku. Hovořil hladce a jasně, jako by měl svou řeč dávno nastudovánu. Že prý pan továrník zřejmě přeceňuje své stáří a svou únavu, že však také nelze než blahopřáti mu k jeho rozhodnutí, po plodné životní práci si dopřáti také zaslouženého odpočinku. Pokud se týká jeho volby nového vůdce, všichni mě mají za nejlepšího muže na tomto místě. Všichni hledí nové budoucnosti vstříc s naprostou důvěrou a pocitem bezpečnosti. Necht' pan továrník ještě dlouhá a dlouhá léta v dokonalém zdraví pozoruje ze svého ústraní vzkvétání podniku. Čermák mu jménem shromážděných přeje vše nejlepší, co jen lze přáti dobrému, milovanému člověku, a provolává jemu i továrně, která nás živí a jejíž existence je hrdostí nás všech, mnohonásobný zdar!

Nyní všichni křičeli a tvářili se nadšeně a Čermák se na mne významně podíval. Já jsem vystoupil jako stroj do středu polokruhu a zakončil tuto servilní komedii proslovem, v němž jsem učinil několik mátožných slibů, že dosavadní systém bude respektován a že nikomu, kdo bude s podnikem dobře smýšlet, nebude zkřiven jediný vlas na hlavě. Za vzrůst díla jsem

ochoten položit zdraví, jsem připraven sloužit do posledního dechu. Pak, první ze všech, se vztaženou rukou jsem přistoupil k Hajnovi, abych mu přál šťastnou a spokojenou penzi.

Šli pak jeden za druhým k Hajnovi a pak stejně poníženě a uctivě ke mně, a já se shovívavě ukláněl a usmíval, a Hajn měl oči ztrhány a profesorský vous pocuchán, jak si jej dřel zpocenou a nervózní dlaní.

Potom – ten sesazený král – kráčel s celým štábem vratce ke dveřím, ze dveří do chodeb, šel dílnami, nahlédl do každé úřadovny, dotýkal se prsty zkumavek v laboratoři, hladil zinkové formy drtiče, lisy. Pověst o zřeknutí běžela před ním, lidé na něho hleděli s nelíčeným dojetím, a sledovali můj pyšný a sebevědomý krok s hrůzou, jejíž mrazivé doteky jsem cítil až v páteři. Nu, jen si mě nenávid'te, jen si mě sud'te – myslil jsem si – nejsem z těch, kteří si z toho něco dělají. Jenom si dopřejte svého tichého záští! Však ono se vám rozleží v kotrbách, že moc je provždy v mých rukou a že by bylo čirým bláznovstvím proti tomu se bouřiti. Naučíte se časem zapírat své odvážné city pro blaho své a pro blaho svých rodin!

Hajn se potácel jako opilý k svému autu. Z jedné strany jsem ho podpíral já, z druhé duchapřítomný Čermák. Potom byl Hajn usazen a stroj zahrčel. Čermák se diskrétně vzdálil. Starý pán však, jako by se nemohl s továrnou rozloučiti, zdrcen a rozlítostněn, jako by ji již nikdy neměl spatřiti, vykláněl se z vozu, vpíjel se blouznivýma očima do skupiny úředníků, stojících v hloučku a s obnaženými hlavami před budovou. Neodhodlával se dáti povel k odjezdu. Váhal, váhal, slova mu hýbala rty, ale nevtělovala se v zvuk.

Někdo dostal šílený nápad, a tovární píšťala se rozječela. Hajnova hlava klesla do dlaní. Píšťala upevnila svůj naříkavý tón kdesi v nesmírné výši a sténala jako o závod.

Konečně Hajnovy slzy vyhrkly a on našel schopnost výrazu.

„Je mi,“ jektal zuby, „jako bych byl již mrtev.“

Řekl jsem střízlivě, že tento srdcervoucí nápad s píšťalou je hoden pokárání a že se přičiním, aby viník neušel trestu. Jsem přítelem optimistického dívání na svět, straním vždy jasné mysli a chladnému rozumu. Protiví se mi každé umělé drásání srdce a komplikování scén, tak dost smutných. Mávl jsem rukou v širokém kruhu. Nevěřím žádnému z těch vzadu. Jsou to lháři. Komedianti!

Podíval se na mne zarmouceně, jako bych se nesnažil zmírniti jeho muka, ale jako bych ho okrádal o poslední radost. Jeho brvy se zachmuřily. Tvář nabyla výrazu nejvyš beznadějného.

„Je mi, Petře,“ pravil ponuře, „jako bych je byl právě vydal katy.“

Co jsem měl dělat? Vzal jsem to za podařený žert. Dal jsem se do smíchu. Smál jsem se tak srdečně, že ti vzadu si mohli myslet, že se s Hajnem docela krásně bavíme, že penzista ožil a nyní že se sám směje této lapálii. Nevím, proč to Hajna tak poděsilo. Zachytil se šoférova ramene, jako by sáhl po záchranné brzdě. Vůz se rozjel. Měl jsem ještě nohu na stupátku, sotva jsem uskočil. Zaklel jsem tiše. Kus hrubství, ale co na tom? Hajn se vzdaloval. Kráčel jsem vítězoslavně k továrně.

Tato záležitost byla tedy vyřízena. Po roce jsem se konečně stal tím, kým jsem se dávno zasloužil státi. Seděl jsem v své kanceláři jako na jehlách. Toto veliké, šťastné sousto mi dá ještě notnou práci, než bude stráveno. Blaženost mi jezdila po pokožce jako tisíce mravenců.

A jak to již bývá, z jednoho vítězství jsem usuzoval na další. Narození dítěte se rapidně blíží. Již jen maličko, a bude po nejhorších starostech. Podobal jsem se běžci, blížícímu se cílové pásce. V náručí jsem svíral balíček hebké kůže, který jsem zachraňoval před zmatky potopy. Po dlouhé a dlouhé měsíce k němu vztahovala smrt své kostlivé ruce ve všech možných podobách. Nyní bude konec strastiplnému běhu o závod. Jako by se trhaly mraky, jako by se jasnilo!

Již zase – ošálen lživou písní potměšilého osudu, písní o štěstí pouťového kolovrátkáře – bystřil jsem sluch, rozplýval se nadějemi, vztahoval po přeludu bláhovou dlaň. Kdosi neviditelný stál v temném koutě a ďábelsky se smál.

16

U cílové pásky

Pondělí, osmého března. Byl podivuhodný, téměř jarní den, jakých bývá málo v té době. Ani mráčku na obloze. Na mém psacím stole ležel cíp slunečního čtverce. Cítil jsem, jak mi vtíravé teplo proniká rukávem paže, obrácené k oknu. Druhá byla chladná a plná stínu. Ti, kdož vstupovali do mé kanceláře, mhouřili oči, oslněné paprsky, a usmívali se proti své vůli. Vířící prach zářil. Vzduch byl plný toužebných šelestů a práce se zdála lehká. Snad jen vlivem této všeobecné rozjasnělosti mohlo přes zákaz vklouznouti do tovární budovy dítě, prodávající bledulky. Zaklevalo na mé dveře nesmělou, hubenou rukou. Díval jsem se

zvědavě na otrhánka, z jehož ošatky dýchal sníh a vůně tišin. Vzpomněl jsem si na Katy. Koupil jsem ty květiny.

Když jsem se vracel autem domů k obědu, bylo mi, jako bych jel na svatbu. Lidé mi ze všech stran kynuli. Byl jsem v městě velmi dobře znám. Jak by ne! Zeť továrníka Hajna. Ředitel jeho podniku! Vlastně již téměř sám továrník. Přívětivě jsem odpovídal, důlky v mých tvářích se hloubily. Příjemný pocit jistého věhlasu mě opájel. V zátočině u radnice se mi objevil před tváří kuželovitý obrys Postráneckého kopce. Na žerdi před restaurací vlál ve větru malý slavnostní praporec. Patřil k mé dobré náladě, jako by jej tam byli vyvěsili pro mne.

V domovní síni jsem potkal Hajna. Měl kolem hlavy ovinut celý turban studených náčinků. Vzdychal, že ho nesmírně bolí hlava. Smál jsem se jeho sedmibolestným očím a zimním papučím, obalujícím jeho nohy jako bláto. Díval se vyčítavě na mé květiny. Tak asi truchlíci pozůstalý hledí na člověka, který si zpívá o lásce. Z nadbytku bujnosti jsem mu dal přivoněti. Kýchl, jako by si byl čichl k pepři.

Křepce jsem vyběhl do schodů, odložil klobouk a pověsil zimník. Mna si ruce, vstoupil jsem do jídelny. Na prostřeném stole vedle talíře, v němž se také zhlíželo slunce, ležel nakrojený chléb. V talíři usychala čerstvá krvavá skvrna.

Na okamžik jsem zůstal překvapeně stát nad touto z nebe spadlou rudou krůpějí, ale již tu byla Katy s narychlo obvázanou dlaní, a smějíc se chápala se talíře, tak podivně poznamenaného.

„Nedívejte se tam! Jsem nešikovná. Hned tu budu s jiným!“

Zadržel jsem ji za loket a zeptal jsem se jí vlídně, co se jí stalo.

„Ale nic! Krájela jsem vám chléb a nůž mi zajel do ruky.“

Pomaloučku jsem usedl na své místo ke stolu a pozvedl s důležitou tváří k očím Katinu raněnou dlaň. „Ukažte, řízla jste se hluboko?“ Odstranil jsem hadřík, ale spěšně jsem jej musil zase přiložit. Z rozchlíplé trhliny se bohatě vyřinula krev. Ohlížel jsem se po něčem, čím bych obvaz připevnil. Padla mi do oka kytička bledulí, již jsem si položil vedle talíře. Strhl jsem z ní nit, a pokud se dalo, otočil jsem ji kolem dívčina palce a zavázal. Usmívala se. Bylo vidět, že ji těší má pozornost. Když byla ruka ošetřena, přitáhl jsem Katy na svůj klín.

„Copak to děláte?“ zlobila se naoko. „Musím vám přece dáti oběd!“ Neměla se však k odchodu.

„Pofoukám vám to, chcete?“ nabízel jsem se žertem.

Chlubila se, že si z bolesti nic nedělá.

„Měla byste mi dát za to pečlivé obvázání hubičku!“

„Ani mě nenapadne,“ zdráhala se. „Beztoho jsem si to udělala ze starostlivosti o vás!“

Tiskl jsem jí jednou rukou oblé nadkolení a druhou jsem hladil její tvářičku. „Vyčítáte mi nepatrnou kapku krve,“ dobíral jsem si ji, „a přece se v lásce říká: krev bych za tebe vycedila!“

„Kdo ví?“ dívala se mi zblízka do očí, „snad bych i vycedila!“

Nyní jsem sbíral křehké květinčky, rozhozené po stole, jednu po druhé, a zastrkoval je děvčeti do vlasů, za okraj zástěrky, pod tenký kroužek náramku, který zdobil její paži. Smála se. Kvítků bylo pořád ještě nadbytek. Pro některé jsem našel umístění tam, kde končily její punčošky, ostatní jsem jí plnou hrstí nasypal do záňadří.

„To je škoda,“ bránila se, „vždyť tam zvadnou!“

„Je to z lásky,“ ujišťoval jsem ji. Pak jsem chtěl vědět, jak ona mě má ráda.

„Takhle,“ pravila a přilnula horce k mým rtům.

Přivinul jsem jí těsněji. Vysoukal jsem jeden z rukávů a zabořil se ústy do vlahého a vonného podpaží. Pozoroval jsem, jak jí tělem projela sladká vlna. Třel jsem se tváří o její ňadra. Několik kvítků se jí sesypalo do zástěry. Spouštěl jsem pomalu ruku, která ji podpírala. Padala dozadu s touto rukou, majíc úsměv na ústech a přivřené oči. Již mi nesesedla na klíně, spíše v něm ležela jako veliké, blažené, usínající dítě. Sklonil jsem se k ní.

Pojednou mi přišlo vzhlednouti. Ustrnul jsem. V otevřených dveřích salónku stála, opřena o veřeje, se zamyšleným výrazem ve tváři, jako zjevení – pomatená.

Katy se mi vytrhla. Prvním jejím hnutím bylo prchnouti do kuchyně. Pak zvítězila hrdost. Zardělá až po kořínky vlasů utekla se do výklenku okna. Byl jsem asi právě tak křídově bledý,

jako Katy byla červená. Úsměv mi na tváři zmrzl v zlobný úšklebek. Znechuceně jsem si smetal z oděvu pomačkané bledulky.

„Čeho si přeješ? Proč jsi přišla?“ zeptal jsem se Soni příkře.

„Přišla jsem – jen tak,“ vysvětlovala bezmyšlenkovitě. Oči hleděly mimo nás kamsi za obrazem, který jí unikal. „Přišla jsem – a spatřila jsem – vás dva.“ Tvář se počala rozsvěcovati. „Tebe – a Katy.“ Vzmáhalo se v ní nepochopitelné veselí. Ústa se více a více šířila k úsměvu. „Och Katy – jak jsi hloupá!“ Jala se kdákati jako slepice. Prohýbala se v pase, pokud jí obrovský, vzduť život dovoloval.

Ohlédl jsem se po Katy. Její tvář byla nesmírně smutná. Obírala se svým zakrváceným hadříkem.

„Nesměj se!“ žádal jsem Soňu výhruzně. Cítil jsem, jak mě zaplavuje hnus. S odporem jsem si uvědomoval, že se již v tomto domě něco podobného stalo. Jak tomu je dávno, co jsme se Soňou stáli před zrcadlem a blázen nás hltal pohledem? Čas nakreslil tragickou karikaturu. Místo Neviditelného zaujala Soňa.

Vztyčila proti nám ukazováček: „Milenci!“ Pořád ještě nepřicházelo to pravé, pořád ještě tápala. Z křečovitého a ošklivého chechtání přešla v zasmušilost. „Nikdy jsem neviděla milence! Vy jste první.“ Již se jen malátně a hořce usmívala. „Katy, tvůj milenec se jmenuje Petr. Mám také milence, a tím je Cyril. Budeme si o nich někdy vyprávěti, Katy!“

Bylo to svrchovaně nevhodné, nevýslovně pošetilé, ale já jsem nevěděl, co jiného počítí v této chvíli. Začal jsem k Soni mluvit jako k rozumnému člověku. „Soňo, nejsi oprávněna mi dělati výčitky. Sama jsi rozvázala, co zbylo z naší lásky. Odmítla jsi mě a posud mě odmítáš. Mám před tebou čisté svědomí.“

„Jsi k smíchu,“ divila se. „Nic ti nevyčítám, naopak – jsem ráda. Och, jsem tak ráda! Ostatně jsem to dávno věděla, Cyril vás viděl. Viděl vás a řekl mi to!“ chlubila se tajemně. Zaraženost ustoupila dětské žvatlavosti. Nastalo nebezpečí, že usedne a počne nás krmiti svým Neviditelným. Co chvíli mohl vstoupiti churavý hlídač Hajn.

„Ale Katy!“ polekala se náhle pomatená, „jak tě jen mohlo napadnout vybrat si právě jeho! Vždyť je tak špinavý!“

Ta urážka se mne vůbec nedotkla. Podíval jsem se úzkostlivě na Katy, jako bych ji prosil o pomoc. Zasažena mým pohledem, vykročila jako stroj ze svého kouta. Šla odhodlaně k choré a chopila se jí kolem krku. „Soňo,“ pravila chvějícím se hlasem, „měla bych odejít z domu? Odpověz, prosím, upřímně, nač se tě táži. Chtěla bys, abych odešla z vašeho domu?“

„Ne – ne,“ vrtěla hlavou. „Proč bys odcházela? Přece tě potřebujeme. On tě také potřebuje.“ Krátce se zasmála. „Ale pro něj tě nezdržuji. Jenom zůstaň! Já se nezlobím. On přece není můj!“

Katy ji pohladila něžně po tváři. „Soňo,“ šeptala jí do ucha, „věř mi, to není proti tobě – víš? Nechtěla bych, aby sis něco podobného myslila. Ani teď, ani nikdy později. Pamatuj – jen kvůli němu samému a pro nic jiného!“

Soňa chvíli stála, hledíc jí nechápavě do očí, pak zavrtěla hlavou. „Nerozumím.“ Vrtěla hlavou a říkala znovu a znovu v přestávkách: „Nerozumím.“ Pak se vymanila z Katina objetí a otočila se k ní zády. Rozmýšlela se.

„Kam jdeš?“ zeptala se jí Katy provinile.

Vykročila, jako by se ulekla. „Nevím,“ koktala. Ještě jednou se zastavila. „Možná že jdu k němu.“ Její hlas byl zamžený lítostí a nejistotou. Poprvé za dlouhou dobu jsem s ní zas pocítil něco podobného soucitu. Pomalu, váhavě za sebou zavřela dveře.

„Ubohá Soňa,“ řekla Katy a slzy jí zalily obličej. Myslím, že to byly první slzy, které jsem u Katy viděl.

„To byste neměla, Katy,“ pravil jsem hořce, „zde bylo prolito již mnoho marných slz. Kdykoliv přišly slzy, ihned se něco počalo kazit.“

Chvatně přinutila obličej k starému odhodlanému úsměvu. Nebyl to však dravý, satyří smích, ozářený zlatem klukovské čupřiny. Přes toto nezdolné mládí se přehnala metelice ledových krupek.

„Nu, je čas obědvat,“ utrl jsem se netrpělivě. „Hodiny ubíhají. Po obědě se budeme musit dohodnout, co podnikneme v budoucnosti. Je totiž jisto,“ pravil jsem mrzutě, „že se tato příhoda neobejde bez nepříjemných následků. Ne, neodvracejte oči, Katy, vy jste přece statečné a silné děvče. Bude nám třeba leccos překousnouti. Připravte se na ohavné scény, které vyvolá starý a Karolína. Proč si něco namlouvati? Raději být připraven na nejhorší. Než

nastane večer, bude kdekdo v tomto domě vědět, že jste mi seděla na klíně a že jsme se líbali. Vy přece nemáte chuť zapíratí?“

„Ne,“ řekla tvrdě.

„V tom případě,“ pravil jsem s pokusem o úsměv, „budeme musít asi společně hájit své právo na tuto oficiální nepravost.“ A když jsem viděl, jak se namáhá čísti v mých očích, dodal jsem spěšně: „Ne, nebojte se, ani já jsem neměl v úmyslu něco zapíratí.“ V duchu jsem si však myslel, že by to bylo nejlehčí a nejrozumnější. Bohužel, vedle Katiny odhodlanosti jsem se nesměl stavěti zbabělcem.

Večer jsem se vracel z továrny asi v podobné náladě jako kdysi za chlapeckých let, když jsem měl na svědomí nějaký delikt, pro který jsem nemohl ujít trestu. Marně jsem si namlouval, že jsem před nimi všemi docela v právu a že svým jistým vystoupením snadno umlčím jejich útoky, věděl jsem až příliš dobře, že jejich důvody budou právě tak pádné jako mé a že mi bude třeba bojovati proti většině. Pochyboval jsem také, že se mi podaří obhájit Katy. Tato obava mě vlastně nejvíce zkrušovala.

Hajn mi šel po schodech vstříc. Pohlédl jsem pozorně do jeho obličeje. Ne, nezdálo se, že by odtamtud do mne hrozily bít blesky hněvu a opovržení. Osmělil jsem se. Vlídne a usměvavě jsem ho pozdravil. Hle – Hajn měl na srdci něco docela jiného než můj a Katin poklesek. Nic nevěděl, a nemohl ani nic vědět.

„Petře,“ vykládal mi chvatně, „stalo se něco velmi nemilého. Soňa se uzamkla ve svém pokojíku.“

„Kdy se tam uzamkla?“ přerušil jsem ho, ostražitě nastavuje uši.

„V poledne jsem si na chvíli lehl na pohovku – víte přec, jak nesmírně mě bolela hlava? A tu se to stalo. Odešla. Schovala se v svém pokoji a otočila za sebou klíčem. Od té chvíle ji odtamtud nemůžeme dostat. Prosili jsme, hrozili, všechno marné. A na klavír nehraje! Myslel jsem si, Petře, že si šla zahrát, ale ona nehraje. Kdyby raději rámusila!“

„A co tam vlastně dělá?“ ptal jsem se lhostejně, svlékaje se. Musil jsem násilím tlumiti svou veselost. To se tedy podařilo! Místo mne tu stojí jiný viník. Soud nade mnou je odložen.

„To právě nevím, mluvíme s ní, ale ona neodpovídá. Chvillemi hovoří k sobě. Hlavně o Cyrilovi. Samé vážné věci. Skoro rozumné.“

„A o čem mluví?“ zeptal jsem se, znovu polekán.

„Zapřísahá ho věrností. Věrnost, ta jí jaksi leží na srdci. Nevím, co si to zas usmyslila. Je nadobro zarmoučena představou, že by jí Neviditelný mohl býti nevěrný. Nevím, jak přišla na ten námět!“

Věděl jsem až příliš dobře, jak na ten námět přišla. Šel jsem s Hajnem ke dveřím dívčího pokoje. Tchán měl na chodbě židli jako pečlivý žalárník. Dveře do ložnice byly otevřeny. Tam, u druhého vchodu do pokojíku, trpělivě hlídala prateta. Podle všeho šlo o to, zaskočiti Soňu, jakmile by vyšla ze své skrýše, aby se tam nemohla vrátit a znovu se uzamknout.

„Už nám to příliš dlouho trvá,“ stěžoval si Hajn. „Nikdy tam nebyla takovou dobu samotna. Snad není žádných příčin k obavám, a přece jen mě to znepokojuje. Rád bych ji už zase měl vedle sebe.“

Přiložil jsem ucho ke dveřím a pokynul jsem tchánovi, aby byl chvíli zticha. Nejdřív jsem neslyšel ani šelestu, pak se náhle nemocná rozhovořila.

„Není to, Cyrile, od něho ani dost málo krásné,“ recitovala monotónně, „říká se tomu cizoložství. Je to ošklivé slovo, právě tak ošklivé jako ta celá věc. Štítím se toho. Nechtěla bych, Cyrile, abys proti mně zhřešil cizoložstvím! Byla bych strašně nešťastna. Já vím, ty nejsi takový, abys jednal špatně. Věřím v tebe. Pamatuješ na to odpoledne na svatovítské věži? Jak jsi mě měl v rukou? Bylo mi, jako bys rozhodoval o životě a smrti. Byl jsi jako Bůh. Když zavřu oči, vidím to celé živě před sebou. Vidím tvou tvář a tvé oči. Pamatuješ se také na mé oči? Musíš se pamatovat! Celá jsem se ti jimi tenkrát dávala! Neříkala jsem nic, ale byl to ode mne tenkrát slib věrnosti. Vždycky jsem ti byla věrná, Cyrile!“

„Blábolí,“ šeptal zoufale Hajn. Neodpovídal jsem, ale byl jsem již vzdálen jakéhokoliv usmívání. Znal jsem chemické složení jedu, který nyní koloval v Soniných žilách. Hle, nyní jsem Cyrilem. Láska v chorém mozku byla rozložena, nemocné bylo snadno hranolem svých vizí provádět občas zajímavé přesuny.

„Cyrile,“ blouznila pomatená, „je to zbytečné, pořád hledati něco jiného! Lidé jsou tak neklidní, vztahují ruce po novém, ale vždycky nacházejí zklamání. Jejich tápání je čím dál nesmyslnější. Muži se dotýkají stále nových žen, ale nakonec jim musí být hnusno až k zvracení! Ty mi to nikdy nesmíš udělat, Cyrile! Dobył sis mne. Nezískal sis mě pro žert. Všechno je na světě strašně vážné, i já jsem strašně vážná. Nedej se nikdy mýlit, když se

směji, to není má pravá tvář. Teď před sebou vidíš mou pravou tvář. Škoda, že nemohu vidět já tvou, můj Neviditelný! Víš, jak se jmenuješ, Neviditelný? Jmenuješ se láska.“

„Petře, proč ji neustále posloucháte?“ tahal mě za šos netrpělivý Hajn. „Je to pořád stejné. Raději mluvejte. Když tu tak tiše sedíme, není nám zrovna veselo!“

Mávl jsem vztekle rukou. Vzpomínal jsem. Jakže to tehdy říkal doktor Milde? „Kdykoliv zjistíte, že je příliš vzrušena, opatrujte ji jako oko v hlavě. Mohlo by pro ni dopadnout tragicky, kdyby si náhle uvědomila celou bědnost svého stavu.“ Nyní je vzrušena. Obírá se nebezpečnými myšlenkami. Zamkla se, abychom k ní nemohli. Situace se mi již nezdála vážná, ale hrozná.

„Kdybych věděla, že mi jednou ublížíš, že budeš takový jako ostatní, že mě zradíš – víš, co bych udělala? Dívej se se mnou, dívej se sem dolů. Je tam tma a je tam zima. Skočila bych rovnou dolů, kdybys mě přestal milovat. Jistěže bych skočila,“ šeptala horečně, „jako pták na křídlech, ale bez křídel. Jako když má člověk dlouho žízeň a nedočkavě zvedá sklenici – tak bych skočila. Skočila bych jako šipka, ze samé ukrutné tísně, bez dechu...“

„Odkud to mluví?“ zeptal jsem se Hajna chvějícím hlasem.

„Nevím, Petře, snad z kouta od okna, není tam vidět, klíče jsou v zámku. A také je už notné šero. Ona si tam ani nerozsvítila.“

U okna? Ó ne, já věděl, že není u okna. Přiložil jsem zkusmo ruku ke klíčové dírce. Zafičelo to odtamtud chladem. Ti dva pošetílí starci zde sedí jako slepice na hřadu, a ona zatím balancuje na otevřeném okně! Kdyby se tak rozhodla provést svou nesmyslnou vyhrůžku! A s jejím osudem je svázán osud mého dítěte!

Vtom se ozval zevnitř strašlivý, nelidský výkřik. Něco skleněného spadlo na podlahu a roztránilo se. Hajn vyskočil. Zrudl jsem a vši silou jsem se opřel o dveře. Napjaly se, ale nepovolovaly.

„Co to, proboha, děláte?“ lekal se Hajn. „Vy si snad myslíte – vy si myslíte, že se tam něco zlého děje?“ Nyní se ze tmy vynořila i pratetina postava. Neměl jsem chuti k vysvětlování. Snad by bylo nejlepší – uvažoval jsem – vzít na pomoc žebřík a lézt jí vstříc oknem. Máme však v domě tak dlouhý žebřík? Budu musít běžet dolů k Paříkovi. A říci Katy, aby pod okno nastlala peřin, co jich máme k dispozici.

Uslyšel jsem zevnitř bédné žalování, beznadějně škytání, jako by plakala. Nyní zcela zřetelně třísklo nezajištěné okno, jak se o ně opřela rukou. Snad se právě nahýbá nad hlubinu! Ne, není času na žádné zařizování, musím se hned, stůj co stůj, dostatí dovnitř. Podruhé jsem se vzepřel proti dveřím. Hajn mě o cosi úzkostlivě prosil. Nevšímal jsem si ho. Žíly na spáncích i na krku mi naběhly. Náhle – prásk! Vrátně se rozletěly. Setrvačností jsem padl v pokojíku na kolena a na ruce.

Soňa si s výkřikem zastřela tvář. Seděla na otevřeném okně, zhroucena v bolestech. Rty měla promodralé chladem a zkřivené děsem. Prvním mým činem, když jsem se vzchopil ze země, bylo vrhnouti se k ní a uchopiti ji do náručí.

Kupodivu, nebránila se. Sotva jsem ji položil na postel, sevřela oběma rukama své vzedmuté boky. Bylo mi, jako by se vlnily, jako by se v nich něco hýbalo. Tu jsem pochopil.

„Rychle! Rychle!“ křičel jsem chraptivě na Hajna, „zavolejte telefonem lékaře!“ A když se nehýbal, nechápavě se mi dívaje do obličeje, vystrčil jsem ho z pokoje.

Pak jsem usedl u Sonina lůžka. Srdce mi v hrudi bilo, jako by tam vybuchovala petarda za petardou. Tvář se mi uvolnila k spokojenému úsměvu. Teď budu u ní, teď se od ní nehnu. Přece jen jsem je zachránil! Teď už si je nedám zabít!

To, co se večer událo, bylo mi dokonale srozumitelné. Sonin čas uzrál a rozčilení uspíšilo porod. Čím déle jsem se však tou věcí obíral, tím jistěji mi mizel z obličeje spokojený úsměv. Jedna po druhé se mi objevovaly před očima staré nedůvěry v budoucnost. Nepotrvá dlouho, a seznámím se se svým dítětem. Jaké bude toto dítě?

Sotva přišel Milde, vrhl jsem se k němu se sterými otázkami. Vysmál se mi. Řekl, že na vnějších příčinách nezáleží. Co na tom, odbude-li se snad porod o den či o dva dříve? Ne, z této strany nehrozí rodičce ani dítěti pražádné nebezpečí.

Připomněl jsem mu také, že v Sonině případě lze počítati s mimořádným průběhem. Ptal jsem se ho, může-li nám zajistit dobrý výsledek i za takových okolností. Řekl, že pokud jeho zkušenost sahá, rodí pomatené ženy stejně jako normální.

Podrobil Soňu jen letmé prohlídce. Pak nám sdělil, že jsme ho zavolali předčasně. To všechno jsou pouhé začátky, první hlášení, jak se říká. Může to trvat ještě hodně dlouho. Vlastně tu nemá vůbec co na práci. Pojede zas domů.

Hajn ho prosil slzavým hlasem, aby nás neopouštěl. Vysloužil si za to staré známé ironické úsměvy doktorovy. Nakonec se Milde přece jen dal obměkčiti. Když prý na tom trváme, vyhoví nám, ač je to úplně zbytečné. Nezůstane sice, ale pošle nám zatím spolehlivou osobu, ženu, v kterou lze míti naprostou důvěru. Slíbil, že nás opět navštíví kolem desáté. Dříve najisto ne – nemělo by to žádný smysl. Má ještě jiné pacienty, nemůže zde prosedět celý večer a snad i valnou část noci!

Soniny bolesti byly dosud řídké. Pokřičela si, poplakala, a potom zas klidně, téměř otupěle ležela, dívajíc se vytřeštěně ke stropu. Jistě věděla dobře, k čemu se chystá. Ruce se jí chvěly, prsty se zarývaly do přikrývky. Nemluvila. Nikdo se s ní neodvážil mluvit. Volali mě k večeři – nešel jsem. Nabízeli mi, že by mě mohla zastoupiti Katy, ale já jsem odmítl. Obával jsem se, že by dívka mohla svou přítomností připomenout bláznivé odpolední příhodu. Hajn se domníval, že mě jala stará láska k Soni. Vděčně se na mne usmíval.

Asi k deváté přišla žena, kterou nám slíbil Milde poslati. Představila se: paní Stínilová. Byla vyzbrojena vakem rekvizit. Pokrývka její hlavy, jakýsi předpotopní klobouk, byla v týle ozdobena groteskníma ušima. Dokud tento klobouk nesundala, podobala se se svými kostěnými brýlemi tělnatému, supajícímu výru.

Asistentka na mne hleděla s netajeným odporem, jako by mě trestala za bolest, již musila pro mne Soňa vytrpěti. Oznámila mi stroze, že si nyní mohu jít po svých. S chladnou samozřejmostí se posadila na mé místo u lůžka. Nezpěchoval jsem se. Viděl jsem, že je Soňa od té chvíle v spolehlivých rukou. Hajn si mě odvedl pod paži jako člověka, s nímž možno míti dokonce jistou soustrast.

Ukázalo se, že na mne, dobrák, čekal s večeří. „Nebylo by mi samotnému chutnalo,“ ubezpečoval mě. „Myslím však, že ani teď mi sousta nepolezou do krku. Nu tak – Petře – co myslíte? Lze míti naději?“ Hlas se mu chvěl. Chudák, myslil nejen onu zcela pochopitelnou naději, již člověk čerpá z tváře důvěryhodného doktora, ale i onu, již mu kdysi Milde nerozvážně nasadil do hlavy. Až Soňa poprvé políbí své dítě, snad se zbaví mlžného závoje, zastírajícího jí mysl.

Ještě jsme nezasedli ke stolu, když zaklepal Kunc. Hajn, překonán strachem i očekáváním, mu podal zprávu ještě před příchodem lékaře. Řídící byl rozpálen vzrušením a byl ochoten štědře rozdávatí útěchy. S ohledem na Kunce a na slavnostní zákulisí této večeře bylo Filipem přineseno odporně sladké víno. Prateta zasedla v čelo stolu. Nudu a nekonečnost tohoto

večera nelze popsati. Hajn si hryzl knír, netrpělivě poposedal, vnímaje celou svou bytostí vzlyky a šelesty, doléhající sem shůry, prateta kázala o všemožných porodech, na jaké se pamatovala. Patrně jich nebylo tak mnoho, neboť od narození přešla hladce k úmrtím. Sytila nás samými neštěstími. Jako by neštěstí přivolávala! Její krákorání bylo jako volání sýčka.

Pod záminkou, že se pozeptám, jak se vede Soni, vytratil jsem se z místnosti. Šel jsem však jen do kuchyně navštívit Katy, s níž jsme se neviděli od scény s pomatenou.

Seděla v koutku u kamen hluboce zamyšlena, hlavu v dlaních. Když mě spatřila, vyskočila a tvář se jí rozjasnila. Poznal jsem však, že její úsměv je násilný a radost líčená. Po tom, co jsem jí řekl při obědě, když plakala, zařekla se asi dáti přede mnou ještě někdy najevo jakýkoliv zármutek.

Usedl jsem a vzal ji jemně za ruku. Ptal jsem se jí, co říká událostem, jak se vyvinuly. Nepřipadá jí, že máme vlastně nesmírné štěstí? Hle, již jsme měli za to, že jsme se svou láskou prozrazeni, a tu se stala tato neočekávaná věc! Může se směle říci, že naším strážným andělem je to malé děťátko, které si právě vzpomnělo, že ohlásí svůj vstup do světa.

„Řekněme, Katy – že je to amorek lásky. Droboučký, bílý, šelmovský. Nezdá se vám, že je tomu tak?“ Hleděla na mne zaraženě. „Vám se, Katy, nelíbí, co říkám?“

Zavrtěla hlavou.

Myslil jsem si, že mi dobře nerozuměla. Byl jsem ochoten vysvětliti jí to lépe. Cožpak nechápe, že se přihodilo něco, več jsme se ani neodvážili doufati? Naše odpolední přistižení pomatenou minulo bez jakýchkoli následků. Pro nejbližší čas bude Soňa zaměstnána svým robátkem a jistě zapomene, co spatřila. Promluví-li snad o tom někdy později, nebude ani možno její svědectví bráti vážně. Každý by je měl za pouhé blouznění. „Ani tomu nejste ráda, Katy?“ Vzal jsem ji za bradu a pohlédl jí s úsměvem do očí.

Odpověděla, že je tomu ráda, ale jen kvůli mně.

Byl jsem již poněkud rozmrzen. Domníval jsem se, že ji zbavím jejího nesmyslného stesku, když ji začnu líbat. Přitáhl jsem si její hlavu na prsa.

Vytrhla se mi. „Nezlobte se na mne, prosím vás, ale mně není teď do lásky, když Soňa zakouší bolesti.“ Aby mě to tak nermoutilo, hladila mi něžně hřbet ruky.

Nemohl jsem nic namítati. Byl jsem však nakvašen, že se mi Katy odvažuje připomínati, co vlastně mělo být mým vlastním důvodem k zdržlivosti. Abych se zbavil rozpaků, jal jsem se choditi po kuchyni jako člověk, který nemá stání.

Nenápadně jsem se odplížil zase dolů k Hajnovi.

Kunc byl již pryč. Prateta mlčela a dívala se na mne důtklivě jako osud. Hajn seděl v lenošce jako umučení. Zastesklo se mi po mnohomluvném učiteli. S ním to bylo přece jen mnohem snesitelnější. Kdyby už tu aspoň byl doktor. Podíval jsem se na hodiny. Jako by vůbec neutíkaly.

Již dvakrát se byl Milde podívat nahoře na Soňu a dvakrát se vrátil s ujištěním, že dosud nenadešla chvíle, aby zakročil. Z nedostatku jiného zaměstnání se obíral albem fotografií, které mu teta podstrčila. Díval se se zájmem na obrázky a směšně mžoural krátkozrakýma očima. Hajn chodil vytrvale po pokoji a mlčel.

Pojednou – mohlo být něco málo přes jedenáct – ozvalo se shora tak žalostné zaúpění, že jsme ztajili dech. Hajn se zachvěl jako zasažen ranou. Zastavil se v svém pochodování a zhroutil se do židle. Byl bledý jako stěna. Doktor se na něho křivě usmál, pak pomalu, neochotně vstal, odstrčil židli a beze slova kráčel ke dveřím.

„Bože, Bože!“ koktal Hajn, spínaje ruce. Současně prateta, jako by nasadila nový válec do orchestrionu, počala se chvějícím a výhruzným hlasem modliti.

Modlila se vytrvale, jednotvárně a s takovou příšernou trpělivostí, že mi naskakovala husí kůže. Seděl jsem a kreslil si nehtem obrysy vzorů na stolní příkrývce. Čím tišeji jsem seděl, tím víc mi bylo horko. Košile se mi lepila na tělo. Pařík, opit vzrušující důležitostí dne, přikládal jako d'ábel pod kotlem ústředního topení. I na chodbách bylo jako v lázni. Přehřátý nábytek praskal, v topných tělesech syčela a hučela pára.

Opět se ozval výkřik, mírnější, ale táhlejší. Doktor se nevracel. „Bože, Bože,“ opakoval si Hajn. Na nic jiného se nevzmohl. Bylo to nesnesitelné. Navrhl jsem mu, abychom si šli zakouřit do vedlejšího pokoje.

Uposlechl ochotně. Možná, že se již také těšil na doutník, jako žíznivý na doušek vody. Opustili jsme tetu po špičkách. Nechtěli jsme ji rušit v jejím modlení.

Seděli jsme s Hajnem proti sobě v klubovkách, tišší každou minutou, naslouchající, neuslyšíme-li shora nové srdcelomné zakvílení, nové výkřiky, nový pláč. Slyšeli jsme však jen jakési nekonečné, beznadějné bédování.

„Cožpak to nedovedou, poskytnout rodiče trochu úlevy?“ horšil se Hajn. „Kde je ta všechna jejich věda, když nepokročili v této věci ani o píd?“ Víčka mu mžikala. Byl by rád plakal, ale styděl se.

A opět jsme byli zticha. Kouřili jsme divoce. Dým nás zahaloval. Doutník za doutníkem byl ořezáván a spalován, jako bychom závodili, kdo jich více spotřebuje. Byli jsme plni neklidu. Tu bubnoval o stůl on, tu zase já. Hajn zvedl hlavu, aby vypustil hustý oblak dýmu. Jako očarován, vzápětí jsem učinil totéž.

Do okna bila křídly probuzená moucha. V uších mi tence zpívalo, jako by hořela a vrněla na stole petrolejová lampička. Jednou Hajn, potom zase já, strkali jsme ruce do kapes a dívali se na hodinky.

„Kolik?“

„Tříčtvrti na dvanáct.“

„Ano, teprve.“

„Ano, teprve.“

A zase jsme poslouchali, kouřili, poklepávali prsty.

Když bylo tříčtvrti na jednu, řekl Hajn: „Snad to ani dnes v noci už nebude!“

Odpověděl jsem mu: „Ne, už to asi nebude.“

A tu dostal Hajn zvláštní nápad: „Otevřeme si okno!“

Nevím, jak se k tomu odhodlal, on, muž tak opatrný na zdraví a tak choulostivý! Snad byl již příliš propečen Paříkovým pekelným žářem. Snad chtěl vzývatí nebesa o pomoc svému dítěti.

Když jsme vyrazili okno, jehož rám byl zimou poněkud zborcen, a vyklonili se ven, vyhrnul se za našimi zády z pokoje kouř jako vysvobození zlí duchové. Díval jsem se mlčky a divil jsem se: park vypadal jako magicky osvětlené jeviště. Bílá a černá oblaka prudce plula, zakrývala a odkrývala luk docházejícího měsíce. Bylo naprosté ticho. Hajnova hlava vedle mé

v svitu noci vypadala jako hlava tisíciletého skřítka. Myslil jsem si: Jakpak asi vypadá moje v tom hrobovém měsíčním přísvitu?

Tu náhle, jak jsem se díval zvědavě nahoru k měsíci, zavanul do všeho toho míru a ticha neočekávaný, prudký vítr. Zarazil mi dech, zasténal v rzivé korouhvičce na střeše, zacloumal holými větvemi, zakroužil loňským listím na cestičkách.

Když dnes vzpomenu na zavanutí onoho větru, jehož původ nebylo lze zjistit, cítím, jak mi po zádech běží mráz. Je tomu již dávno, co tento záhadný vítr pro mne nabyl strašidelného významu. Dokonce pamatuji, kde se mi tato představa namanula poprvé. Dlouho, tiše a sám jsem pil a snil, přemítal o událostech svého života, hlava mi hořela zoufalstvím a vztekem, celý můj život se obracel naruby, aby zvrátil sousta nadějí, jež jsem kdysi tak důvěřivě pozřel, a tu se mi zjevila ona scéna fantasticky, tragicky, jak ve skutečnosti nevypadala: vítr vane, hledíme s Hajnem ustrašeně, ruce se nám chvějí, myslíme (já) na velikého Pozorovatele, na cosi nadpřirozeného. Co to bylo? Kdo vzbouřil klid noci? (Slova ze vzrušujících románů.) A v téže chvíli se objevuje na cestičce v parku kdosi zavalitý, malý, komický – kdo jiný než přelud Neviditelného, pohupující se na špičkách, poskakující po vířících listí v divokém, strašlivém kankánu? Neboť nahoře, aniž jsme to věděli, narodilo se právě dítě jeho bludné duše. – Avšak hlouposti! Blábolím nesmysly! Nepíši přece historii pozdějších opilých vidění, ale příběh střízlivý, jen poněkud smutné skutečnosti.

Dívali jsme se. Neviděli jsme a neslyšeli, byli jsme oba obětí jakéhosi okouzlení, nebo spíše únavy – a tu zazpíval něčí jasný hlas za našimi zády. Rázem jsme byli zpátky v zakouřeném pokoji.

Ze dveří táhlo průvanem. Před námi stála Katy s očima planoucíma radostí, tetelící se touhou sdělit nám první důležitou zprávu. „Rozumíte? Cožpak neslyšíte? Ano! Ano! Již je to odbyto. Soňa je zdráva – a je to chlapeček!“ Její hlas se zlomil nadšením.

Pamatuji, jak Hajn vyskočil, jak obrátil oči ke stropu, zalomil rukama. Mělo to být díkůvzdání. A já, v této chvíli tak závažné, když jsem již neměl, co bych očekával, když cesta byla skončena a oddech úlevy se mi dral na rty, přemohl jsem svou přirozenost a dokázal laciné gesto pro sebe, pro Hajna i pro Katy. Usadil jsem se pohodlně na židli a kouřil jsem dál.

„Vy – vy nepůjdete nahoru?“ zeptal se chraptivě Hajn. Připadal mi namol opilý.

„Nepůjdu tam přece s doutníkem,“ vysvětloval jsem mu s úsměvem. „Čekal jsem tak dlouho, počkám již těch pár minut.“

„To je blbost!“ vykřikl Hajn a bouchl za sebou dveřmi.

Katy stála u dveří, ztichlá, váhající. Nevěděla, co si má o mém chování myslet. Vstal jsem, šel jsem k ní, ovinul jsem jí ruce kolem hrdla.

Nebránila se. Dal jsem jí políbení. „Líbám ve vás matku svého hošíka,“ řekl jsem divadelně, usmívaje se. „Vždyť vy se ho nyní musíte ujmouti.“ Ani nevím, jak mě to v tu chvíli mohlo napadnout.

Pak jsem zahodil nedopalek a šel pomalu do schodů.

Soninu tvář jsem nespátřil. Paní Stínilová ji umývala právě vlažnou vodou. Lékař, zpocený a unavený, na mne kýval, abych se podíval na dítě. Naznačoval mi, abych neobtěžoval matku.

Položili mi je do loktů již čisté a zavínuté.

Mělo mé oči a mou bradu. Pokojně mžikalo kalnýma, myšíma očkama. Bylo rudé a nehezké. Nemělo vlásků. Vypadalo jako starý trpaslík s vysokým čelem.

Bylo mi, jako bych rostl. Nohy jsem měl pod sebou silné a těžké. Tak nebo onak, právě byl počat můj rod, a výsledky mé píce a Hajnovo bohatství mu měly být odkazem. Pyšně jsem se usmál. Hlavou jsem dosahoval nebes.

17

Plameny pod kolébkou

Ještě jen malou chvíli radostného opojení, a Hajn uslyšel z unavených Soniných úst větu, která ho rázem připravila o všechny jeho pošetilé naděje:

„Cyrile! Kde jsi, Cyrile? Pojď se přece podívat na své děťátko!“

Slyšeli jsme to všichni, Katy, doktor i paní Stínilová, nikoho to však nepřekvapilo, jen Hajn byl docela zdrcen. Neřekl ani slova, usedl těžce na židli a pohlédl výmluvně na Mildeho, jako by mu vyčítal své zklamání. Váčky pod očima mu zduřely, vrásky se prohloubily. Jakési

drobné, věrné síly, které střeží rysy člověka, se rozptýlily a na židli seděl jen zchátralý, zlomený stařec, který již neměl, proč by žil.

Marně mu doktor domlouval: „Nic si z toho nedělejte, nemohl jste si přece myslit, že se to jedním rázem změní! Je nutné mít dále trpělivost. Buďte rád, že je to šťastně odbyto!“

„Trpělivost,“ pravil trpce, „ovšem, jak by ne, zase trpělivost! Kde bych ji, prosím vás, vzal? Nemám ji. Opravdu ji už nemám.“

Jak v blouznivém pohledu nemocné, tak v ochablosti Hajnově ohrázel se zřetelně pravý stav věcí: vše je marné. Soňa se nikdy neuzdraví. A z toho, jak soucitně se lékař skláněl nad Hajnem a jaká volil slova (ta, jimiž těšíváme nemocné nebo umírající), bylo patrné, že s tchánem nelze dále počítati jako s mužem. Přišel čas, kdy je třeba míti k němu jisté ohledy. Nebrati vážně jeho stesky a nevšímáti si jeho rozčilení.

Sonino dítě v něm vzbuzovalo jen lítost. Hajnovo srdce bylo jako zkažená hračka, vydávalo již jen jediný tón – pláč. Možná že měl radost, když mu kladli do náručí vnuka, aby se jím potěšil, ale z jeho očí tekly slzy. „Vezměte si ho raději zas! Nějak se mi třesou ruce. Jde na mne slabost.“ A odcházel, poklesávaje v kolenou.

Tak vida, Neviditelný tedy žije – řekl jsem si ledabyle, opojen pýchou a radostí – necht' si žije, necht' si tu bloudí, nebudeme si ho všímáti. Byl jsem ochoten ponechat mu v nájmu Soninu duši. Co mi bylo do té cizí duše? Jen když dá pokoj dítěti! Avšak – to jsem ještě neznal Neviditelného!

Myslil jsem si, že s ním jsem hotov, když jsem sklídl jablko, po kterém vztahoval své nečisté ruce. Kolikrát jsem se už mylně domníval, že s ním jsem hotov! Snad již tenkrát, když jsem chodil parkem se Soninou hlavou na svém rameni a ona se dala ukonejšiti mým hýčkáním. Podruhé, když jsme mu po svatbě ujížděli, když jsme se vrhli do vln vítězné smyslnosti. A konečně, když za ním bouchla dvířka nemocničního auta. Opět se sem vkradl. Nyní však bylo po všem tom vleklém zápolení. Mé dítě spalo v nadýchané bílé peřince, s blankytně modrými kokardami na karkulce. Hebce a bezpečně spočívalo pod závoji své kolébky.

Brzy jsem se měl přesvědčiti, že s Neviditelným ještě dávno není konec.

V Sonině pokojíku, poblíž lůžka, neustále trčela jeho židle. Nikdo na ni nesměl usednouti, nesměla na ni být položena ani Sonina snídaně, neboť na ní seděl Cyril. Bylo nutno s touto židlí zacházeti co nejuctivěji, nestrkati do ní, neodstraňovati ji z cesty.

Neviditelný vytrvale dřepěl u lůžka šestinedělky. Byl své hodné ženě velmi povděčen za děťátko, které mu povila, byl nadšen, byl pyšný. Soňa mu čtla z neviditelných očí všechny jeho mlčelivé radosti. Chlubívala se: „Díval se, jak pije. Díval se, jak otvírá očka. Cyril ví, že je mu podobný! Je tomu rád. On je tak dobrý! Pečuje o mne, nespustí ze mne oka. A víte již? Chce, aby se chlapeček jmenoval po něm Cyril.“

„Ne,“ řekl jsem příkře Hajnovi. „To nedopustím!“

„Ale ovšem,“ příkyvoval Hajn, „bude se jmenovat Petr, po vás. Před ní však musí být zachováno tajemství. Bude to obtížné.“

„Kdybyste věděli,“ usmívala se Soňa blaženě, „jak k němu Cyrilek vztahuje ručky! Nevidí ho sice, ale tuší ho. Malé děti vytuší otcovu přítomnost, víte? Bože, jak jsem pyšná, že má takového otce! Moudrého otce! Slavného vynálezce! Tiše! Tiše! Něco vám svěřím: Až maličký vyroste, bude také neviditelný!“

Hajn ji hladil po vlasech. „Bude, ovšemže bude. Všichni se na to těšíme!“

Říkal jsem si: Proč se hněvat? Vždyť jde o pouhá slova. Díval jsem se jen s tichou záští, když dítě pilo. To mléko! Co pije s tím mlékem? Avšak pomatená byla pokojná. I dítě bylo pokojné.

„Hou-hou, hou-hou,“ zpívala Soňa chlapečkovi tenkým hláskem mladé maminky a její rozšířené zorničky na něj hleděly s dojemnou vroucností, „hou, hou, spi, maličký, spi! Tvůj otec je málem anděl. Dovede chodit, aniž je pozorován. Líbá tě, aniž o tom víš. Hlídá tě, když spím. Jaká to jsme rodina! Jsem tak šťastna!“

„Vše je v pořádku,“ tvrdil doktor. „Nu, neměl jsem pravdu, když jsem řekl, že choré matky jsou stejně spolehlivé jako zdravé? Příteli,“ vychloubal se, „příroda, to je ten Stvořitel, který bdí nad svým dílem!“

„A mléko, kterým se živí?“ ptal jsem se starostlivě.

Posmíval se mi. „Snad si nemyslíte, že v mateřském mléku jsou obsaženy bacily šílenství?“

Nikdy jsem nesměl své dítě vzít před matkou do rukou. Ihned se dala do křiku. „Vezměte mu je! Ublíží mu! Je to Petr, je zrádný! Nevěřím, že by k někomu mohl také být dobrý. Nemiluje nikoho, nemiluje ani děti!“ Rozpačitě jsem je pouštěl. Nebylo v mém zájmu, aby se rozrušila. Když matka pláče, dítě si to odnese. Nevraživě jsem odcházel, povýšeně se usmívaje.

Byl jsem opět osamocen. Přišel jsem o milenku. Katy si postavila v Sonině pokojíku provizorní lůžko jako za doby její nemoci. Dlela u ní celé noci. Ráno ji vystřídala paní Betyнка. (Naučili jsme se asistentce říkat tak, jak jí říkal doktor.) Přicházela vždy časně, ošetřila matku i dítě. Od choromyslné jsme nemohli žádat řádnou péči o kojenečka. Betyнка měla na čas patřiti k domu. V prvních dobách, když Soňa byla nucena ležeti, odcházela od nás až se samým večerem.

Ano, byl jsem zase bez Katy. Byla příliš zaujata dítětem. Žila v neustálém spěchu mezi svou kuchyňkou a Soniným pokojem. Když jsem ji v jídelně nebo v salóňku zachytil, usmála se jen, nabídla mi rty, dala se zobjímati a pocuchati, ale jak mohla, vyvinula se a zmizela. S blahovolným úsměvem jsem žárlil na svého syna.

Tvrdě, mstivě, zarytě jsem žárlil na blázna. Přestal jsem být lhostejným k tomu, že mu byl můj syn prisuzován blouznivými řečmi pomatené. Uráželo mě to. Zatím to ještě musíš snášeti – chlácholil jsem se. Není vyhnutí, dokud je dítě živeno matkou. Později – uvidíme!

Když byl chlapec týden stár, vzali ho Soni a oznámili jí, že s ním pojedou ke křtu. Vydala ho ochotně. Ztajila se blahem. Dívala se, jak ho strojí do slavnostního prádélka. Potom trpělivě čekala na lůžku, až jí ho přinesou. Když ho zase měla vedle sebe, v jeho bílé síťové kolébce, když jí sdělili vylhané jméno, líbala ho a radostně vykřikovala: „Cyrilku! Můj malý Cyrilečku!“

To bylo v úterý, šestnáctého března. Ve čtvrtek poté, když jsem se vrátil z továrny a po večeři pročetl denní noviny, přiběhla ke mně udýchaná Betyнка do jídelny, svírajíc dítě úzkostlivě v náručí.

„Víte, co se stalo?“ zajíkala se. „Jen si představte! Právě jsem se strojila k odchodu, svazovala jsem si zástěru – paní mluvila pořád a pořád, nikdy nedávám na to pozor, co povídá – a tu – ohlédnu se náhodou – a co vidím? Bere chlapečka z kolébky a vyklání se s ním nad židli a pouští ho pomalu z rukou. Jen taktak, že jsem mohla přiskočit a zachytit ho! Byl by padl a potloukl se. Považte, takový malý drobeček! Na tu tvrdou židli, a možná že by se byl skutálel až na podlahu! Chápete? Chtěla ho, chudinka, položit do neviditelné náruče toho domnělého, ubohého pána!“

A tím to začalo.

Pochopil jsem ovšem, že Soňa nesmí ani na jedinou minutu zůstat s dítětem sama. Sešel jsem dolů k Hajnovi: „Bohužel,“ řekl jsem mu, „nemá vám býti dopřáno oddechu. Nezbyvá, než abyste svému vnoučeti věnoval všechnen svůj čas. Nejde to jinak, musím vás o to žádati!“

„Je to však na mne trochu mnoho,“ usmíval se smutně. „Chcete na mně odpovědnost. Nejsem již tím, koho lze zatěžovati povinnostmi!“

„Zůstal bych sám doma,“ řekl jsem hněvivě, „ale kdo bude chodit do továrny?“

„Jen chod'te vy, Petře! Udělám, co je v mých silách.“

Zastavil jsem Katy, spěchající do kuchyně. Přivinul jsem ji k sobě dravě, prosebně. „Katy,“ pravil jsem, „Neviditelný strojí úklady dítěti. Chce mu ublížiti. Musíte s ním bojovat za mne!“ Díval jsem se na ni s neústupnou výzvou, pronikavě, výhružně, jak jsem se na ni ještě nikdy nedíval.

„Ano,“ řekla poslušně, něžně se mi vyvinujíc, „můžete na mne spolehnouti!“

Když jsem večer beze spánku ležel na lůžku, viděl jsem v obrazech: pořád jsem kamsi prchal, v patách sledován zatvrdelým nepřítelem. Uvědomil jsem si, že jako voják zažil jsem mnoho podobných zlých dní. Jen jsme rozložili stany, již nás zburcoval alarm a nastal nový trysk. S každou nadějí na odpočinek přišlo nové zklamání. Právě tak nyní. Již jsem se domníval, že se budu moci oddati jakémusi klidu, a začaly zase nové trampoty. A jaké trampoty! Horší než všechny předešlé!

Soňa měla za sebou deset dní šestinedělí. Sotva začala přecházeti, jal ji další šílený nápad: ustlala hošíkovi pod postelí jako štěňátku.

„To ti bude hezké,“ vykládala Katy. „Jak bude rádo, uvidíš! Když jsem byla malá, hrozně ráda jsem lezla pod postel. Líbilo se mi dýchat prach, dívat se z temna do světla, prohlížeti, jak je postel skloubená. Schovávala jsem si pod matraci panenky. Víš, rub věcí, opak toho, co vidíme neustále. A on to bude mít pořád. Zato mu jednou bude vzácné, co nám brzy zevšednělo. Také tam bude bezpečen. Nemůže odtamtud nikam spadnouti. Nikomu to neříkej, ale moc ráda tam polezu za ním!“

„Nedělej to,“ varovala ji Katy rozmyslně, snažíc se ji odvrátit od tohoto nápadu, „mělo by tam málo světla. Třebas by potom bylo slepé.“

„Nevěřím,“ chechtala se Soňa. „Ostatně, musím to udělat. Jsem zvyklá poslouchati. Cyril si to přeje!“

Byli jsme proti tomuto vrtochu bezmocní. Dala opravdu chlapečka pod postel a zpívala mu, ležíc u něho na břicho. Scházelo mu však světlo a plakal tam. Plakal tak, že se Soňa rozzlobila. Chtěla ho tlouci. Musili jsme ho před ní chrániti.

Vzdorovala pak a nechtěla ho vzíti k prsu. „Nakrm si ho sama, Katy,“ posmívala se. „Učíš ho, aby mě neposlouchal. Já ho už nechci. Nechci zlobivé dítě! A proč mi pořád všichni rozkazujete? Mrzí mě, že mě tu nenecháte o samotě. Chtěla bych tu být jen s ním a s Cyrilem.“

„To nejde, Soňo,“ vložil se do toho Hajn. „Jsi ještě nemocna, potřebuješ ošetření a dítě také. Buď ráda, že ti je pochovají, když pláče!“

„A proč vůbec pláče? Cožpak všechny děti pláčí? Mé dítě je zlé, pláče, jen aby mě potrápilo.“

„Není to pravda,“ přel se s ní Hajn. „Naše malé nemluvnátko je hodné. Všechny děti pláčí, protože nemají rozum!“

„Nemají rozum,“ uvažovala Soňa. „Hleďme, malé děti nemají rozum.“ Z jakýchsi příčin jí ta věta roztesknila. Zpívala pak hošíkovi smutné písně, s očima plnýma slz.

To jí ovšem nevadilo, aby po chvíli nenavlékla na Peťovu hlavičku svůj široký klobouk a nesmála se hystericky, zatímco obě ženy, Betyňka i Katy, ba i sám Hajn, stáli opodál, připraveni zakročiti, kdyby podivná zábava se stala dítěti nebezpečnou.

Bylo lze pozorovati, že od té doby, co opustila lůžko, podléhá Soňa zase oněm skotačivým, neodpovědným náladám, jaké na ni přicházely v prvních dnech její propuklé pomatenosti. Objevil se u ní zase sklon k nejapným žertům, k neodůvodněnému chechtání, k bláhovostem, které šly člověku na nervy, kterým však nebylo možno učiniti přítrž.

Začalo zase cuchání Hajnových vlasů, uličnické šprýmy, končící výsměchem a přecházející v melancholii, která měla vyvážit tyto nepřičetné vzněty. Nyní tu byl však ještě třetí, nevinný tvor, který se neuměl smáti a který se ještě nedovedl přizpůsobiti situaci.

Chtěla ho vyhazovat do výše a zase chytat, chtěla ho houpat přivázaného na povijanu a visícího na skobě u stropu. Servala se s Katy, když jí dítě brala. I paní Betyňka zakusila jejich nehtů. Plačky je pak odprošovala, nabízejíc jim náhradou za bolest dítě k líbání, posadila si je

každou po jedné straně, tiskla jim vzrušeně ruce a hovořila, hovořila. O Cyrilovi, jak ji miluje, jak je spolehlivý.

Jednou se dlouho hmoždila, snažíc se rozčesati chmýří na hlavě maličkého do jakési pěšinky, a pak kňučela nespokojeností a vztekem, když se jí to nedařilo. Dostával-li hošík po takových zlobných scénách pít, kroutil se a plakal, jsa trápen kolikou. Nikdy mu sama nevyměňovala pleny. Ošklíbala se. Štítily se toho. Zůstávala odvrácena, dokud Katy nebo paní Stínilová tu práci za ni obstarávaly. Ještě dlouho si pak držela nos: „Páchne to tu! Děti páchnou, fuj!“

Přítom ho bezmezně milovala. Bývalo úzko pozorovati tuto zuřivou lásku, která se podobala záchvatům. Běhala s ním po pokojích jako divá žena, v očích děsný žár, na ústech hladový škleb, a jásala bouřlivým štěstím. Stačilo jí pramálo, aby byla vrcholně nadšena: brouknutí, pohled bledých očí, pohyb slabounké ručky. Nedovedla se ovládnouti. Tančila. S rozčuchanými vlasy, s rozepjatým oděvem zvedala vysoko sukňe, držíc lemy ve štipci a vyhazujíc do výše pantoflíčky: „Tra-lalalala...“ až se z toho točila hlava.

Neodpovědná, nespolehlivá, nevyzpytatelná. Denně jsem se vracel z kanceláře se strachem: co zase uslyším? Jak přečkalo tento den? Starost mě zajala tak, že jsem na nic neměl pomyslení. Zmocňoval se mne nebezpečný vztek. Dosud jsem vždycky našel nějaké východisko, nyní jsem je nenalézal.

Pokud se dalo, vystříhal jsem se zákroků proti matce, poněvadž jsem tím vždy způsobil podráždění, které si dítě odstonalo. Jedné neděle jsem však musil chtěj nechtěj vstoupiti na scénu. Usmyslila si nakrmiti děcko drobtý rohlíku. Viděla, že vztáhlo ručku po její snídani, a v své nerozumné lásce to měla za příkaz. Již se jí zdařilo propašovati mu do úst několik drobečků. Betyнка se snažila vytřít mu je z jazyka ubrouskem, ale Soňa ji chytila za ruku. „Neberte mu to! Jste zlá! Nic mu nedopřejete! Troufáte si, jen co je pravda! Dítě je mé!“

Hošík se začal kuckati. Zrudl. Nadýmal se kašlem.

Katy pro mne přiběhla. Svraštil jsem čelo a letěl do Sonina pokojíku. Jediným mávnutím ruky jsem ji odhodil od dítěte. Možná že jsem tomu věnoval více síly, než bylo třeba. Zhroutila se. Zaplakala. Pak vstala a zařala proti mně pěsti. Vycenila zuby. Vydávala neartikulovaný zvuk vzteku.

Obrátila se k dítěti: „On tě bránil. Již o tobě nechci slyšet. Rozuměl jsi? Za jeho pomoc tě ztrestám, jen co odejde. Uvidíš!“ A zasyčela mi do uší: „Abys věděl, již je nechci!“

„Nechceš?“ řekl jsem chladně. „Dobrá!“ a sáhl jsem po něm. Ale se zlou jsem se potázel. Zmocnila se misky od kompotu, ležící na stole, a mrštila jí po mé hlavě. Měl jsem sotva čas se uhnouti.

„Proboha – odejděte!“ šeptem prosila Betyнка.

Šel jsem. Sonin vítězný smích mě provázel. Usedl jsem dole u otce Hajna.

„Nic mi neříkejte,“ prosil staroch. „Co byste mi vypravoval? Že blázní? To je staré. Chtěla dítětem válet po podlaze jako válečkem od nudlí? Pokoušela se mu strkat jeho nožičku do úst? Tiskla mu chřípí, až se zajíkal při dýchání? Znáš to, znám. Je velmi vynalézavá. Kousala ho ze samé lásky? Namalovala mu inkoustem vousy, aby vypadal jako já? Nemůžete mi říci nic nového. I její představitost má určité meze.“

„Než povyroste aspoň tak, abychom jí je mohli odnítí, všichni se zblázníme,“ řekl jsem tvrdě.

„Bylo by to, Petře, nejlepší!“ zašeptal toužebně Hajn. „Bylo by to hezké, blábolit a být šťasten! Bláznovství je druhé dětství – nepozorujete? Snad je stejně blažené. Psátí deník sira Hakerleye! Milovati vlnění vody, ševelení větru v trávě, pád odumřelých listů! Víte, Petře, že když ráno vstávám, vždy mě chytí nepříjemná závrať? A nejen ráno, postačí, abych si jen po obědě na chvíli lehl. Již se mi to stalo mnohokrát, že jsem se zapotácel, když jsem vstával ze židle. Myslím – že nebudu dlouho živ!“

„Měl byste si pohovořit s Mildem.“

„Proč?“ divil se zaníceně. „Řekl jsem vám snad, že bych zase rád byl zdrav?“

„Odpusťte,“ pravil jsem unaveně, „že s vámi nedovedu mluvit s onou účastí, již byste zasluhoval. Mám plnou hlavu svého dítěte.“

„Já také,“ koktal, „já mám také plnou hlavu svého dítěte!“ A sípavě a beznadějně se smál.

Odcházel jsem od Hajna zamyšlen. Budu musít požádat o radu lékaře – ujasňoval jsem si.

Nemělo smyslu ptáti se ho za přítomnosti Hajnovy. Chtěl jsem mítí naprostou svobodu projevu. Zajistil jsem si telefonem ordinaci a zajel jsem si k němu autem, vzdáliv se o něco dříve z továrny.

Seděl mezi svými nástroji jako bůžek uprostřed svého nebe. Choval se ke mně však celkem vlídně. Poslouchal mě s nezvyklou ochotou. Vypověděl jsem mu všechny své trampoty. Kýval hlavou, hleděl zamyšleně před sebe, mlčel.

„Rozumí se, že je pečlivě hlídáme,“ zdůrazňoval jsem.

„Ovšem – to ani jinak není možno,“ pobručoval.

„Není tomu tak dávno,“ vyčítal jsem mu, „co jste mi vykládal, že příroda vykonává úřad Stvořitele. Pomatená matka je prý stejně obezřelá jako rozumná. Sonin případ je asi výjimkou z pravidla. Přírodě je někdy nutno se dívat na prsty. Ze samé lásky, ze samého mateřského pudu mohlo by být jednou dítě zakousnuto nebo zardoušeno.“

„Tenkrát jsem mluvil o rodičce, nikoli o matce,“ hájil se chabě.

„Vlastně na tom nezáleží, co jste mluvil. Důležité je jen to, co mi řeknete dnes. Přišel jsem se poradit. Ne, nemusíte mi odpovídat hned. Počkám, jsem trpělivý. Něco je nutno udělat. Takhle to dál zůstat nemůže.“

„Proč se rozmýšlet?“ pravil Milde. „Jsou tu jen dvě možnosti: ponechat jí dítě, nebo jí je vzít. Vezmete-li jí je, připravte se na to, že ji budete musit dát odvézt do ústavu.“

Seděl jsem proti němu na židli a třel si bradu. Přemýšlel jsem. „Dokáži mnoho,“ řekl jsem po chvíli, „v této věci si však nedůvěřuji. To bychom musili dát dříve svěřací kazajku starému pánovi.“

„Neřekl jsem přece,“ řekl podrážděně doktor, „že máte hledět, abyste svou paní dostal z domu!“

„Ale ovšemže ne,“ vyhrkl jsem stejně rozčileně, „řekl jste jen, kam by to vedlo, kdybychom ji dítěte zbavili. A když jí je ponecháme?“

Podivně se ušklíbl, ale neříkal nic.

„Víte přece,“ řekl jsem důtklivě, „jak mi na něm záleží!“

Tu se rozhovořil. Vstal a mluvil jako o přednášce. Doporučoval – opatrnost. „Já vím, že jste opatrní, ale opatrnost není nikdy přemrštěná. Sledujte každý její pohyb, když má dítě v rukou. Buďte k ní dobří, domlouvejte jí vlídně. Kdyby byla přivedena do úzkých, vydrážděna k vzteku, mohla by si zlost vylít na dítěti. Nejlépe by bylo – začít s umělou výživou. Že je to

ještě brzy? Nevadí. Dítě si zvykne. Musíte být pro všechny případy připraveni. Dnes již víme, že mateřské mléko se dá dobře nahradit. Hlavní je, když přechod do umělé stravy není příliš náhlý. Rozumíte? Mohu v té věci poučit vaši Katy. Ostatně tam je Betyнка. Ta je naprosto spolehlivá. Starý pán – je hodně chatrný!“

Řekl jsem mu o potížích, s kterými se mi Hajn svěřil.

„Nepříjemné je jen to, že to s ním bude asi čím dál tím horší. Já vím, to vás teď tuze nezajímá. Ani se vám konečně nedivím. Nevěděli jsme, jaké nám nastanou starosti, vidíte?“ Usmál se skoro vřele. „Co naplat, musíme přes to!“

„Přes to?“ řekl jsem významně.

Začervenal se. „Myslím, že sám jste mi kdysi tvrdil, že hlavní zřetel je třeba obrátit k dítěti – a pak teprve k matce.“

„Ano, řekl jsem to.“

„Potom mě ovšem nesmíte chytat za slova, když odpovídám ve smyslu vašich otázek. Pokud se mne týká, věřím nyní nebezpečí v každé škvíře. Nu, bojujte, je to vaše povinnost, bojujete o to, co je vám nejdražší. Nezapomínejte však, že ona je ubožačka! Mějte s ní soucit. Již jsem vám řekl, že vzítí jí dítě znamenalo by nadobro ji zničit. K tomu lze sáhnouti jen jako k poslednímu prostředku, když by vše ostatní selhalo. Jsme však muži. Musíme mít na zřeteli i tuto poslední možnost.“

„Myslím, že jsem vám porozuměl,“ řekl jsem vážně. „Až dojde k rozhodování, obětovat matku za dítě.“

„To jsem neřekl,“ čepýřil se Milde. „Používáte podivných výrazů. Začínám se domnívat, že jste přišel jen proto, abyste na mne svalil odpovědnost.“

Neodpověděl jsem mu. Prodlévati déle bylo zbytečné. Vzal jsem svůj klobouk a spěšně jsem mu děkoval. Přijal mou ruku neochotně. Hučel si pro sebe, že jsou na světě lidé, kterým není dobře udílet jakékoliv rady. Nedbal jsem toho. Pádil jsem ze schodů.

Tak tedy dobrá – opakoval jsem si cestou. S umělou výživou lze již začít. Ovšemže nezanedbám ani jediný den. Mám však bojovati, zoufale se přičiňovati, abych zachránil, co se již tak jako tak nedá zachránit. To mi je poněkud odlehlé. Jenomže se zákrokem nutno tak jako tak počkati. Dítě se musí trochu přizpůsobit. Pořád ještě ten zoufalý, strastiplný běh,

pořád ještě vzdouvající se vlny potopy! Já je však vynesu na břeh stůj co stůj! A hrud' se mi zvedala vzrušením a překypujícím odhodláním.

Hajn byl Peťovým kmotrem, prateta kmotrou. Kdykoliv jsem ty dva viděl pohromadě, vždycky jsem si tu okolnost připomněl. Ošklíbal jsem se ošklivostí nad těmito dvěma svědky jeho zrození. Připadalo mi, jako by jeho vstup do světa byl znešvařen, když tito dva starci k němu přičinili své třeslavé podpisy. Oč raději bych viděl Katino jméno pod jménem toho křehkého tvorečka. Zásluhou této statečné a jaré sudičky by musilo do jeho osudu neustále svítiti slunce!

Hajnovi se vedlo špatně v roli kmotra a dědečka. Ani jsem mu to příliš neměl za zlé. Tchán nebyl již tak pružný, aby dovedl přenést těžší lásky z dcery na vnuka. Prateta hrála svou úlohu ještě hůře, té jsem však nedovedl odpustiti. Nezajímala se o mé dítě. Sotva se o něm někdy letmo zmínila. Neúčastnila se zápasu o jeho bytí. Jen zřídkakdy se vyškrábala nahoru, do Sonina pokojíka. Nepamatuji, že by se byla někdy sklonila nad kolébkou a s láskou se zadívala na spící tvářičku. Naše stesky poslouchala neúčastně. Pokyvovala hlavou, nikdy však neprojevila, na čí straně v tom strašném sporu je.

Při jedné své návštěvě nahoře byla svědkem, jak se Soňa mermomocí snaží přinutiti hošíka, aby seděl. „Musíš se to naučit!“ zlobila se. „Musíš! Seděti, to přece nic není! To dovede každý! Cyril bude rád, až tě tak uvidí! Ty mne nechceš poslechnout? Nabíjí ti!“ A prateta pomalu otevřela ústa a její tvář se zkřivila smíchem. Hrdlo se jí nadulo, oči vystoupily. Smála se nehlučně a poklepávala holí. Bavilo ji to. Paní Betyňka se snažila vymluvit Soni ten nesmyslný nápad, odváděla její pozornost od dítěte, ale prateta jí v tom nepomohla. Snad jí dokonce mrzelo, že ruší zajímavé představení.

Mohl jsem spolehnutí jen na Katy a na paní Stínilovou. Tato žena však od nás odcházela, jakmile udeřila její hodina. Sotva překročila práh domu, přestalo jí záležeti na tom, co se děje za jejími zády. Nebyla za to již placena.

„Katy,“ pravil jsem jednou děvčeti, „podaří-li se vám dostat dítě z nejhoršího bez jakéhokoliv úrazu, nikdy nebudete litovat. Odměním se vám.“

Zlobila se. „Dělám to snad pro odměnu? Nikdy již se mnou tak nemluvte, ano?“ A po chvíli dodala: „Bohužel, chápete mě tak málo!“

Obrátil jsem to v žert: „Nu, víte, tak to nesmíte brát. Má situace je asi taková, v jaké se octl onen král z pohádky, který za záchranu princezny nabízel půl království.“

„Však nemáte království,“ odsekla, ještě neukonejšena. A tu jsem si musil říci, že má Katy pravdu, království že opravdu nemám. Království patřilo ještě podle jména celé Hajnovi. Já jsem byl jen asi tak jeho ministrem. Také to bylo třeba neustále mít na zřeteli!

Kunc docházel do domu nyní zase častěji. Maličký ho vábil. Vábil jeho vnitřní bytost, navenek zachovával řídící důstojnost. Viděl jsem však v jeho pozorném pohledu, jímž tkvěl na Pet'ovi, jak se diví a jak je okouzlen. Aby to zakryl, hladil svůj reklamní vous a mluvil oblíbené nesmysly. Bylo zřejmé, že postrádá vlastního malého vnoučka. V takových chvílích jsem cítil ke Kuncovi téměř přichylnost.

Sonino nerozvážené jednání s dítětem ho rozlad'ovalo. Jakmile došlo k bláhovostem, začala-li s chlapečkem tu nebo onu nebezpečnou hru, odvracel se, poposedal, ztrácel nit hovoru. Když byl okamžik nejnapjatější, když Soňu nebylo lze živou mocí přivést k rozumu a když trýzněné dítě se dávalo do nářku, nevydržel to již a chvatně se loučil. Nesnesl tu srdcervoucí podívanou.

Stalo se za jeho přítomnosti, že Soňa, sledována domlouvajícími jí ženami, přivlekla do tetina salónku hošíka, upevněného na svých zádech v jakési loktuši. Hrbila se, belhala se a mručela: „Jsem stará cikánka. Nesu na zádech cikánské dítě. Jen se podívejte, jak je mu tam dobře! Od nynějška je tak budu nosit. Je to pohodlné a žertovné!“

Bohužel, nožky robátka vylézaly již ze dna loktuše, hlavičku ani nebylo viděti, jak se tělíčko pomalu propadávalo. Katy je zespoda držela, snažíc se, aby nepropadlo nadobro. Soňa úmyslně zběsile poskakovala, aby jí překazila toto úsilí.

„Nech je! Je mu tam dobře. Ani nepláče, však vidíš!“

Ale děťátko neplakalo jen proto, že nemělo dosti vzduchu, aby mohlo nabratí dechu.

„Soňo, Soňo,“ bědoval Hajn, „vždyť je zmrzačíš!“

Vyskočil jsem, abych zakročil, ale Kunc mě předešel. S neočekávanou čilostí se chopil uzlíčku na Soniných zádech a dvěma přesnými hmaty maličkého osvobodil. Než se Soňa nadála, leželo dítě v Katině náručí.

Kunc, červený jako krocan, dal se do kázání. Nikdy jsem ho neviděl tak rozhořčeného! Křičel. Bylo to komické, tak vášnivě domlouvati pomatené, avšak v tomto výstupu se projevil víc než jindy učitelův zatajovaný cit. „Vy bláhová matko,“ šermoval doutníkem, „cožpak se musíte poddávat svým pošetilostem? Cožpak na vás žádný rozumný člověk již nemá vliv? Jste-li si nejistá v odhadování toho, co se může a co se nemůže, proč nespolehnete na lidi, kteří vás o tom poučují?“

S potěšením jsem konstatoval, že mám v této věci Kunce na své straně a že naň mohu spoléhati při každém zákroku v zájmu hošíkově.

Nejpodivnější bylo, že Soňa kázání Kuncovo strpěla bez odmluvy. Nevzdorovala, nedala se do křiku a vyhrožování. Sklopila hlavu a psala prstem na stole jako přistižená školačka. Vida, řekl jsem si, co krotí pomatenou: přísnost, kterou nepředvídala!

Až za hodnou chvíli se vzpamatovala. Vyplázla na nás jazyk a utekla.

„Málo jste ji trestali,“ dovolil si ještě podotknouti rozmrzelý učitel, popletený vlastním odvážným výstupem. Nyní z něho také promluvila uražená ješitnost.

„Je až příliš potrestána,“ opravil ho smutně Hajn.

Nakonec ovšem Kunc nevěděl, jak by své přenáhlení napravil. Koktal, odprošoval Huga úsměvy, očima se ptal tety. Ta seděla důstojně v čele stolu, ani mrknutím oka neprojevujíc své mínění.

Soňa byla čím dále tím více neukázněnější. Změny v jejích náladách se střídaly s nepostižitelnou rychlostí. V mozku jí vznikaly nové a nové nápady. Navykla si spěšné a klopýtavé mluvě, poněkud zpěvavé. Přeskakovala slova i věty, nemohouc se dočkat konce složité myšlenky. Stejně projevovala i svá přání, nesrozumitelně a neukončeně. Když ji nepochopili, vztekala se.

Jako by stroj uvnitř pozbyl všech regulátorů. Pero se roztáčelo zběsileji a zběsileji. Sotva dala dítě k prsu, již chtěla, aby přestalo pít. Křivila rty, dupala, vztekale sípala, odtrhovala maličkého a házela ho do kolébky. „Již dost! Nevydržím to. Lechtá mě to! Ať počká. Teď se mi už nechce.“ A běžela brnkati na klavír. Peťa plakával hladem.

Katy jí domlouvala, většinou marně. Lékařova rada se osvědčila. Bylo nutné doplňovati přirozenou výživu výživou umělou. Tu se zase Soňa zlobila. „Co mu to dáváte? Já nechci,

abyste mu bez mého svolení něco dávaly!“ Sápala se po něm. Když nedostačovalo chrániti je před ní, odnášely je. Potom tloukla do dveří, proklínala, kopala a plakala, bijíc čelem o podlahu.

Nikdy bych byl nevěřil, že může být klavír tak strašným nástrojem v rukou choromyslné. Neměla na nikoho ohled, když se zabrala do hry. Nepřestala ani se zřetelem na dítě. Dávala se do svých bláznivých koncertů, byť sebeklidněji spalo, a hrála tak zuřivě, že ani neslyšela jeho pláč a Betynciny domluvy.

Najednou byla hrozně všetečná. Dosud se nepletla do koupání dítěte, nyní si však usmyslila, že tu práci bude konat sama. Marně ji odstrkovaly. Drala se dopředu, překážela, a když jí domlouvaly, prováděla uličnictví, která mohla mít zlé následky. Pokoušela se dosáhnouti na robátka a ponořiti mu hlavičku do vody. Když se jí podařilo aspoň to, že mýdlová pěna stříkla dítěti do očka a ono se dalo do nářku, radovala se: „To máte za to! Dobře vám!“

„Ne, tak to přece jen dále nepůjde, hraje mi v těle každý nerv!“ říkala Betynka, která byla vzorem klidu a trpělivosti. „Tuhle službu si odstůnu. Nejsem zvyklá na takové divadlo.“

Soňa chytila na zahradě střevlíka a dala ho dítěti do kočárku. Lezl po něm, snažil se zachrániti v zoufalé, střevličí panice. Stěží se ho Katy přes Soninu obranu zmocnila a vysvobodila křičící dítě z malých, chvatných, škrábajících drápků.

Zahrada, to bylo o nebezpečí více. Dítě bylo za krásného jarního počasí, které nyní nastalo, pokud možno stále na vzduchu. Soňa se prala o to, aby je sama směla vozit. Sotva toho dosáhla úskoky nebo sliby, pozbyla náhle vši zkroušenosti a divoká honba se začala. Již letěla s kočárkem, drkotajícím přes oblázky i větévky, přes příkúpy i kořeny stromů, s bláznivým jásáním a její vylekaná pronásledovatelka za ní. Nejspíše se dala ještě oblouditi Betynka. Katy nikdy nedala na její potměšilé vzezření a na její lživé slzy.

Při snášení děťátka do zahrady nebo při návratech domů bylo třeba obzvláštní obezřelosti Soniných strážkyň. Zatímco se obě lopotily s kočárkem po schodech, naskýtala se Soni nádherná příležitost k neplechám. Zmocňovala se hošíka a pelášila s ním do zahrady jako zběsilá. Nebo lechtala Katy v podpaží, když oběma rukama zvedala kočárek a nebyla schopna obrany.

Z těchto důvodů byl k službě u Peti zapřažen i Filip. Byla naň podívaná, jak kráčí ostýchavě podle kočárku jako čestná stráž. Zvenčí ho ovšem nikdo neviděl, ale on si myslil, že je vydán

v posměch celému světu. Když na něm bylo, aby chránil dítě, choval se stydlivě a chlapecky. Pařík by se byl k tomu hodil více, neboť byl čilejší a obětavější, ale byl zase příliš měkký a od zákroků ho srážela přemrštěná úcta, již choval k rodině. Úslužně vymlouval pomatené její vrtochy, a když došlo k zápasu, neodvažoval se na ni sáhnouti.

Radil jsem se s Katy, jak to udělat, aby se Soňa projížďek s dítětem v parku neúčastnila. „Cožpak abychom ji v jejím pokoji nějak zaměstnali?“

„A jak ji zaměstnati?“

„To je jedno, třeba tak, jako se zaměstnávají stonající děti. Mohli bychom jí koupit obtisky, vybídnout ji, aby na své dítě šila šatečky, přimět ji, aby si kreslila nebo luštila hádanky.“

„Kdepak – k něčemu takovému ji nedostaneme,“ vrtěla hlavou Katy. „Vzala si do hlavy, že naše projížďky bude mařit. Dělá jí to hroznou švandu!“

Obtisky jsem koupil, ale nevšimla si jich. Z barevných hadérků sestavovala pestré skupiny, hrabala se v nich, jakmile však výprava s dítětem zamířila ke dveřím, již byla na nohou. Nedala si ujít tu lákavou příležitost k zábavě.

A zamknouti ji po dobu projížďky v jejím pokoji? Uvažoval jsem o tom, ale nakonec jsem se neodhodlal. Jakmile by se uvězněná zase sešla s dítětem, vylila by si na něm zlost. Dokud jí nechceme dítě vzít trvale, je lépe nedrážditi ji.

Matka – nebo dítě? Ne, tu naivní hru jsem nehrál. Měl jsem v kapse jen jeden černý kamínek – pro Soňu. Člověk se však přece jen rozpakuje stisknouti kohoutek, když ví, že zbraň je dobře namířena a že určitě trefí. Užíral jsem se nerozhodností, čas plynul a nad dítětem pořád viselo nebezpečí. Ničemnost se kupila na ničemnost, šprým předstihoval šprým, hrom však nebije do hromádek kamení, ale do stromů. Sčítal jsem Soniny hříchy a pořád mi jich nebylo ještě dost, abych zasadil smrtelnou ránu. Sám sobě jsem se divil, že jsem tak váhavý.

Pětadvacátého dubna byla neděle. Nedalo mi mnoho práce ověřiti si datum. Při shledávání dokumentů jsem si našel starý Hajnův kalendář z onoho roku a tam byl tento den poznamenán. Pouze třaslavý, černý škrt přes jásavou červeň číslic – více nic.

Slunce bylo pod mrakem, ale vzduch byl teplý. Mohlo být asi tři hodiny odpoledne. Díval jsem se mrzutě oknem, jak Betyňka zápolí se Soňou o kočárek. Filip si vyžádal na neděli volno. Katy dosud nebyla v zahradě – chvatně upravovala Sonin pokojík. Hajn ležel. Již

několik dnů trpěl nechutenstvím a slabou horečkou. Stál jsem u okna jen proto, abych mohl Betynce přispěchati ku pomoci, jakmile by jí potřebovala.

Sledoval jsem pozorně ty dvě postavy, jednu širokou a směšnou, druhou štíhlou, dívčí, dotírající a opět lhostejnou, zastavující se nad hmyzem lezoucím po trávě, nad rýhou v písku, pobíhající jako ohař, posedávající na bobku jako dítě.

Tu maličký vyhodil z kočárku šidítko. Betyнка zpozorovala ztrátu, teprve když hošík začal naříkat a mávat ručkama. Viděl jsem, jak se matróna rozhlíží, avšak šidítko měla již Soňa schováno za zády a tvářila se co nejneviněji. Jako by nic nevěděla. Jako by se nic nedělo.

Nic jsem nemohl slyšeti, ale viděl jsem Betyncinu otázku: Soňa vzhlédla, usmívala se, ukazovala: tam, vzadu, v zákřutu cestičky leží šidítko! Malé váhání. Soňa se bezúčastně dívá na mraky plující oblohou. Betyнка se rozhoduje. Nechává stát kočárek na místě a běží zpět. Dítě mává ručičkama a široce otvírá ústa.

Jako šelma se vrhla Soňa ke kočárku. Již svírá dítě a už s ním uhání. Zaklel jsem a řtil jsem se po schodech.

Uvítal mě pokřik. Betyнка volala o pomoc. Proč volá tak zběsile? – lekal jsem se, ještě jsem však nemohl nic viděti. Proběhl jsem kolem prázdného kočárku. Za zatáčkou se objevila zvláštní skupina: Soňa, přidržujíc si dítě jednou rukou k prsům, druhou se opírajíc o kmen nakloněné břízy, šplhá s opičí rychlostí po vydrolené omítce zdi. Těžká Betyнка spíná dole ruce na prsou – nemůže za ní nahoru. Kdysi jsem slyšel od Hajna o Soniných dětských schůdkách ve zdi. Snad to byly ony.

Než jsem doběhl, byla Soňa skoro nahoře. Držíc se vratké větve a pomáhajíc si loktem, pokoušela se o poslední vzepětí. Hrůzou mi stydla krev. Hošík byl z peřinky vykloněn, jenjen vypadnouti. V těchto místech byla ohrada vysoká nejméně tři metry.

Přece jen se tam se svým břemenem šťastně dostala. Usadila se obkročmo. „Jen se podívej,“ ukazovala vítězně dítěti, „to je svět! Ještě jsi nikdy svět nespáčil. Široký svět!“

Postoupil jsem až k ní. Když jsem se natáhl, mohl jsem se dotknouti její botky, nemohl jsem však dosáhnouti dítěte. „Soňo,“ řekl jsem vážně a rozhodně, „dej mi chlapce!“ Přemáhal jsem vzrušení.

„Není tvůj,“ odsekla, aniž se na mne podívala. A opět se dala do blouznění: „Jsme vysoko. Vidíš – tady hloubka. Jak to je krásné!“

Nenápadně jsem se snažil zaklesnouti nohu do prvního výstupku v maltě, ale šilhala po mně a jen na to čekala. Již stála na zdi s hošíkem v náručí. Divže se nepřevážila na tu nebo onu stranu! „Jen se opovaž! Hned skočím! Jen se opovaž!“ Bezmocně jsem ustoupil.

„Snad abyste šel z dohledu,“ radila mi žena chvějícím hlasem.

„Za to můžete jen vy!“ drolil jsem sevřenými zuby. „Kdo to jakživ slyšel, pro pouhé šidítka nechat kočárek s dítětem bez ochrany! Všechno jsem viděl z okna, zbytečně byste zapírala. Z toho se mi ospravedlníte.“ Syčel jsem vztekem.

„Ale ano, ovšem,“ pravila pokorně. „Hubujte, jak chcete, nebudu se hájit. Jsem tu beztoho poslední den. Nikdy sem již nepříjdu. Jen co bude dole, v bezpečí, sbalím své věci a víckrát mě neuvídíte. Starejte se o ně sami. Nikdy již nechci být přítomna něčemu podobnému. Je toho více, než člověk může snést.“

Ucítil jsem na šíji teplý dech. Katy!

„Co budeme dělat, Katy?“ ptal jsem se zlomeně přes rameno. Soňa se opět usadila na zdi.

„Nic,“ pravila s klidem, jakého byla schopna. „Počkáme, až sleze. Přece tam nezůstane věčně.“ Usmívala se, aby mi dodala odvahy.

Soňa se dala do zpěvu. Kéž jen vydrží zpívati – zatoužil jsem. Děsil jsem se její náladovosti. Co udělá, až ji přestane zajímat pohled na pole, lesy a daleké obzory? Hruža! Napadlo ji toto: položila dítě před sebe. Hřeben zdi byl zúžen taškami v podobě stříšky. Hřebenáče byly oblé. Kladla je opatrně, nesmírně opatrně, ale koulelo se tu sem, tu zas tam. Nezanechá-li těchto nepřičetných pokusů, dítě jí spadne!

Po – zor! – upozorňoval jsem Betyнку pouhým otvíráním úst. Vykřiknouti jsem se bál. Katy mi svírala loket, až to bolelo – byla také ve střehu. A tu se náhle převážilo, a již se řítilo. Betyнка křečovitě hmátla do prázdna, porazila však přiskočivší Katy a zachytila jen cíp povijanu, který se rozvinul. Dítě se vymotalo, spadlo do trávy.

„Í-íííí,“ vřiskala na zdi Soňa, skrývající hlavu v lokty. Nikdo si jí nevšímal. Katy tiskla hošíka k prsům. Usedavě plakal.

„Je mu něco?“ koktal jsem. Cítil jsem nesnesitelnou bolest v žaludečním důlku.

„Nic – docela jistě nic,“ potřásala Katy bodře kadeřemi. „Nespadlo na hlavičku. Pláče jen leknutím. Hned mu zas bude dobře. Všš – vššš – to není nářek z bolesti! Ale lékaře zavoláte, ano?“

Soňa skočila ze zdi jako kočka. Hnala se k Peťovi. Sevřel jsem jí paže a stočil za záda. „Prosím, neubližujte jí, nemůže za to,“ chvatně a udýchaně prosila Katy.

Za hodinu stál Milde nad děťátkem a popískával si. Soňa byla uzamčena v svém pokoji. Katy tam byla s ní. Soňa byla podezřele tichá. Uvědomila si asi, že spáchala něco, zač zaslouží trestu. Milde dítě hnětl, prohýbal, křížil maličké lokty s protilehlými kolínky, hleděl mu pozorně do očí. Hajn ho v županu plaše a bez dechu pozoroval. Dítě plakalo. Přestalo však, sotva lékař zanechal svého vyšetřování, a se zájmem vztahovalo ručky po jeho skřipci.

Zavrtěl hlavou: „Ne, není mu nic. Dobře to dopadlo.“

„Dobře, ano,“ řekl jsem malátně – a šly na mne málem mdloby. „Děkuji. Můžete mi to však tentokrát – zaručiti?“

Díval se na mne ironickým pohledem. „Ano, mohu se vám zaručiti.“

„Nu – a?“ zeptal jsem se ještě škrceným hlasem.

„Jaképak – a?“ opakoval po mně, ale na odpověď nečekal, chvatně se sbíral k odchodu.

Sotva odešel, podíval jsem se do očí Hajnovi, pak pratetě a řekl jsem pomalu a důrazně, jako před soudem: „Tak. A nyní dost. Již je nedostane.“ A když nikdo nic nenamítal, opakoval jsem ještě jednou: „Již nikdy své dítě nedostane.“

„Ano,“ připouštěl Hajn, choule se zimomřivě do županu. Avšak teta zaprotestovala: „Kdo je vyživí?“

„Jen se nebojte,“ řekl jsem hrubě, připraven se hádati, „vyživíme si je sami, bez ní. Nejsem tak nepředvídavý. Dávno jsem o tom mluvil s doktorem.“

Tu noc spala Soňa celkem pokojně, jen občas vzrušeně zavolala Neviditelného a poňrukávala, aniž se probouzela. Ráno jsme jí otevřeli, aby měla volnost pohybu, ale Peťu a Katy jsme zamkli v dívčině pokojíku. Soňa běhala po chodbách, parkem, vyslýchala otce, pratetu, Filipa, chvatněji a chvatněji, v užších a užších, zoufalejších a zoufalejších kruzích.

Nebyl jsem v továrně. Dohodl jsem se telefonicky s Čermákem.

Vyčenichala slabé vrnění za Katinými dveřmi. Jala se volati. Prosila. Stál jsem za ní a vyzývavě jsem se usmíval. „Katy! Katy!“ volala nejdříve prosebně, pak vztekle. „Katy!“

„Nenamáhej se,“ řekl jsem dobrácky do přestávky, v níž poslouchala. „Nevydáme ti je už!“

Prudce se obrátila a vrhla se proti mně čelem. Zůstal jsem státi, ani jsem se nepohnul. Zarazila se uprostřed rozběhu, hryzla si pěsti. Byla by křičela, byla by proklínala, ale slova jí nešla z hrdla.

„Teď si jdi do svého pokoje!“ řekl jsem zlověstně. Neposlechla. Vzal jsem ji za loket, ač se vzpírala, a odtáhl jsem ji tam. Opět jsem ji zamkl. Můj hošík měl teď spáti, potřeboval klid.

Za dveřmi se rozlehl pekelný rámus. Bylo to vyetí, byla to zběsilost. Řičela v jediném nepřestávajícím tónu, zoufale, do ochraptění.

Hajn se povaloval na lůžku, bledý jako stěna. Nemluvil.

„Přejde ji to,“ tvrdil jsem, křivě se usmívaje.

Nepřešlo ji to. Teprve pozdě odpoledne umlkla, zmožena smrtelnou únavou. Zbytek dne prospala. V půlnoci se rozběsnila znovu. Uslyšel jsem rámus a řinkot střepů. Vběhl jsem dovnitř jen v prádle, právě když se rozpráhovala k nové ráně zkrvavenou pěstí.

Chopil jsem se jí. Bylo těžko ji udržeti. Rvala se zuřivě. U úst měla pěnu. Katy telefonovala pro lékaře.

Usnula až k ránu těžkým spánkem, ochromena Mildeovou injekcí.

18

Opona padá

Milde s injekční stříkačkou v ruce byl poněkud jiný než onen Milde, který se mnou nedávno v svém ordinačním pokoji mluvil o vyhlídkách Soniny choromyslnosti. Nechtěl nic mít s tehdejšími mnohoznačnými nápovědmi. Byl jen lékařem a svědkem nebezpečného pokusu s nemocnou ženou, jíž měla být uložena poněkud smělá zatěžkácká zkouška. Tvářil se velmi

úředně. Necht' cokoliv vyplyne z této situace, jen když on si bude moci omýt ruce a říci: Jsem nevinen!

Vyptával se mne cize, proč se nechci odhodlat zkusit to s pomatenou ještě jednou. Snad prý bude nyní na dítě opatrnější, když byla tak přísně potrestána. „Výsledky vašich opatření se už dostavily, nečiňte si nadějí, že nemocná na dítě zapomene a že se vrátí předchozí, snesitelný stav! Ovšem,“ dodal mírněji, dívaje se mi pronikavě do očí, „vy jste otec děťátka, o něž běží. Nemíním vás přemlouvati.“

„Pane doktore,“ řekl jsem pevně, „již jsem se rozhodl. Uvažoval jsem o té věci svědomitě. Jsem si jist, že jedním, jak musím jednat.“

Byl zřejmě rád, že ta věta byla pronesena, a ihned s ulehčením diktoval své podmínky. Předpokládá prý, že si přejeme, aby nemocná byla ponechána v domácím ošetřování. Pro ten případ nás musí upozornit, že její stav, jak jej právě zjistil, neskýtá dosti bezpečí pro ty, kteří jí jsou poblíže. Je tudíž bezpodmínečně nutné, aby spala sama, aby s ní nenocovala žádná druhá osoba.

„Proč?“ divil se dětinsky Hajn.

„To je přece samozřejmé“ vysvětloval Milde co nejdiskrétněji, „spící člověk je bezbranný a rozměry pomatených v tomto stadiu jsou někdy podivné. Stejně opatrní musíme být na ni. Z místnosti, kde bude dlít, musí být odklizeny všechny předměty, kterými by si mohla ublížiti.“

Doporučoval, aby se zřetelem na její zdraví byla denně voděna na procházky parkem, ale vždy za přítomnosti alespoň jednoho muže. V obdobích, kdy bude chorá ponechána sama sobě, musí být pečlivě uzamčena. Dveře do jejího pokojíku máme opatřit kukátkem, aby mohla být pozorována, a okno zajistiti mříží.

„Vy tedy myslíte,“ hrozil se Hajn, „že záchvaty se budou opakovati?“

„Bohužel,“ řekl Milde, „je to až příliš pravděpodobné.“

Hned ráno byl do vily zavolán zedník a řemeslníci.

Mříží jsme dali zasadit zevnitř pokoje, protože okna v domě se otvírala ven. Vnitřní okno jsme vysadili. Mříže byla dosti hustá, aby se Soňa nemohla znovu ranit o sklo. Větrání bylo sice ztíženo, ne však znemožněno. Naštěstí bylo v okně zasazeno malé větrací okénko jako ve všech starých budovách, které se dalo otevřít a zavřít tyčí k tomu účelu přizpůsobenou.

Po odchodu dělníků čpělo to v pokojíku čerstvou maltou. Skvrny v malbě byly jen povrchně zaretušovány. Slunce vrhalo na podlahu obraz mříže a stín pomalu putoval od západu k východu a seznamoval se mlčelivě s každým kusem nábytku. Když jsme tam večer Soňu přivedli, slunce již zapadalo. Byla malátná po umělém spánku a otupělá po včerejším běsnění. Dívala se plaše a studeně do okna, jako by nic nepozorovala.

Až ráno spustila povyk – bála se. Hajn stál u kukátka (bylo vsazeno do dveří ze síně, nikoliv z ložnice) a vzlykal. Viděl, jak ustrašeně hledí k oknu, jak neustále, chvatněji a chvatněji si hladí vlasy od čela do týla. Konečně běžela s výkřikem ke dveřím a jala se do nich bušiti pěstmi: „Kde to jsem? To není můj pokoj! Co jste to se mnou udělali?“

Když nikdo neodpovídal, usadila se v koutku u dveří a hleděla nedůvěřivě k oknu. Potom ji novinka zlákala. Posouvala se po podlaze blíž a blíž. Zkoušela rukama železné tyče. Kladla na ně čelo. Pokoušela se prostrčiti paži. Obrátila se. Dívala se na stín své hlavy na podlaze, probodaný mříží.

Pojednou si vzpomněla na dítě a tvrdošijně je chtěla mít. Zlořečila. Vymýšlela si tvrdší a tvrdší slova. Ohlušovala se jimi bez ladu a skladu, vyplivovala je bez soustavy. Oddávala se tichu a začínala znova. Její hlas ochraptěl. Nebylo k uvěření, že tam za dveřmi je Soňa tanečnice, Soňa čtenářka, Soňa smíšek!

Ještě před polednem byla celkem snesitelná. Odmítla oběd, s nikým nemluvila, hrála si na uraženou. Líce jí žhnula. Nejspíše měla horečku. Byla to reakce po včerejším výstupu a následek toho, že kojení dítěte bylo násilně přerušeno. Viděli ji, jak si ohledává prsy, jak je neklidná. Po celý den se neustrojila. Nedala se pohnouti k tomu, aby opustila pokojík. Snad měla ke všem neodůvodněnou nedůvěru. Myslila, kdovíco je kde na ni ještě nastraženo. A večer spustila ryk a ječivý pláč horší než včera.

Vypočítala si dobře svou chvíli, právě jsem sedal k večeři. Ještě dvě tři sousta, a položil jsem jídelní náčiní. Přestalo mi chutnat. Dveře z pokojíku do ložnice se pod údery jejích pěstí chvěly jako kůže na bubnu. Neustále, neustále jediný žalobný křik, jako by její plíce měly nekonečné rozpětí.

„Cyrilééé! Cyrilééé! Vzali mi moje dítě! Pomóóóc!“

S rukama za zády jsem se dal na pochod. Sem tam, sem tam. Ze Sonina pokoje zněl k mým krokům nesourodý doprovod. Kdybych jí zítra, pozítří, kdykoliv zapůjčil dítě – utvrzoval jsem se v pevnosti – vydal bych je nebezpečí smrti. Ne, nemohu to učinit!

Hajn se všoural do dveří. „Slyšíte?“ pravil vyschlým hrdlem. „To je to zlepšení, na které jsem půl roku čekal. Lékaři jsou hlupáci!“

Neodpověděl jsem mu. Jeho zhroucenost mě rozčilovala. Přímo jsem si ho ošklivil. Hle, otec – packal. Majitel krve stejně zkažený! Proč se vlastně v něm nerozložil zasažený mozek? Snad bylo určeno, aby jeden z rodiny musil stát nad spáleništěm jako zoufalý svědek!

Dobré tři hodiny řádila šílená v pokoji. Před jedenáctou ztichla tak náhle, že jsme se až polekali. Slyšeli jsme dupot bosých nohou. Něco zašramotilo, někam asi lezla – pak následoval pád malého dřevěného předmětu, snad zapomenutého deštníku nebo něčeho podobného. Neodvažovali jsme se otevřít a vejíti. Komédie by byla začít znova. Kukátkem jsme dovnitř neviděli – nesvítila si. Tajili jsme dech. Konečně jsme zaslechli šustění ložního prádla.

Ráno jsme pochopili, proč tam byla včera potmě – rozbila obě světla, stropní těleso i žárovku nad pianem. Divili jsme se, že jsme si nepovšimli řinčení skla. Vyměnili jsme jen žárovku na stropě a opatřili ji ochranným drátěným košem. Střeby byly odklizeny, ale ne nadlouho. Již v poledne roztřískala svůj talíř. Potřísnila se polévkou. Místo oběda vzlykala a kvílela pro dítě, majíc vlasy rozčuchány a rysy ztrhány.

Pak byla klidná téměř čtyřicet hodin. Kvečeru si dala dokonce říci a šla na procházku do parku. Se zájmem chodila po cestičkách, sledována ustrašeným Hajnem, při každém šelestu větví, při každém zacvrlikání ptáka se zastavila, nemohla se odtrhnouti od purpurového západu slunce. Povečeřela s opravdovou chutí poprvé od svého záchvatu. Usnula, aniž ztropila jakoukoliv scénu.

Spala velmi dlouho, ale spánek ji posílil jen k novému zuření. Daleko přes poledne prováděla svůj koncert. Chtěla Peťu, žádala otevření dveří a odklizení mříže. Když jí nebylo vyhověno, lehla si na podlahu jak široká tak dlouhá a dělala mrtvou. Ztichla. Přestávka v bouři však dlouho netrvala. S devátou hodinou večerní začala nanovo. Byla důkladně vyspalá, mohla si to dovolit. V celém domě nikdo nezamhouřil oka do tří hodin ráno. I Peťa se rozplakal, marně ho Katy konejšila. V pauzách, když bláznivá nabírala dechu, slyšel jsem zdola monotónní tremolo tetino. Zažehnávala modlitbou strašlivého ducha šílenství.

Ležel jsem na posteli, oči otevřeny, ruce pod hlavou. Přemýšlel jsem.

Uplynuly teprve čtyři dni od onoho večera, kdy začala zuřit. Již nyní jsem byl vyčerpán, již nyní jsem byl otráven. Hlava mě bolela a oči pálily, cítil jsem, jak se mi vrásky únavy zařezávají do kůže a jak se mi hloubí oční důlky. Několik týdnů takového života, a bude ze mne starý muž. Nedovedl jsem si ani představit, že by to mohlo trvati delší čas. Nemá-li to však trvati, jak to vlastně skončí?

Nešlo však jen o mne, šlo především o malého Peťu. Může psychóza obav, úzkostí, ošklivosti, zdrcení, vládnoucí domem, zůstat bez vlivu na jeho duševní zdraví? Připadalo mi téměř nemožné, aby paprskovitě jemné nervy dítěte, vnímající všechny ty drásavé zvuky, zjišťující obraz hoře na všech tvářích ho obklopujících, neporušily se touto ustavičnou přítomností hrůzy. To je ten šťastný dětský věk, který jsem mu chtěl připravit?

A cožpak teprve později, až začne doopravdy chápati! Teď ještě lze zaříditi, aby se s ní nikdy nesetkal. Navždy však před ním utajena nezůstane. Jednoho dne objeví její pokoj – třináctý pokoj jako Honzík z pohádky. Bude třeba mu sdělit, že osoba, pobíhající a gestikulující v parku, je jeho matka. I kdyby se nakrásně uklidnila, kdyby se stala pokojnou družkou svého Neviditelného, jak se můj syn smíří s tím, že má bláznivou matku? Také jemu pak započne – jako kdysi Soni – hrůzti srdce zlý příklad. Nastanou opět ony neblahé okolnosti a začnou své ničivé dílo! Jímal mě děs již nyní, když jsem si představil, že by Peťa pátral po minulosti, jen aby se mohl mučiti, že by zjišťoval matčiny příznaky – a porovnával.

Kolik let je k tomu vlastně potřebí, aby se chlapci vtiskl do mozku nesmazatelně obraz šílené? Sotva – pět! Za krátkých pět let může osud mého dítěte být zpečetěn. Zmocnila se mne netrpělivost. Čekati je zbytečné. Soňa musí z domu. Pro pokojný vzrůst mého dítěte, ve prospěch nás všech!

Věděl jsem, že Hajn k něčemu podobnému nesvolí, avšak jen špatný generál vyklidí bez zápasu důležitý strategický bod. Tak hluboko jsem ještě neklesl, abych se strachoval promluvit si s tchánem. Navštívil jsem ho hned ráno.

Pokud jsem mluvil o našich společných trampotách, poslouchal mě celkem pokojně. Připouštěl dokonce, že na malého Peťu to všechno může mít zhoubný vliv.

„Máte pravdu, Petře. Dítě má vyrůstat v samém štěstí. Má kolem sebe vidět jen radostné tváře. Chudáček, od nejútlejšího dětství aby se seznamoval s hroznou nemocí!“

„A proto jsem právě přišel,“ vykládal jsem vřele, „je nutné to zameziti. Je povinností nás všech, abychom v té věci něco udělali.“

„Co můžeme dělat?“ stýskal si zlomeně. „Nejvýše jen čekat. Snad se přece jen časem uklidní.“

„Nežádám od vás nic jiného,“ řekl jsem jemně, „než slib, že nebudete nic namítati proti nejrozhodnějšimu řešení, jestliže se to nezlepší.“

„Co? Co?“ polekal se. Ještě dosti dobře nechápal. Potom se dovtípil. Šíje mu zrudla. „Vy byste chtěl – dát odvézt Soňu do blázince?“

Byl to překrásný výstup. Nevím, viděl-li jsem kdy předtím Hajna takhle ve varu. A já si myslil, že je to už jen mrtvý člověk. Křičel. Ruce se mu trásly. Slyšel jsem jen samé „nikdy“. „Nikdy k něčemu podobnému nedám svolení! Co živ budu – nikdy!“ Změnil jsem tón. Prosil jsem. „Proboha, jde přece o mé dítě!“ Mával divoce rukama. Prý již chápe, proč jsem jí Peťu odňal. Byl to ode mne ničemný, promyšlený postup.

Ke všemu se do toho vložila prateta. Přišla nezávážná, ale přišla v pravou chvíli. To bylo něco pro ni. Kdysi hrozila Hugovi hněvem božím. Hleďme – nehrozila nadarmo. „Dostal z domu Cyrila, a tys mu v tom pomáhal. Bůh tě potrestal. Je to pořád ten stejný nízký tvor! Vystrnadí odtud Soňu, bude tu pánem. My jsme staří. Neubráníme se jeho dravosti.“

Horlil jsem. „Jste slepí! Je-li jedno zničeno, může aspoň druhé žít! Jde o váš vlastní rod! Svou svéhlavostí chcete ušlápnout životaschopné sémě, které by ještě z této všeobecné zkázy mohlo vzejít!“ Hajn však vedl stále jen svou. „Nemyslete si, že se vám to podaří!“

„Dobře, Hugo,“ pochvalovala si prateta. „Škoda jen, že jsi nebyl již dříve tak energický. Mnohému jsi mohl zabránit!“

Odešel jsem. Nepovedlo se. Dobrá! Co učiním dále, dosud jsem nevěděl. Jen to bylo jisté, že odmítnutím mých požadavků mě navždy zbavili povinnosti jednati v rukavičkách. Pro budoucnost jsem měl ruce rozvázané v každém směru.

Trampotám nebylo konce. Chtěl bych, aby se našel člověk dobré vůle, který by se snažil představit si můj život v oněch pohnutých dobách.

Peťa žil v Katině pokojíku. Byl tak umístěn co nejdále od matky. Skřeky šílené k němu doléhaly jen tlumeně. V některém z pokojíků dolního bytu by byl ještě lépe izolován, neodvažoval jsem se ho však svěřiti tchánovi.

Kdykoliv bylo dítě v kočárku na projížďce parkem, musila mít Soňa samovazbu. Když šla bláznivá na procházku, byl pečlivě zamykán Peťa.

Soňu na jejích výpravách po parku sledoval nejčastěji Filip. Po celou tu dobu, co vedle ní nebo za ní kráčel, mu klnula. Neustále jí plynuly od rtů klopýtavé, nepromyšlené, někdy i komické pohany. Největší rozhořčení jí způsobovalo, že se nedovedl přizpůsobit jejím chvatným, cupitavým krůčkům.

V neděli, když Filip měl volno, musil jsem ho zastoupit v této ponuré službě. Vidím ji před sebou, jako by to bylo dnes: ruce svírající se navzájem v předloktích, nohy brkající o kaménky, nos vzhůru, pohled nenávistně pohroužen do mého. Neúnavně mi nadávala. „Mizero, ničemo, špinavče, zloději“ – dlouhý táhlý oddech a pak znovu: „Darebáku, bídáku!“ Kráčel jsem zachmuřen vedle ní. Trpěl jsem nemožností zastavit tento nečistý proud, stékající jí z úst.

Co to však bylo proti záchvatům, které se opakovaly se zdrcující pravidelností? Začínaly vrcholným neklidem. Sonina tvář byla jediná měnící se grimasa. Neposeděla ani vteřinu. V té chvíli se rozpomínala na dítě. Chřípě se jí chvěla. Hledala je. Nejmoudřejší bylo dostat ji co nejdříve do jejího pokojíku. Potom ovšem spustila. Běda tomu, co bylo rozbitné a co jsme neodstranili včas z její blízkosti. Údy se svíjely v křečích. Vyla jako vlk, skučela jako uragán, dovedla obsáhnouti všechny přírodní zvuky, jimiž lze vyjádřiti zoufalství nebo vztek.

Když jsme byli sami, sedávali jsme s Katy ruku v ruce. Seděla vedle mne tiše a jen prudce mrkala. Tvrdívala: „Již to lépe snáším. Zvykám.“ Její vzezření ji však usvědčovalo ze lži.

Když se Soňa konečně zhroutila, když otupěla, následovalo ono nepříjemné ticho, v němž slycháme tlučení vlastního srdce a tikot kapesních hodinek. Bývalo na ni kukátkem ve dveřích ošklivé podívání. Vypadala jako žena, která se spustila. Jako lehká holka po celonočním hýření! Často se záchvat končil rdousivým zvracením. Po zuření následovalo pečlivé sklízení nečistot. Dívala se na tu práci ze svého lože s nechápavýma, vyděšenýma očima.

Do jejího šílení se víc a více mísily erotické prvky. Animální stránka nabývala zvolna převahy nad bytostí, již opustil duch. Ženě scházela muž. Volání po Cyrilovi se podobalo vrnění kočky

v období touhy. Neviditelný změnil podobu, stával se méně tajemným, ale nekonečně odpornějším. Soňa s ním spávala. Byla, žel, až příliš sdílná. Chlubívala se milencovou láskou. Výkřiky a vzdechy fantastické říje byly noc od noci častější. Byla-li u mne právě Katy návštěvou, zmateně prchávala. Nesnášela při vši své statečnosti této zneuctívající parodie.

Soňa se s oblibou ukazovala nahá. Obyčejně se snažila překvapiti toho, kdo k ní první vcházel. Stála tiše za dveřmi, povýšená, chlubitivá, jako socha. Později se svlékala i ve dne. Zjevovala se každému. Viděl ji Filip, viděl ji Pařík. Neušetřila ani otce. Nebo obnažená bláznivě křepčila. Zpívala. Objevovalo se, že má výbornou paměť. Lidský mozek je gramofonová deska, na niž se natáčejí všechny, i sotva zaslechnuté zvuky. Za určitých okolností se dávné vněmy vybavují. Soňa zpívala neslušné písně, o nichž jsem netušil, že je zná.

Milde již nikdy nevcházel do jejího doupěte. Zůstával na prahu, před pootevřenými dveřmi. Pozoroval chorou přimhouřenýma očima. Obracel se a odcházel beze slova.

„Nu tak – co? co?“ dotíral neodbytný Hajn.

„Nic,“ odpovídal stručně.

„Každá léčba – marná?“ ptal se stařec téměř plačky.

Jednou Milde ukázal na mne koncem své hole. „Leda že by snad pan ředitel,“ řekl vážně, „odhodlal se k úloze manžela. Tento pokus by možná nebyl beznadějný.“

„Och!“ zvolal jsem rozhořčeně, „doktore, vy jste se zbláznil. Co si o mně myslíte?“

„Nevím, proč se zlobíte,“ odsekl chladně. „Stává se, že se stav takových pacientů zlepší, jsou-li jejich vášně ukojeny.“

„Nepropůjčím se k podobným pokusům,“ odpověděl jsem.

Stával jsem se čím dále tvrdším, čím dále zamračenějším. Již jsem se ani nesnažil zahladiti vrásku mezi očima, prozrazující hněv. Má chuze, kdysi křepká a sebevědomá, stala se ledabylou, prozrazovala vnitřní rozvrácenost. Nebavilo mě již cokoli zakrývati. Mohlo mi snad ještě na něčem záležeti? Mělo nějaký smysl zatajovati zákulisí svého života? Kdekdo je znal. Když jsem dal někomu po nose v továrně, v soukromí, vždy jsem ze svitu jeho očí poznal, že si našel zadostučinění. Co je ti platno – pravil ten zelený svit – že jsi mě ponížil, že

jsi mě ohnul, když jsou na tvém čele napsány všechny zločiny, jichž ses dopustil, a když tvůj vlastní osud je žalostně zpackán!

Co mi bylo platno, že továrna byla v mých rukou, že kamkoli jsem sáhl, vznikal hmotný rozkvět, co mi byla platna má víra v sebe, má švajcarská sláva muže, jenž se vyšinul, když má přebytečná pšenice mi hnila v sýpkách, když mé truhlice se zlatem byly prolezlé červy?

Dům se mi stal tak protivným, že při vstupu do domovní chodby jsem se již zalykal vztekem. Každý, kdo se mnou přišel do styku, musil zakusiti mých rozmarů. Na Hajna jsem nepohlédl jinak než s nestydatou ironií. Hulákal jsem na Paříka, proháněl jsem Annu. K Filipovi jsem byl svrchovaně nevšimavý. Toužil jsem se střetnouti s pratetou, strašlivě, definitivně. Věděla, co ode mne může očekávat. Uhýbala mi z cesty. Byla nedostižitelná. Byla to stará krysa, zvyklá vládě i úskokům. Nemohl jsem jí šlápnouti na ocas. Zasyčel-li jsem na ni při setkání vyzývavý pozdrav, vycenil-li jsem na ni zuby, chystající se rváti, oblila mě matnou září svých propastných očí a skryla se nekonečně daleko, za oponu svého chmurného mlčení.

Opět jsem chodíval sám na večerní procházky, švihaje hůlkou se psí hlavou. V hlavě se mi rojily staré hádanky. Stará bezvýhodnost mě skličovala. Co počít? Nic není strašnějšího nad problém, který nelze rozřešiti.

Vracel jsem se za šera. Bylo to v době ustavičných lijáků. Měl jsem na ramenou nepromokavý plášť a boty obuty v přezuvkách. V domovní síni bylo tma. Opřel jsem se o zeď, abych se zbavil galoší. Nedařilo se mi to, byly příliš těsné. Vtom zezadu kdosi přicházel. Byli to Filip s Paříkem. Tlumeně hovořili.

„Bývá mi z toho do pláče,“ svěřoval se mládenci děda. „Když si vzpomenu, jak jsem ji nosil na rukou! Byla roztomilá! Teď je z ní ubožačka, každému na obtíž!“

„Než takový život,“ pravil Filip s chmurnou rozhodností, „to smrt by byla pro ni lepší. Kdo s ní má soucit, musí jí přát, aby se rozstonala a umřela.“

Vida, vida, Filipe – myslil jsem si – jak ty si troufáš! Od které doby vidíš do mého nitra jako zasklenými dveřmi? Kde ses naučil odpovídati na mé skryté otázky?

Na Paříkově zahrádce vykvetla první růže. Pařík se cítil poctěn, když jsem se zastavil, abych ke květu přivoněl.

Jen proto mi v mysli utkvěla ta bezvýznamná scéna s Paříkem, že téhož dne se stala v Hajnově domě příhoda málem osudná. Večer, když jsem se vracel z továrny, běžel mi Hajn vstříc a udýchaně mi hlásil, že jen Filipova duchapřítomnost zachránila Soňu od úrazu, možná smrtelného.

„Nikdo za to nemohl,“ ujišťoval mě, střídavě mrkaje a utíraje si oslzené oči, „vy víte, jak byla celý den pokojná, nemohli jsme tušit, že v ní klíčí tak děsné úmysly! Filip ji z jejího pokojíka vyváděl do zahrady. Jen malounko se pozdržel, aby otevřel větrací okénko, a již mu upláchla. Kdo by se byl do ní nadál takové čilosti? V poslední době byla nesmírně líná. Několika skoky byla na půdě!“

„Rovnou do komůrky Neviditelného,“ dohadoval jsem se.

„Ba ne, Petře – ale pojd'te, musím vám to ukázat.“ Šoural se přede mnou do schodů. V své stařecké chvástivosti mi vše chtěl povědět od základu.

Zastavili jsme se před půdním okénkem, jímž končí chodba mezi komorou s veteší a komůrkou Filipovou. „Vidíte?“ Hajnův hlas se chvěl. „Musila to mít dobře rozváženo, jinak by nejednala tak jistě! Jediným hmatem odsunula závoru, prudce trhla okenní vrátní a již seděla obkročmo nad propastí. Jen si považte! Zřejmě hledala místo, kde by se octla co nejvýše. Filip byl naštěstí rychlejší. Měl ještě čas strhnouti ji zpátky. Potom mu již na jeho pokřik přišla Katy na pomoc. Ona, Petře – ona se chtěla zabít!“

Hleďme, uvažoval jsem – teoreticky je Filip odvážný, prakticky podléhá předsudkům. A náhle mi bylo strašně k smíchu, že právě Filip ji zachránil.

Šel jsem dolů podívat se na záchráněnou, jako se jdeme podívat na šelmu v kleci, která se pokoušela dostat na svobodu, a která je zase, zaplat' pánbůh, přikována k svému řetězu. Seděla na kraji lůžka a othávala kus papíru na maličké kousičky, jak se othávají kopretiny. „Má mě rád – miluje mě věrně – nemiluje mě. Nemiluje mě!“ A s povzdechem složila ruce do klína, plného papírků. Ne, to nebyla rozrušená tvář sebevražednice, ale pokojná maska ubohého idiota!

„Hle,“ odlehčil jsem si znechuceně a odklonil se od dveří.

„Petře,“ cupal podle mne Hajn jako žebrák, který nechce přijít o almužnu, byť byl stále odbýván, „všiml jste si, jak je něžná? Řekněte, bylo by vám zcela nemožné jít k ní, zatvářiti

se na ni vlídně, pohladit ji nebo ji políbit? Co by vám to, Petře, udělalo, kdybyste se o to někdy pokusil?“

„To jste si vzpomněl na Mildeův recept?“ zeptal jsem se ho hrubě.

„Ale co si myslíte?“ bědoval, „nežádám od vás nic jiného, než abyste jí projevil nějaký cit!“

„Aby mě poškrábala a pokousala?“ posmíval jsem se mu, abych zmátl jeho stopu.

Odpolední případ mi však nešel z hlavy. Tak vida – říkal jsem si neustále – promyšlený plán! Rovnou nahoru a nohu přes okraj! Kdo by to byl řekl? Neodolal jsem, sešel jsem na dvůr a postál jsem pod pozoruhodným půdním oknem. Díval jsem se nahoru. Pěkná výška, jen což! Pařík to tu pečlivě vydláždil. Kroutil jsem hlavou, divil jsem se znova a znova. Jak ji to mohlo napadnout? Nesváry s Neviditelným? Nebo uvědomění si svého zoufalého stavu? Přešlapoval jsem. Byl jsem pln neklidu.

Po večeri jsem si dal zavolat Filipa. Musil mi všechno po pořádku vypravovat. „Tak vy jste ji, Filipe, zachránil!“ ironizoval jsem ho, tváře se vděčně. „Ani nevíte, jak jsem vám zavázán. Jsem vám zavázán za její drahý život!“

„Vždyť,“ koktal chlapec, „kdyby se to bylo stalo, byl bych si to musil do smrti vyčítat. Neměl jsem ji pouštět z dohledu!“

„Ovšem, to jste neměl,“ připouštěl jsem blahosklonně, „ale naštěstí jste své nedopatření napravil, jak se sluší na muže.“

Spatřil jsem v Katiných očích horečný otazník, musil jsem zabočiti do jiného tónu. Tohle bylo příliš nebezpečné. „Tak vy jste otvíral okénko a tu jste zaslechl, jak uhání po schodech, dal jste se hbitě za ní – nu, vypravujte, jak to bylo dál?“

„Letěl jsem, co jsem mohl. Spatřil jsem...“

„Ano,“ přerušil jsem ho netrpělivě, „dostihl jste ji. Popište nyní svůj dojem. Myslíte, že to měla opravdu rozmyšleno?“

„Docela jistě,“ přikyvoval ochotně. „Předně běžela rovnou tam. Nešla do komůrky Neviditelného nebo do mého pokoje, kde jsou okna dvojité. Tam by jí bylo dalo otvírání mnohem víc práce. V chodbičce je jen jednoduché okno a dřevěná okenice, která se nikdy nezavírá.“

„Pravda, pravda,“ přikyvoval jsem a v hlavě jsem viděl tento film: jediným chvatným pohybem smeká závoru, vyráží obě poloviny okna, toužebně přelézá hradbu a již se řítí za svým Neviditelným – do jeho neviditelného světa, letem ptáka bez křídel, oním vášnivým letem zrazené milenky. Kdyby byl Filip nepřišel včas... Představoval jsem si, jak by se bylo vše hladce odbylo, jak by byl v domě konečně klid, jak by Pet'ovi a mně nastal nový, lepší život!

Pád však nemusil býti smrtelný, mohla se jen poraniti nebo zmrzačiti! Poraní se těžce a později stejně umře – řekl jsem si s jistotou. – Co to povídáš? – posmívalo se mé pokrytectví. Řekl jsi, že umře? Snad jsi chtěl říci: byla by umřela. Neboť tato příležitost se nikdy nevrátí!

A co kdyby se přece jen vrátila? Což když se vrátí?

Uvědomil jsem si, že mě Filip a Katy pozorují, že je vše odpověděno, že nezbývá než poděkovati. „Ach, Filipe,“ pravil jsem zmučeně, „ani nevíte, jak tím jsem rozrušen!“ A proti svému zvyku jsem mu dlouho svíral ruku a potřásal jí.

Filip odešel, propustil jsem i Katy. Mohl jsem nerušeně přemýšlet.

Bylo by to tak těžké, dopomoci trochu – té příležitosti? Nejsm sentimentální. Nemusil bych se bát, že bych se snad rozlítostnil. Jsem z těch, kteří břitce rozlišují. Ta, po níž jsem toužil a o níž jsem se ucházel, a ona, jež skučí za zamčenými dveřmi, nejsou jedna a táž osoba. Nikdy jsem se přemrštěně nezajímal o dobro a zlo. Odedávna jsem hleděl s despektem na tyto navzájem se podporující a prolínající pojmy. Konečně – v čem by záležel můj zločin? V tichu. Je vůbec zločin odemknouti dveře? Nejvýš by se snad mohlo zdáti zbabělé zapřítí svůj čin. Ale já nejsem muž, který by obětoval píď svého společenského postavení pro pouhé bláhově pronesené pravdivé slovo. Na světě je více zločinných tajemství, která zůstala neprobádána. Přibude-li k miliónům jediné, moře hněvu božího se nezpění.

Viděl jsem: zahrada – dům – vše v jediném nářku. Kamení, na něm usychající krev. Doznívá to – doznívá – plynou dni, měsíce, léta. Slunce radostně září, mé dítě poskakuje po zahradě. Nic tu není, co by mu připomínalo, že tu kdysi žili blázni. Staří jsou mrtví. V domě žijí noví lidé. Ústa jim váže přísný zákaz. Kde je tvá matka? Chudinka, zemřela mladá. Bude schopen i krokodýlích slz. A kdo je vlastně Katy? Dejme tomu – chudá příbuzná. Ne, ta mu to nikdy neprozradí. Nebude strašlivého příkladu!

Ejhle, kam jsem zašel! – šeptal jsem si, vdechuje kouř doutníku. Kdo by věřil, co se může skrývat v srdci počestného člověka!

A již jsem tu věc nepustil z mysli.

Klec nebyla již bezpečná pro mou šelmu. Věděla, kde je závora, a uměla ji otevřít. Závora – a věděla, jak ji otevřít? Jak ji otevře svou tlapkou – mžik – a bude kolem rozsáhlá svoboda!

Pro mé dítě! – připomínal jsem si, snaže se udržeti svou myšlenku v mezích otcovské posvátnosti. Sváděl mne citový šprým – státi se otcem, který obětuje klid svědomí pro blaho dítěte. Nebyl jsem však k sobě napořád tak neupřímný. Většinou jsem byl střízlivý jako nůž a ptal jsem se jen: Kdy a jak?

Přibližně za týden po prvním pokusu o skok z půdního okna Soňa zopakovala svůj podnik, jenže s mnohem menším úspěchem. Již v polovině schodiště byla zachycena Katy, přitíštěna se smíchem na prsa, zlíbána a zavedena zpět do své věznice. O dalších deset dní později se Filip osvědčil podruhé. Tentokrát byl Sonin únik ještě neúspěšnější – byla dostižena již za dveřmi.

Ani v prvním, ani v druhém případě se nemohlo mluvit o vážnějším nebezpečí. Naslouchal jsem Hajnovým nářkům s uštěpačným úsměvem.

„Uvidíte, Petře,“ vzdychal tchán, „jednou se jí to přece jen podaří! Dejte na má slova, člověče! Vy se samolibě usmíváte, místo abyste projevil trochu citu!“

Proč bych se neměl smáti? Nic nemohlo být pro můj plán příznivější než okolnost, že pomatená na své sebevražedné pohnutky dosud nezapomněla.

„Vypadá to, jako byste si tropil šašky z mého hoře,“ dorážel Hajn.

„Ne, netropím si šašky,“ řekl jsem omrzele, „nejsem však pokrytec, přiznávám se, že mi je vaše rozčilení k smíchu. Vždyť jste si ten bič na svá záda upletl sám! Já doporučoval ústav. Tam by bylo o Soninu bezpečnost postaráno. Obořil jste se na mne a pokoušel jste se mě urazit. Zařídil jste si v domě vlastní celu pro pomatené a nyní trpíte jejími nedostatky.“ Díval jsem se mu pátravě po očích. Byl jsem zvědav, co odpoví. Ještě mohl, kdyby chtěl, zachrániti holý život svému dítěti.

„Nikdy vám nedám jinou odpověď na vaše dotírání než tu, kterou jsem vám dal tenkrát,“ pravil suše.

Koncem května se Hajn rozstonal. Stal se obětí vleklé koliky, která ho čas od času zachvacovala a již obyčejně proležel na lůžku, hlasitě a dětinsky vzdychaje. Tchán na několik dní odkázán na lůžko, to znamená, že jedna lehká figura je odstraněna ze hry. Pásl jsem po příležitosti jako čert po hříšné duši.

Druhého června byla středa. Hajn ještě ležel. Odpoledne, když jsem se strojil do továrny, zpozoroval jsem, že Katy vybírá v kuchyni z prádelního koše hromadu prádla. Venku se hlásilo krásné počasí. Vida – řekl jsem si – zdá se, že se Katy míní dát do praní! Necht' jsem se jakkoliv snažil zabrat se do práce, nemohl jsem odpoledne v továrně přemýšlet o jiném, než zdali se Katy opravdu rozhodla dáti do prádla. Sestrojoval jsem důvody pro to i proti tomu. Báł jsem se, že se po návratu domů nedozvím, odhodlala-li se k praní či ne. Tázati jsem se nechtěl.

Večer jsem postřehl oknem ze schodiště, že Katy vynáší z podsklepí necky a klade je před Paříkovým skleníkem na starou židli, jíž se při praní vždy používalo. Nu, tak tedy přece! – řekl jsem si. Nyní to mohu mít za jisté. Od té chvíle jsem musil polykati slinu za slinou. Mé ruce byly ledové. Neustále jsem si je třel. Při večeři jsem si pro sebe říkal: Chleba, chleba. Ke Katy jsem se choval velmi lhostejně.

Než jsem šel do ložnice, zavolal jsem si Filipa a řekl jsem mu, že na nádrž v parku se už člověk nemůže bez odporu podívat. Je plna loňského listí. Na shnilé vodě pluje zelený škraloup. Je nejvyšší čas dát to trochu do pořádku.

„Já vím,“ zpěchoval se Filip, který byl líný, „ale zahrada je věcí Paříkovou! Od té doby, co se přestalo topit v ústředním topení, nemá nic jiného na práci!“

„Ano, máte pravdu,“ připouštěl jsem, „ale Pařík je už starý chlap. Neuškodí vám, pomůžete-li mu. Vezměte si ráno koště a lopatu, vypust'te vodu a vyčistěte nádrž. Řeknu Paříkovi, aby vám pěkně poděkoval.“

„Ach bože,“ pravila Katy po jeho odchodu, „a já jsem zítra chtěla prát prádlo. Kdopak bude hlídat Soňu, když pan strýček leží a Filip si půjde po práci?“

„Aj,“ zarazil jsem se poněkud (to byla ovšem jenom hra!), „to jsem nevěděl. Avšak – nevádí,“ řekl jsem po líčeném přemýšlení, „cožpak si Filip nemůže přivstat? Jen perte, Katy! Řekněte Filipovi, ať je na nohou před šestou. Se svou prací bude hotov nejdéle za dvě hodiny. V devět bude již moci se Soňou na vycházku. Nevidáno, bude-li o hodinu déle zavřena než jindy!“

Mohu se tím pochlubit, aniž přepínám: spal jsem klidně po celou noc. Jen jsem byl ráno o něco dříve vzhůru než jindy. Mohlo se to také vysvětlit tím, že jsem pečlivě poslouchal všechny zvuky v domě. Jak se vede pomatené? Vstal-li již Filip? Slunce bylo již nad obzorem. Viděl jsem, jak zlatí rám mého okna. Venku šveholili ptáci. Před půl sedmou se hnal Filip ze schodů, popískáváje si. Když si Filip pískal, domníval se, že je nesmírně důležitý. Odpustil jsem mu tu půlhodinku, kterou si přidal. Nuže – oddechl jsem si spokojeně – druhý muž ze scény!

Při snídani jsem slyšel, jak Katy opatrně odemyká dveře z chodby do Sonina pokojíka. Ovšem, tak to bylo správné. Předpokládal jsem, že dříve než půjde po svém, zajde k Soni a udělá tam nejnnutnější úklid. Každého rána to tak dělala. Kdyby dnes byla vynechala, byl by se můj plán zhatil.

Snídal jsem, ale měl jsem uši napjaty jako rys. Slyšel jsem Katy zamknouti, sejít ze schodů, vrátit se, ještě jednou odemknouti – již jen na skok, aby vyprázdňenou nádobu opět vsunula pod Sonino lůžko. Odešla po špičkách, tentokrát definitivně. Na prahu se na okamžik zastavila, a propěvujíc si tiše, zamkla mechanicky dveře na dva západy.

Pootevřela dveře do jídelny: „Půjdu,“ řekla vesele, „nepotřebujete nic?“

Stál sem, připraven k odchodu, klobouk a hůl v ruce. Roztržitě jsem se zamyslíl. „Ne, Katy – již opravdu nic nepotřebuji.“ A dívka odběhla.

Nyní již ani vteřinu zdržení – řekl jsem si. Nejvyšší čas jednat! Pečlivě jsem si otřel boty, aby na Sonině prahu nezůstalo ani stopy po mém kroku, a opatrně jsem kráčel chodbou k jejím dveřím. Zticha, chvatně jsem odemkl a dokořán otevřel.

Ulekla se. Posadila se na posteli. Dívala se na mne vytřeštěně a nepřátelsky. Díval jsem se také, vážně a dlouze. Bylo to rozloučení. Pieta. Patřilo to k věci. Potom jsem pomalu zavíral. Pomalu, zdůrazňuje svou myšlenku, soustřeďuje svou vůli do tohoto zavírání, které mělo být pokynem. Znamenalo: Dej přece pozor! Zavírám, ale nezamykám! Říkal jsem výrazně, vši silou svých očí: Uvědom si přece, poslouchej! Neuslyšíš zašramocení klíče!

Pak se ovšem již nedalo nic více dělat. Zvolna, důstojně jako jindy šel jsem ze schodů. Dole čekal vůz. Nastoupil jsem do něho, ani se neohlédnuv.

Připadalo mi, že auto jede pomalu. Chopila se mne panika. Jen aby to ještě malou chvíli počkalo! Neodvažoval jsem se ohlédnout. Slyšel jsem tepny pracovati ve skráních.

Těžkým krokem jsem vstoupil do kanceláře, unaven jako po veliké lopotě.

Snažil jsem se zachovati klid. Šilhal jsem na hodiny, jako by v čase byl jediný svědek mého činu. Rozevřel jsem papíry. Listoval jsem naprázdno. V hlavě jsem měl chaos. Přece jen to tedy na mne působí? Proč? – divil jsem se zkroušeně. Vyjdi z bludu, bláhová duše! Jde o pouhý předsudek. Pomaleji, srdce! Myšlenky šly jediným směrem bez formy a bez výrazu. Tupost. Suchý jazyk. Nervózní mžikání víček. Nu což – utěšoval jsem se – to nic není! Ještě pořád jsem si přál, aby to počkalo. Nebyl jsem ještě zralý jeti a viděti. Řinčivé zvonění v uších. Co se asi děje doma?

Čtvrt na devět. Nic. Že by to zklamalo? Třeba mě nepochopila, usnula, spí – a zase ji někdo zachrání! Cítil jsem velikou skleslost. Zdálo se mi, že podruhé bych se neodhodlal. Dosud nikdy jsem nebyl tak zoufalý, tak rozvrácený. A ještě pět minut – a dalších pět minut. Byl bych se měl ukázati mezi lidmi v továrně, ale byl jsem přilepen k své židli a k hodinám. Domníval jsem se, že bych mohl propásti volání. Odejdu, zadrnčí telefon – a já tu zrovna nebudu!

Má židle byla čím dál žhavější. Záhořovo lože – pomyslíl jsem si s úšklebkem. Oheň pekelný! Napsal jsem na kus papíru veliký sloupec čísel, ledabyly, nečitelně. Dal jsem se do sčítání. Jednadvacet – pětadvacet – čtyřiačtyřicet – věděl jsem, že se pletu. Nezáleželo na tom. Snad jsem měl horečku.

V půl deváté a pět minut zašramotilo v telefoně. Vyskočil jsem... Zvonek se neozval. Přece jen jsem pozvedl sluchátko: „Haló?“ volal jsem do mlčení tajemného drátu. Ještě já zešílím – pomyslíl jsem si beznadějně. A tu náhle – ještě jsem měl sluchátko v ruce, zarachotilo mi u samého ucha. Zoufale! Zoufale! Chvějící rukou jsem položil přístroj na vidlici a současně se ozval jasný a veselý zvuk zvonku.

Váhal jsem vteřinu – dvě – zdálo se mi, že tak sedím celou věčnost. Pak jsem se vzmužil. Stiskl jsem sluchátko zuřivě, zaťatými drápy.

„Kdo volá?“ Myslím, že jsem řval. Nedovedl jsem najít pravou míru. „Zde Hajnova továrna na mýdla. Švajcar.“

Cizí – nepojmenovatelně jemný hlásek – Katin – ztracen v jakési nekonečné dálce (probůh, lekal jsem se, zaléhají mi uši, neuslyším!) – mluvil strašlivě rychle a nesrozumitelně – v hlase

byl pláč a vzlyky – mravenčení mi šlo po páteři nahoru. Konečně jsem pochopil. Pochopil! Hotovo – ano, ano! A klesl jsem zpět do židle.

Vypotácel jsem se z kanceláře. Uvědomoval jsem si: Nevadí. Tak to může být. Je to jako opravdové. Objevil se Čermák. „Co je vám, proboha?“ Zřejmě se polekal.

„Ano, ano,“ pravil jsem hluše. „Prosím – rychle vůz!“

Pak jsem již zase byl pevný a tvrdý jako kámen. Skousnuté čelisti. Oči na stráž. Pěsti pevně zaťaty. Šije ztuhlá tak, že se hlava ani nemohla otočiti. A po celou cestu ani slova, ani myšlenky! Myšlenky v takovou chvíli by mohly být zrádné. Jde o poslední tah. Jenom žádné myšlenky!

Filip nepřišel k vratům, otvírala Anna. Zjistil jsem s odporem, že její tvář je opuchlá a mokrá. Jak se sklonila, aby odstrčila závoru, vylétlo jí z úst duté zabučení, drásavé „ú – úú – ú!“ Opět mnou projel chlad. Klid! Klid! – poučoval jsem se. Musíš být připraven na horší scény.

Připadal jsem si jako generál po bitvě, již vyhrál s děsnými ztrátami.

„Kde je?“ zeptal jsem se výhruzně, chraptivě.

„Tam! Tam!“ ukazovala chvějící se rukou. V té chvíli jsem již uviděl na jižní straně vily těsně u zdi něco velikého a bílého. Zakolísal jsem se. To bylo tedy ono! Ale proč tam, proč ne doma, na lůžku? Tato okolnost, naprosto nepředvídaná, mě zděsila. Nevěděl jsem, že mám tak blízko k drastickému shledání!

„Proč je tam?“ křičel jsem. „Proč neleží doma?“

„Já nevím – já nevím,“ bědovala bába a utíkala se svým nářkem k domovním dveřím. Stanul jsem na okamžik. Nikde nikdo! A tu jsem zjistil, že před domem stojí už lékařovo černé auto. Hleďme – uvědomoval jsem si – byl zavolán dřív než já!

Na okamžik jsem si nevěděl rady. Domů – nebo tam? Raději přímo tam – doporučoval věrný napověda. Je to tak nejpřirozenější – pokleknouti u drahé mrtvé. A tak jsem kvapně namířil přes trávník přímo k onomu místu.

Bílá skvrna bylo prostěradlo. Zase jsem nemohl pochopiti. A zase mi kdosi dobrosrdečný zevnitř pomáhal: Je přece mrtva. Přikryli ji a nyní tu leží!

Stál jsem nad tím. Jen maličko to bylo vzdučné, tvary mizely pod volnými záhyby pokrývky. Nepatrný hrbolek, nepatrná vypuklina... Vzhlédl jsem nad sebe – tam zívalo známé okno s vrátněmi široce rozhozenými.

Divil jsem se, že tu pořád ještě nikdo není. Kde všichni vězí? Proč ji dosud neodnesli? Opatrně jsem chytil cíp prostěradla štipcem prstů a zdvíhal jsem je s nekonečným sebezapřením. Ležela tváří k zemi, ruce zkříženy před hlavou. Byla nahá.

Jen nepatrné tratolisko krve se šířilo pod obličejem a trochu krve bylo mezi prsty. Stružka, tenká jako hádč, tratila se v trávě mezi dlaždicemi. Nohy měla nějak podivně propleteny. Dosud ležela ve stínu, ale jasný pás slunce se k ní již horlivě blížil.

Napadlo mě, že se na mne snad odněkud dívají pátravé oči. Rychle – velel rozum – přizpůsob se situaci! Poklekl jsem na jedno koleno. Připadal jsem si nesmírně těžký. Dosud jsem nevěděl, že jsem tak těžký. Ostýchavě jsem sáhl mrtvé na týl, pohladil ji po vlasech. Tělo bylo ještě vlahé.

Nevěděl jsem, co dál. Přece nesejnu ruce a nezačnu se modlit jako svíčková bába! Opravdu jsem nevěděl, co se za takových okolností dělá. Nebudu ji přece pořád hladit po vlasech! Vypadalo by to příliš neuvěřitelné! A tu jsem zaslechl zašelestění trávy. Pozor – napomínal jsem se – nezvedej hlavu! Jsi nadobro zdrcen bolem!

Kroky se zastavily těsně u mne. Vzhlédl jsem. Nade mnou stál doktor a zapaloval si cigaretu. Chladně a se zřejmou nechutí ke mně vztáhl ruku. Tak mi byla sdělena první soustrast.

„Je nadobro konec?“ zeptal jsem se zkroušeně.

Pohlédl na mne s nevypověditelným výrazem. „Ano, nadobro,“ řekl neochotně.

„A byla na místě mrtva?“

„Nevím,“ řekl chladně. „Přišel jsem asi za deset minut po neštěstí. Pravděpodobně byla hned mrtva.“

„A proč ji neodnesli?“ divil jsem se pobouřeně, „proč ji tu nechali ležet na kamení?“

„Předně jsem nedovolil, aby ji přenášeli,“ pravil, „a za druhé tu ani nebyl nikdo, kdo by ji mohl odnésti. S Paříkem nic není. Viděl ten skok a není z něho možno dostat rozumného slova. Sedí někde doma a pláče. Filip utekl, jakmile se doslechl, co se stalo, někam na druhý

konec parku. Nevím, dočkáte-li se ho do večera. Katy sama na vše nestačí. Starý pán totiž,“ pronesl s významným rozmyslem, se zřejmou zlomyslností, „... starý pán leží. Dostal záchvat mozkové mrtvice. Prateta je u jeho lůžka.“

„Tak?“ řekl jsem hluše. Nijak jsem nebyl překvapen. Člověk je schopen se vzrušiti jen do určité míry. Také jsem vystihl z lékařova váhání, že mi hodlá říci něco hodně nepříjemného, a nechtěl jsem mu udělat zbytečné potěšení. „Mám k němu jít?“ zeptal jsem se rozpačitě.

„Raději ne,“ a zase na mne tak záhadně pohlédl.

Ty mě, chlapečku, obviňuješ – pomyslíl jsem si. Jenomže mě obviňuješ z pouhé odpovědnosti. Domníváš se, že jsem zaslouženě zkrušen, cítě na hřbetě všechnu tu tíhu. Jak by ses asi tvářil, kdybys znal celou pravdu?

Zeptal jsem se s roztržitým zájmem, jak se tchánovi vede a jaké u něho jsou vyhlídky na uzdravení.

„Ne valné,“ pravil. „Pravá polovina těla je naprosto bez vlády, srdeční činnost ubohá. Alespoň nyní netrpí.“ Zpozoroval, že mrtvá je částečně odkryta a že na krev nasedalo hejno much. Pomalu, opatrně ji přikryl, jako se přikrývá dítě, aby mu nebylo zima. „Musíme ji tu tak nechat,“ pravil náhle dojatě a mírně, „až do příchodu soudní komise.“ Podíval se na hodinky. „Ti páni nespěchají. Možná že se objeví až někdy po obědě. A za chvíli tu budeme mít slunce!“

Nevím, kam se pak Milde poděl. Opustil jsem ho beze slova, jak se na zarmouceného muže sluší, a kráčel jsem pomalu, váhavě k domovním dveřím.

Po chodbě v přízemí jsem se plížil jako zloděj. Ať jsem činil, co jsem činil, nemohl jsem se tam ubrániti nepříjemnému dojmu, že jsem se octl v budově hrdelního soudu. Stejně neblaze na mne působily dveře Sonina pokojíku, které byly dokořán otevřeny. A všude ticho jako po vymření.

Nikdo mi nešel vstříc. Pověsil jsem klobouk na věšák, opřel hůl do kouta a vstoupil jsem do jídelny. A opět ticho. Mé dítě asi spalo. Chodil jsem okolo stolu. Sklonil jsem hlavu, abych vypadal co nejzdrčeněji. V srdci jsem měl však všechno možné, jen ne zármutek.

Krok – a ještě krok – ale tak jsem tu přece nemohl zůstat! Vypadalo by to, jako když si netroufám! Rozhodl jsem se a šel jsem přes kuchyni do Katina pokojíku. Otevřel jsem zhurta, pobouřeně. Lépe pobouřeně než pokorně – usuzoval jsem.

Seděla na nízké stoličce, majíc kolébku se spícím hošíkem před sebou. Ruce měla sepjaty v klíně, jako by odpočívala, oči přimhouřeny, hlavu opřenu o zeď. Ústa – snad se opravdu maloučko usmívala?

„Katy,“ pravil jsem.

Podívala se na mne nekonečně jímavě, nekonečně smutně. Oči měla obrovské, řasy vlhké a na rtech stále ještě ten podivný úsměv.

„Katy,“ vykřikl jsem poněkud polekán.

„Já jsem ji zabila,“ řekla tiše. „To já jsem ji zabila. Nejdřív jsem ji však okradla. Zapomněla jsem zamknout dveře – víte? Bože, nikdy ještě jsem nezapomněla! Jak se mi to jen mohlo stát?“

Díval jsem se na ni a musil jsem se ovládnouti, aby mi ústy netrhl vítězoslavný úsměšek. Odvrátil jsem se. Bylo to nejrozumnější. Tváři není nikdy dobře důvěřovat. Vždycky se nějak rozjasní, vždy dá nějakým neovládnutelným hnutím najevo, že je spokojena.

„Neštěstí,“ drmolil jsem, „nic než neštěstí! Nemáte, Katy, co byste si vyčítala!“

„Ne, nebudu si nic vyčítati,“ pravila hoře. „Nemá to smyslu. Nikdy jsem si nevyčítala, že jsem ji zrazovala. Když už jednou člověk něco udělá, je zbytečné, aby se tím pak trdil. Když něco udělá a nedá se to již napravit, musí hledět, aby s tím nějak žil. Jaképak nářky? Když člověk pláče, pláče vždycky jen sám nad sebou!“ A ačkoli tak rozumně mluvila, spustily se jí po tvářích drobné slzy a zanechaly po sobě lepkavé stružky. Nepohnula hlavou. Konečně jsem pochopil její úsměv: bylo to hoře.

A tu se probudilo dítě. Přikrývka se zahýbala pod údery malých nožek. (Přikrývka tam venku se nepohnula, tam někdo leží a víckrát se neprobudí!) Ruce mávaly a fňukavý pláč se ozval. Uá-uá-uá – sténalo robátko.

Učinil jsem prosté gesto, které chtělo říci: Hle, dítě pláče, Katy, jděte k němu! Avšak v této situaci mému gestu přibylo na významu. Mohlo to také znamenati – a Katy tomu tak rozuměla – hle, tam leží dítě! Odčiň na něm, čím jsi zhřešila na matce!

„Já vím,“ řekla, „já dobře vím!“ a provinile se na mne podívala. Bylo to hloupé, ale nemohl jsem způsobiti, aby to brala méně tragicky.

Petřa plakal ještě, když ho Katy chovala, tisknouc ho k prsům. Byla to krásná příležitost, jak se snadno a hladce vpraviti do role opuštěného manžela, zlomeného vdovce. To dítě, třepající ručkama a žádající šidítka, bylo sirotkem, a já mužem nebem zhrzeným a osudem pronásledovaným. Podíval jsem se výhružně ke stropu a ztvdil jsem své lícní svaly. (Tak klnou asi zoufalí inteligenti!) Dokázal jsem zdržeti se slz, jak se sluší na Švajcara, neboť Švajcaři znají jen tichý bol a nežádají si, aby je někdo těšil. Nelamentují, nevzdychají. Všechno v sobě ztají. Jsou silní!

Dítě opět utichlo a Katy je položila. Vzlyky a scény nebyly ovšem na místě, ale nemohlo škodit jíti těžkým krokem a skloniti se nad kolébkou.

19

Petřa

Konec románu. Konec románu, pravím!

Hajnovská komedie je dohrána. Zlý duch – Neviditelný – je zavřen v cele blázince. Princezna je úhledně srovnána v rakvi, rozbité čelo má pokryto hustým závojem. Starý král je kdesi na cestě mezi nebem a zemí, dosud pramálo jsa si vědom pravého stavu věcí. Dvorní dáma jako poslední vykotlaný zub v dásni již se také tklivě kývá. Nebude již dlouho působit bolestivé otoky!

Historie Hajnů je u konce. Ona jízda z nádraží, kdy jsem se důvěřivě vykláněl z auta a díval se ve směru řidičova prstu na obrysy továrny, matně vystupující ze tmy, to byl prolog. Klikatý had pohřbu, vzdalující se od vily – tot' epilog. Časové rozpětí mezi oběma daty – šestnáct měsíců. Šestnáct měsíců zoufalých obran a ještě zoufalejších výpadů! Nejdříve jsem zápasil proti bláznovství ve jménu zdravého rozumu, pak za dítě a nakonec za smrt. Je na čase, aby se začala má vlastní historie!

Avšak počkat, počkat, není opravdu nač spěchat! Je dost času. Však se s tím vytasím, až přijde pravá chvíle. Se vším se vytasím. Nejsem tak zbabělý, abych teď řekl dost – a mlčel.

Co je napověděno, musí se také doříci. Nezačal jsem psát, abych si tropil šašky ze sebe nebo z kohokoli jiného.

Jsme v roce 1926. Je třetí červen. Soňa je mrtva. Již ji odnesli do domu, již neleží na kamení a nečeká na slavnou soudní komisi. Od té doby utekla hezká řada let. Ne, nebojte se! Nemíním podrobně popisovati, jak jsem po celou tu dobu vařil mýdlo a vyráběl pleťové krémy! To bych se ještě napsal! Několik set stránek? Myslím, že postačí ty, které jsem již vyplnil. Není třeba dalších.

Jen trpělivost, jsme již u konce. Žádné další, zbytečné rozepisování. Jen ještě dvě tři příhody – a dost. Pak se rozloučíme. Pak již nebude nic, o čem by se ještě dalo psát. Čtenář sklopne knihu s větším nebo menším rozhořčením, a autor – co učiní autor?

O pohřbu, o slavnostním hávu pátera Hurycha, o jeho srdcervoucích slovech nad rakví a mžourajících očkách, spokojeně odhadujících zisk – o všem tom se nebudu šířiti. Nejvýš jen o několika vedlejších figurách. Tak například Dont, znamenitý malíř, drahý přítel. Nikdy by člověk neuvěřil, kam až se donese špinavý klep! Je to úžasné, s jakou rychlostí se šíří senzační zpráva! Továrníkův zeť utrýznil k smrti ženu a tchána z toho ranila mrtvice. Nevím, přivezl-li si Dont tu pochoutku až z Prahy, nebo mu byla ještě teplá nabídnuta cestou z nádraží! Nepřijel se svou opičkou Tinou pro nic jiného, než aby mi vypověděl přátelství.

Můj ty bože! Přátelství! Stál jsem snad někdy o nějaké? Nikdy vlastně neexistovalo to přátelství, které mi tak odhodlaně hodil k nohám. Ta důstojnost! Ten spravedlivý hněv! „Neznal jsem tě. Teď tě teprve znám. Skoncovali jsme spolu. Nikdy mi nechod' na oči!“ A posupné frkání a opovržlivé mlčení jeho kozonohé samičky, důvěrně na něj zavěšené. Sbohem, sbohem, drazí přátelé, táhněte k čertu, libo-li! Viděl jsem, jak v proudu lidí kolébavě plula Dontova bouřka a vedle ní černý, smuteční kokrhel. Slzy a červené nosy. Rámusivá hudba a generálské chocholy na koňských hlavách. Vše na objednávku. Bylo opravdu obtížné při této draho placené pompě udržeti vážnou tvář!

Ten floutek Felix, šťastný majitel útržku svatebního závoje, neráčil ani přijmout ruku, již jsem mu přátelsky nabízel. Ne snad že bych se byl chtěl vyplakati na jeho ptačí hrudi, prostě se vedle mne octl a rozpačitě přešlapoval. Myslil jsem si, že mi chce vysloviti veršovanou soustrast. Místo toho nefalšovaně filmové svráštění brv a vražedný pohled. Děkuji! Děkuji uctivě! A pak, uvnitř hrobky, se vetřel až k samému okraji propadliště. Divže nespustil nahlas. Dojetím se hroutil. Jeho tatík, starý tatrman, dával mu čichati čpavku. Chudák, omdléval jako

příliš sešněrovaná komtesa. Nu, možná že to také byla jen komedie. Snad se tak ucházel o čestné místo truchlícího pozůstalého. Och, byl jsem docela ochoten přenechat mu své!

Jeden vedle druhého, všichni ti zasmušilí funusníci, jako by si byli řekli: Jakmile se setkají se mnou – chlad. A co vlastně věděli? Nevěděli nic. Že se Soňa zbláznila. Prý ze mne. Nu, konečně, co může člověk dělat proti posvátnému obecnému mínění? Měl jsem tisíc chutí postavit se čelem k tomuto stádu, nadouvajícimu se rozhořčením, a křičeti do bílých, tupých tváří: „Pitomci! Pitomci! Já sám po zralé úvaze, vyčkav příležitosti, sestrojil jsem tu smrt!“

Najednou bylo po celém městě náramné lamentování nad Hajnem a jeho dcerou. K smíchu. Nikdy dřív se o ně nezajímali. Naskytla se nádherná příležitost k anonymním útokům. Na vrata továrny namalovali mi panáka s oprátkou na krku a pod to napsali: Ing. Švajcar. Ne, neudělali to uličníci, z tahů písma a rysů karikatury zíral orlí spár nějakého horlivého intelektuála. Před vilou mi večer spustili bandurskou. Pískání, pokřik, pěsti vzhůru, kletby – zkrátka sročení spravedlivých se vším příslušenstvím. To mě přece jen trochu mrzelo. Tak? Tak? Zvrhlík? Tyran? A co vy vlastně víte o bláznu, který se zjevovál všude, kde kvetla nějaká radost? Co víte o rodině zatížené nemocí, o matce, lstí dopravené do blázince, o siru Hakerleyovi? Co víte o podařené svatební noci, o zešpiněném milování, o uraženém otcovství? Kdo z vás je tak svědomitý, aby se dal poučiti o Soniných migrénách a vrtoších, dříve než hodí kamenem, který váží v ruce? Šílené balancování s dítětem na vrcholu zdi, každodenní skřeky a nářky, bakchanálie se stínem obludy – nikdo z vás nic neví, ale každý si činí nárok na to, aby mohl souditi!

Naplivat – říkají Rusové. Řekl jsem si také: Naplivat. A myslil jsem si: Však vy se umírníte, vy se uklidníte. Konečně, můžete mě nenávidět podle libosti, můžete se mi i vyhýbat jako prašivému psu, nestojím o vás, jenom když si budete kupovat dál má mýdla! Vlastně jsem měl tisíc příčin se smáti. Tamta slečinka, která na mne metá blesky ze svých pomněnkových očí – beztoho je navoněna mou rezedou!

Měl jsem docela pravdu. Za čtrnáct dní po pohřbu ztichly všechny ty řvoucí chřtány, které se pokoušely nakaziti mě svým rozčilením, uklidnila se ta velectěná veřejnost, která se snažila učiniti mi život co nejnesnesitelnějším. Za čtrnáct dní po těch všech vzrušujících událostech začal sedávat na stinné lavičce parku, nejbližší k domovním dveřím, Hugo Hynek Hajn, panák z pytloviny, vycpaný pilinami, poule do prázdna své strnulé oko a schováváje nehybnou ruku do kostkovaného plédu.

Ale běda mi, zeptal-li jsem se toho chudáka ze slušnosti po zdraví! Běda mi, nabídl-li jsem mu pomocnou ruku, když byl obtížně dopravován do svého příbytku! Vynakládal při každé příležitosti všemožné úsilí, aby mi projevil opovržení. Naznačoval blekotavým jazykem, že se mnou nemíní již nikdy mít nic dobrého ani zlého. Hlupák! Jako bych se dovedl trápit proto, že nebaží po mé společnosti! Přenechával jsem ho docela ochotně těm, které si určil za statisty svého pomalého umírání, pratetě a Kuncovi. Měl jsem docela jiné zájmy, jiné starosti, jiné touhy. Nahoře, v bytě plném klidu a slunce, žil vedle Katy můj malý Peťa. Kolo mého štěstí se počalo roztáčet.

Kolo mého štěstí. Konečně! Neřekl jsem nescíslněkrát, že mé odvážnosti, mé krutosti měly jediný cíl, získati pro sebe kousek štěstí? Och, ani mi nešlo o veliké štěstí. Přál jsem si mít takové postavení ve světě, jaké jsem si zasloužil, trochu moci, která by odpovídala mé povaze, a šosácké, pokojné soukromí ve středu zdravé rodiny. Co jsem se nabojoval, co jsem si nazoufal! S každou dobytou pídí jsem stejně veliký díl za sebou ztrácel, s každou novou nadějí jsem polykal stejné sousto beznaděje. Nakonec mi nezbylo než zbaviti se ženy, abych zachránil dítě. Jako posádka balónu, který ne a ne se vznésti, v kritické chvíli jsem odhodil poslední přítěž. Podařilo se. Můj balón stoupal. Do modrojasných výšek, jak se říká. Letěli jsme vzhůru: já, Peťa a Katy.

Řekl jsem před chvílí: Jen trpělivost, jsme již u konce. Nelhal jsem. Již dlouho nebudu obtěžovati svým případem. Zakletý balón stoupá. Hluboko dole, menší a menší zůstávají ti, které jsme nemohli vzít s sebou: sentimentální lavička s ubohým manekýnem a jeho suitou. Kolem našeho koše, ověčeného kvítím, rojí se zlaté mouchy s diamantovými očima. Vítr se hebkými prsty dotýká provazců a hude pianissimo. Šidítka na modré stuze mi visí na prstech jako kotva.

Ještě vyprovodím dva mrtvé na jejich poslední cestě – a pak poctivě vypovím, jak to mé štěstí doopravdy vypadalo.

Hugo Hynek Hajn zemřel jedenáctého listopadu 1926, pouhých pět měsíců po Sonině pohřbu, byv stížen novým záchvatem mrtvice. Prateta Karolína ho přežila o půldruhého roku.

Listopad, dušičkový čas, časné sněžení, světla na hrobech, mlhy, kvílení i v samém ovzduší – jak by ne! Jak by si byl nevybral pro smrt právě toto truchlivé období starý Hugo Hynek! Býti vyneseno do této žalující meluzíny, býti zavát tím trousícím se pápeřím, oplakán slzami mrholivého deště, zapomenut, vypískán – to byl právě jeho styl!

Ale mohl jsem se tvářiti útrpně, jak jsem chtěl, nad touto bahnitou smrtí, netrvalo ani týden, kdy jsem otevřel ústa dokořán. Zůstal jsem, jako když do mne udeří hrom. Hajn, falešný profesor, polámaný tahací panák, provedl mi lotrovinku, za niž by se byl nemusil stydět ani kovaný zákeřník!

Otec Hajn zanechal testament. Pěkný testament, jen co je pravda! A ke všemu jsem neměl ani ponětí, že nějaký testament byl napsán. Upekli to beze mne a proti mně, rozumí se, že prateta, Kunc a on. Nemohl jsem se starému pánu za tu laskavost ani poděkovat.

Zařídili to důmyslně. Dalo mi později notnou práci, než jsem dostal po kusech z Paříka, jak to tenkrát bylo. Ovšem, Pařík za nic nemohl. Nikdy jsem se ho neptal, co je v domě nového, kdo tu byl, co tu dělal – a on si netroufal o vlastní újmě mi referovati. Filip podle všeho nebyl doma. Vybrali si k schůzce deštivé odpoledne, kdy já jsem byl v továrně a Katy byla v svém pokoji zaneprázdněna dítětem. Jedinou zasvěcenou osobou z personálu byla Anna. Podšitá Anna, vždy ochotná kouti proti mně pikle. Však jsem jí to nezapomněl, když přišel její čas, vrátil jsem jí ten dlužek i s úroky.

Kunc sehnal druhého svědka, faráře Hurycha, jemuž se vlastně nedalo nic vytýkati, neboť zpovědní a jiná tajemství jsou jeho řemeslem. Přivlekli notáře Frýborta a sepsali pěkný spis, v němž dědicem veškerého jmění movitého i nemovitého – objekty, vklady, běžné účty – vše vyjmenováno – ustanovuje při zdravém rozumu a plném vědomí Hugo Hynek Hajn svého vnuka Petra Švajcara, syna své jediné dcery Soni. Otec dítěte, Petr Švajcar, stává se opatrovníkem sirotčího jmění a nad ním jako instance, jíž musí skládati účty ze všeho obchodního konání, z kupů i prodejů, stojí poručenský soud. Musí být zajištěno, že otec, Petr Švajcar, jmění dítěte nezczizí, ani jinak nezkrátí, a že veškeré statky movité i nemovité v den zletilosti budou do jeho rukou bez jakékoli újmy předány. To všechno slyšeli a podpisují – tak nějak to bylo.

Povedený žertík mrtvého, který po tomto uličnictví se ráčil schovati v hrobě! Podařený vtip muže, který nikdy nerozuměl žertům! Umím si představit, jak blaženě se při tomto posledním pořízení koulela dvě plamenná kola pratetiných očí, jak každé útočné slovíčko bylo odklepnuto botanicou hůlkou s nabodnutým motýlem.

Zdánlivě dojemně nevinné – ovšem. Měl jsem snad jiné úmysly než sloužiti dítěti? Chtěl jsem žít pro něco jiného než pro ně? Nedokázal jsem markantně, že jsem pro svého syna schopn každých obětí? Umírající dědeček mi však nedůvěřoval. Chtěl mít všechny ty samozřejmé

věci podepřeny zákonem. Svou kostlivou rukou si troufal zasáhnouti do svobody takového muže, jako jsem já!

Neboť co pravila poslední vůle mezi řádky? Petře Švajcare, nikdy se znova neoženíš, leč za cenu bezpráví na své druhé ženě a na svých ostatních dětech! Vše, co ti bylo svěřeno, je hajnovské a patří pouze Hajnům! Kdybys snad někdy z těch neb oněch příčin chtěl odtud utéci, nic s sebou neodneseš.

Cožpak jsem chtěl opouštětí své dítě? Chtěl jsem utíkat za novým dobrodružstvím? Měl jsem ty nejlepší úmysly. Byl jsem ochoten dáti život a krev – jak se říká. Všechny síly své. Avšak býti přinucen k těm ctnostem, to mi trochu smrdí!

Mrtvý mi vyřal z hrobu políček. Nejsem pánem svého jmění, jsem nucen každý svůj rozumný čin vysvětlovati vrchnosti. Hajn mě zostudil před veřejností. Neutajilo se to, jako se nic neutají. Leckdo nevydržel a ušklíbl se významně, když mě potkal. Tumáš! Dostal jsi, co ti náleželo. Oženil ses do Hajnova bohatství? Počínal sis v rodině jako splašený kůň? Šel jsi pěkně zhurta za svými cíli? Nyní ti dali udidlo. Zkrotneš!

Nu dobrá, dobrá, nebylo to ani dost málo příjemné, dovedl jsem však nakonec najít pravý tón – shovívavý tón. Tys mi dal také jednu do zubů? Nu, starý, co jsme si, odpusťme si! Já jsem dal tobě vícekrát, co na tom, žeš udeřil poslední? Však jsi také udeřil naposledy. Vrch mám přece jen já, neboť dítě se jmenuje Švajcar a je to zcela jen mé dítě. Ne Hajново vnuče, slyšíš? – ale Švajcarův syn!

Později jsem se tomu uměl již jen usmívati. Klaníval jsem se nad kolébkou a říkal jsem: „Má úcta, maličký pane továrníku! Dovoluj si co nejuctivěji hlásiti – obchody jdou dobře. Račte spolehnouti na oddaného služebníka! Objednávek přibývá. Voňavky jsou výborně zavedeny. Konzumenti jsou spokojeni. Račte si přát nahlédnout do knih? Všichni se již těšíme na první vašnostovu inspekci!“ A smál jsem se a vyhazoval jsem do výše buclaté a radující se tělíčko.

Smál jsem se. Tenkrát jsem se ještě smál. Však mě brzy smích přešel. Však mě brzy a navždy přešel můj poslední smích!

Prateta po sobě nezanechala žádnou poslední vůli s přívětivými dodatky jako otec Hajn. Nezpůsobila mnoho hluku se svým umíráním. Ani se to na ni dost dobře nehodilo, zhasnouti tak tiše! Důstojná, neustále uctívaná matřona, předtanečnice dávných bálů, vladařka s

Kuncem v podnoží – a tohle! Nakonec jí postačila společnost hloupé služky s tlustýma nohama! Ovšem, jak by ne! Nezbylo jí nic jiného. Jak si kdo ustele, tak si lehne.

Ne snad že bych se k ní byl choval nějak hrubě. To se nemůže říci. Ale milá stará dáma inspirovala jistý podařený podnik – nebudu přece tak přepjatý, abych dělal, jako by se mne ta věc nikterak netýkala! Ještě by se byla mohla cítit dotčena, že jsem si nepovšiml jejího uštknutí! Nebyl jsem žádný chudokrevný altruista. Jen obyčejný, prostý člověk, který se umí ovládat, ale který nemá za správné nějak se přetvařovati.

Ano, ještě by se byla mohla uraziti! Když napovídala Hajnovi jeho poslední vůli, musila vědět, že nakonec zůstane v domě se mnou sama – sama v mé příjemné společnosti. Také to jistě měla na paměti. Proč bych ji byl uváděl do rozpaků citovými výlevy? Hmotně byla zajištěna. Hajn se o ni postaral. To jediné nemohl už starý pán zařídit, abych – dejme tomu – nevykázal navždy z domu starého komedianta s reklamním vousem. Tam až jeho studená ruka nedosáhla.

Pěkný lov, dvě mouchy jednou ranou! A pokud se týká vznešené dámy, prosím, žij si u mne, ale mně dej nadosmrti pokoj. Nechci žádné styky. Pražádné. Ty dole, já nahoře. Budeme trpělivě čekat. Jsi již hodně stará a máš své krásné dopisy. Čti, čti si v nich pilně. A pospěš si. Možná že smrt přijde, ani se nenaděješ. Přičiň se, abys měla dočteno!

Kunc svěsil svou koňskou hlavu. Myslím totiž, že ji svěsil, já jsem při tom nebyl, má písmena nemají oči. Sestavil jsem mu své vyzvání k tanci velmi zdvořile a jasně. Že mu děkuji za přátelské služby, prokázané domu, že mu děkuji za svou rodinu i za nebožtíka tchána, a lituji upřímně, že naše cesty se rozcházejí. Pochopil. Jak by nepochopil? Čas od času docházela pratety psaníčka téměř růžová. Pak i ta počala řidnouti. Kunc se více a více oprostoval od kouzla uhrančivých očí.

Chodívala po parku potácivě, shrbeně se svou výstřední hůlkou, otvírala ústa, šeptala sama sobě. Vyprávěla si, co neměla komu říci. Snovala vzpomínky, které nemohla s nikým sdílet. Nyní se jí bývalá všemocnost nevyplácela. Rozdíl byl příliš značný. Klášterní samota ji netěšila. Chřadla. Černá pláštěnka a stuhý čepce pod bradou – poslední rodinné strašidlo. Velmi mlčelivé strašidlo, neboť já sám například neoslovil jsem ji za celého půldruhého roku jejího zbývajícího života – ani jedinkrát.

Dostala chřipku. Katy mi svěřila, že na Anniny prosby telefonovala Mildemu. Budiž. Nejsem nelidský. Nemocný je nemocný a má právo na lékařské ošetření. Potom nějaký čas

navštěvoval Milde opět Hajnovu vilu. K smíchu! Že chodil k nepřítelkyni, choval se jako nepřítel! Nikdy se mnou nepohovořil, když jsem ho potkal na schodech. Ostatně přestal jednoho dne docházeti. Prateta však z lůžka nevstávala.

Nic neobvyklého, říká se tomu stáří. Nescházelo jí mnoho do osmdesáti. Ležela. Občas se objevovala v parku Anna s očima opuchlými pláčem, rozprostírajíc na bidle peřiny. Nebyla také tak zcela bez fantazie, stará, tlustá Anna! Věděla, co ji asi v nedaleké budoucnosti čeká.

Jednou jsem v továrně bloudil dílnami, a tu za mnou přiběhne dělník a hlásí, že prý na mne v kanceláři čeká nějaký pán. Někaký pán? Hnal jsem se po schodech nahoru, člověk musí být zdvořilý k svým obchodním přátelům! Avšak obchodním přítelem nebyl nikdo jiný než Kunc, spoluautor testamentu.

Uklonil se velmi uctivě a šoupal plochými tlapami, hladil si čelo, potahoval vous. Byl rozpačitý, všecek nesvůj! Měl ze mne asi nehorázný strach, milý pan učitel! Nebyl si jist, jak s ním naložím. Dokonce si snad myslel, že ve velikém louhovém kotli vyvařím na guláš jeho hovězí kosti!

Povídal, abych odpustil, a kdesi cosi... Toť se ví, musil usednouti, slušnost je slušnost. Doslechl se, že vzácná stará paní stůně...

Budťo mu psala, nebo mu to řekl Milde. Díval jsem se na něho ironicky. Červenal se jako přistižený milenec, který se chce podloudně dostat k své hořekující naivce. Zdali bych prý nebyl tak laskav a nepověděl mu něco určitějšího o chorobě staré dámy. Má neustále živý zájem o dům zesnulého přítele a nad osudem ctěné příznivkyně mu puká srdce.

Řekl jsem mu nevinně, že nemám, co bych mu vyprávěl. Jsem tak zaměstnán, že nemám dokonce ani čas, abych se na pacientku podíval. „To víte, pane řídící, staří lidé marodí, marodí – ale celkem nic vážného. Bude v tom asi také věk, milý pane řídící!“

Kýval hlavou, pokašlával. Pořád okolkoval, samé citoslovce, samá zdvořilost, a k ničemu to nevedlo. Pochopil jsem, že takhle bychom zbytečně spolu mařili čas. Začal jsem sám. Je mi opravdu upřímně líto, že nemohu pana řídícího pozvat, aby se na pacientku podíval. Pan Kunc jistě chápe, že bychom tím nemocné neudělali pražádnou radost. Takoví staří lidé – povídal jsem – jsou hrozně choulostiví na dojem. Ona byla přece jen zvyklá jaksi předsedati, ukazovala se vždy jen v plné parádě. Jistěže by byla zmatena, kdyby nyní měla starého přítele uvítat v posteli!

„Ano, ano,“ souhlasil starý bláhovec koktaje, „tak jest, pane továrníku, stará, statečná generace – ovšemže by jí bylo stydno – chápete věci překrásně, jste velmi ohleduplný!“

„Ale až prateta Karolína zase vstane,“ pravil jsem bodře, „až vás bude zase moci uvítat na svém trůně...“

Usmíval se, jako by se se mnou těšil. Nu, chudák, neměl štěstí. Prateta neusedla již nikdy do své židle. Neuviděl ji jinak než zabeďnou v rakvi, spočívající na pohřebním voze ozdobeném věnci a květinami jako rekrutská čepice.

Mělo to s milou dámou krátký konec. Seděl jsem a kouřil v svém pokoji, a tu kdosi zoufale tluče na dveře. Katy otevřela – a ejhle, Anna! Věděl jsem hned, kolik ušlo, nebyl jsem zvyklý na kuchařčiny návštěvy!

A tak jsem sešel dolů. Nebylo mi to zvlášť příjemné. Z té návštěvy mi zbyla zcela ošklivá představa a zůstala mi dodnes: jak asi zatlačili ty ohromné oči? V rakvi vypadala malá a drobná. Kdo by to řekl? Živá se zdála tak dlouhá! Jak vidět, všechny lidské představy jsou relativní.

Když bylo po pohřbu, zavolal jsem si Annu k sobě do pokoje a zkrátka jsem ji vyhodil. Ne nějak zle – Bůh chraň! Dokonce jsem jí určil jakousi penzičku. Člověk se však dočká nevděku, i jedná-li kavalířsky. Pomluvy. Klepy. O starém psu, který byl odpraven, když dosloužil, a kdesi cosi. Však se prý uvidí, že mi má bezcitnost nepřinese štěstí. Samé řeči k zívání. K zívání! Prateta Karolína byla poslední z rodiny. S ní zmizelo z Jesenice Hajnovo jméno.

A teď zatni zuby, starý brachu! Co byly tyto dvě zastávky? Pouhé žertíky, lechtání mrtvých pod nosy. Nic hrozného, jen trochu hořkého smíchu. To, co přijde teď, je mnohem horší. Prve šlo jen o dvě dřevěné loutky. I loutkář se usmívá, když svléká hermelín ze svého krále a když sklapuje tlamu svému nosatému čertu. Nyní jde o víc. Jde o mé dítě! K ničemu jsem dosud na světě nepřilnul, až k němu. Oh, jak jsem přilnul! Bylo to krvavé přilnutí!

Hle, moudrá slova třaslavých, starých hlav: Není na světě tvora, jemuž by alespoň něco nebylo svaté. I nejbídnější cynik má nějaký skrytý kout duše, kde se modlí, kde se svíjí, kde je blížek slz. Nejdivočejší tygřice spokojeně přede, když ji sají mlád'ata.

Kolik let uteklo od smrti staré Karolíny? Jen dvě. V těch letech však nebylo kazu. Snad až na Katy, která polkla příliš svědomitě hořký doušek předepsané viny a nyní se tímto douškem

zalykala. Katy, která se změnila v pokornou a poslušnou služebnici, Katy milenka, která se změnila – avšak co mi záleželo na Katy? Měl jsem své dítě. Katy – Katy – nebyl jsem s ní oddán, neměl jsem k ní právních závazků. Kdy jsem chtěl, mohl jsem se zbavit její přemrštěné pečlivosti.

Tot' se ví, že jsem nechtěl, že jsem to neudělal. Měla pořád svou zlatou čupřinu a pevná prsa – jen její oči jaksi přestaly zářit. Když však líná touha v noci promluví – kdo se ptá na záři očí? Nikdy bych byl nevzal Katy svému dítěti. Nebyl bych mu ji mohl nahraditi.

Vzala si do hlavy, že na něm napraví, čím se prohřešila na jeho matce. Nu, když se jí chtělo? Nebral jsem jí její utkvělou myšlenku. Plahočila se, snažila se – dokonce i studovala knihy o dětské výchově!

V tomto vzájemném volném vztahu jsme byli my tři dohromady vzornou rodinou. Švajcar v továrně a Švajcar doma, to byli dva docela různí lidé. Tak jsem to chtěl. Tak jsem si to představoval. Povinnost je střízlivá a vážná. Láska si smí občas dovolit nějakou tu pošetilost. Smí být shovívavá, dovádívá, něžná.

Již ono první léto po smrti Sonině, když bezmocný Hajn klímal na své lavičce! Dítě v naprostém bezpečí. Nikdo nemohl přijít, aby je ukradl a unášel je v divokém úprku, lezl s ním jako orangutan do korun stromů! Žil jsem s ním jeho důvěřivé, nezměřitelné blaho. Těšil jsem se ze svého díla, byl jsem na ně hrd. To já jsem mu zařídil, to já jsem mu vykouznil tento ráj! Nebýti mne, byl by pořád ještě malým, nevinným vězněm!

Vraceje se z továrny, zastavoval jsem se v parku u chlapečka. Aktovku v podpaží, opíraje se o hůl, vnímal jsem jeho spokojené vrnění, vpíjel jsem se do jeho průzračného pohledu. Někdy mě musila Katy několikrát volat k obědu. Mluvíval jsem k němu tiše, důtklivě, otcovsky, zdrobněle. Nevadilo mi, že mi nemůže rozumět. Můj malý Peťa! Špulil ústa, třepal ručinkama, sliny mu tekly po bradě.

Prchající čas – a malé dítě! Chemická látka, vyluhující ryzí kov! Dětský pokojík – hotová laboratoř zázraků! Než jsem se nadál, byl Peťa voděn za cíp šatů. Shýbal se, nabíral si do úst písek cestiček. Co jsem se nasmál marnému, úzkostlivému střežení, pohotovému oklamávání! První samostatné kroky. První potácivé kroky! Mé milé batolátko! Rozběhlo se – a bác! Pláč – ale jaképak hoře, již je zase vystřídáno smíchem. Prvního cíle je dosaženo. První meta zdolána.

Dostal své první kalhotky, usedl na prvního koníka. Mohl jsem si dovolit, abych malého prince zásoboval všemožnými hračkami. Měl kolem sebe celý svět hraček! Směl dosyta rozbíjet, dosyta drátit! Továrna neúnavně pracovala. Stroje hučely. Mýdlo bylo vařeno, baleno, rozesíláno. Vládl tam přísný řád – můj řád!

Zasahoval malýma ručkama stále větší a větší okruh země. Doběhl od stromu k stromu. Již si směl troufati na větší výpravy. Zjistil, že kopřivy u zdi pálí. Seznal, že květiny voní. Objevoval jsem s ním starý, zapomenutý svět poznávání. Také mně s ním bylo všechno nové a svěží.

Ani jsem se nenadál a vyrostl v hošíka. Již se vybarvil z buclatosti. Jak je možné, aby nemotorný tloušťík nabyl tak rychle rovných, pružných nožek? Kde se vzal ten rozumný, zvědavý pohled? Katy si dávala záležet, aby byl čistotný a způsobný.

Namítával jsem: „Katy, vy ho rozmazlujete! Bude marnivý a zpanštělý!“

„Necht' si je,“ říkala pyšně. „Má být proč. Vám se to nelíbí?“

Usmíval jsem se, krčil jsem rameny, jako bych nesouhlasil, ale to bylo jen naoko. Ovšemže se mi to líbilo!

Nastal u něho věk, kdy počal milovati sladké věci a první snění. Mé dítě si může dovolit trochu snivosti. Sladké věci a sladký život. Nepřipadalo mi to pranic hajnovské, pranic pochybené. Blaho musí být základem. Na tom se musí stavěti. Jen šťastné děti umějí být později také vlídné. Jen takové, které zažily bezmračné dětství, dovedou se v budoucnosti opravdu vesele smáti.

Vidím listy kalendáře, opadávající jako podzimní listí. Vidím je, jak poletují, jak se jimi plní starý bazén v parku – tragický bazén – spadlé kalendářové listí, spadlé z času, nad nímž by se snad dovedl zadumati i tlustý, šerý sir Hakerley. Kam padáš, tajemné listí? Nevěděl jsem, že po červených listech svátečních přijdou již jen listy prázdné.

Ještě jeden mátožný obraz se vybavuje z mé zjitřené představivosti: dlouhé kalhotky, modré námořnické šatečky, placatá čapka s dvěma stuhami – malý kapitán, malý vzduchoplavec. Můj Peťa na podzim 1929. Pouštěl amerického draka na strnisku u lesa. Ústa plná čokolády, pohled upřený do oblak, ručku křečovitě na klubku lana – jaký údiv! Jaké bezmezné nadšení! Tam ve výšce se vznáší maličký dvoubarevný bod – truhlice z hedvábného papíru, skoro

dvakrát větší než on! Dají se mu posílat rozkošná psaníčka, která letí, letí a tratí se v popelavé obloze! Vítr duje – vítr duje!

Ještě poslední zima. Hry, naděje, bezstarostnost. Nic zvláštního se neděje v této zimě. Starý Pařík topí, topí, aby mladému pánovi nebylo zima na jeho dětské stoličce, aby se mu líbilo sedět u jeho kakaa, u jeho houstičky, u jeho zavařeniny. Jeho psík doopravdy štěká, jeho auto doopravdy jezdí, jeho vlak doopravdy hvízdá. Hvízdá malý, ocelový vlak, letí v divokém kruhu kolem strážních budek, letí tunely, letí podzimem, letí vesnou, letí arktickou zimou s mrazivými květy na oknech. Jedeme v tom vlaku spolu, já a můj Peťa. Blížíme se – blížíme se k strašidelnému nádraží. Šeří se, mlha houstne, náhle zašumění páry, drásavé zavytí pístů, z nichž se vyvalí bílý, smuteční dým – a stroj se zastaví.

Strašná krajino! Neradostná krajino! Kde jsme to uvízli? Není zde kvítí, není zde slunce! Zachmuřený vrátný, takový nějaký Charón, který převáží do říše mrtvých, stojí netrpělivě u vrátek perónu. Proč otálíš, pošetily blázne? Není vyhnutí. Není slitování tam nad těmi mlhavými mračny. Přejímám tvé drahé zboží. Jsou stanice, do nichž nevstoupíš než za cenu všech radostí života. Šťastná blyskotavá hračka, ocelový vlak, je zkažena, již se nikdy nerozjede. Zůstaneš trčet na zapomenutém nástupišti. Nebo se ještě jednou vzchopíš, ale bude ti třeba jít pěšky, tvá pouť bude nadále marná – a půjdeš sám.

Kdybych nyní promluvil, nevyšlo by mi z hrdla nic podobného lidskému hlasu. Kdybych nyní vystrčil fanfarónsky nos do výše, kdybych se nyní chtěl pochlubit kamennou tvář – kdož ví? Kdož ví? Snad by se někdo smál.

Jen krvežíznivci dovedou plesati nad závěrem románu, v němž muži, jenž se nepoddal, je měřeno krutou, božskou spravedlností.

Časně zjara roku 1930 dostal malý Peťa rýmu.

Taková rýma – co je to na zdravé, veselé dítě? Kašlal, ale jen docela málo. Nestálo to za řeč. A rýma v předjarním, mlhavém počasí není také nic zvláštního.

„To nic není,“ tvrdila Katy. „Ten kašel je z rýmy. Polyká v noci hlen z nosíku, a když ráno vstane, odkašlává jej. Vypaříme mu nožičky a necháme ho pěkně vyhrát v postýlce.“

Seděl tiše na lůžku a hrál si s obtisky, které jsem mu přinesl. Psal tužkou komické klikyháky, maloval divoké obrazy barevnými tužkami a byl hodný a pokojný. Když jsem k němu přišel, obrátil ke mně své veliké oči, usmál se a hrál si dál.

Přestože se Katy vzpírala, zavolal jsem Mildeho. Usmíval se mé přemrštěné opatrnosti, schválil Katina nařízení, předepsal nosní mastičku a pohladil dítě po vláscích: „Tak buď hodný a stonej trpělivě. Nic to není.“ Odpověděl mu zacpaným nosíkem a doktor jeho slova s komickou napodobivostí opakoval. Smáli jsme se a cítili jsme se osvobozeni od obav.

Třetího dne, když Katy Peťovi opět pařila nožičky, zdál se apatický, téměř smutný. Zavíral očka a zíval. Když mu osuškou otírala nožičky, položil si těžce hlavu na Katino rameno.

„Už to bude – už to bude,“ těšila ho. „Hned půjdeme spinkat. Je dnes hrozně ospalý,“ obrátila se na mne, který jsem vše znepokojen pozoroval. Pokusila se o bezstarostný úsměv.

„Je ti něco?“ zeptal jsem se dítěte, ale v mém hlase byla zlověstná pohružka: Řekni, že ne, nebo budu zarmoucen! Nesmírně jsem se bál dětských nemocí.

„Trochu mě bolí hlavička,“ postěžoval si Peťa.

„Všechno to je jen od rýmy, však to známe,“ tvrdila Katy. „Když mám rýmu, nevidím a neslyším.“

V noci přepadlo chlapce křečovitě dávení. Zvracel a kvílel a jeho čelo bylo rozpáleno. Telefonoval jsem pro doktora. Nebyl příliš ochotný, ale přijel. Byli jsme přece jen jeho dobrými zákazníky.

Prohlédl dítě, zkoumal horečku, díval se pátravě do rozšířených zornic. Nakonec řekl, že svou návštěvu tak jako tak měl za zbytečnou, že sama horečka ukazuje, že se k rýmě přidaly nečekané komplikace, ale byť šlo i o vážnější chorobu, při nejlepší vůli nemůže na nic usuzovati, ježto je vše dosud v zárodku.

„Přijedu ráno,“ sliboval. „Uvidíme, jak to bude vypadat. Je docela možné, že jen něco snědl a že horečka je od žaludku.“

Katy rozhořčeně namítala, že nedala dítěti nic, co by jeho žaludek nestrávil. Dbá prý přísné životosprávy. Milde chytrácky krčil rameny a usmíval se.

Ráno se dávení opětovalo, jenomže žaludek byl skoro prázdný. Nyní to byly vlastně jakési křeče a bolestné svíjení. Zatelefonoval jsem do továrny Čermákovi, že dnes nepřijdu, a netrpělivě jsem čekal na Mildeho.

Přijel neočekávaně brzy a při prohlídce byl podezřele vážný a málomluvný. Třímal bezvládné tělíčko proti světlu a hleděl do tesklivě ztrnulých zornic. Darmo promačkával břišní dutinu a marně hledal příčinu nemoci na mandlích. Nikde nebylo ani sledu po infekci. Popískával si. Mlčel. Usedl ke stolu, aby předepsal léky.

„Čeho se obáváte?“ zeptal jsem se opatrně.

„Lékaři se neobávají, lékaři léčí.“

„Na jakou nemoc stůně Peťa?“

„Abych vám řekl pravdu, ještě nevím. Prosím, buďte trpělivý. Nic vám nezamlčím, jakmile nabudu práva odpovědět. Nebojte se, také nic nepromeškám.“

„Já vím – já vím,“ koktal jsem. „Vaše slova však nejsou zrovna útěšná.“

„Co vám mám proboha říci?“ uhýbal. „Horečka sama vás nemusí znepokojovat. Děti mívají vysoké horečky i z celkem nepatrných příčin. Tím nemíním ovšem říci, že je vše v pořádku. Nejsem hadačem. Ostatně – víte co? Slibuji vám, že vám zítra řeknu, co vašemu chlapci schází. Zítra – doufám – budu to vědět najisto.“

Byl dlouhý den a ještě delší noc. Nekonečná noc. Zítra to budu vědět najisto! Jaká to bude jistota? Střídali jsme se s Katy v bdění. Již nezvracel, ale byl znepokojivě tichý. Hlavička trčela pokrouceně na zkamenělé šiji. Oči měl otevřeny a rty rozpraskány. Studený obklad na jeho čele byl neustále suchý jako troud. Ústa se zachvívala. Někdy se oči obrátily bělmem. Mráz mi šel po zádech. Mluvil jsem k němu, ale on ke mně nevztahoval ručky. Hladil jsem mu vlásy, ale on si toho nevšímal.

„Katy,“ pravil jsem dívce, „jeho nemoc je děsná. Vidím to. Již se nedám klamat lékařem. On blouzní. Je někde v zcela jiném světě, není tu mezi námi! Nezná nás! Snad nás nevidí ani neslyší!“

„Myslím,“ těšila mne Katy, „že to tak u dětí bývá. Když stůnou, hoví si. Vězí v tom příroda. Až se na nás usměje, bude to znamenat, že je zas vše dobré.“

Zíral jsem tupě do prázdna. Jen hrdost mi bránila, abych se nemodlil. Jakási hrdost a také stud. Tenkrát, když se rodil, také jsem neseplal ruce. Neseplal jsem je, když jsem políčil past na jeho matku, a nyní bych se měl modlit? Cožpak je to možné muži v mém věku, tak se ponížiti? A tak jsem vzdoroval Bohu, který se vždy vtírá člověku nábožensky vychovanému,

když se octl v tísní. Nebudu – budu – a bouřil se ve mně hněv. Již tím, že jsi dopustil nemoc na nevinného, krásného a čistého chlapečka, spáchal jsi bezpráví. Abych tě ještě vzýval? Je tvou samozřejmou povinností napravit, co jsi způsobil!

K ránu Peťa usnul a zdálo se, že klidněji oddechuje. Nebylo to však nic jiného než výsledek chininu, obsaženého v Mildeových prášcích. Výsledek chininu a naprosté fyzické vyčerpanosti.

Ještě několik hodin nejistoty. Chodil jsem, jako již tolikrát v tomto domě, z kouta do kouta a každá má procházka končila u okna. Nyní asi již jede – utěšoval jsem se a zároveň jsem se děsil.

Konečně zahrčelo auto a doktor vcházel jako vrah, ruce za zády, tvář předem zajištěnou proti dojetí. Ruce za zády, aby bylo utajeno, že jsou krvavé. Šel k dítěti a sklonil se nad ním. Neučinil však nic jiného, než že zvedl nejdřív jedno víčko a potom druhé. Hošík zůstal k dotekům naprosto necitelný.

Milde požádal o lihový vaříč a o nádobu s vodou. Když zažehl plamen a ponořil do vody jehlu své stříkačky, pohlédl na mne zachmuřeně a kráčel první do sousedního pokoje.

Byla to nekonečná chvíle, než promluvil. Pirátsky krutá chvíle. Řekl nevlídně, že splní, co slíbil. Bude hovořit jako muž s mužem.

Předvídal diagnózu již před čtyřiceti hodinami, nemohl se však vyjádřit, poněvadž mě nechtěl lekat předčasně. Lékař nemá právo mluvit, dokud je tu možnost šťastného omylu.

Peťa má zánět mozkových blan.

Seděl jsem s rukama na kolenou, hleděl jsem lékaři vytřeštěně do očí. Nemohl jsem ze sebe vypravit ani jediného slova. Zoufalství mi stoupalo do hrdla. Svět – pokoj – měnil se v kymácející se loď, podlaha se bortila, padal jsem dolů – do nicoty, bez konce jsem padal.

„Vím, jaké byste mi rád předložil otázky,“ hovořil bezbarvě Milde. Nedíval se na mne, nýbrž kamsi do kouta. „Tak za prvé pravděpodobnost vyléčení. Není valná. Dokonce není ani – žádoucí. Ze sta případů – sotva desetina je vyléčitelných – ostatní končí smrtí. A většina vyléčených – hůře než smrtí.“

Nerad bych drásl váš bol, který s vámi upřímně cítím, musím však mluvit o této poslední možnosti, abych vyvrátil naděje, které bývají zrádné. Proto vám popíši průběh nemoci. Je plna

zákeřností. Je možné, že se mu uleví, že jeho oči se pohnou, že jeho ústa se zachvějí, jako by chtěla promluvit. Pak tento okamžik mějte za rozloučení. Nastane-li takové ulehčení, je to konec. Je to známý a andělský konec mozkových nemocí.

Stane-li se, že horečka bude pomalu odcházet, že bude neustále zřejmé nebezpečí, že usne, aby se vícekrát neprobudil, bude-li jeho život jakoby na nitce, a přece bude patrně sotva znatelné zlepšování, pak může nastati to druhé. Takzvané uzdravení. Řekl jsem však, že naděje ráda zradí. Letargie, z níž se probere, zmizí jen částečně. Možná že ztratí zrak, možná že sluch, nebo i obojí. Také mohou smysly zůstat bez úhony, ale pak je tu nebezpečí, že nadále bude něčím méně než člověkem, chudáčkem bez rozumu a bez inteligence.“

„A třetí alternativa?“ řekl jsem škrceným hlasem

„Rád bych vám ji popsal,“ řekl lékař tiše, „ale nikdy jsem se s ní za své lékařské praxe nesešel. Nejspíše se podobá zázraku. Přichází jako zázrak, nedá se kontrolovati lékařovými očima.“

„Tedy – jakékoliv léčení – nelze doporučiti,“ pravil jsem drsně.

„Ne, to jsem neřekl, je povinností nejen lékaře, ale každého člověka, aby o svůj nebo o cizí život bojoval do posledního dechu. Dokud je tu pouhý stín naděje, člověk se musí brániti.“

„Ano,“ řekl jsem hluše a podával jsem mu studenou a těžkou ruku.

Odešel, a já jsem pořád ještě seděl na svém místě. Trubka auta zazněla – a pak bylo ticho. Nekonečné ticho.

Katy otevřela dveře a dívala se na mne očima rozšířenými hrůzou.

„Slyšela jste?“ pravil jsem malátně. „Slyšela jste? Musí zemřít. Kdyby nezemřel, stalo by se něco děsného. Je odsouzen tak nebo onak. Katy – rozumíte? Všechno je marné!“

Vykřikla. Všechna její vášnivost se v ní vzepřela.

„Ne! Ne!“ hrozila kamsi. „Nezemře! Nehnu se od jeho lůžka! Udržím svými ústy jeho duši na jeho ústech. Nedám jí odejít! Slibuji ti to, Soňo! Jsem ti to dlužna! Ústa na ústech a čelo proti čelu! Ztratí-li vlastní rozum, ať se do něho přelije můj!“

„Prý to můžeme zkusit,“ řekl jsem s trýzní, „je to však beznadějně. Snad abychom to raději nezkoušeli? Bojím se, Katy! Připadá mi, jako bychom tu nebyli zcela sami. Připadá mi, jako by se tu procházel – Neviditelný!“

Jen Katy ještě dovedla mít sílu, jen ona ještě dovedla bouřiti. Já jsem byl hotov. Já již nevěřil. Pochopil jsem, pochopil dokonale. Pochopil jsem, že tohle všechno bylo již předem určeno, že jen proto mi bylo dáno zdánlivě dosáhnouti, po čem jsem bažil, zdravého dítěte, klidu a štěstí – aby má rána později byla tím horší, aby jen více krvácela.

Má pýcha usedla na pateticky černou kobylu a bičovala její boky ostruhami. Jen se vzepni, starý závodní koni, jen se vzepni k rouhavému vzdoru! Pokora není na místě. – Lítost – také není na místě. Zbývá hněv! Možná že se na tebe dívá ten, který se kdysi smál. Možná že Bůh z katechismu, tak strašlivě lidský, kochá se svým dílem. Nesmí spatřit tvé slzy. Nesmí pozorovati tvé zkrušení!

Vzal jsem klobouk a hůlku a šel jsem do parku. Viděl jsem, jak pod prokřehlou korou země proráží k světlu řídká tráva, jak se hrne k životu. To časné jaro – nebylo podobné onomu před čtyřmi lety? Nechodil jsem stejně ponuře po pěšinkách, když kuli Sonino malé vězení? Nyní bylo jiné vězení sbíjeno ve mně. V tom vězení se bude zmítati mé srdce. Jak se bude zmítati – ještě jsem nevěděl.

Vida – říkal jsem si – proto byly všechny ty oběti, proto musila Soňa skočit z okna, proto musil umřít Hajn, proto bych byl dal umřít třeba celému světu – abych nakonec sám byl povalen!

Všechny příběhy, všechny události v tomto domě se mi představovaly v příšerné jasnosti. Chodil jsem parkem. Přešel jsem okolo stromu, na kterém jsem se kdysi schoval Soni. Okolo zdi, na níž lezla s dítětem. Útrpný úsměv mi křivil rty. Jaké zmítání! Jaké toužení! A po všem tom jsem došel k tomuto konci? Pro tohle jsem se tak zoufale snažil, aby nakonec na mne dolehlo neštěstí z jiné strany, než z které jsem mu čelil? Báł jsem se choroby, báł jsem se Neviditelného, sledujícího mé radosti jako stín z pekla – nade vším zvítězil jsem jen proto, aby mi vše vzala zákeřnická smrt?

Tenkrát jsem ovšem ještě nevěděl, tenkrát jsem ještě netušil. Domníval jsem se, že musí nastat smrt, o níž mluvil Milde. Náhle – konec chmurné procházky! Zmocnil se mne děs. Vrať se! Vrať se! Zachytit poslední pohled dítěte, pro které jsi učinil vše, co člověk může učiniti, pro které jsi se odvážil i – vraždy!

Našel jsem Katy zaujatou dítětem. Přikládala pilně ledový obklad za obkladem na rozpálenou hlavičku. Nevšímal si mne. Stál jsem nad ní – nepozorovala mě.

Potom ještě jedna nekonečná noc, kdy jsme beze slov bděli, ještě jeden strašný den a nová strašná noc. Milde se objevoval jako stín. Jako stín se vzdaloval, vyjadřuje se jen úločky vět.

Šestý den stál dlouho nad lůžkem. Sahal na hlavičku, díval se na Katy, díval se na mne. Když odcházel, šeptal mezi zuby: „Zdá se, že jste ho zachránili.“ Na jeho ústech seděla útrpnost.

Zachránili? Chytil jsem se stébla – ale zároveň jsem se hrozil druhé tváře tohoto zachránění. Zachránili? Ještě jsem však měl naději. Milde nezná ono zázračné. V tom vězela má poslední naděje.

Zázračné nepřišlo nikdy.

Katy vyhrála. Udržela ústy na ústech duši malého člověka. Ale jeho rozum udržeti nedovedla. V tom svůj slib mrtvé nesplnila.

Potom přišel čas, kdy jsem pochopil obludný význam Hajnova kšaftu. Pochopil jsem, že nejen prateta, Kunc, svědci – ale ještě někdo stál nad třesoucí rukou Hajnovou a diktoval mu do pera. Ta závěť, to byl můj ortel.

Stal jsem se sluhou dítěte bez rozumu. Jména, které jsem uchvátil, statky, jež jsem získal, jsou jeho statky. Nikdy nedosáhne zákonité oprávněnosti disponovati svým bohatstvím. Poselství z hrobu bylo přetvořeno v strašlivou pomstu. Byl jsem učiněn galejníkem na vlastní lodi. Mé dítě je uschlou haluzí. Pochopil jsem význam slova peklo. Hle, dědic mého jména, mého přičinění, mých podniků! Mé jařmo je otrocké. Povleku je do smrti a povleku je marně.

Otče Hajne, jak se tvá závěť podařila. Nikdy již nebudu moci změnit něco na svém životě. Stín milovaného mrzáka vše zakryje. Nikdy se tu nezasměje šťastná žena, nikdy tu nevýsknou zdravé děti. Továrna, která pracuje jako natažený stroj, bude pracovati jen pro jeho zvířecí hlad. Proč hrčí, proč žije mé dílo? Kéž by se raději zřítilo nějakým náhlým zemětřesením, kéž by je zalila láva a zasypal sopečný popel! Kéž by bylo zničeno i s mou neblahou setbou!

Setba – kterou jsi zasil. Setba, kterou jsi zasil. Neustále se mi vrací na jazyk tato výhružná věta. Jediným východiskem by byla – jeho smrt! Jaký to hrozný prstenec lásky! Točím jím – ne na svém prstě, ale na své šíji – je však pevně ukut, nelze jej rozbítí.

Milde pravil: „Je nutno bojovati až do konce.“ Katy si vzala jeho slova k srdci. Nejen jeho slova, ale i mé náhodné mávnutí rukou tenkrát, když pod půdním oknem leželo zkrvavené břemeno. Katy, Katy, co jsi to učinila, že jsi zadržela jeho duši na prahu ráje! Otče Hajne! Vylez ze své krypty, podívej se důlky očí na krev své krve, pohoupej vnuka na bezmasých ramenou. Hou – hou! Ne, ty to víš dobře, nikdy jsem ti neřekl: „Spi v pokoji!“ A kdybych to byl někdy řekl v návalu nezvyklé dobrosrdečnosti, nyní bych to odvolal!

20

Kdo je vinen?

Je tomu bezmála dvě léta, co jsem začal psát svůj příběh. To znamená, že mému synovi je již skoro jedenáct let.

Jedenáct let, věk, v kterém děti chodí do páté třídy. Co všechno dovedou? Číst, psát, počítat. Umějí nazpaměť slova, v nichž se po obojetných souhláskách píše tvrdé y, znají násobilku – do kolika? Snad do miliónu. Vědí něco z dějin, ze zeměpisu, měly již o čtvernožcích, ptácích a plazech. Zjara si nosí do školy petrklíč a jívu a diví se, jak tyčinky práší a jak je pestík lepkačný. Na podzim obkreslují zežloutlé listy javoru a psího vína a snaží se vystihnouti svými štětci jejich barevnou krásu.

Učitel – spolužáci – vysvětlení! Toho hašteření, těch malých tajemství – svět dospělých pod drobnohledem. Čermák, můj ředitel, je již také dávno ženat a má dítě, holčičku, která po prázdninách půjde do školy. Otec ji houpe na kolenou a matka jí z pilnosti vštípila první školské vědomosti. Jak je na ně hrda! Jak se vychloubá! Umí skloňovat: páv, páva, pávu – pátým pádem voláme: páve! Na tom si dává zvlášť záležet. Páve! – křičí. To proto, že domácí domu, v němž Čermák bydlí, se jmenuje Páv.

Já vím, že je to všechno nekonečně hloupé, že ty Čermákovy otcovské radosti jsou notně malicherné, a přece – byl bych ochoten vyměnit za ně všechnu svou odměřenou hrdost a valnou část své moci a svého bohatství. Také jsem si kdysi myslel, že můj chlapec bude vynikati nad ostatní. Také jsem si představoval, jak se budu pyšnit jeho vzrůstajícími vědomostmi!

A on zatím! Je vyspělejší než jiné děti v jeho věku. Možná říci, že je skoro obrovský, nesmírný. Rozrůstá se jako býlí. Jak by ne! Však mu také chutná. Má dokonale zdravé

vnitřnosti. Cožpak teprve hlava, ta se mu vydařila, ta švajcarská hlava s energickou bradou, z níž jsem měl kdysi tak nehoráznou radost! Je veliká jako tykev a příliš ho tíží – ale žel, je také prázdná jako vykuchaná tykev!

Div divoucí, že se vůbec naučil chodit. Není to chůze právě dokonalá. Je to spíš tápání s rukama visícíma k zemi jako u opice. Vypouklé čelo jako by chtělo trkati. Údy jsou obaleny masem a tukem, ale není v nich jiskry života. Je strašlivě líný. Má nízkou stoličku, k níž přilnul a kterou se mu neodvažujeme vzít, a na té prosedí celé dlouhé hodiny, ohavně mlaskaje. Nemá ani ponětí o nějaké slušnosti. Je nezpůsobný a odporný v každém směru. Dosud zápolí s problémem, jak se vykonává velká potřeba do nádoby k tomu určené.

Je strašlivě nečistý. Nemá vůbec smyslu pro mytí a koupání. To je vždycky křiku po celém domě, když ho Katy ponoří do vany! To je hrozné vrískání, když musí podstoupiti tuto operaci! Jako by ho na nože brali! Někdy mě to zmáhá, mám sto chutí vzít hůl, jít tam a třískati do něho, až by se hůl přerazila o jeho sádelné boky. Raději však vstávám a odcházím do parku. Ostatně – vychovávání – jaképak vychovávání? Necht' je takový, jaký je. Nemůže být lepší. Nemůže ani být už horší. Slušnost – čistota – to jsou všechno věci dobré jen pro pohodlí v domě. Já jsem již odvykl takovému pohodlí.

Je obtížné se s ním dorozuměti. Zná málo lidských slov. Pomáhá si výrazy, jimiž se hlásí o své děti do dvou let. Jeho nálady jsou vyjadřovány citoslovci, blbým smíchem nebo vzteklým řevem. Je bledý, to však je tím, že se málokdy dostane ven. Proč by také chodil do parku? Z květin, z ptáků, ze slunce nemá nejmenšího potěšení. A jakmile se octne na zahradě, již se potácí k železným vjezdovým vratům. Rád dělá divákům legraci. Šklebí se, posunkuje, leze po čtyřech, válí se po trávě. Stačí, aby ho jedno dítě zhlédlo, a za malou chvíli je jich tam již celý hrozen. Ponoukají ho k neslušnostem. Posmívají se mu. Je to stejné, jako by se posmívaly továrníku Švajcarovi.

Ostatně k jeho blahu dostačí arch starých novin. Trhá je na menší a menší kousky, jako to kdysi dělávala jeho matka. Trhati, cupovati, v tom je mistr, opravdu! Baví ho jen předměty, které se koulejí. Vše, co je kulaté, je mu dobré jen k tomu, aby se to pokoušel uvést na podlaze do pohybu. Ta hra má však přílišné požadavky, je zapotřebí ještě druhého, který by mu podával. Sám nevstane, aby si hračku honil. A když se nikdo nemá k tomu, aby mu posloužil, hrozně se vzteká.

Katy se s ním obírá tak trpělivě, že mi to cuká koutky úst. Ovšem, Katy si tak odbývá své pokání. Já se však nekaji, já se ho štítím. Štítím se ho právě tak, jako jsem ho kdysi miloval. Ať se jen nikdo nepohoršuje nad mým oteckým vztahem k němu. Nelze ho míti za člověka. Je mnohem horší než kterékoliv zvíře.

Cyril Hajn, jeho strýc, to byl proti němu zábavný a příjemný pán. Měl jistou ctižádost, věřil, že je neviditelný. Měl své choutky a záliby. Miloval spadlé listí, bubláni vod. Pet'a – jak se k němu špatně hodí to sladké jméno – Pet'a nemiluje nic. Nikdy nebude o nic míti zájem.

Straním se ho. Jsem rád, nespátím-li ho celý den. Nedělám si starostí, je-li zdrav. Zbytečně bych se vyptával. Nestonal již několik let.

Onehdy přišel do Jesenice můj obchodní přítel. Bylo již pozdě večer. Měl naspěch, chtěl zase odjet nočním vlakem. Nezbylo mi než přijmout ho ve vile, poskytnouti mu pohostinství.

Na celý večer se mi podařilo ukrýti Petra. Když však host odcházel, snad poněkud neočekávaně, ve chvíli, kdy Katy na jeho odchod nebyla ještě připravena, náhoda tomu chtěla – střetl se s idiotem, právě když ten vylézal ze dveří, rozumí se – po čtyřech, chutě slintaje a spokojeně pobručuje.

Nevím, byl-li můj milý mydlář tak diskrétní, nebo snad dokonce zasvěcen do mých rodinných trampot, a tím tak zlomyslný, nebo snad špatně viděl v chvatu loučení a v šeru přivřených dveří – podotkl ke mně s líčenou nebo upřímnou dobromyslností: „Hle – dědic továrny – pravda?“

Hle – dědic! Mladý Švajcar, příští továrník! Ano, ano, tu jsme právě u toho.

Zmínil jsem se dosti obšírně o Hajnově testamentu, bylo by zbytečné rozvíjeti znovu toto nevděčné téma. Objasnil jsem dostatečně, jak se stalo, že jsem se stal pouhým služebníkem dítěte bez špetky rozumu. Dosud jsem však neřekl, jak se vede dědictví, kterému kyne budoucnost tak mlhavá.

Ach, toto dědictví! Tento majetek! Dejme tomu – továrna. Především továrna, jíž jsem věnoval tolik marného úsilí. Má ještě nějaký význam se dřít, dále se o něco snažiti? Jednoho dne bude majetkem idiota. Je velmi podobné pravdě, že mě přežije. Dostane opatrovníka a ten se vynasnaží, aby ze svého úřadu vytěžil, co se vytěžít dá. Ale to budou pro továrnu ještě zlaté časy, byť byla sebeodvážněji vykořisťována. Jednoho dne však zhasne i idiot – a co bude potom? Ze všech konců světa se seběhnou vzdálení příbuzní a každý uloupí jednu cihlu ze

stavení, jeden haléř z jmění, jednu píď počestné hajnovské země. Nezbude nic. Všechno se rozpráší. Vše bude rozmetáno.

A pro tento výsledek bych měl ještě dále mučit mozek, týrati se vymyšlením, soutěžením, získáváním, zvětšováním? Ne, ne – děkuji pěkně! To, co k živobytí potřebuji, mám, postačí mi to. A ten ubohý kus masa – můj syn? I ten bude ještě velmi slušně živ se svými potřebami, až mne tu nebude. A potom? Potom – ať přijde potopa. Ten, jenž to kdysi řekl, měl k tomu mnohem méně důvodů než já.

To se samo sebou rozumí – jaký pán, takový krám. Úředníci a dělníci Švajcarovy továrny nejsou již dávno těmi, jakými bývali! Zrovna tak, jako já už dávno nejsem tím, kým jsem býval. Vše zrezavělo. Vše se uvolnilo. Kde je to staré tempo, nad nímž jsem bděl žárlivým a strašným okem? Kde je ta kázeň, jíž jsem zachycoval každou pracovní vteřinu, jejíž výtěžek jsem schráněl v desítky korun a desítky v tisíce? Vše to je minulostí. Nesoutěžíme. Jsme předháněni. Jsme zatlačováni do pozadí.

Kopřivy zarůstají tovární dvůr. Hlídač v lóži bývá opilý a zívá v své budce, nedívá se, kdo vchází, kdo vychází a co odnáší. Poslední várka byla pekelně tuhá, nemydlí více než pouhý oblázek. Naše voňavky ztrácejí své přirozené odbytiště – vlastní okres. Co na tom? Vždyť již na ničem nezáleží.

Je to vlastně tentýž případ jako s Hajnovou vilou. Jako s parkem, jako se zahradou. Katy, připoutána k idiotu, má opravdu málo času k tomu, aby se pokoušela něco zachraňovat. Je hospodyní a ošetřovatelkou. Kryštof nedělá nic. Berta tak nejvýš pokojskou. Chodit s oprašovačkou a chechtat se, to je tak něco pro ni. Pařík je již příliš stár, aby byl něco platen. V suterénu již nepáchne jeho ševcovský škopík, zanechal řemesla, na něž už ani dobře nevidí. Topiti pod kotlem – topiti pod kotlem, většinou to zastává Kryštof, ale co když je Kryštof na cestě s vozem? Oheň uhasíná, živitel plamenů – klímá. Neburácím, nenadávám. Ani mě nenapadne. Hyne vše? To je dobře. Chtěl jsem to tak mítí.

Růže na Paříkově zahrádce jsou zdecimovány mrazem, záhony, nedostatečně hnojeny a zřídka kdy přerývány, neskýtají kořínkům rostlin dostatečné potraviny. Tráva zarůstá cestičky, kdysi vysypané pískem, plevel bují na záhonech, omrzlé větve stromů, neřezány, straší. Lavičky se rozpadají jedna za druhou. Památná hajnovská nádrž, v níž se Soňa koupávala, pukla mrazem. Pařík v ní na podzim zapomněl vodu. Ovšem, nelze ho vinit. Vzal d'as nádrž,

vzal d'as všechno. Jen ať vše puká a chátrá. To je rým na mou píseň. Patří to k sobě. Patří to k ději.

Každá píseň si žádá vhodného doprovodu. Každý děj předpokládá určitou kulisu. Mám jakési umělecké sklony, jak vidět. Chci míti kolem sebe hřbitov. Působí mi zvláštní radost, vidím-li, jak hynutí vítězí nad skomírající snahou po životě, jak bídné vítězí nad ušlechtilým. Katy se nesčíslněkrát pokoušela zarazit ten nápor pomalé a mdlé smrti. Buď se dala do divokého smýčeni, nebo se zmocnila kopáče a rýče a jala se přerývati a okopávati záhony. Marně, toť se ví. Musila toho zase nechat, a než se nadála, bylo to v horším stavu než před jejím zoufalým pokusem.

Je to má havěť, která tu všude kráká, která hledí z děr krhavýma, zlomyslnýma očima, která po koutech rozprostírá síť, která se míhá kolem okapů v měsíčním světle. Připadám si starým a omrzelým alchymistou, kterému se nepodařilo nalézt zlatu, jehož výrobě věnoval celý život. Zůstal jsem sám se svými stíny a se svými apokalyptickými obludami a rád bych se mstil. Jsem však tak bezmocný, že mohu nejvýš držet palec všeobecnému hynutí.

Jsem ten, který stojí v šeru. Kdykoliv je někde ušlápnut květ, kdykoliv někde zasténá zarmoucené srdce, kdykoliv něčí toužebné volání zdusí ledové ruce, vytryskne z mého hrdla mlčelivý smích.

Nechť se nehorší, kdo nechápe. Ať jen mlčí, kdo by nade mnou rád vyřkl soud. Osud jiných šel jinými cestami. Já měl svou. Tam, kam jsem se dostal, nedostal jsem se vlastní vinou!

Tam, kam jsem se dostal... Dosti melancholie. Dosti temné zachmuřelosti. Kam jsem se dostal? Je nutné znovu osedlati starého, kousavého koně, vyskočiti do sedla – do známého sedla, nasaditi nový hrot starému kopí, tolikrát otupenému o kámen, o křídlo mlýna, o vlastní temný stín!

Jde o to vyčítat svému osudu. Znovu a vytrvaleji vyčítat. To je můj známý kůň. To je mé známé kopí. Vzhůru! Znovu! Do omrzení!

Jako když si stará žena vykládá z dvaatřiceti karet – nakonec je všechny zná a všechny variace jí už vyšly. Jednou tou – podruhé onou cestou – ale nakonec je to vždycky jedna píseň, hraná znovu a znovu klikou kolovrátku.

Kdo je vinen? Jsem v těchto rozhovorech, vedených s vlastním stínem, tak zručný, že bych mohl mluvit ze sna, že bych se dovedl hájiti, jsa probuzen o půlnoci.

Blázen Cyril je vinen! Rodinné šílenství je vinno! A pak ještě kdosi třetí.

Ne nadarmo se zjevil Neviditelný na prahu, když jsem poprvé vstupoval do Hajnova domu. Byla v tom jistá mystérie. Proč právě on? Osud ukázal svou planetu. Avšak tehdejší Švajcar, který běžel nevida, neslyše za svou ctižádostí, neporozuměl této šifrované výstraze. Za starých časů v místech, kde začínal lom, se vyhazovalo dynamitem kamení, stavěli dělníci do cesty prapor s umrlčí hlavou. Pozor – třepetal se chmurný prapor po větru – pozor, zde říše smrti. Nevstupuj, je-li ti život milý! Takový prapor smrti v mé cestě, to byl Neviditelný. Když jsem ho spatřil, měl jsem se obrátit a hnáti se úprkem od Hajnova domu. Pryč odtud! Pryč z cesty, poznamenané osudem!

Nebyl jsem sám tak lehkomyšlný, řady jiných by se byly nezastavily na toto nesrozumitelné znamení. Šel jsem dál, nevěda o hrozícím výbuchu. A prapor neštěstí vlál na všech mých cestách. Neustále a všude. Komický, obtížný, hrozný. Objevoval se všude, kde se mi nabízely jaké klady života. U každého kamene seděla tato odporná žába. Jako v pohádce o živé vodě. Přestala téci. Oživiti prameny bylo lze teprve tehdy, až žába bude zabita.

Můj případ byl však o něco složitější. Ropucha byla odklizena, ale pramen zůstal otráven. Proč? Usmívám se. Triumfuji. Držím řešení v hrsti. Víím, proč tomu bylo tak. Nyní nešlo o ropuchu, ale o jed. Nešlo o prapor, ale o praporečníka. Jed byl v prameni, z kterého jsem pil. Ne již bláznivý strýc, neboť ten byl jen živým symbolem toho druhého neviditelného. Ne chudák, pronásledovaný nesmyslnou mánií, ale příšera, sedící na kozlíku vozu, v němž jely za svým osudem generace Hajnů. Neviditelný kočí černého spřežení – to bylo šílenství. Kde se kočímu zlíbilo, zvrátil kocábku. Převrhl do prachu Hajnovu matku, vyklopil strýčka Cyrila a svrhl do propasti podle silnice maličkou, bílou Soňu s černou hřívou vlasů a krvavou ranou úst.

Ne nadarmo se pradědeček smál, tam nahoře, na půdě, mezi veteši, když jsem si před svatbou zahorlil o budoucnosti. On dobře věděl, znal ponurého vozku. A přece ho přede mnou tajili. Jak se starý Hajn snažil, aby zčachroval rodinné tajemství, servírované na talíři seznamovací večeře! Biji se v prsa a tvrdím: Byl jsem varován špatně!

Mohl jsem ovšem postihnouti, že Soniny hysterie, její bolesti hlavy, její migrény, její předtuchy nejsou pouhými bezpředmětnými znaky rozcitlivělosti. Ale cožpak silný a zdravý se dovede vmyslit do rozpoložení člověka zasaženého chorobou? Zdravý zlehčuje stonání chorého a silný se posmívá slabému pro jeho strach.

Začínáme se však blížit třetímu a poslednímu řešení. Nyní následují samá proč – a kdo. Proč jsem byl varován špatně? Kdo to byl, který mě nalákal Dontovými ústy na Hajnovo zlato? Proč tolik výhodných náhod a tolik podezřelých vítězství? Kdo začal pohybovat údy bezvýznamné figuríny Cyrilovy v náš svatební den? Kdo nastražil útok a zlomyslně sestrojil síť neblahých situací, v nichž nezbytně musila uváznout raněná duše? Kdo našeptal tchánovi námět strašlivého posledního pořízení? Kdo mi po všem tom dával pít po čtyři léta zrádný nápoj naděje, aby mě pak tím hrozněji zničil?

Petřa nebyl převržen rodinným vozkou. Jeho neštěstí přišlo odjinud, zezadu, zákeřně. V jeho případě se již neuměl ovládnouti a neskryl se dobře onen potměšilec, který se dosud schovával za symboly.

Nepochybuji o tom, že jediným jeho cílem bylo mé naprosté pokoření. Co v tom plánu bylo důmyslnosti! A proč? Protože mi záviděl. Dostal jsem se příliš vysoko, příliš blízko k slunci. Kdo to byl?

Nechť si je má bezmocnost sebežalostnější, musím se smát. Jednou, když Soňa byla teprve na počátku schematické křivky, vedoucí do hlubiny, ukázala mi prstem jeho jméno. Nikdo jiný než on – Prochazeč po větru denním – zvědavý Pozorovatel!

Neviditelný tu byl jen proto, aby se přičinil o výsledek, který očekával tajemný vozka, ale tento fantom mohl učiniti jen jediné – vzít rozum mé ženě. O mé dítě a o mé štěstí se postaral až ten třetí, inspirátor všeho zmaru, závistivý Prochazeč.

Nelze pochybovat, že to, co žiji, je peklo. Cožpak však z toho pekla není žádného východiska?

Přečasto mě pronásleduje jeden obraz, možno říci básnický obraz, představující vrcholné osvobození: hoří starý hajnovský dům, hoří továrna, vše v plamenech, cesty ozářené požárem, a já kamsi odcházím, daleko, pokojně a vítězně, neohlížeje se, k novému životu.

To není ovšem obraz mé touhy, nebo dokonce plánů, nýbrž jen obraz jakési alegorie. Alegorie, ničeho jiného. Nebylo by přece třeba zapalovati si střechu nad hlavou, stačilo by jen vzít hůl a jít. Není lidské moci, která by mě mohla udržeti v zajetí, kdybych sám nechtěl zůstat.

A já snad – chci?

Ne, to se nemůže říci, já však – nedůvěřuji. Jak bych se vyjádřil nejlépe, aby mi bylo porozuměno? Nuže, je víc než jisté, že Osud byl ke mně velmi zlomyslný. Že si se mnou hrál jako pes s kamenem, že mnou pohazoval, hryzl mě, honil – až nakonec mě nechal ležet dole, v rokli, v hloubce – na samém dně propasti. Stačilo probuditi se z mrákot a vyškrábat se zpátky k slunci, byť bych si měl i pouhými nehty vyrýti schůdky ve skále. Nechat dole, hluboko pod sebou, chátrající továrnu, rozpadávající se dům, ustaranou milenku, idiota, jenž býval mým synem, a se švajcarskou odvahou a pískáním na rtech se dáti po nových stopách.

Já však mám strach. Já již nevěřím. Nevěřím již, že bych mohl utéci zlomyslnému psu. Jistěže číhá na okraji díry. Jistěže mžourá jedním ospalým okem a že čeká – až se odvážím. Myslí si, že to nevydržím, že ve mně znovu vyrostе naděje, že vystrčím hlavu nad okraj srázu a že se ukáží v celé naivní rozjásanosti poblíž jeho zrádného čenichu. A potom – bác! Jedinou ranou tlapy mě srazí zpět, snad ještě hlouběji.

Nevím, jakým způsobem by to udělal, ale jsem si jist, že by to udělal. Mám snad málo poučení z dosavadního života? Lezl jsem snad jen jednou z jámy? Nebyl jsem již dosti hluboko dole, když mi žena odepřela manželskou lásku? Když mi poprvé předváděla pochod šílenství? Nebyl jsem tam, když bylo mé dítě v nebezpečí? Vždycky jsem se zase vyškrábal. Doufal jsem opět, když jsem uslyšel, že se mi narodí syn, doufal jsem, když jsem ho hýčkal v loktech, byl jsem pln naděje, když Soňa vykonala předepsané salto mortale. Tentokrát mě dokonce zlomyslné zvíře pustilo na delší procházku, ale sledovalo mě, sadisticky mrskajíc ohonem. Dostihlo mne s pravou psí prozíravostí, když jsem se již domníval, že se jeho rozmar vrhl za jinou kořistí.

Znovu chovati naději? Znovu se pokoušeti o boj, o štěstí? Znovu se zahazovati? Ne, ne, děkuji uctivě, nemám již chuti. Páchne mi jakákoliv naděje. Zvykl jsem si na svůj hlad, již to vydržím se svým věrným hladem a nepůjdu na žebrotu k veleváženému Osudu.

Jako zvíře, které bili přes čenich, druhou rukou mu nabízejíce potravu, nakonec ukáže svou zvířecí hrdost a zaleze pod postel, aby se nedalo vylákati ani sebestřítečivějším voláním, tak i já jsem zalezl a složil tlapy, svinuv se do vlastního tepla, a zůstal jsem ležeti uražen v temnu svého neštěstí.

Ještě něčím se musím pochlubit. Dnes si na mne otevřel také už ústa můj trhací kalendář. K smíchu, pravda? Och ne, není to pranic k smíchu. Kalendář opravdu promluvil. Přidal se k mým nepřátelům, vyt'al mi také jeden políček.

Divná věc – velmi divná věc, že se mi to přihodilo zrovna dnes, kdy končím svůj román. Nemohu si pomoci, musím o tom přemýšlet. Není ani jinak možné, musím to vzít vážně, vidět v tom novou urážku.

Visí nad mou hlavou naivní, dětinský, dobrý leda pro vesnické detailisty. Na obrázku tři koťata, vylézající z koše, jedno černé, druhé bílé, třetí strakaté. Koš je převrácen a sypou se z něho fialky. Celé trsy fialek! A koťata se válejí, zapletena v bleděmodrých stuhách. Komické – pravda? Komické jako hlas lidu, komické jako morálka. Nahoře tučný nápis: Hugo Hynek Hajn, továrna na mýdla, parfumerie, Jesenice, severní Čechy. Pod tím červená patnáctka – prosinec – neděle. Světec – Ireneus. A pod světcem čára a pod čarou pořekadlo. Směšné pořekadlo pro den. Co praví ctnostné pořekadlo?

Každý je svého štěstí strůjcem!

Cože říká pořekadlo? Nepřipouští mé tři neviditelné. Odmítá boží odpovědnost. Obviňuje přímo a nekompromisně mne! Prý jsem sám zavinil svůj pád!

Hoho! Hleďme! Jaká troufalost! Tady sedím já, Petr Švajcar, muž, který se vyšinul vlastním přičiněním, kterému stačí jen mávnouti rukou, aby letěl dělník, aby bylo koupeno něčí svědomí, chlapík, který se silou vůle dostal nad dobro i zlo, který spáchal, před čím by obyčejná lidská putička zalezla do hloubi země, chmurný tvor, který, byť byl poražen, stál Bohu za to, aby byl uvržen do pekel. A takový pitomý kalendář si dovolí přijít se svým nestydatým vtípem v den, kdy tento Švajcar dopisuje příběh svého života vlastní krví?

Nebudu se s ním přítí. Vím dobře, co mínil říci. Je mi to jasné, nadobro průhledné. Chtěl říci, ten plebejský kalendář, že můj osud mohl jít jinými cestami, kdybych se byl k Soni choval, jak by se na mém místě chovali jiní lidé, kdybych byl změkl, kdybych se byl zdrobnil, kdybych se byl snažil přiblížit její slabosti!

Myslí si, že by se mi bylo podařilo přece jen ji nějak uchlácholiti, že bych byl potřel její strachy, jsa přístupnější a vlídnější. Tvrdí, že důkaz, že dítě je naším dítětem, byl vlastně nasnadě, jenže jsem si s provedením toho důkazu nedal prázdnou práci. Kdybych byl opravdu chtěl, mohl jsem prý za její nemoci být vítaným hostem v jejím pokoji, a kdo ví, zda z nešťastné příhody s bláznem jsme nemohli vyjíti družnější a pevnější, než jsme byli předtím! Kdybych nebyl tak tvrdý, nemusila podlehnouti pomatenosti a nemusila skončiti ve vězení svého pokoje a nemusila umřít, kdybych si to byl tak vášnivě nepřál. A mohli jsme

spolu mítí ještě jiné děti než Peťu. I kdyby ho byl tragický osud neminul, byli by tu ještě jiní dědicové Hajnových objektů, byl bych měl pro koho žítí, pro koho pracovati!

Nesmysl – pravím! Nesmysl! Přímo blouznivé, nepřičetné věty ze stěny nade mnou, věty, které se snují jen proto, aby podtrhly podstavec, který jsem si tak pracně vyrobil, věty příbuzné oněm špinavým klepům po Sonině pohřbu. Zřejmě je můj kalendář mluvčím chytráků, kteří měli tolik zbytečných rozumů, když se už nic nedalo napravití, advokátem nactiutrhačů, kteří malovali šibenice na vrata továrny.

Nepopírám, že jsem už notně unaven. Není to snadné, prožítí znovu, od počátku do konce, všechna stará neštěstí. Znovu se vžívati do dob drásavých zážitků. Pěkně od začátku do konce jsem si zopakoval ten dávný, strašlivý rok – a ještě další léta – a nyní mám plné hrdlo svých vzpomínek. Ne, nebudu se hádati se svým drzým kalendářem!

Proč bych se také hádal? Zítř ráno sáhnu lhostejnou rukou tam nahoru, na stěnu, chytím neznámého Ireneu za cíp jeho mnišské kápě, strhnu lístek, sežmolím, spálím nebo roztrhám – a nebude hloupého svědectví. Proč bych se přel, když stačí maličký, klidný pohyb, aby pisklavý hlas svárlivce byl umlčen?

Ostatně nemusím ani čekati až do rána. Záleží něco na několika minutách, které zbývají do půlnoci? Jsem svým pánem, mám svobodnou vůli, mohu, zachce-li se mi, otrhati třeba celý útržkový kalendář se všemi blbými hesly a náměty pro pokorné ovečky.

Otrhati kalendář, znásilniti čas, způsobiti, aby hlavy dnů padaly rychleji – nebylo by to krásné – a povzbuzující?

Řekl jsem již – jsem notně unaven. Jsem tak zkrušen, že bych si přál spátí déle a lépe, než mi bude možné po skončení mého příběhu. Chtěl bych delší a pokojnější spánek než ten, do kterého se pohřívám, až – až mé pero ztichne.

Až se mé pero zastaví – není to představa právě kouzelná. Pero se zastaví – a v hlavě se také cosi zastaví. Není přece možné vrátit se a přemítat svůj život znovu a znovu – od začátku! Dvě léta práce mě dokonale zaměstnala. Při psaní jsem zapomínal na prázdné dnešky. Znovu jsem žil a znovu se zmítal. Nyní se blíží umlknutí. Avšak umlknutí – co je to na takového Švajcara?

Opět naslouchati křiku idiota, kterého drhnou, opět sejítí ze schodů, sednoutí do auta s oním známým a ledabylym pohybem, bez jediného pohledu na řidiče, vstoupiti do kanceláře,

přijmouti denní hlášení, podpisovati objednávky, šifrovati faktury, postáti v laboratoři, v dílnách, znovu škrábatí a spekulovati, vraceti se do neradostného rodinného kruhu bez rodiny.

Řekl jsem, pokojnější a delší spánek? Och, mohl bych jej míti, kdybych chtěl! V zásuvce mého stolu, na dosah mé ruky leží ukryt malý kovový předmět, jehož přičiněním a s troškou odvahy (a té mám dostatek) dostal bych se daleko od číhajícího psa. Již nikdy by mne nemohl dostihnouti!

Avšak – co by řekl můj útržkový kalendář? Myslil by si nakonec, hlupák nad hlupáky, že jsem se ulekl jeho nesmyslného žvástu. Ne, Švajcaři neprechají z boje, jsou jako ten český král... leč vidím, že blábolím. Jsem ovšem namol opilý. – A tak zcela bez zájmu o život také ještě – chvála – bohu – nejsem. Je tu ještě několik zábavných spleťostí, jichž vyřešení mi může poskytnouti znamenitou podívanou.

Jsem například strašlivě zvědav, co řekne a co udělá Katy, až si jednou přečte, co jsem napsal. Jak se asi zachová k svému osudu, který se před ní zčistajasna objeví v zcela novém světle? Již ta okolnost je dostatečně zajímavá, abych si na výsledek počkal na tomto světě.

Jinak – jinak je všechno odporné.

Pařík, ta odumírající stará žízala s bezzubými ústy a kroutícím se tělem, Berta, Kryštof plný závisti a servilnosti, Katy, proměněná v milenku bez krve a bez odvahy, Peťa, idiot roztrhávající papírky – roztrhané papírky, život roztrhaný na kousky!

V kalendáři jsou však ještě mnohé jiné žertíky pro prostý lid. Tak například: „Jitro je moudřejší večera.“ Nu, není do něho daleko, do toho jitra, do zimního, neradostného jitra, které mě očekává. Když si představím, jak se ty ponuré figury domu probudí do nového rána, jak se sám probudím do nového, beznadějného rána, když si představím, že pro mne začne zas jeden mrzutý a zbytečný den, který nebude moudřejší tohoto večera! Vidím svůj ospalý přízrak, jak si protírá oči plné doutníkového kouře, zcela obalen touto palčivou, modrou pokrývkou, páchnoucí a rmutnou pokrývkou! Jaká to prázdnota! Jaké to zoufalství!

Ještě pořád škrtá mé pero, ještě pořád skřípe a zmítá se v křečích marného zármutku. Děsím se okamžiku, kdy ztichne. Bude to již brzy, již hned, neboť můj román se definitivně končí – nastane ticho – a neuslyším než hučení únavy a znění nervů v rozbouřené hlavě!